

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

ADANA HALKEVİ (1933-1951)

Yüksek Lisans Tezi

Celaleddin ERDOĞAN

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KALEMLİ

Nevşehir
Aralık 2017

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

ADANA HALKEVİ (1933-1951)

Yüksek Lisans Tezi

Celaleddin ERDOĞAN

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KALEMLİ

Nevşehir
Aralık 2017

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Celaleddin ERDOĞAN

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Adana Halkevi (1933-1951)” adlı Yüksek Lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

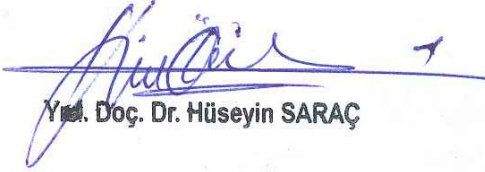

Tezi Hazırlayan
Celaleddin ERDOĞAN

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KALEMLİ

Tarih Bölümü Anabilim Dalı Başkanı V.

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin SARAÇ

KABUL VE ONAY

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KALEMLİ danışmanlığında **Celeddin ERDOĞAN** tarafından hazırlanan “**Adana Halkevi (1933-1951)**” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı’nda **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

25/12/2017

JÜRİ

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KALEMLİ

Üye : Doç. Dr. Asaf ÖZKAN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Telli KORKMAZ

İMZA

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 25.../12...2017 tarih ve 2017-57-997 sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

25/12/2017

[Handwritten signature]
Enstitü Müdürü

TEŐEKKÖR

“Adana Halkevi (1933-1951)” isimli çalıŐmamda bilgi ve tecrübeleriyle değerli katkıları olan, aynı zamanda Őahsıma kıymetli vakitlerini ayırarak çalıŐmama önerilerde bulunan danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Hüseyn KALEMLİ’ye teŐekkürlerimi arz ederim.

Celaleddin ERDOĞAN

Nevşehir 2017

ADANA HALKEVİ (1933-1951)
Celaleddin ERDOĞAN
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Aralık 2017
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KALEMLİ

ÖZET

Halkevleri, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Tek Parti Dönemi'nde 19 Şubat 1932'de Cumhuriyet Halk Fırkası (CHF)'nin bir kültür şubesi olarak kurulmuştur. Halkevlerinin temel vazifesi Atatürk ilke ve inkılâplarını Türk toplumuna anlatmak ve benimsetmektir. Bu ilke ve inkılâpları halka iletme aracı olarak Halkevlerinin kurulduğu yerlerde yerel dergilerden yararlanılmış, ülke genelindeki bütün vatandaşlara yaymak için de "Ülkü Dergisi"nden faydalanılmıştır. Halkevleri ilim, iktisat, siyaset, sanat, eğitim ve spor gibi bütün kültür sahalarında Türk vatandaşlarını yetiştirmek için imkânları dâhilinde öncü bir rol üstlenmiştir. Türk toplumunu kısa zamanda çağdaş düzeye getirecek olan kültürel, sosyal ve ekonomik atılımlar Cumhuriyet'in 10. yıldönümünden sonra uygulama alanına aktarılmaya başlanmıştır.

24 Şubat 1933 Cuma günü Adana Halkevi binlerce vatandaşın katılımı ve coşkulu gösteriler ile açılmıştır. Adana Halkevi kendi bünyesindeki dokuz şubesi çeşitli dallara ayrılmış ve programlı bir çalışma sistemi içinde faaliyetlerine başlamıştır. Atatürk ilke ve inkılâplarını Adana Halkevi aracılığıyla şehir halkına anlatıp benimsetmek için konferanslar, törenler, kutlamalar, halk kürsüleri, temsiller, sinemalar, eğlenceler, kurslar ve neşriyatlar gibi çeşitli iletişim araçları kullanılmıştır. Cirit, güreş, futbol, jimnastik sporları, gezi ve ziyaretler, sosyal ve tıbbi yardımlar gibi faaliyetlerle şehir insanlarının kaynaşması amaçlanmıştır. Şehirde yaşayanları köylüler ile kaynaştırmak amacıyla yapılan faaliyetlerin bu doğrultuda geliştirilmesi için girişimlerde bulunulmuştur. Örneğin Adana Halkevi'nin Köycülük Şubesi, kaynaşma ve anlaşma amacıyla köylüleri imkân buldukça Halkevindeki genel eğlence ile toplantılara davet etmiştir. Halkevi üyelerini de belirli mevsimlerde köylerde düzenlenen kırsal kutlamalara davet etmiştir.

Atasözlerin, öz Türkçe kelimelerin, tarihi belgelerin ve arkeoloji kalıntılarının toplanması daha sonra Adana Halkevi'nin süreli yayın organı olan "Akgünler" gazetesinde, "Görüşler" ve "Çukurova" dergilerinde yer alması sağlanmıştır. Bu yayınlar müzede, sergide, okuma odalarında ve kütüphanede halkın yararına sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Halkevleri, Halkodaları, Adana Halkevi, Seyhan Vilâyet Hars Komitesi.

ADANA COMMUNITY CENTER (1933-1951)
Celaleddin ERDOĞAN
Neveşehir Hacı Bektaş Veli University, Institution Of Social Science History
Department, Master Degree, December 2017
Supervisor: Assistant Professor Doctor Hüseyin KALEMLİ

ABSTRACT

The Community Centers were established as a cultural branch of the Republican People's Party in 19th February 1932 during the One Party Period of the Republic of Turkey. The main duty of the Community Centers was to explain and adopt Atatürk's Principles and Revolutions to the Turkish society. These principles and reforms had been benefited to spread to all the citizens of the country from local magazines where the Community Centers were established as a means of communicating with the people and they were benefited from "Ülkü Magazine". Community Centers had undertaken a leading role for raising Turkish citizens in all cultural fields such as science, economics, politics, arts, education and sports. The cultural, social and economic breakthroughs that would bring the Turkish society to the contemporary level in a short time had been started to be transferred to the field of application after the 10th anniversary of the Republic.

In 24th February 1933, on Friday, the Adana Community Center was opened with the participation and enthusiasm of thousands of citizens. Adana Community Center had started its activities in a programmed working system with its own nine branches divided into several branches. Various means of communication such as conferences, ceremonies, celebrations, people's courts, representations, cinemas, entertainments, courses and publications had been used to express the principles and reforms of Atatürk through the Adana Community Center. Activities such as jerd, wrestling, football, gymnastic sports, excursions and visits, social and medical aids are aimed at integrating city people. Initiatives had been made to develop activities aimed at integrating the residents of the city with the villagers in this direction. For example, the Peasant Branch of the Adana Community Center had invited the villagers to join the general entertainment and gatherings of the Community Center with the intention of integrating and negotiating. The members of the Community Center had also invited rural festivals organized in the villages in certain seasons.

Proverbs, self-Turkish words, historical documents and archaeological remains were gathered then were made available in the "Akgünler" newspaper, the "Görüşler" and "Çukurova" magazines, which is the regular publication of Adana Community Center. These publications were presented to the benefit of the people in the museum, exhibition, reading rooms and library.

Keywords: Atatürk, Community Centers, Public halls, Adana Community Center, Seyhan City Culture Committee.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK.....	ii
KABUL VE ONAY.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
KISALTMALAR.....	xi
TABLolar.....	xii
ŞEKİLLER.....	xv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

HALKEVLERİ

1.1. HALKEVLERİ DÜŞÜNÇESİ VE KURULUŞ AMAÇLARI.....	16
1.1.1. Halkevleri Düşüncesinin Ortaya Çıkışı.....	16
1.1.2. Halkevlerinin Kuruluş Amaçları.....	19
1.2. HALKEVLERİNİN KURULUŞU VE GELİŞİMİ.....	26
1.2.1. Halkevlerinin Kuruluşu.....	26
1.2.2. Halkevleri İdare Heyeti ve Başkanları.....	29
1.2.3. Halkevleri Şubeleri ve Faaliyetleri.....	34
1.2.3.1. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi.....	36
1.2.3.2. Güzel Sanatlar Şubesi.....	38
1.2.3.3. Temsil Şubesi.....	40
1.2.3.4. Spor Şubesi.....	42
1.2.3.5. Sosyal Yardım Şubesi.....	47
1.2.3.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi.....	50

1.2.3.7. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi	54
1.2.3.8. Köycülük Şubesi	57
1.2.3.9. Müze ve Sergi Şubesi.....	59
1.3. HALKODALARI VE HALK KÜRSÜLERİ.....	62
1.3.1. Halkodaları.....	62
1.3.2. Halk Kursüleri.....	68
1.4. HARS KOMİTESİ.....	73

İKİNCİ BÖLÜM

ADANA HALKEVİ'NİN AÇILIŞI VE İDARE YAPISI

2.1. ADANA HALKEVİ'NİN AÇILIŞI.....	79
2.2. ADANA HALKEVİ İDARE TEŞKİLÂTI.....	86
2.2.1. Adana Halkevi'nde Görev Alan Başkanlar.....	86
2.2.2. Adana Halkevi Şubelerinin İdare Heyeti Üyeleri	89
2.2.2.1. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi İdare Heyeti Üyeleri	90
2.2.2.2. Güzel Sanatlar Şubesi İdare Heyeti Üyeleri.....	93
2.2.2.3. Temsil Şubesi İdari Heyeti Üyeleri.....	96
2.2.2.4. Spor Şubesi İdare Heyeti Üyeleri.....	97
2.2.2.5. Sosyal Yardım Şubesi İdare Heyeti Üyeleri	99
2.2.2.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi İdare Heyeti Üyeleri	101
2.2.2.7. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi İdare Heyeti Üyeleri	103
2.2.2.8. Köycülük Şubesi İdare Heyeti Üyeleri	105
2.2.2.9. Müze ve Sergi Şubesi İdare Heyeti Üyeleri.....	108
2.3. ADANA HALKEVİ BİNASI.....	109
2.4. ADANA HALKEVİ BÜTÇESİ.....	113
2.5. SEYHAN VİLÂYET HARS KOMİTESİ İDARE YAPISI	116

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ADANA HALKEVİ ŞUBELERİNİN FAALİYETLERİ

3.1. DİL, TARİH VE EDEBİYAT ŞUBESİ.....	122
3.1.1. Dil İşleri	123
3.1.2. Edebi Faaliyetler	129
3.1.3. Tarihi Çalışmalar.....	135
3.2. GÜZEL SANATLAR ŞUBESİ	157
3.3. TEMSİL ŞUBESİ	170
3.3.1. Tiyatro	171
3.3.2. Sinema.....	185
3.3.3. Kukla-Karagöz-Ortaoyunu.....	189
3.4. SPOR ŞUBESİ.....	190
3.4.1. Güreş	191
3.4.2. Cirit	192
3.4.3. Avcılık.....	195
3.4.4. Futbol	197
3.4.5. Voleybol.....	197
3.4.6. Deniz Sporü.....	197
3.4.7. Dağcılık ve Kayak.....	198
3.4.8. Jimnastik	200
3.4.9. Bisiklet	202
3.4.10. Tenis.....	203
3.4.11. Geziler ve Ziyaretler	205
3.5. SOSYAL YARDIM ŞUBESİ	206
3.5.1. Sosyal Yardım.....	206
3.5.2. Tıbbi Yardım.....	216
3.6. HALK DERSHANELERİ VE KURSLAR ŞUBESİ.....	222

3.7. KÜTÜPHANE VE NEŞRİYAT ŞUBESİ	236
3.7.1. Kütüphane	236
3.7.2. Neşriyat	240
3.8. KÖYCÜLÜK ŞUBESİ	254
3.9. MÜZE VE SERGİ ŞUBESİ.....	266
3.9.1. Müze Kolu.....	266
3.9.2. Sergi Kolu	270
3.10. SEYHAN VİLÂYET HARS KOMİTESİ	274
SONUÇ.....	287
KAYNAKÇA	292
EKLER.....	303
ÖZ GEÇMİŞ.....	311

KISALTMALAR

BCA	:	Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
Bkz	:	Bakınız
CHF	:	Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP	:	Cumhuriyet Halk Partisi
DP	:	Demokrat Parti
Müd.	:	Müdür
Öğr.	:	Öğretmen
Prof. Dr.	:	Profesör Doktor
s.	:	Sayfa
SBE	:	Sosyal Bilimler Enstitüsü
SCF	:	Serbest Cumhuriyet Fırkası
ss.	:	Sayfa Sayısı
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	:	Türk Dili Kurumu
TİTE	:	Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü

TABLolar

Tablo 1.1. 1940 Yılı Halkevleri ve Halkodalarının Mesleklere ve Cinsiyetlere Göre Üye Durumu.....	29
Tablo 1.2. 1932-1940 Yılları Arasında Halkevi Üyelerinin Mesleklere Ve Cinsiyete Göre Dağılımı	33
Tablo 1.3. 1940 Yılında Sineması Olan Halkevlerinin İsimleri.....	41
Tablo 1.4. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı ve Türk Spor Kurumu'nun Himayesi Altında Kurulan Spor Kulüpleri Ve Sporcuların Sayısı.....	44
Tablo 1.5. 1940 Yılında Halkevlerinin Sosyal Yardım Şubesinin Faaliyetleri.....	50
Tablo 1.6. 1940 Yılında Halk Dershaneleri ve Kurslar.....	52
Tablo 1.7. 1943 Yılında Türkçe Kurslarının Açıldığı Yerler.....	54
Tablo 1.8. İstatistik Genel Müdürlüğünün 1939-1940 Eğitim İstatistiğine Göre Okuyucuların Meslekleri.....	56
Tablo 1.9. 1940 Yılında Halkevlerinin Kütüphane Şubesinin Verimleri	57
Tablo 1.10. Halkevlerinin 1940 Yılı Çalışmalarının Genel Verileri.....	61
Tablo 1.11. 1940-1950 Yıllarında Açılan Halkodalarının Sayısı	64
Tablo 1.12. Adana Halk Kürsülerinde Söz Alan Vatandaşların İsimleri.....	72
Tablo 2.1. Adana'da Faaliyet Gösteren Halkevi ve Halkodaları	84
Tablo 2.2. 1933-1950 Yılları Arasında Adana Halkevi'nin Bilinen Başkanları.....	88
Tablo 2.3. 1950 Yılında CHP Genel Sekreterliği Yüksek Makamına ve CHP İl İdare Kurulu Başkanlığına Gönderilen Ankete Göre Adana Halkevi Bina Durumu	111
Tablo 2.4. Seyhan Vilayet Hars Komitesi Üyelerinin İsimleri, Seçtikleri Görev Ve Unvanları.....	117
Tablo 2.5. Seyhan Milletvekillerinden Oluşan Tabii Üyeler.....	117

Tablo 2.6. Adana Kaza Hars Komitesi Üyelerinin İsimleri, Seçildikleri Görev Ve Unvanları.....	118
Tablo 2.7. Adana Merkez Hars Komitesi'nin 1937 Yılında Propaganda Kolu'nun 29 Kişilik Üyeleri ve Haftalık Faaliyet Programları.....	119
Tablo 2.8. Adana Merkez Hars Komitesi'nin 1938 Yılında Propaganda Kolu'nun Üyeleri ve Çalışma Programı.....	119
Tablo 2.9. Adana Merkez Hars Komitesi'nin Konferans Kolu'nun 15 Kişilik Üyeleri.....	120
Tablo 2.10. Konferans Kolunun Mayıs 1937 Tarihindeki Faaliyetleri.....	121
Tablo 2.11. Adana Kaza Hars Komitesi'nin Yayın Kolu'nun 8 Kişilik Üyeleri....	121
Tablo 3.1. 1933-1951 Yıllarında Adana Halkevi'nde Oynanan Piyesler.....	184
Tablo 3.2. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi'nde İki Aylık Kurslara Katılan Öğrenci Sayısı.....	235
Tablo 3.3. 1937 Yılında Konferans Veren Kişiler Ve Konferans Konuları.....	243
Tablo 3.4. 1938 Yılında Konferans Veren Kişiler Ve Konferans Konuları.....	245
Tablo 3.5. Adana Halkevi'nin Kütüphane ve Neşriyat Şubesi Tarafından Çıkarılan Eserler.....	253
Tablo 3.6. Köycülük Şubesi Tarafından Dağıtılan Fidanların Türü Ve Sayısı.....	255
Tablo 3.7. 3 Nisan 1938 tarihinde Seyhan Vilâyet Hars Komitesi Tarafından Açılan Okulların Mezunları.....	279
Tablo 3.8. Etili Türk Vatandaşları İçin Yaş Derecelerine Göre Açılması Planlanan Ulus Okulları.....	280
Tablo 3.9. Ulus Okullarının Kim Tarafından Açıldığı ve Okul Sayısı.....	281
Tablo 3.10. Hars Komitesi Tarafından Açılan Ulus Okulları.....	281
Tablo 3.11. Adana Halkevi Tarafından Açılan Ulus Okulları.....	282

Tablo 3.12. Hususi Muhasebe Tarafından Açılan Ulus Okulları.....	282
Tablo 3.13. Köy Bütçeleriyle Açılan Ulus Okulları.....	283
Tablo 3.14. Gönüllü Vatandaşların Yardımlarıyla Açılan Ulus Okulları.....	283
Tablo 3.15. Fabrikalarda Açılan Ulus Okulları.....	284

ŞEKİLLER

Şekil 1.1. Halkevlerinin Hiyerarşi Yapısı	30
---	----

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 29 Ekim 1923 tarihinde kurulmasının ardından birçok alanda yapılan inkılâplarla devlet yapısında ve toplum hayatında köklü değişiklikler yaşanmıştır. Sanayi ve tarım alanlarında yapılan çeşitli yatırımlarla ülke kalkınma sürecine girmiştir. Siyasi alanda ise Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Cumhuriyet Fırkası (SCF) ile çok partili hayata geçiş denemeleri yapılmıştır.

Cumhuriyet döneminde Halkevleri Türk milletini başta kültürel alanda olmak üzere sosyal, siyasi ve ekonomik alanlarda kalkındırmak ve Türk toplumunu ait olduğu muasır medeniyetler seviyesine taşımak amacıyla kurulmuştur. Ülke çapında ilk Halkevleri 19 Şubat 1932'de kurulan Ankara, Afyon, Aydın, Bolu, Bursa, Çanakkale, İzmir, Konya, Samsun, Malatya, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir ve İstanbul Halkevi'dir. Yerel bazda Adana Halkevi de 24 Şubat 1933'te kurulmuştur. Bu çalışmada 1933-1951 yılları arasında varlığını sürdüren Adana Halkevi'nin açılışı, teşkilât yapısı, komitelerin seçilmesi için yapılan çalışmaları ve bütün şubelerin faaliyetleri ayrıntılı bir şekilde ele alınmaya çalışılmıştır. Yine Adana Halkevi'nin şehir hayatına kültürel, sosyal, siyasi ve iktisadî etkileri incelenmeye tabi tutulmuştur.

Türkiye genelinde kurulan Halkevlerinden önce kültür çalışmalarıyla milliyetçilik duygularını Türk vatandaşlarına benimsetmekle büyük rol üstlenen Türk Ocakları'nın ön plana çıktığı görülmektedir. Fakat Mustafa Kemal Paşa, devlet yöneticilerinden aynı amacı taşıyan bütün kurumların tek bir merkezde toplanmasını ve daha sistemli bir kuruluş haline getirmelerini istemiştir. Bunun için yurt içinde ve

yurt dışında farklı yerlerde bulunan kültür kurumları incelenmekle birlikte özgün bir yapı oluşturulmak istenmiştir.

Tarih bilimine katkı sağlaması için yapılan bu çalışmanın amacı elde edilen bilgiler doğrultusunda Halkevlerinin ülke genelinde ve Adana şehrinde ne gibi değişikliklere sebep olduğunu incelemektir. Çalışmanın doğru bir şekilde yürütülebilmesi için tez taslağı hazırlanmış, Ankara Milli Kütüphanesi ve Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi'nde konu ile ilgili süreli yayınlar için taramalar yapılmış, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nde arşiv çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Adana Müze Müdürlüğü'ne ait Adana'da çıkarılan yerel gazetelere ve ülke genelinde çıkarılan ulusal gazetelere ulaşılmış ve bunlar ayrıntılı bir şekilde taranmıştır. Bu çalışmalar sırasında konuyla ilgili birçok kaynak tespit edilmiş, toplanan veriler tarih açısından değerlendirilmiştir.

Bu çalışma giriş ve üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Türk Ocaklarının genel durumu ve Türk Ocaklarının Halkevlerine evrilmesi açıklanmıştır. Birinci bölümde, Adana Halkevi'nin gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerin daha iyi anlaşılması için Halkevlerinin ortaya çıkış süreci, Halkevlerinin genel durumu ile Halkevlerinin himayesi altında çalışmalarını sürdüren şubeler ele alınmıştır. Yine bu bölümde Halkevlerinin himayesi altında kurulan Halkodaları, Halk Kürsüleri ve Hars Komitelerinin genel yapısı değerlendirilmiştir. İkinci bölümde, Adana Halkevi'nin idare kuruluna, başkanlarına, şubelerin komite seçim çalışmalarına ve komitelerin isimlerine ve bütçe yapısına yer verilmiştir. Ayrıca Halkevlerinin ve Halkodalarının Adana şehrine yayılışı, Seyhan Vilâyet ve Adana Kaza Hars Komitesi'nin idare yapısı hakkında bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde ise Adana Halkevi'nin dokuz şubesinin çeşitli alt başlıklar altında 1933 yılından 1950 yılına kadar gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler anlatılmaktadır. Bu şubeler;

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi,

Güzel Sanatlar (Ar) Şubesi,

Temsil (Tiyatro) Şubesi,

Spor Şubesi,

Sosyal Yardım Şubesi,

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi,

Kütüphane ve Neşriyat Şubesi,

Köycülük Şubesi,

Müze ve Sergi Şubesi olarak adlandırılmaktadır.

Sonuç bölümünde bu çalışma genel hatları ile ele alınarak Adana Halkevi'nin idare yapısı, şube faaliyetleri, Adana şehri ve köyleri üzerinde sosyal, kültürel ve siyasal alanlarda etkileri değerlendirilmiştir. Halkevlerinin ve Adana Halkevi'nin kapatılışı ile ilgili bilgiler yine sonuç bölümünde yer almaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti yönetiminin kurulma sürecinde Türk Ocakları'ndan Halkevlerine geçiş, anlamlı bir aşama olduğu için üstünde durulmaya değer bir konu olarak göze çarpmaktadır.¹

Halkevlerinin kuruluşundan önce, Türk kültürünü inceleyen, Türk millî şuurunu ayakta tutan² ve Türkçülük akımının en etkin teşkilatlanması Türk Ocakları olmuştur.³ Türk Ocağı, Türkçülük akımını en güçlü yayan kültür kurumu olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴ Milliyetçi, halkçı, medeniyetçi ve yenilikçi ilkeleri benimseyen Türk Ocakları, diğer milletlerin sosyal müesseselerinden farklı, Türk toplumunun ihtiyaçlarından kaynaklanan, Türklüğe hizmet vermeyi amaç edinen fahri bir kültür teşkilâtıdır.⁵

II. Meşrutiyet ilan edildikten sonra Osmanlı İmparatorluğu çeşitli iç ve dış olayların sebep olduğu bunalımlar içine girmiştir. Bu dönemde dış sebepler olarak Avusturya Bosna-Hersek'i işgal etmiş, Bulgaristan bağımsızlığını ilan etmiştir. Ayrıca Girit Sorunu ve Trablusgarp Savaşı gibi olaylar imparatorlukta derin yaralar açmıştır. Fakat bütün bu olaylardan daha önemlisi Osmanlı İmparatorluğu'nun yenilgisi ile sonuçlanan Balkan Savaşları sonunda Rumeli'nin kaybedilmesi ardından da binlerce

¹ Mete Tunçay, *Türkiye Cumhuriyetinde Tek-Parti Yönetimi'nin Kurulması 1923-1931*, 3. Baskı, Cem Yayınevi, İstanbul, 1992, s. 295.

² Adem Kara, *Cumhuriyet Döneminde Kalkanmanın Mihenk Taşı Halkevleri (1932-1951)*, 1. Baskı, 24 Saat Yayıncılık, Ankara, 2006, s. 44.

³ Şerafettin Turan, *Türk Devrim Tarihi III: Yeni Türkiye'nin Oluşumu (1923-1938)*, 1. Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1995, s. 164.

⁴ Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler*, Cilt: 1, 2. Baskı, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1988, s. 433.

⁵ İbrahim Karaer, *Türk Ocakları (1912-1931)*, Türk Yurdu Neşriyatı, Ankara, 1992, s. 179.

Türk'ün bölgeden göç ettirilmesi ve katliama uğraması gibi olaylar Türkler arasında büyük bir etki yaratmıştır.⁶

İç sebeplerin en önemlileri arasında azınlıkların bağımsızlık hareketleri ve 31 Mart Olayı yer almaktadır. Özellikle azınlıklar arasında millî bağımsızlık hareketlerinin büyük boyutlara ulaşmasında İttihat ve Terakki'nin izlediği "İttihat-ı Anasır" politikasına rağmen imparatorluk içinde ayrılıkçı ayaklanmaların önüne geçilememiştir.⁷ Ayrıca iç sebepler arasında yer alan, Osmanlı toplumu içerisinde bağımsızlık faaliyeti yürüten Rum, Ermeni ve Bulgar azınlıklarının yanı sıra Arnavutluk'ta ayaklanmalar başlamıştır. Bununla birlikte Müslüman unsurların imparatorluktan ayrılma girişimleri de artık gizlenemeyecek bir hale gelmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan Türkler ise iç ve dış sorunlar içerisinde milli şuur ve milliyetçilikten yoksun bulunuyorlardı. Çünkü Türkler bu dönemde milli bir ülkü etrafında birleşememişlerdi.⁸

Osmanlı İmparatorluğu bünyesinde yaşayan azınlıklar tarafından benimsenen milliyetçilik akımının, Türk toplumunda da bilinçli bir şekilde kabul görüp benimsenmesi Türk Ocağı ile gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle Türk Ocağı, Türkiye'nin yakın tarihinde önemli bir kilometre taşı olmuştur.⁹ Türk gençlerinin ve aydınlarının kurmuş olduğu Türk Ocakları, millî varlığı tehlikede görerek, Osmanlı İmparatorluğu'nun kurtarılmasından ziyade Türkleri kurtarma gerekliliğine inanan bir cemiyet olarak öne çıkmıştır.¹⁰

Türk Ocağı'nın kuruluş çalışmaları, Türkçülük akımının yaygınlık kazandığı en uygun ortam olan Askerî Tıbbiye Okulu'nda başlamıştır. Bunun nedenleri arasında öncelikle bu okulun modern eğitim vermesi, öğrencilerin müspet ilim zihniyetiyle yetişmesi sayesinde karşı karşıya kalınan siyasî ve sosyal meselelere rahatlıkla teşhis koyabilmeleri sayılabilir. Ayrıca askeri okulların temelinde vatanseverlik duygusu öne çıkmış ve bu okullar vatanın savunulması fikriyle şekillenmiştir. Bunun yanı sıra

⁶ Yusuf Sarımay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1994, s. 118.

⁷ Mehmet Serhat Yılmaz, Erdoğan Ersoy, *Kastamonu Türk Ocakları (1923-1931)*, Töre Basım, Kastamonu, 2012, s. 17.

⁸ Sarımay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 119.

⁹ Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler*, Cilt: 1, s. 433.

¹⁰ Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler*, Cilt: 1, s. 433; Sarımay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 120; Yılmaz-Ersoy, *Kastamonu Türk Ocakları (1923-1931)*, s. 17.

Tanzimat ideolojisi gereği bu okullarda okuyan azınlıkların milli duygularıyla bilinçli bir şekilde birlikte hareket etmelerine tepki olarak Türk öğrenciler de milliyetçi fikirlerle birleşme gerekliliğini anlamışlardır. Genç Kalemler ve Türk Yurdu gibi Türk milliyetçiliğini savunan yayınlar Türk öğrencileri arasında millî şuurun uyanışını hızlandırmıştır.¹¹

Türk Ocağı, II. Meşrutiyet Dönemi'nde, kuruluş sırasına göre, Türk Derneği (1908) ve Türk Yurdu (1910) ile aynı görüşleri benimseyip savunan milliyetçi teşkilâtların üçüncüsüdür. Türk Derneği yerini Türk Yurdu'na, Türk Yurdu da Türk Ocağı'na bırakmıştır.¹²

1910 yılından itibaren yayınlanan Türk Yurdu adı altındaki yayın organı daha sonraki yıllarda Türk Ocakları'nın yayın organı haline gelmiştir. Türk Ocakları 3 Temmuz 1911 yılında 190 Askeri Tıbbiye öğrencisi tarafından fiilî olarak kurulmuştur. Konferanslar, tiyatro temsilleri, konserler, yabancı dil ve muhasebe kursları düzenleyip kitap ve dergi yayınlayan Türk Ocakları bir süre sonra bütün yurtda teşkilatlanmıştır.¹³

Türkler arasında millî bilincin güçlenmesini, millî kültürün ortaya çıkarılmasını, bilimsel, sosyal ve ekonomik yapının geliştirilmesini amaçlayan¹⁴ Türk Ocağı, tüzüğünün I. maddesinde belirtildiğine göre resmen 25 Mart 1912'de İstanbul'da kurulmuştur. İlk kurucuları ise Mehmet Emin (Yurdakul) (Reis), Yusuf (Akçura) (II.Reis), Ahmet Ferid (Tek), Ahmet (Ağaoğlu), Dr. Fuat Sabit (veznedar), Mehmet Ali Tevfik (kâtip)'tir.¹⁵

1912 yılında yayınlanan "Türk Ocağı Esas Nizamnâmesi" nde ocağın amacı şöyle belirtilir:

"II. Madde – Ocağın amacı, akvâm-ı İslâmiyenin bir rükn-i mühimi olan Türklerin millî terbiye ve ilmî, içtimaî, iktisâdî seviyelerinin terakki ve i'lâsıyla Türk ırk ve dilinin kemâline çalışmaktır.

¹¹ Sarıncay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihî Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 121-122.

¹² Kenan Akyüz, "Türk Ocakları", *Bellekten Dergisi*, Cilt: 50, Sayı: 196, 1986, s. 201.

¹³ Nurettin Güz, *Halkevleri Dergileri (1932-1950)*, Kariyer Matbaacılık, Ankara, 1995, s. 12; Seda Bayındır Uluskan, *Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınevi, Ankara, 2010, s. 28.

¹⁴ Karaer, *Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 13.

¹⁵ Akyüz, "Türk Ocakları", s. 201-202.

III. Madde – Ocağın amacını elde etmek için Türk Ocağı adlı kulüpler açarak dersler, konferanslar, müsamereler tertip, kitap ve risâleler neşrederek, mektepler açmağa çalışacaktır(...).

IV. Madde – Ocağın amacını teshile çalışırken, sırf millî ve içtimaî bir vaziyette kalacak, asla siyaset ile uğraşmayacak ve hiçbir vakit siyasî fırkalara hâdim bulunmayacaktır.”¹⁶

Türklerin örgütlenme döneminde aktif görevde bulunan Türk Derneği, Türk Yurdu ve Türk Ocağı'nın kuruluşunda yer alan Yusuf Akçura, Türk Ocağı'nın amacını şöyle açıklar:

“Türk Ocakları'nın ilk işi, Türk'e Türklüğünü anlatmaktır. Türk'e Türk olduğunu anlatmak demek, onun harsını kafasına yerleştirmek, onu Türklükle iftihar edecek bir hale getirmek, onu sanat ve iktisat itibariyle yükseltmek demektir. Eğer Türk kuvvetli olursa mukabil temsil kendi kendine başlar.”¹⁷

Türk milliyetçiliği, Türk milletinin küçük görüldüğü, ret ve inkâr edildiği bir ortamda doğmuştur. Ziya Gökalp, “Türk” kelimesini, ayıp unvanlar gibi kimsenin kullanmak istemediği, bu olumsuz ortamın ve Türk milliyetçiliğinin ortaya çıkış sebeplerini, 1913 yılında Türk Yurdu'nda yayımlanan “Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muasırlaşmak” adlı eserinde ayrıntılı bir şekilde açıklamıştır.¹⁸

Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi sebebiyle uzun süre kongresini gerçekleştiremeyen Türk Ocakları ancak 14 Haziran 1918'de bir kongre düzenlemiştir. 28 Haziran'da yeniden toplanan kongrede, Türk kadınının da Ocağa üye kabul edilmesi ile ilgili nizamname değişikliği delegeler tarafından kabul görmüştür. Ocağın son kongresi 18 Ekim-1 Kasım 1919'da İstanbul Darülfünun'un konferans salonunda yapılmıştır. İlk kez 1913 yılında Türk Ocakları'nın başkanlığına getirilmiş olan Hamdullah Suphi (Tanrıöver) bu son kongrede yeniden başkan

¹⁶ Hüseyin Tuncer, Yücel Hacaloğlu, Ragıp Memişoğlu, *Türk Ocakları Tarihi: Açıklamalı Kronoloji 1912-1997*, Türk Yurdu Yayınları, Ankara, 1998, s. 15.

¹⁷ Murat Duran, “Türk Milliyetçiliğinin Manifesto Yazarı: Yusuf Akçura”, *21.Yüzyıl Dergisi*, Sayı: 36, Aralık 2011, s. 102-103.

¹⁸ Karaer, *Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 12.

seçilmiştir.¹⁹ Hamdullah Suphi, Türk Ocakları'nda en hareketli ve en çalışkan kişi olmuş, hatta Türk Ocakları denildiğinde akla ilk gelen insandır.

Birinci Dünya Savaşı, ağır sonuçlara yol açan uyanışlar sonunda Türk milliyetçiliği fikrinin gelişip yayılması ve dolayısıyla Türk Ocakları'nın faaliyetlerini arttırması için elverişli bir zemin hazırlamıştır. Diğer yandan işgal kuvvetleri, milliyetçi savunmanın ana kaynaklarından biri olarak gördüğü Türk Ocakları ile de ilgilenmekten geri kalmamış ve bu yöndeki ilk teşebbüsü, 9 Mart 1920 tarihinde, Genel Merkez binasına baskın düzenlemek olmuştur. Hatta bu nedenle İstanbul Türk Ocağı çalışmalarını tamamen durdurmak zorunda kalmıştır. 11 Nisan 1920'de işgal kuvvetleri tarafından Meclis-i Meb'ûsân'ın kapatılmasının ardından İstanbul'daki Ocaklılar da birer birer Anadolu'ya geçerek Milli Mücadele'ye katılmaya başlamıştır.²⁰ Daha sonra Türk Ocakları'nda yetişen ya da bu ocaklarda önemli bir rol oynayan aydınların, Millî Mücadele'nin başarıya ulaşmasında büyük bir görevi yerine getirdikleri görülmektedir. Bu konuda örnek vermek gerekirse, İzmir Türk Ocağı, İzmir'deki Türk halkını uyarmaya çalışmış ve ünlü Maşatlık mitinginin düzenlenmesinde de etkili olmuştur.²¹

Birinci Dünya Savaşı yıllarında İttihat ve Terakki ile uyumlu bir faaliyet gösteren Türk Ocakları Millî Mücadele döneminde Ankara yönetimini destekledi²². Türk Ocakları'nın, Millî Mücadele döneminde işgal nedeniyle bazı şubeleri kapanmış ve çalışmaları yavaşlamıştır.²³ Siyasetle uğraşmamaya büyük özen göstermesine rağmen Millî Mücadele döneminde Müdafaa-i Hukuk akımını desteklemekten kendini alıkoyamamıştır.²⁴

Millî Mücadele döneminde Türk Ocakları mensupları hem düşünce hem de teşkilatlanma safhasında Mustafa Kemal Paşa'nın yanında yer alarak çok etkili olmuştur. Millî Mücadele'nin kazanılmasıyla kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde önemli görevler üstlenen Türk Ocağı üyeleri, özledikleri millî devlet

¹⁹ Yılmaz-Ersoy, *Kastamonu Türk Ocakları (1923-1931)*, s. 22-23.

²⁰ Akyüz, "Türk Ocakları" s. 203-205.

²¹ Zeki Arıkan, "Halkevlerinin Kuruluşu Ve Tarihsel İşlevi", *Atatürk Yolu Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 23, 1999, s. 263; Sarıay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 242.

²² Güz, *Halkevleri Dergileri*, s. 12.

²³ Karaer, *Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 17.

²⁴ Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler*, Cilt: 1, s. 433.

içinde 1922-1923 yılından itibaren Türk Ocakları'nı yeniden ülke çapında teşkilatlandırmışlardır.²⁵

Ekim 1922'de ilk kurulan şubelerden İzmir ve Bursa Türk Ocağı; İsmet Paşa, Hamdullah Suphi ve bazı milletvekillerinin katılması ile yeniden açılmaya başlamıştır.²⁶ 29 Aralık 1922'de Ankara Ocağı fiilen, 23 Nisan 1923'te ise Anafartalar Caddesi ile Denizciler Caddesi arasında bulunan Yahudi Mahallesi'ndeki Şengül Hamamı'nın yanında eski bir okul binasında resmen kuruldu. Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'da Türk Ocağı'nın üyesi olmasıyla Ankara Türk Ocağı en kalabalık teşkilât haline gelmiştir. Ankara Türk Ocağı'nın açılışını, en büyük şube olarak nitelendirilen İstanbul Türk Ocağı'nın 1 Haziran 1923'teki açılışı takip etti.²⁷

Adana Türk Ocağı ise Şubat 1923'te açılışını gerçekleştirmiştir.²⁸ 15 Mart 1923'te Mustafa Kemal Paşa, Adana Türk Ocağı'nı ziyaretinin ardından hatıra defterine; *"Adana, Türklük nurunun feyyaz menbai olsun. Bu ocağın ateşi çok, pek çok eskidir. O'nu asırlarca, söndürmeye çalışmaktan uzak kalmadılar. Fakat buna her girişenin ocağı söndü. Çünkü o müteşebbisler düşünmüyorlardı ki, Adana en asil Türk Ocaklarının kızgın ateşleriyle tenmiye olunmuştur. Ocağın bugünkü nuru ve alevi her kalbi aydınlatıyor. Ben bugün bu alevin sıcak temasında ne derin sevinç ve saadet hisleri duydum."*²⁹ diye yazarak, Türk Ocağı'nın çok köklü bir kuruluş olduğunu, Cumhuriyetin ilk yıllarında önemli bir işlevi yerine getirdiğini, Türk Ocağı'nın herkesi aydınlatmak gibi bir görevinin bulunduğunu dile getirmiştir.³⁰

Türk gençliğini ve aydınlarını tek bir çatı altında toplayan Türk Ocakları, Cumhuriyetin kuruluş yıllarında devlet yöneticileri, kamu kurum ve kuruluşları tarafından da destek görmüştür. Cumhuriyet ilkelerini ve önderlerini benimseyen Türk Ocakları, kuruluşundan itibaren savunduğu fikirler doğrultusunda çalışmalarını sürdürmüştür.³¹

²⁵ Sarıнай, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihî Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 229.

²⁶ Sarıнай, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihî Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 242.

²⁷ Tahir Kodal, "Mustafa Kemal Atatürk Ve Türk Ocakları", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 52, 2014, s. 302; Akyüz, "Türk Ocakları" s. 205-206.

²⁸ Karaer, *Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 17.

²⁹ Mehmet Pınar, "Adana Türk Ocağı Ve Faaliyetleri 1923-1931", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 41, Aralık 2015, s. 540.

³⁰ Kodal, "Mustafa Kemal Atatürk Ve Türk Ocakları" s. 303.

³¹ Karaer, *Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 41.

Türk Ocakları'nın fikir plânındaki çalışmalarında, milliyetçilikten sonra en çok yer alan konu “Batı Medeniyetçiliği”dir. Ziya Gökalp'ın “Garpcılık” ve “Muasırlaşmak” olarak nitelendirdiği bu düşüncenin yorumunda ve ölçüsünde ara sıra kararsızlıklar ve uyuşmazlıklar yaşanmışsa da, en nihayetinde, “Türk kalarak batılılaşmak” şeklindeki gerçekçi ve uzlaştırıcı bir anlayışta birleşmiştir. Türk Ocakları'ndaki milliyetçilik anlayışının “kana bağlı ırk anlayışı” ile bir ilgisi yoktur. İlk tüzükte yer almış olan “ırk” kelimesinin “millet” anlamında kullanıldığı herkes tarafından anlaşılmaktadır. Fakat yanlış birtakım yorumlara yol açmaması için daha sonraki tüzüklerde “ırk” terimine yer verilmemiş ve “milliyet” kavramı tamamıyla “ortak kültürel ve manevi değerler” ile açıklanmıştır. Ayrıca bu tarz açıklamalar yeri geldiğinde birçok sohbetlerde, konuşmalarda, konferanslarda, kitaplarda ve makalelerde de ısrarla dile getirilmiştir.³²

Türk Ocakları, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluş yıllarında savundukları fikirler, yaptıkları faaliyetlerle Mustafa Kemal Paşa tarafından gerçekleştirilen inkılâpların fikrî temellerini ve halk tarafından benimsenmesi için uygun ortamın hazırlanmasını sağlamıştır. Türk milletinin aydınlarını tek bir çatı altında toplamış ve bu aydınlar tarafından verilen konferanslarda millî bilincin uyanmasına, tarihî, sosyal, iktisadî konularda da halkın bilgi sahibi olmasına yardım etmiştir.³³ Yeni rejimin temellerinin atıldığı 1923 yılından itibaren Türk Ocakları âdeta Türk İnkılâbı'nın bekçiliğini üstlenmiştir.³⁴

23 Nisan 1924'de Ankara'da toplanan Türk Ocakları Umumî Kongresi'nde ülkedeki ocak sayısı 71'e, 23 Nisan 1925'de toplanan İkinci Kurultayda Anadolu'nun çeşitli yerlerinde açılan ocak sayısı 135'e³⁵, 1926'da düzenlenen Üçüncü Kurultayda 217'ye, 1927 yılında toplanan Dördüncü Kurultayda 257'e kadar yükseldiği görülmektedir. 1927'den sonra ise ocak sayısında kayda değer bir artış görülememektedir.³⁶ Yeni dönemde Türk Ocaklarının bu şekilde hızla artmasında hiç şüphesiz başta Mustafa Kemal Paşa olmak üzere yönetimin yoğun ilgi ve desteği önemli rol oynamaktadır. Üstelik 1924 Umumî Kongresine katılan 64 delegenin

³² Akyüz, “Türk Ocakları” s. 225-226.

³³ Karaer, *Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 179-180.

³⁴ Sarıay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihî Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 302.

³⁵ Sarıay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihî Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 243-244.

³⁶ Karaer, *Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 18.

42'sinin TBMM'de yer alan milletvekillerinden olması bu hızlı gelişme konusunda bir fikir vermektedir.³⁷

Türk Ocakları'nın yapısını düzenleyen yasa ve talimatnameye göre Türk Ocakları, merkezi ve yerel olmak üzere iki teşkilâta sahipti. Bu teşkilâtlardan en önemlisi, şube delegelerinin katıldığı Merkez Heyetiydi. Merkezi Heyetler her yıl toplanır ve 7 kişiden oluşan bir Yerel Heyet seçerdi. Yerel Heyetler de kendi arasından Genel Başkan, Başkan Yardımcısı, Umumi Kâtip, Mesul Murahhas, Umumi Muhasip ve Veznedar seçerdi. Bu heyetler, Cumhuriyet döneminde 23 Nisan 1924'te başlamak üzere her yıl düzenli olarak toplanmıştır. Fakat 1928 yılında tüzükte yapılan değişiklikle kurultayın iki yılda bir yapılması esası getirilmiştir. Bu nedenle 1929 yılı ve 1931 yılı olağanüstü olmak üzere, Cumhuriyet döneminde toplam 7 kurultay yapılmıştır. Bu kurultaylarda devamlı olarak Merkez Heyeti Genel Başkanlığı'na seçilen Hamdullah Suphi, Türk Ocakları kapatılana kadar genel başkanlık görevini üstlenmiştir. 1925 yılındaki kongrede ise Merkez Heyeti'ne seçilen Mustafa Kemal Paşa'nın eşi Latife Hanım Türk Ocakları'nın bir dönem fahri başkanlığını yapmıştır.³⁸

Cumhuriyet Halk Fırkası'nın 1927 yılındaki Büyük Kongresi'nde Türk Ocakları Umumî Reisi Hamdullah Suphi Bey'in karşı koymasına rağmen kabul edilen yeni parti tüzüğünün 40. maddesiyle Türk Ocakları da partinin denetimi altında bir kuruluş sayılmıştır.³⁹ Bu kongrede Türk Ocakları'nın tüzüğünde yapılan değişiklikle CHF'nin denetiminin Türk Ocakları üzerinde daha da arttığı gözlenmiştir. Türk Ocakları'nın bütün etkinliklerinin Türkiye Cumhuriyeti ile sınırlı olduğu açıkça dile getirilmiş ve tüzüğün ikinci maddesinde, "Türk Ocağı'nın faaliyet sahası sadece Türkiye Cumhuriyeti sınırlarıdır" biçiminde ifade edilmiştir. Mustafa Kemal Paşa, Hâkimiyeti Milliye Gazetesi'nde çıkan bir demecinde, Türk Ocakları'nı CHF'nin bir kültür şubesi olarak sunulan öneriyi uygun bulduğunu belirtmiştir.⁴⁰

Türkiye'de 1930 yılında yaşanan olaylar, özellikle Dünya Ekonomik Buhranı, SCF ve Menemen (Kubilay) Olayı gibi tarihi gelişmeler nedeniyle, yapılan inkılâpların halk arasında tamamıyla benimsenip yerleşmediği görülmüştür. Bu durum başta

³⁷ Sarıay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 243.

³⁸ Sarıay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 249-250.

³⁹ Tunçay, *Türkiye Cumhuriyetinde Tek-Parti Yönetimi'nin Kurulması 1923-1931*, s. 296.

⁴⁰ Arıkan, "Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi", s. 264.

Mustafa Kemal Paşa olmak üzere CHF yöneticilerini yeni bir politika izlemeye sevk etti. CHF'nin siyasî ve ideolojik açıdan yeniden yapılanması ve ülkede Tek Parti Yönetiminin kurulması ile sonuçlanacak olan bu yeni politika arayışı içinde Türk Ocakları'nın durumu da gündeme gelmiştir.⁴¹

Mustafa Kemal Paşa ülkede yaşanan problemleri yerinde görmek ve gereken önlemleri almak için 1930-1931 yıllarında çıktığı ülke gezisinde birçok yerde Türk Ocakları'na da uğramış ve onların durumları ile yakından ilgilenme fırsatını da elde etmiştir.⁴² Ayrıca Mustafa Kemal Paşa, Türk Ocakları'nın şubelerine giderek ve önemli konuşmalar yaparak, bu kuruluşları çağdaş ve gerçekçi bir ulusçuluk akımına doğru sürüklemek istemiştir.⁴³

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa, Aydın'da Türk Ocağını ziyaret ederek Ocaklılarla sohbet katılmış ve şu sözleri söylemiştir:

“Türk Ocakları C.H.Firkasının hars şubesidir. Fırka, millete mürebbilik yapacak, ilim, iktisat, siyaset ve güzel sanatlar gibi bütün hars sahalarında vatandaşları yetiştirmek için pişvalık(başkanlık-liderlik) edecektir. Ocaklılar, C.H.Firkasının programını vatandaşlara izah etmekte asıl vazifelerini yapmış, mefkûrelerine en büyük hizmeti ifa etmiş olurlar. Yasanızın üçüncü maddesinde bu cihet sarahaten ifade edilmiştir. Bu yol üzerinde milleti hemahenk olarak beraber yürütmekten ibarettir.”⁴⁴

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa'nın bu yurt gezileri sırasında Türk Ocakları'nı CHF'nin himayesine alarak, doğrudan partiye bağlı yeni bir kuruluş olarak Halkevlerini kurmaya karar verdiği görülmektedir. Gezisinin birinci bölümünün tamamladığı yıl olan 1931'in ilk günlerinde basında yer alan haberlerde, CHF'nin il ve ilçelerde Halkevleri kurulacağı, halkın ilgisini çekmek için Halkevlerinde sinema, kitaplık ve konferans salonları bulanacağı, Mustafa Kemal Paşa'nın bu konuda ilgililere direktifler verdiği, partinin genel kongresine bu konuda teklif sunulacağı

⁴¹ Sarıay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihî Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 320.

⁴² Sarıay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihî Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 320.

⁴³ Anıl Çeçen, *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1990, s. 98.

⁴⁴ “Reisicumhur Hazretleri Aydın'da”, *Hâkimiyeti Milliye Gazetesi*, 5 Şubat 1931, Sayı: 3437, Yıl: 12, s. 1.

belirtlmifltir. Hatta kısa bir sfire sonra 20 Mart 1931’de Tfrk Ocakları’nın kapatılacağı gayr-i resmi yolla ilk kez ağıflanmıştır.⁴⁵

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa, Tfrk Ocakları’nın kapatılmasını 1931’de Hâkimiyeti Milliye’ye verdiği demeçte şu şekilde ağıklamıştır:

“Milletlerin tarihinde bazı devirler vardır, ki muayyen maksatlara erebilmek için maddî ve manevî ne kadar kuvvet varsa hepsini bir araya toplamak ve aynı istikamete sevk etmek lâzım gelir. Yakın senelerde milletimiz böyle bir toplanma ve birleşme hareketinin verdiği mühim neticeleri idrak etmiştir. Memleketin ve inkılâbın içeriden ve dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı masuniyeti(korunması) için, bütün milliyetçi ve cumhuriyetçi kuvvetlerin bir yerde toplanması lazımdır. Teessüs (kuruluş) tarihinden beri ilmi(bilimsel) sahada halkçılık ve milliyetçilik akidedelerini(fikirlerini) neşir ve tamime sadakatla ve imanla(imanla) çalışan ve bu yolda memnuniyeti mucip hizmetleri sevk etmiş olan Tfrk Ocakları’nın, aynı esasları siyasi ve tatbiki sahada tahakkuk ettiren fırkamla bütün anlamıyla birlik olarak çalışmalarını uygun gördüm. Bu kararım ise, millî müessese hakkında duyduğum itimat ve emniyetin ifadesidir. Aynı cinsten olan kuvvetler müşterek gaye yolunda birleşmelidir.”⁴⁶

En nihayetinde bütün hazırlıkları tamamlanan Tfrk Ocakları olağanüstü kurultayı 10 Nisan 1931’de Ankara’da toplanmıştır. CHF ileri gelenleri, milletvekilleri ve memurların çoğunluğuyla oluşan kurultay, Manisa milletvekilli Mustafa Fevzi’nin divan başkanlığına seçilmesi ile başlamıştır. Kurultayın öğleden sonra gerçekleştirmiş olduğu oturumda Tfrk Ocakları’nın kendisini feshederek CHF’ye katılması ve bütün mal varlığının partiye devredilmesi hakkında hazırlanan encümen kararı oybirliği ile kabul edilmiştir. Bu kurultayda alınan karar, 10-18 Mayıs 1931’de gerçekleştirilen CHF Üçüncü Büyük Kongresi’nde yeniden oybirliği ile onaylanıp Tfrk Ocakları’nın bütün malvarlığı ile birlikte partiye katılması sağlanmıştır.⁴⁷ Daha sonra 25 Mayıs 1931 tarihli İcra Vekilleri Heyeti Kararnamesiyle Tfrk Ocakları’nın

⁴⁵ Sarınay, *Tfrk Milliyetçiliğinin Tarihî Gelişimi ve Tfrk Ocakları (1912-1931)*, s. 320-321.

⁴⁶ “Gazi Hazretlerinin, Fırkası ile Tfrk Ocaklarının Kaynaşması Hakkında Mütaleaları”, *Hâkimiyeti Milliye Gazetesi*, 25 Mart 1931, Sayı: 3482, Yıl: 12, s. 1; Utkan Kocatürk, *Atatürk’ün Fikir Ve Düşünceleri*, 3. Baskı, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2007, s. 307.

⁴⁷ Sarınay, *Tfrk Milliyetçiliğinin Tarihî Gelişimi ve Tfrk Ocakları (1912-1931)*, s. 323-324.

Genel Başkanı olan Hamdullah Suphi ise Bükreş Ortaelçiliği'ne atanmıştır.⁴⁸ 19 Şubat 1932'de inkılâpları ve CHF'nin ideolojisini halka yayarak benimsetmek ve böylece rejimin geleceğini sağlama almak için kurulan Halkevlerinin başkanlığına da Adana Türk Ocağı başkanı olan Dr. Reşit Galip getirilmiştir.⁴⁹

Türk Ocakları'ndan duyulan rahatsızlığın nedeni tam olarak bilinmemekle birlikte Türk Ocakları'nın kapatılma nedenleri hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre, Türklerle fazla ilgilenmesi sebebiyle Sovyetlerin duyduğu endişedir. Diğer bir görüş Mustafa Kemal Paşa'nın bu kurumun ileride siyasi bir parti olarak kendi karşısına çıkabileceği konusunda duyduğu tedirginliktir. Başka bir görüşe göre, Ocakların belediye seçimlerinde SCF'yi desteklemeleri veya CHF'ye karşı ayrı bir liste çıkarmalarıdır. Bir başka görüşe göre ise de Mustafa Kemal Paşa'nın faşist akımdan duyduğu endişedir.⁵⁰

Yukarıda da görüldüğü gibi kısaca özetlemek gerekirse, Türk Ocakları'nın kapatılması, "siyasî gelişmelerin bir sonucudur" diyebiliriz. Cumhuriyeti ve inkılâpları korumak için tek düzeninin devamına karar verilmiştir. Diğer bir deyişle; bu düzen Tek Parti, Tek Meclis, Tek Şef'tir. Türk Ocakları'nın kapatılması da bu kararın bir parçası olmuştur.⁵¹

"Halkevlerinin işlevi Türk Ocakları ile yürütülemez miydi? Ya da Halkevlerinin işlevlerini gerçekleştirmek için Türk Ocakları yeniden yapılandırılmaz mıydı?" şeklindeki sorulara çok farklı cevapların verilmesi mümkündür. Orhan Özacun'a göre; CHF tarafından uygun görülmeyen ya da kontrolleri güç bir takım kimselerin denetiminde bulunan Türk Ocakları'na sahip çıkmak yerine tüm değerlerini Anadolu'da arayan ve Anadolu Türkçülüğünü savunan bir görüşü yayacak yeni bir kuruluş yaratma fikri CHF'li yöneticilere daha çekici veya daha uygun gelmiştir.⁵²

1930'lu yıllarda Türk Ocakları'nın yanı sıra Mason Locaları, Kadınlar Birliği, Muallimler Birliği, Türk Matbuat Cemiyeti ve Milli Türk Talebe Birliği gibi

⁴⁸ Tunçay, *Türkiye Cumhuriyetinde Tek-Parti Yönetimi'nin Kurulması 1923-1931*, s. 298.

⁴⁹ Sarınay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihî Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 325; Pınar, "Adana Türk Ocağı Ve Faaliyetleri 1923-1931", s. 544.

⁵⁰ Güz, *Halkevleri Dergileri*, s. 13-14.

⁵¹ Karaer, *Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 40-41.

⁵² Orhan Özacun, *CHP Halkevleri Yayınları Bibliyografyası 1932-1951*, Kitap Matbaacılık, İstanbul, 2001, s.7; Orhan Özacun, "Halkevlerinin Dramı", *Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 3, Yıl: 2, 1996, s. 90-91.

dernekler fesih ya da kapatılma şeklinde faaliyetlerine son verilmiştir. Türk Hava Kurumu, Çocuk Esirgeme Kurumu, Kızılay, Spor Kulüpleri de CHF'nin kontrolüne girmişlerdir.⁵³

Hamdullah Suphi, Mustafa Kemal Paşa'nın tüm güçleri tek bir merkezde toplamak amacıyla Türk Ocakları'nı kapattığını ileri sürmüş ve bunu yaparken Mustafa Kemal Paşa'nın önünde pek çok örnek bulunduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Talebe Birlikleri, Muallimler Birliği, Türk Ocakları, Gazeteciler Cemiyeti, İhtiyat Subaylar Cemiyeti, Türk Kadınlar Birliği ve saire, bir sürü intihar! Bu vakalar yakın tarihimizin çok hazin bir safhasıdır. Sebep, ilân edilmiş olan sebep şu bütün kuvvetleri bir elde toplamak arzusudur. Misal sarihtir. Rusya'da bir Narodnidom ve Komsamol var tek partinin emrinde. Almanya'da tek parti ve onun emrinde Hitler Yugend Teşkilâtı var. Şefin iradesi mutlaktır. Bu şef Musolini'nin tek partisi de bu partinin emrinde Balillâ teşkilâtını kurdu. Mareşal Ion Antonescu Demir Muhafızlar teşkilâtının başındadır. İşte misaller, işte sirayet membarları.”⁵⁴

1931'de Türk Ocakları'nın kapatılması Tek Parti yönetiminin genel mantığıyla tutarlıdır. Nitekim Halkevleri, Türk Tarih Tezi ve Güneş Dil Teorisi gibi çalışmalar CHF'nin bir yandan tüm güçleri tek bir merkezde toplama ve olası muhalefet odaklarını ortadan kaldırma çabasının, diğer bir yandan da kültürel hayatı partinin ideolojisi doğrultusunda yönlendirme isteğinin bir yansıması niteliğindedir. Türk Ocakları, CHF'nin gerek üye sayısı, gerek şubeleriyle oldukça geniş ve hazır bir kitle örgütünden yararlanması gibi pratik bir amaca hizmet etmiştir. Çünkü Türk Ocakları'ndan sonra açılan Halkevlerine tüm Ocak üyeleri doğal üye olarak kabul edilmiştir.⁵⁵

⁵³ Sarınoy, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 329; Hakan Uzun, “Bir Propaganda Aracı Olarak Cumhuriyet Halk Fırkası Halk Hatipleri Teşkilâtı”, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 11, Yıl: 6, Bahar 2010, s. 89.

⁵⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Devre: 9, Cilt: 9, İçtima: 1, 6 Ağustos 1951, s. 618; Sefa Şimşek, *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi: Halkevleri 1932-1951*, 1. Baskı, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2002, s. 40.

⁵⁵ Füsün Üstel, *İmparatorluktan Ulus-Devlete Türk Milliyetçiliği: Türk Ocakları 1912-1931*, 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s. 404.

Türk Ocakları'nın kapatılmasından yaklaşık on ay sonra kurulan Halkevleri, Türk Ocaklarının oynamış olduğu tarihsel rolü hiçbir zaman inkâr etmemiştir. Hatta Türk Ocaklarının bilgi, birikim ve deneyimlerinden istifade etmiştir.⁵⁶

Türk Ocakları, az da olsa demokratik ve özerk bir örgütsel yapılanma tarzına sahipti. Örneğin, Türk Ocakları her yıl genel kurulda toplanırdı. Birçok önemli karar bizzat genel kurullarda alınır ya da bu kurullar tarafından onaylanırdı. Halkevleri ise CHF'nin eğitim ve kültür kolları durumundaydı. Halkevlerinin yönetim kurulları CHF tarafından seçilir ya da atanırdı. Türk Ocakları ile Halkevleri arasındaki yapısal farktan da anlaşılacağı üzere CHF açısından bağımsız ve özerk bir kuruluşu ıslah ederek kendisinin doğal bir parçası haline getirmesi bir hayli zor olacaktı. Bu nedenle yeni bir kuruluş oluşturma fikri CHF'li yöneticilere daha uygun gelmiştir. Bu değişiklikle birlikte CHF, halkın siyasal ve kültürel eğitimi ile ilgili çalışmalarını kendi tekeline alma imkânını bulmuştur.⁵⁷ Böylece siyasal ve kültürel alandaki çalışmalar tek bir merkezde toplanmış, bu alanlarda merkezi otorite sağlanmak istenmiştir.

⁵⁶ Nurcan Toksoy, *Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, Orion Yayınevi, Ankara, 2007, s. 28; Arıkan, "Halkevlerinin Kuruluşu Ve Tarihsel İşlevi", s. 266.

⁵⁷ Şimşek, *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi: Halkevleri 1932-1951*, s. 43.

BİRİNCİ BÖLÜM

HALKEVLERİ

1.1. HALKEVLERİ DÜŞÜNCESİ VE KURULUŞ AMAÇLARI

1.1.1. Halkevleri Düşüncesinin Ortaya Çıkışı

Halkevleri kuruluşları, işleyişleri ve faaliyetleri açısından özgün birer kurumdur. Fakat işlevleri, koşulları ve gereksinimleri açısından, daha önce ülke içinde ve dışında kurulan çeşitli kurum ve kuruluşlardan da etkilenmiştir.⁵⁸

Halkevlerinin kuruluşundaki asıl amaçların anlaşılabilmesi için öncelikle onun teşkilat yapısının ve bu teşkilat yapısıyla hayata geçirilen eylemlerinin, ayrıca kuruluş yıllarında dünyanın ve yeni Türk Devleti'nin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik yapının da bilinmesi gerekir.⁵⁹

Halkevlerinin, Cumhuriyet'in, Cumhuriyet ideolojisinin ve özellikle 1930'lu yıllardaki ekonomik ve toplumsal koşulların bir ürünü olduğu görülür. Çünkü 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı'nın olumsuz etkileri Türkiye'de de kendini hissettirmiş, Serbest Fırka deneyimi (1930) ise, halkın huzursuzluğunu açığa çıkarmış ve Mustafa Kemal Paşa çıktığı geniş kapsamlı yurt gezisinde durumu yerinde değerlendirmeye çalışmıştır. Yeni bir ekonomik politikanın belirlenmesinde, devletçiliğin yaşama geçirilmesinde bu bunalım ve deneyimin belirleyici olduğu görülmektedir.⁶⁰ Ayrıca Halkevlerinin kuruluş ve işleyiş esaslarının yer aldığı CHF Halkevleri

⁵⁸ Nurhan Karadağ, *Halkevleri Tiyatro Çalışmaları 1932-1951*, 1.Baskı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998, s. 14.

⁵⁹ Ömer Türkoğlu, "Halkevlerinin Kuruluş Amaçları, Örgütsel Yapısı Ve Bazı Uygulamaları", *Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, , Sayı: 3, Yıl: 2, 1996, s. 98.

⁶⁰ Arıkan, "Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi", s. 262.

Talimatnamesi'nde Menemen Hadisesi ve benzer olayların yakın bir geçmişte meydana geldiğine de vurgu yapılmıştır.⁶¹

1930'lu yıllara gelindiğinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin 10. yılına yaklaşılırken siyasal, hukukî ve sosyal alanlarda birçok inkılâp gerçekleştirilmiş oluyordu. Fakat toplum yaşamında benimsetilmek istenen bu inkılâpların, yeni değerlerin, topluma yayılması ve kavranması da gerekiyordu. Bunun için de, her yaştan insanın faydalanabileceği, herkese ulaşabilecek yapıda sivil kuruluşlara ihtiyaç vardı.⁶²

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde kuruluşunun ilk yıllarında en önemsiz görünen güç ve çalışma unsurlarını dahi ihmal etmeden bütün memleketi yeni bir mücadele ruhu ve ileri taşıyacak bir heyecan ile donatmak gerektiği de ortadaydı. Bu nedenle devlet teşkilâtı haricindeki bütün çalışma unsurlarını millî kültürün arttırılması ve yükseltilmesi maksadıyla etrafında toplamayı amaçlayan yapıya, kurum ya da kuruluşlara ihtiyaç duyulmuştur.⁶³

Devlet yöneticileri dünya ekonomik bunalımı karşısında sorunu ekonomik açıdan çözemeyeceğini anlayınca, ideolojik açıdan geliştirilecek bir çözüme öncelik vermiştir. Dünya ekonomik bunalımının ülke içinde büyük kargaşa yaratmasını önlemek isteyen devlet yöneticileri, devlet ile halk arasındaki kopukluğu gidermek üzere Halkevlerinin kuruluşunu gerçekleştirdi. Reşit Galip'in deyişi ile uzak yakın birçok ülkenin benzer kurum ve kuruluşları incelendikten sonra bir Halkevleri yönetmeliği hazırlandı.⁶⁴ Halkevleri, Cumhuriyet yönetiminin dünya görüşünü aydınlar ve yerel önderler aracılığıyla halka taşıma, tanıtma, yaygınlaştırma ve toplumun kültür yapısını canlandırma niyetindeydi.⁶⁵ Halkçılıkla desteklenen ulusalcılığın bir ideoloji olarak halka yayılması Halkevlerinin kuruluşu ile gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.⁶⁶

Mustafa Kemal Paşa'nın toplumsal aydınlanma projelerinin başında gelen Halkevleri ile köyden kente bütün toplumun eksiksiz bir şekilde aydınlatılması amaçlanmıştır. Millet Mektepleri ile başlayan okuma yazma seferberliği ve halk aydınlanması, Halkevleri ile daha da arttırılmaya çalışılmıştır. Cumhuriyet yönetiminin Avrupa'ya

⁶¹ C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, Yeni Mersin Matbaası, Mersin, 1933, s. 6.

⁶² Murat Katoğlu, *Türkiye Tarihi IV-Çağdaş Türkiye 1908-1980*, (Editör: Sina Akşin), 7.Baskı, Cem Yayınevi, İstanbul, 2002, s. 433.

⁶³ C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, s. 4.

⁶⁴ Çeçen, *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, s. 106-107.

⁶⁵ Katoğlu, *Türkiye Tarihi IV-Çağdaş Türkiye (1908-1980)*, s. 433.

⁶⁶ Çeçen, *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, s. 107.

eğitim için gönderdiği gençlerden Vildan Aşır Savaşır, Avrupa ülkelerini ziyaret edip inceledikten sonra halk eğitimi üzerinde özel çalışmalar yapmış ve bu sırada Çekoslovakya'daki başarılı bir örnek olan Sokollar⁶⁷ ilgisini çekmişti.⁶⁸ Halkevleri, Çekoslovakya'da dernek olarak örgütlenen, kent ve kasabalarda merkezleri, köylerde ise lokalleri olan, Çek ve Slovak toplumunu kültürel olarak canlı tutan "Sokollar"dan etkilenmiştir. 1930'lu yıllarda Mustafa Kemal Paşa'nın önerisi ile dönemin Milli Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip'in çağırısı ile bir ekip oluşturularak "Sokol" benzeri bir teşkilatlanma için çalışmalara başlanmıştır.⁶⁹

CHF Halkevleri Talimatnamesi'nde; Macaristan'da "Uranya Cemiyeti", "Amele Jimnazları" ve "Çiftçi Dernekleri" adıyla yüzlerce, Çekoslovakya'da "Mazarik Halk Terbiye Müessesesi" ismiyle dört yüz kadar, İtalya'nın "Dopolavoro" ve Almanya'nın "Halk Kültür Teşkilatları" adıyla da binlerce kültür yurdu ve kültür teşkilatına sahip olduğu vurgulanmıştır. İngiltere'de ise "Halk Terbiye Cemiyeti"nin radyo ile verdiği dersler için dinleme kulüplerinin 2 milyon 700 bin daimi dinleyici üyesinin bulunduğu belirtilmiştir.⁷⁰

Türkiye'de yetişkinlerin eğitimi ile ilgili olarak Cumhuriyetin İlanı'ndan önce TBMM'nin IV. toplanma yılının açıldığı 1 Mart 1923 tarihindeki oturumda Mustafa Kemal Paşa'nın meclis reisi sıfatıyla yaptığı konuşmada:

"Bu suretle memleketin muhtelif aksamında kuvvetli anasırdan mürekkep birer merkez-i irfan kurulmuş olacaktır. Bu merkezlerde ilmî müsamereler ve konferanslar tertip etmek ve halkın okuyup yazmayan kısmını en kolay vesaitle okutarak onlara birinci derecede lâzım olan malûmatı verecek gece dersleri açmak, matbuat-ı mahalliyede bilhassa terbiye-i umumiye ve halk bilgilerine ait neşriyatla meşgul olmak heyeti mualliminin muntazaman ifa edeceği vezaiften olacaktır. Mekteplerin

⁶⁷ Çek dilinde şahin anlamına gelen Sokollar, Çek efsanesinde yavrusunu düşmana ve saldırılara karşı koruyan ana şahin simgesini taşırdı. Sokollar, kısa zamanda Çekler ile Slovakların kaynaşmasını sağlayarak yeni devletlerinin toplumsal tabanlarının oluşturulmasında önemli aşamalar kat etmiştir. Çeçen, *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, s. 109.

⁶⁸ Çeçen, *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, s. 108; Orhan Özacun'a göre ise: 1931 yılının sonlarına doğru Vildan Aşır Savaşır'ın Çekoslovakya'ya yaptığı gezi sırasında tanıdığı kültür kuruluşları olan "sokollar" hakkında Ankara Radyosunda verdiği konferans sonunda Atatürk tarafından çağırılması zaten Halkevleri için başlatılmış bir kuruluş çalışmasına onun katkılarının sağlanması anlamına gelmekteydi. Özacun, "Halkevlerinin Dramı", s. 87; Özacun, *C.H.P. Halkevleri Yayınları Bibliyografyası 1932-1951*, s. 1.

⁶⁹ Sinan Meydan, *Akl-ı Kemal Atatürk'ün Akıllı Projeleri*, Cilt: 2, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2012, s. 81.

⁷⁰ *C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi*, s. 4-5.

*tatilinde yirmi beş, otuz merkezde bütün köy imamlarını cem ederek kendilerine üç aylık bir tatbikat dersi vermeği Maarif Vekâleti bu seneki teşebbüsâtı meyanına ithâl eylemiştir.*⁷¹

Halkevleri, Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu gibi kurumlar Atatürk'ün kültür politikaları doğrultusunda Cumhuriyet Halk Fırkası'nın tüm güçleri tek bir merkezde toplaması, olası muhalefet odaklarını ortadan kaldırma çabası, Halkevlerinin düşünce yapısını ortaya çıkarmıştır. Diğer taraftan bu düşünce yapısının gelişmesinde kültürel hayatı, CHF'nin ideolojisi doğrultusunda yönlendirme isteğinin de etkili olduğu söylenebilir.⁷²

1.1.2. Halkevlerinin Kuruluş Amaçları

Cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık, devletçilik, laiklik ve inkılâpçılık ilkeleri, Cumhuriyet Halk Fırkası'nın temel programı olarak Türk milletini ebedileştirmek istemiştir. Bu niteliklere sahip olan kuvvetli vatandaşlar yetiştirilmesini, milli karakterin ve Türk tarihinin ilham edindiği seviyeye çıkmasını, güzel sanatların yükseltilmesini, milli kültürün ve ilmi hareket ve faaliyetlerin güçlendirilmesini önemli araçlar olarak tespit etmiştir. Bu esas ve vasıtaların hepsi birden medeniyet yolunda Türklüğün kaybetmiş olduğu uzun yılları cesur, atılgan ve yorulmaz hamlelerle kazanacak genç nesiller yetiştirmeyi, medeniyet sahasında Türk'ün hak ettiği şerefli konuma yeniden ulaşmayı amaçlamıştır.⁷³

Cumhuriyet inkılâplarının gerçekleştirildiği döneme geçildikten sonra Türk halkını kısa zamanda çağdaş düzeye getirecek olan sosyal ve ekonomik atılımlar uygulama alanına aktarılmaya başlanmıştır. Fakat devletin öncü kadroları devlet işlerinden yeterince zaman bulamadığı için halk kitlelerinin arasına gerektiği kadar girememekteydi. Halk ise yapılan değişiklikleri zamanında takip edemiyor bu nedenle de bazı halk topluluklarını anlamakta güçlük çekiyordu. Aydın ve halk arasındaki kopukluğu giderecek, aydın ve halk kaynaşmasını sağlayacak, inkılâbın öncü kadrosu ile halk arasında bağ kuracak, halkı inkılâp ilkeleri doğrultusunda

⁷¹ Özacun, "Halkevlerinin Dramı", s. 89-90; Özacun, *C.H.P. Halkevleri Yayınları Bibliyografyası 1932-1951*, s. 5.

⁷² Üstel, *İmparatorluktan Ulus-Devlete Türk Milliyetçiliği: Türk Ocakları 1912-1931*, s. 404.

⁷³ *C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi*, s. 6.

eğitecek ve yönlendirecek yeni bir yapıya ihtiyaç duyuluyordu.⁷⁴ Bu ihtiyacı karşılamak için Halkevlerinin açılmasına 10-18 Mayıs 1931 tarihinde Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Üçüncü Kurultayı'nda karar verilmiştir.⁷⁵

Halkevleri, Atatürk'ün halkçılık ilkesini uygulama sahasına taşıyan başlıca kurumlar olma özelliğindedir. Temelinde sınıfsız bir toplum öngören Atatürk'ün halkçılık ilkesi doğrultusunda yaş, cinsiyet, meslek ve sosyal statü ayırt etmeksizin tüm topluma hitap etmesi düşünülen Halkevleri, "Halkın Evi" olarak kurulmuş ve milyonlarca kişiyi çatısı altında toplamayı başarmıştır.⁷⁶ Bu nedenle Halkevlerini anlamak için Halkevlerinin temelinde yatan halkçılık kavramının Türkiye'de doğuşuna kısaca göz atmakta fayda vardır.

Türkiye'deki halkçılık hareketi, 1860'lı yıllardan itibaren Çarlık Rusya döneminde Rus aydınları arasında ortaya çıkan "Narodnizm" hareketinden etkilenmiştir. Bu etkiyi Yusuf Akçura şu şekilde ifade etmiştir: "*Halka gitmek, bu da, müsavatperver (eşitlikten yana), şefkatkar (şefkatli), idealist Rus dehasının bir ibda-i mahsusu (özgün bir fikiri) idi.*" Türkiye'de "halk" veya "halkçılık" kavramları ilk kez II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Türk aydınları arasında tartışılmaya başlanmıştır. Türkiye'de halkçılık fikirlerinin belirgin bir şekilde ortaya çıkması 1913 yılında Türk Yurdu Dergisi'nin bir kolu olarak yayımlanmaya başlanan "Halka Doğru" dergisi aracılığıyla gerçekleşmiştir.⁷⁷

Narodnizm hareketi, Rusya'ya özgü olarak Marksist bir ideolojiye dayanmış ve Çarlık yönetimini devirmeyi hedeflemiştir. Narodnik akımını savunan Rus aydınlarına göre; Rus köylüleri arasında bütün toprakların ortak mülk olması şeklinde bir çeşit sosyalizm örneği bulunmaktaydı. Narodnik adımı, Rusya'dan gelen Türkçü aydınların vesilesiyle Osmanlı himayesindeki Türkçülük akımını savunan aydınlara ulaşmıştır.⁷⁸ Fakat Türkiye'ye ulaşan Narodnik akımı, Türkçüleri ideolojik

⁷⁴ Çeçen, *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, s. 89-90.

⁷⁵ Hamit Pehlivanlı, "Keskin Halkevi 20 Şubat 1938-1951", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 72, Kasım 2008, s. 645-646.

⁷⁶ Hakan Yaşar, *Sinop Halkevi ve Faaliyetleri 1932-1951*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziosmanpaşa Üniversitesi SBE, Tokat, 2008, s. 294-295.

⁷⁷ Asaf Özkan, *Yusuf Akçura ve Ahmet Ağaoğlu'nun Türkiye'nin Kültür Ve Düşünce Hayatına Etkileri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Erzurum, 2005, s. 62-63.

⁷⁸ Sarımay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 198; Özkan, *Yusuf Akçura ve Ahmet Ağaoğlu'nun Türkiye'nin Kültür Ve Düşünce Hayatına Etkileri*, s. 64.

açından değil, yalnızca halka gitme, halkla bütünleşme noktasında etkilemiştir. Türk milliyetçiliğini savunan aydınlar arasında halka doğru ve halkçılık ilkesini sistemli bir şekilde ortaya koyan Ziya Gökalp olmuştur. Türk Ocakları da halka doğru gitmeyi, halkı görmeyi, halkı tanımayı temel ilke edinmiştir.⁷⁹

Türk Ocakları'nın yerine açılan Halkevleri, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluş döneminde ortaya çıkan en önemli kuruluşlardan biri olmuştur.⁸⁰ Halkevlerinin kuruluş amacına yönelik yorumlar ve düşünceler ise çeşitlilik göstermektedir. Özellikle bu konu üzerinde çalışmalar yapmış olması ile tanınan ve yıllarca Halkevleri Genel Sekreterliği görevinde bulunan Anıl Çeçen'e göre; Halkevleri, ülke yöneticilerinin dünya bunalımına karşı sorunlarını ekonomik açıdan çözememiş olmaları nedeniyle ideolojik açıdan geliştirecek bir çözüme öncelik tanınması amacıyla "... yeni bir heyecanı başlatmak ve devlet halk arasındaki kopukluğu gidermek üzere..." kurulmuştur. Bu görüşe benzer bir yorumu da Taner Timur şöyle dile getirmektedir: "...Mustafa Kemal Paşa 1931'de Türk Ocaklarını kapatarak Halkevlerini kurmak suretiyle bu coşkuyu (İnkılâp coşkusu) örgütlemek istemişti." Bunlara ek olarak dikkate değer farklı iki yorum da Fikret Başkaya ve Suavi Aydın'dan gelmektedir. Fikret Başkaya "Paradigmanın İflası" adlı kitabında Halkevlerinden şu şekilde söz etmekteydi:

"1932'de, imparatorluk döneminden beri var olan Türk Ocakları'nın yerini "Halk Evleri" aldı. Aslında bunlar gerçek anlamda "halk evleri" değildi. Bu evler aracılığıyla yapılmak istenen, emekçi halk üzerinde bir denetim sağlamak, bunun için de halk katlarından Bonapartist rejime yandaşlar yaratmaktı. Halk Evleri'nin başkanları o illerin valileriydi. Nerede Halk Evi açılacağına partinin merkez karar organı karar verirdi. Ankara'daki Halk Evleri Genel Merkezi doğrudan doğruya CHP Genel Sekreterliği'ne bağlıydı. Doğal olarak, Halk Evleri üyelerinin çoğunluğu merkezi idarenin memurları, toprak ağaları, yöre ileri gelenleri ve bunların adamlarından oluşuyordu." Suavi Aydın da, Halkevlerinin asıl kuruluş amacının Cumhuriyet'in yeni kültür kimliğini üreten kurumlar olarak gördüğü Dil ve Tarih-

⁷⁹ Sarımay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, s. 198-201.

⁸⁰ Anıl Çeçen, *Kültür Ve Politika*, 2. Baskı, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1996, s. 230.

Coğrafya Fakültesi, Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu'nun ürettiği mesajı Cumhuriyetin hedef kitlesine ulaştırmak olarak yorumlamıştır.⁸¹

Halkevleri, Cumhuriyet ideolojisini halka iletme aracı olarak Halkevlerinin kurulduğu yerlerde yerel dergiler ve ülke çapında da “Ülkü Dergisi” aracılığıyla bütün yurt vatandaşlarına yaymaya çalışmıştır. Aynı zamanda tiyatro faaliyetleri, film gösterisi, sergi, konferans, toplantı, konser gibi iletişim organlarına da başvurmuştur.⁸²

Halkevlerinin on dört ilde aynı anda açılması ile ülke çapında yeni bir teşkilatlanma seferberliği başlamış ve çok geçmeden ülkenin her köşesinde Halkevleri ve Halkodaları açılmıştır. Halkevlerinin açılış töreninde inkılâbın yönetici kadrosu adına konuşan Recep Peker; *“Tüm vatandaşları ortak bir kültür çalışmasının içinde toplamak, halkı bir arada eğitmek ve çalışmaya alıştırmak, gençliği yetiştirmek, halkı bilinçli ve ortak düşüncelerle bağlı bir ulus olarak yetiştirmek, kitlelere siyasal terbiye vererek, demokrasiye hazırlamak, inkılâp ilkelerinin halk tarafından anlaşılmasına ve benimsenmesine çalışmak üzere Halkevlerinin kurulduğunu...”*⁸³ söyleyerek bu konudaki düşüncelerini dile getirmiştir.

Ankara Halkevi'nin açılışında konuşan Dr. Reşit Galip ise Halkevlerinin açılış amacını şu şekilde ifade etmektedir:

“Davamız, uygarlık yarışında yitirilen zamanı en kısa zamanda kazanmak, layık olduğumuz dereceye yani en ileriye varmaktır. Bugün 14 ilimizde birden partili partisiz her vatandaşın yararlanabileceği Halkevleri halkın hizmetine giriyor. Bu sayı her yıl yeni katılacak Halkevleri ile binleri aşacak ve bu kültür ve eğitim kurumları bütün yurdu kaplayacaktır. Ara sıra devrimlerin bittiğinden bahsedенlere rastlıyoruz. Bu görüş tembel, yorgun, cesaretsiz ruhların görüşüdür. Çünkü bitmeyen bir özlem, yorgunluk tanımaz bir çalışma, gevşekliğe düşman bir irade ile ilerlemek,

⁸¹ Fikret Başkaya, *Batılılaşma, Çağdaşlaşma, Kalkınma Paradigmanın İflası (Resmi İdeolojinin Eleştirisine Giriş)*, 1. Baskı, Doz Yayınları, İstanbul, 1991, s. 115; Suavi Aydın, *Modernleşme ve Milliyetçilik*, 2. Baskı, Gündoğan Yayınları, Ankara, 2000, s. 227; Türkoğlu, “Halkevlerinin Kuruluş Amaçları, Örgütsel Yapısı Ve Bazı Uygulamaları”, s. 97-98.

⁸² Aydın, *Modernleşme ve Milliyetçilik*, s. 227-228.

⁸³ Çeçen, *Kültür Ve Politika*, s. 230-231.

*engelleri çatır çatır kırmak, yol kesen olumsuz ruhu nerede bulursak orada boğarak arayı ışık hızıyla kapatmak zorundayız.*⁸⁴

CHF'nin Üçüncü Büyük Kongresi'nde partinin milli talim ve terbiye alanındaki esas amaçlarının, Cumhuriyetçi, Milliyetçi ve Laik vatandaşlar yetiştirmek adına her gün daha fazla çocuk ve vatandaş okutup, yetiştirecek bir programın takip edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca partinin, vatandaşların, Türk'ün derin tarihini bilmesine fevkalâde önem verdiği, bu bilginin Türk'ün kabiliyet ve kudretini, nefesine itimat hislerini ve milli varlık için zarar verecek her cereyan önünde yıkılmaz bir direnç besleyen kutsal bir cevher olduğu vurgulanmıştır.⁸⁵

Halkevleri bütün vatandaşları kucaklayan, onlara kapılarını açık bulundurarak milli ülküye bağlayan halk terbiyesi kurumları olmuştur. Halkevlerinde milli ve toplumsal hayatın temelleri, eğitim ve öğretim teknikleri uygulanarak hızla ilerlemek istenmişti. Halkevleri, bütün halk kitlelerinin siyasi, kültürel ve idari faaliyet imkânlarını içinde bulacakları bir oluşum olarak görülmüştür. Türk vatandaşının bu oluşumu öğrenmesi ve ilerlemesi için de adeta bir okul olarak düşünülmüştür.⁸⁶

Halkevlerinde yalnızca memlekette tanınmış, bilinen insanların aktif görev almaları ve diğer yetenekli kişilerin varlığı yeterli olmadığı gibi aynı zamanda, bu duruma, kabiliyetli unsurların seyirci kalmaları da uygun değildi.⁸⁷

Türk milleti ve devleti, bağımsız ve ebedî olarak yaşatabilecek faydalı ve etkili ne kadar unsur ve imkân varsa hepsini birer birer ülkede kurma ve yaşatma ihtiyacını hissetmiştir. Tespit edilen bu unsur ve imkânların sistemli bir şekilde ve programlı bir şekilde uygulanmasına başlamış, millî hâkimiyet ve iradeye dayanan Cumhuriyet'in sistem olarak halk tabakasına benimsetilmesi ve Türk milletini tarihte layık olduğu yüksek hayat ve medeniyet seviyesine çıkarmak için Halkevleri önemli bir amacı üstlenmiştir⁸⁸.

⁸⁴ Meydan, *Akl-ı Kemal Atatürk'ün Akıllı Projeleri*, s. 82.

⁸⁵ C.H.F. *Üçüncü Büyük Kongre Zabıtları*, 10-18 Mayıs 1931, Devlet Matbaası, İstanbul, 1931, s. 79-81.

⁸⁶ Abdulaziz Kardaş, "Cumhuriyet Dönemi'nde Bir Modernleşme Hareketi Olarak Siirt Halkevleri Ve Halkodaları 1934-1951", *Turkish Studies Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 7, Yaz 2014, s. 414.

⁸⁷ C.H.F. *1.3.1932 Tarihli ve 23 Numaralı Tamim*, Yeni Mersin Matbaası, Mersin, 1933, s. 39.

⁸⁸ Toksoy, *Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, s. 30.

Aydın Milletvekili olan Adnan Menderes, Aydın Halkevi'nin açılışı sırasında yaptığı konuşmada Halkevlerinin amacını şu sözlerle ifade etmektedir:

*“Halkevleri, cemiyeti ve milleti yükseltmek için cem'i mesainin toplandığı çatı olacaktır. Arkadaşlar; fırkanın siyasi bünye ve mevcudiyeti, kanuni icaplar ve sair sebeplerle de memleketteki bütün faydalı unsurları, varlığı içinde toplamaya müsait değildir. Onun için fırkanın siyasi mevcudiyetine bitişik olarak ve ana siyasi program ve kanaatlerine muhalif olmamak üzere halkevleri, içtimai sahalarda bütün müfit unsurları birleştirici bir yuva olacaktır.”*⁸⁹

Başbakan İsmet İnönü, Halkevlerinin birinci kuruluş yıldönümü olan 19 Şubat 1933 tarihinde yaptığı konuşmasında Halkevlerinin kuruluş amacını şu sözlerle ifade etmektedir:

*“Halkevleri C.H.F.'nin kendi prensiplerinin ne olduğunu ve bu prensiplerin memlekette nasıl tatbik edildiğini her gün halkımıza söylemek için de başlı başına bir merkezdir... ...Halkevleri Türk vatanında, Türk Cumhuriyeti'nde ahlak, ilim ve anlayış mefhumlarının tatbik edildiği, izah olunduğu, genişletildiği ve kökleştirip yerleştirildiği yerlerdir.”*⁹⁰

Celal Sahir Erozan⁹¹ Halkevlerinin milli dayanışmayı kurma amacı olduğunu şu sözlerle açıklamakta:

*“Halkevleri başlarında ve gönüllerinde özel sevgisi kaynayanların toplanma, konuşma, anlaşma ve çalışma yeridir. Onun her Türk'e ardına kadar açık olan kapısından giren artık kendi benliğinin içine kapanmış bir “tek” değil birçoklarına katılıp milli kümeyi yapan bir tane, başkalarıyla kenetlenip milli zinciri yapan bir halkadır.”*⁹²

⁸⁹ Özacun, “Halkevlerinin Dramı”, s. 89; Özacun, C.H.P. Halkevleri Yayınları Bibliyografyası 1932-1951, s. 4.

⁹⁰ Selçuk Duman, *Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi 1933-1951*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2008, s. 75.

⁹¹ Birinci Dünya Savaşı sonlarında (1917-18) ticaretle uğraşan Celal Sahir Erozan, III. IV. ve V. Dönem Zonguldak Milletvekili olarak görev yapmış ve 1932'de Atatürk'ün direktifleri ile kurulan Türk Dili Tetkik Cemiyeti'ne üye olarak seçilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Mehmet Atilla Maraş, *Şair Milletvekilleri 1920-2005*, TBMM Basımevi, Ankara, 2005, s. 16; Mustafa Apaydın, “Celal Sahir'in Şiiri”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, 1987, s. 62; Mehmet Orhan Okay, “Celal Sahir Erozan” Maddesi, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 7, 1993, s. 245.

⁹² Duman, *Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi 1933-1951*, s. 78.

Halkevlerinde yerine getirilmesi gereken beş temel görev İsmail Hakkı Baltacıoğlu'na göre şu şekildedir:

- 1- Türkiye'nin bütün gençlerine toplu hayat yaşatmak,
- 2- Gençlere ortak sorumluluk duygusunu aşılmak,
- 3- Gençlere ortak neşeyi tattırmak,
- 4- Gençlere Türk rejimi doğrultusunda bir moral vermek,
- 5- Gençlere yürüyüş, musiki, tiyatro, edebiyat zevklerini vermek.⁹³

Görüldüğü gibi CHF'li yöneticiler ve aydınlar Halkevlerinin kuruluşunda veya Halkevlerinin kuruluş yıldönümlerinde dile getirmiş olduğu konuşmalarda Halkevlerinin amaçlarını izah etmeye çalışmışlardır.

Halkevleri, geniş alanlarda devam ettiği çalışmalarıyla “Atatrk rejimin halk terbiyesi konusunda ele aldığı görevi başarıyla yerine getirmişlerdir. Bu itibarla Halkevlerine inkılâp ve rejimin şuurlu bekçisi, Türk İhtilal ve İnkılâbının yayın yurdu” denilebilir.⁹⁴

Yurtta geniş halk tabakaları arasında yaşayış ve görüş ayrılıklarını azaltmaya, yeni bir millî sanata, bir dünya görüşüne ve kültürüne sahip olmanın yolunu bulmaya ve açmaya çalışan Halkevlerinin memlekette ileri, medenî ve millî benliğini kaybetmemiş bir toplum yetiştirmeye çalıştığı görülür.⁹⁵ Kurulduğu ilk dönemden itibaren geniş ve sıcak bir ilgi uyandıran Halkevlerinin değeri, yaygınlığı ve milli hayatta verebileceği hizmet, yıllar geçtikçe daha iyi anlaşılmaya başlamıştır. Halkevleri, inkılâbın getirdiği ihtiyaçlara uygun düşünmeleri ve memleketteki manevi kalkınma hamlesine ciddi bir şekilde destek olmaları nedeniyle vatandaşların toplum içinde daha sıkı tutunmalarını sağlamıştır.⁹⁶

⁹³ şimşek, *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi: Halkevleri 1932-1951*, s. 68.

⁹⁴ Müslime şen, “Manisa Halkevi Yayınları ve Yerel Tarih Çalışmaları rneği”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 6-7, 1996-1997, s. 148.

⁹⁵ C.H.P. 18. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ulus Basımevi, Ankara, 1950, s. 4.

⁹⁶ C.H.P. XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ulus Basımevi, Ankara, 1948, s. 3.

1.2. HALKEVLERİNİN KURULUŞU VE GELİŞİMİ

1.2.1. Halkevlerinin Kuruluşu

Tek parti olarak bilinen Cumhuriyet Halk Fırkası'nın himayesi altında çalışmalarını gerçekleştiren Halkevleri, 1932-1951 tarihlerinde 20 yıllık faaliyet döneminde hükûmî şahsiyeti elinde bulunduran bağımsız bir kurum veya kuruluş değildi. Ancak kendi yönetim kurulu tarafından idare edilen Halkevlerinin işleri, "İdare ve Teşkilat" ve "Çalışma" yönetmenlikleri ile düzenlenmekteydi. Bu iki yönetmenlik Halkevlerinin temel ilkelerini meydana getiriyordu. Her yerin özelliğine ve ihtiyacına uygun çalışma programlarının hazırlanması ve uygulanması mahallî Halkevleri teşkilâtına aitti. Bunlar üzerinde Halkevleri Merkez Bürosu da söz sahibiydi.⁹⁷

Halkevleri, kalplerinde ve fikirlerinde vatan sevgisini kutsal ve ileri yürüten yüksek bir heyecan duyan insanlar için toplanma ve çalışma yeridir.⁹⁸ Her Halkevi, bulunduğu köy, kasaba veya şehrin Halkevi olmuştur.⁹⁹ Halkevlerinin kapıları partiye kayıtlı olan ve olmayan bütün vatandaşlara açıktı. Fakat Halkevleri İdare Heyeti'yle Şube İdare Komiteleri'ne üye olabilmek için Cumhuriyet Halk Fırkası'na kayıtlı olmak gerekirdi. Memurların bu idare heyetlerine ve şube komitelerine girmelerinde hukuki bir sakınca yoktu.¹⁰⁰

Yüksek tahsil öğrencileri, ders ve okul düzenlerini bozmamak şartıyla Halkevlerine üye olabilir ve üye oldukları Halkevlerinde aktif görevler alabilirlerdi. İlkokul, ortaokul ve lise öğrencileri reşit yaşta olamayacakları için lise öğretiminin sonuna kadar Halkevlerine üye olamazlardı. Ancak talimatnameler doğrultusunda ve öğretmenlerinin gözetimi altında müsamerelerini, konferanslarını ve konserlerini Halkevlerinde verebilirler, üstelik halkevlerinin jimnastik salonlarından ve spor sahalarından faydalanabilirlerdi. Halkevlerinin kütüphanelerinde ders çalışmak ve kitap okumak için faydalanmalarına izin verilirdi. 12 yaşından küçük çocukların geceleri Halkevlerinin toplantılarına katılmaları yasaktı. Gündüzleri ise eğitim amaçlı sinema ve oyunlara 6 yaşından büyük çocuklar katılabilirdi.¹⁰¹

⁹⁷ Halim Baki Kunter, *Kuruluşlarının 32. Yıldönümünde Halkevleri*, Halkevleri Genel Merkezi, Ankara, 1964, s. 7.

⁹⁸ C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, s. 7.

⁹⁹ C.H.P. *Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi*, Zerbamat Basımevi, Ankara, 1940, s. 3.

¹⁰⁰ C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, s. 7.

¹⁰¹ C.H.P. *Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi*, s. 12-13.

Halkevlerinin açılma kararı CHF Genel İdare Kurulu tarafından verilirdi. Açılan Halkevlerinin umumî sevk ve idaresi CHF Genel İdare Kurulu'na aitti.¹⁰² Halkevleri kendilerine bildirilmiş talimatname esasları içinde kendi çalışmalarını ve iç düzenini sağlamada serbestti. Bir yerde Halkevi açılmasının esas ve temel şartları şunlardır:

1- En az 3 şube açılışına yetecek sayıda (1933 yılı CHF Halkevleri Talimatnamesi'ne göre her şube için en az 10 kişi, 1940 yılı CHP Halkevleri İdare ve Teşkilât Talimatnamesi'ne göre ise en az 25 kişi kayıtlı olmalıydı) üye bulmak¹⁰³,

2- En az 200 kişiyi bulundurabilecek bir salon ile bir kütüphane ve bir-iki çalışma odasından oluşmuş ve açık hava jimnastiği yapılmaya uygun sahayı içeren bir bina bulmak ve bunu en kullanışlı ve tasarruflu şekilde meydana getirmek,

3- En az bir odacı ve memurun aylığı ve diğer zorunlu ihtiyaçları karşılayacak bütçeyi temin etmek.

Bu şartları yerine getirmek ve Halkevlerinin açılacağı yeri belirlemek CHF Vilâyet, Kaza, Nahiye veya Köy Ocağı İdare Kurulları'nın göreviydi. Bir yerde Halkevi açılması istendiği takdirde yukarıdaki şartların gerçekleştirilmesiyle birlikte koşullar, Mahallî Fırka İdare Kurulu tarafından tespit olunurdu. CHF Vilâyet İdare Kurulu, koşulların uygun olduğuna inanırsa Halkevinin açılmasını bir kararla CHF Genel Sekreterliğine teklif ederdi.¹⁰⁴ Bu teklifin onaylanması da CHF Genel İdare Kurulu'na aitti. Daha sonraki yıllarda yeni bir Halkevinin açılmasına karar verilmiş olsa bile açılış töreni, Halkevlerinin açılış yıl dönümü olan 19 Şubatı takip eden ilk Pazar gününde gerçekleştirilirdi.¹⁰⁵

Diğer Halkevlerinden farklı olarak Ankara Halkevi'nin reisi, CHF Genel İdare Kurulu tarafından seçilmekteydi. Ankara Halkevi doğrudan doğruya CHF Genel Sekreterliği ile yazışır ve raporlarını buraya iletirdi.¹⁰⁶

Halkevleri, Vilâyet Fırka İdare Kurullarının temin ve tespit edeceği gelirlerle idare olunur. Vilâyet Fırka İdare Heyetleri, Halkevlerinin bütçelerini onaylar ve denetlerdi.

¹⁰² C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi, s. 4.

¹⁰³ Üç şubenin dışındaki diğer şubeler ise ilerleyen zamanda üye buldukça açılabilirdi.

¹⁰⁴ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 9; C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi, s. 3-4.

¹⁰⁵ C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi, s. 4.

¹⁰⁶ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 7-8.

Diğer bir deyişle, Halkevlerinin bütçeleri CHF Vilâyet İdare Kurullarına aitti.¹⁰⁷ Halkevlerinin başkanları ise, kendilerine bildirilen bütçelerin birer örneği ile uyguladıkları bütçeye ait kesin hesap özetlerini Genel Sekreterliğe gönderirdi.¹⁰⁸

Halkevlerinin açılması geciktiği takdirde veya Halkevleri açılmayan yerlerde Halkevleri mesai şubelerinin yerini tutan millî ve mahalli kuruluşların faaliyetleri Fırka İdare Heyeti tarafından himaye ve teşvik edilirdi.¹⁰⁹

Halkevlerinin bina gereksinimleri parti teşkilatı tarafından sağlanırdı.¹¹⁰ CHF, Halkevlerinin bina sorunlarını, mahallî imkânları merkezden besleyerek ihtiyaçlarını karşılayacak uygun binalara sahip olmayı istemiştir.¹¹¹ Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Sekreterliği, Halkevlerinin binalarına önem vermiştir. Bunun için CHF Genel Sekreterliğin bünyesinde sanat ve mimarî açıdan iyi bir şekil verebilmek amacıyla bir “Müşavir Mimarlık Bürosu” kurulmuştur.¹¹² Gerçekte partiye ait yapılar olan Halkevleri, devlet yapısı olarak algılanmıştır. Bu algının nedeni ise parti ile devletin bütünleştiği alan içinde bulunmasıdır.¹¹³

Halkevlerinin salonları partinin prensiplerine aykırı olmayan veya diğer siyasal partilerle ilgisi bulunmayan bütün ulusal cemiyetlere açıktı. Bu salonlar hiçbir nedenle kiraya verilemezdi.¹¹⁴ Halkevlerinde bilardo, salon tenisi ve diğer salon jimnastikleri için yer ayrılırdı. Fakat alkollü içkiler ve diğer oyunlara izin verilemezdi.¹¹⁵

Bir yerde Halkevi kurabilmek için bina ve gelir şartlarından başka gerçekleştirilmesi gereken en önemli hususlardan bir diğeri eleman ve aza meselesiydi. Mahalli imkân ve vasıtaları ne olursa olsun, bir yerde Halkevinin kurulabilmesi için Halkevini sevk ve idare edecek, işleri düzene koyacak, bozulmaz bir sistem ve enerji ile yürütecek olan elemanların varlığına ihtiyaç vardı. Bu olmazsa Halkevleri kurulamazdı.

¹⁰⁷ *Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibiumumiliğinin Fırka Teşkilâtına Umumi Tebliğatı*, Temmuz 1933'ten Birinci Kânun 1933 sonuna kadar, Tamim No: 190, Cilt: 3, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, 1934, s. 45.

¹⁰⁸ *C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi*, s. 7.

¹⁰⁹ *C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi*, s. 9.

¹¹⁰ Duman, *Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi 1933-1951*, s. 86.

¹¹¹ *C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları*, Ankara, 1941, s. 27.

¹¹² *C.H.P. Halkevleri Ve Halkodaları 1932-1942*, 1942, s. 19.

¹¹³ Neşe Gürallar Yeşilkaya, *Halkevleri: İdeoloji Ve Mimarlık*, 2.Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003, s. 134.

¹¹⁴ *C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi*, s. 14.

¹¹⁵ *C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi*, s. 10.

Halkevlerine vücut ve şahsiyet veren gerçek unsur, Türk aydınları olmuştur. Halkevleri çatısı altında aydın ile halkın şuurlu bir topluluğa varan kaynaşması, inkılâbın güvencesi niteliğinde olmuştur. Türk aydınları buldukları yerlerde Halkevlerine katılarak onun gerçek elemanları olmuştur.¹¹⁶

Tablo 1.1. 1940 Yılı Halkevleri ve Halkodalarının Mesleklere ve Cinsiyetlere Göre Üye Durumu¹¹⁷

Meslek	Erkek	Kadın	Toplam
Hukukçu	1482	43	1525
Doktor	1508	38	1546
Eczacı	371	11	382
Mühendis	432	4	436
Öğretmen	11035	4545	15580
Güzel Sanatlar	8488	636	9124
Memur	22587	1118	23705
Çiftçi	18540	385	18925
İşçi	17978	1016	18994
Sair Meslek	36975	5859	43834
Toplam	119396	13655	133051

Kaynak: C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 12.

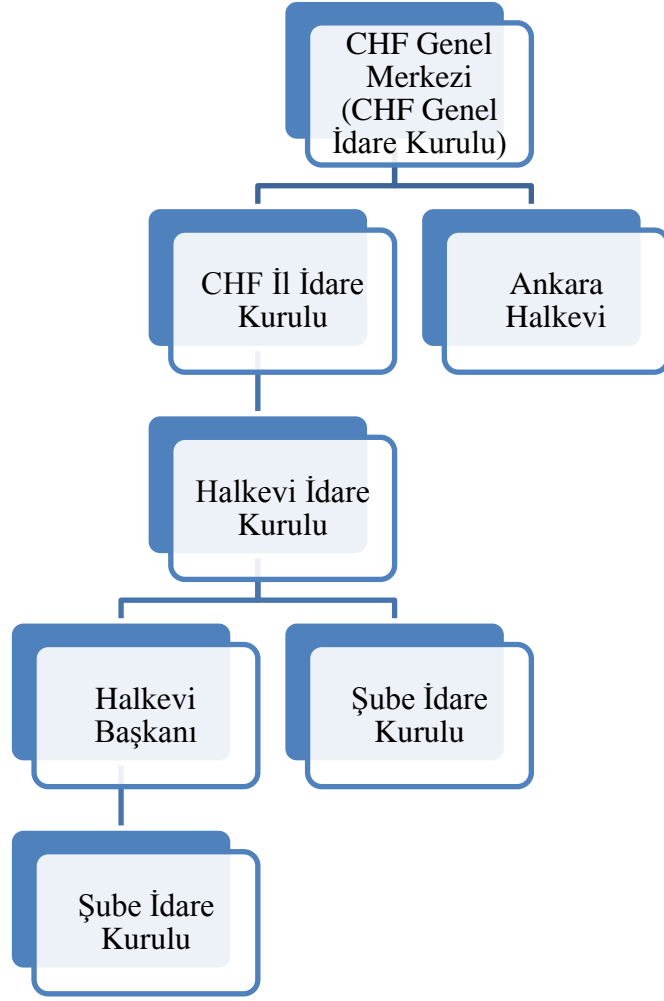
1.2.2. Halkevleri İdare Heyeti ve Başkanları

Halkevlerinin teşkilatlanma yapısı ve Halkevleri çalışmalarının temel hususları CHF tarafından hazırlanan ve yayınlanan talimatnameler aracılığıyla düzenlenmekteydi. 1932 tarihli Halkevlerine ait talimatnamelerin ilki olan “CHF Halkevleri Talimatnamesi”nden sonra 1935 yılında yayınlanan “CHP Halkevleri Öğreneği” ve 1940 yılında yayınlanan “Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi” Halkevlerinin kuruluş amaçları, açılabilmesi için gerekli olan şartlar, nasıl idare edileceği ve şubelerinin hangi amaçlara hizmet edeceği gibi temel hususlar hakkında bilgiler vermekteydi. Ayrıca, 1940 yılında yayınlanan “CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi”nden Halkevleri şubelerinin hangi alanlarda, ne şekilde çalışacakları hususunda ve 1932 tarihli ilk talimatnamede yapılan değişikliklere ait ayrıntılı bilgi elde etmek mümkündür.¹¹⁸

¹¹⁶ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 11-12.

¹¹⁷ Tablodaki istatistiklerde görülen üye sayısı 379 Halkevinden raporların toplanıp incelenmesinin ardından 352 rapora göre tespit edilmiştir.

¹¹⁸ Duman, *Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi 1933-1951*, s. 98-99.

Şekil 1.1. Halkevlerinin Hiyerarşi Yapısı

Halkevleri İdare Kurulu kendi aralarından ayrı ayrı seçeceği birer temsilciden oluşurdu. Halkevleri İdare Kurulu ile şube kurulu seçimlerini iki yılda bir gerçekleştirmek zorundaydı. Mevcut üyelerin yeniden seçilmesinde bir sakınca yoktu. İl Parti İdare Kurulunun kendi üyesi arasından seçeceği kişi Halkevleri İdare Heyeti'ne başkanlık ederdi.¹¹⁹ Halkevleri İdare Kurulu, Halkevi Başkanı ile Şube Kurulları'nın başkanlarından meydana gelirdi.¹²⁰

Halkevleri İdare Kurulu haftada en az bir kez toplanırdı. Fakat her Halkevi, yılda bir defa bütün üyelerin katıldığı bir toplantı yapardı. Bu toplantılara Halkevinin bağlı bulunduğu Fırka İdare Kurulları tarafından seçilen Halkevi Başkanı, başkanlık sıfatı ile katılırdı. Her kademeye bağlı Halkevi Başkanı'nın görevi Vilâyet Fırka İdare

¹¹⁹ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 12.

¹²⁰ C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi, s. 8.

Kurulu tarafından onaylanırdı. Halkevi Başkanı'nın izinli olduğu veya mazereti bulunduğu durumlarda Halkevi İdare Kurulu üyelerinden vekil bırakacağı kişi başkanlık görevini üstlenirdi. Toplantıda, Halkevi Başkanı, Halkevinin geçmişteki bir yıllık çalışmaları hakkında bilgi verir ve ardından gelecek yılın çalışma programını anlatırdı.¹²¹

Halkevleri, CHP'ye bağlı durumunda olup hiçbir şekilde tüzel kişiliğe sahip değildir. Bu nedenle Halkevleri o tarihteki yasalara göre kurulmuş dernek, şirket, tesis ya da vakıflarla herhangi bir benzerliği yoktu. Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu ya da Türk Hava Kurumu gibi hayır ve sosyal yardım kuruluşları ile Halkevlerini bir tutmak doğru değildir.¹²²

Halkevlerinin genel merkezi yoktu ve her Halkevi kurulduğu il veya ilçede çalışırdı. Örneğin Ankara'da kurulan Halkevi yalnızca Ankara'nın Halkevi idi.¹²³ Adana'da kurulan Adana'nın Halkevi idi. Her Halkevi kurulduğu yerin CHF İl İdare Kuruluna bağlıydı. Fakat Ankara Halkevi'nin başkanı istisna olarak CHF Genel İdare Kurulu tarafından atanırdı ve onaylanırdı. Ankara Halkevi doğrudan doğruya Genel Sekreterlik ile yazışır ve raporlarını buraya gönderirdi. Ankara Halkevi memurları ise Halkevi Reisi tarafından Genel Sekreterliğe sunulurdu.¹²⁴ Ayrıca her ildeki Halkevinin kendine özgü bir idare kurulu vardı.

Eksik teşkilatlanmış Halkevlerindeki idare kurul, yalnızca teşkilâtı tamamlanmış olan şubelerin üyelerinden oluşurdu.¹²⁵ Halkevlerinde üye sayısı on ile elli arasında olan şubeler 3, elliden fazla olan şubeler ise 5 kişilik şube komiteleri seçerlerdi. Üyelerinin sayısı 10'dan eksik olan şubelerin ise Halkevi İdare Heyetleri için seçecekleri temsilci aynı zamanda o şubenin idaresine ait işleri gördüğünden şube komiteleri bulunmazdı.¹²⁶

Üye sayısının az olduğu, vasıta ve imkânların azaldığı bazı kaza merkezleriyle nahiye ve köylerdeki Halkevlerinin "Asgari Çalışma Planı" doğrultusunda verimli

¹²¹ C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi, s. 7-10.

¹²² Duman, *Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi 1933-1951*, s. 93; Özacun, "Halkevlerinin Dramı", s. 87-88.

¹²³ C.H.P. 1.3.1932 Tarihli ve 23 Numaralı Tamim, s. 40.

¹²⁴ C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi, s. 9.

¹²⁵ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 12.

¹²⁶ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 8-9.

olmaları beklenmiştir. Fakat imkân ve vasıtaların bol olduğu, kültür seviyesi yükselmiş çevrelerdeki Halkevlerinde bu plan temel iş olarak ele alınmış ve bu temel işleri arttırma mecburiyetinde olmuştur.¹²⁷

Halkevleri İdare Kurulu kendi üyesinden herhangi birini muhasebeci üyeliğe seçebilirdi. Anne, baba ile çocuklar, kardeşler ve evli çiftlerin bir arada Halkevleri İdare Kurulu'nda bulunmaları uygun görülmemiştir. Fakat şube komitelerinde bu şartlar aranmıyordu.¹²⁸

Halkevleri İdare Kurullarının başlıca görevleri şu şekildedir:

- 1- Milli bayramlardaki genel halk gösterilerini hazırlamak ve yönetmek,
- 2- Halkevi müsamere programlarını uygulamak,
- 3- Şubeler arasında çalışma birliğini ve bütünlüğünü korumak,
- 4- Şubeler arasında anlaşmazlık hallerinde hakemlik yapmak,
- 5- Talimatname hükümleri gereğince disiplin hakkında kararlar vermek,
- 6- Şubelerin kendi çalışmalarını düzenlemek için hazırlayacakları özel talimatları ve programları incelemek, onaylamak ve bunların uygulanışını kontrol etmek,
- 7- Halkevi hesaplarını tutmak ve demirbaşını gözetmek,
- 8- Halkevi bütçesinin özetini her yıl vaktinde hazırlayarak bağlı olduğu partinin idare heyetine vermek,
- 9- Parti İdare Heyeti tarafından bildirilecek bütçeyi usul ve mevzuatına göre uygulamak,
- 10- Halkevi memur ve odacılarını Halkevi Başkanı'nın teklifi ile tayin etmek, cezalandırmak veya işinden çıkarmaktır.¹²⁹

¹²⁷ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 19.

¹²⁸ C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi, s. 8.

¹²⁹ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 13; C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi, s. 10.

Halkevlerinin İdare Kurulları, her üç ayda bir şubelerin mesai ve faaliyetleri hakkında bir rapor hazırlayarak CHF Genel Sekreterliğe sunardı. Bu raporun bir nüshasını ise Mahalli Parti İdare Kurulu'na teslim ederdi.¹³⁰

Halkevlerinin İdare Kurulu, bütün yazışmalarını bağlı bulunduğu Parti İdare Kurullarıyla gerçekleştirirdi. Fakat hesap ve mahalli işlerle şubelerin çalışmalarına ait konularda aydınlanmayı gerekli gördüğünde CHF Genel Sekreterliği ile yazışabilirdi. Halkevlerinin bütün yazışmaları yalnızca Halkevi Reisi imzası ile gerçekleştirilirdi.¹³¹

Halkevlerinin üyeleri, kaydolduğu idare heyetine veya komite başkanına mazeretini bildirmeden arka arkaya üç defa toplantıya gelmeyen idare heyeti veya komite üyeleri istifa etmiş sayılırdı. İdare heyetinin ve şube komitelerinin kararları çoğunluk esasına göre verilirdi. Oylar eşit olduğu durumda Halkevi Başkanı'nın tutum sergilediği taraf çoğunluk sayılırdı.¹³²

CHF tarafından partinin doğal üyesi olarak görülen ve parti teşkilatlarında aktif bir şekilde görev almayan memurların, Halkevlerinin idaresindeki çalışmalarında daimi bir suretle faydalanılması temel ilke olarak benimsenmiş ayrıca her kademedeki memurların, Halkevi üyesi yapılmasına büyük önem verilmiştir. Bu uygulama ise 1932 yılında açılan 34 Halkevindeki üyelerin büyük bir çoğunluğunun memurlardan oluşmasına yol açmıştır.¹³³

Tablo 1.2. 1932-1940 Yılları Arasında Halkevi Üyelerinin Mesleklere Ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Yıl	Avukat	Doktor	Öğretmen	Tüccar	Çiftçi	İşçi	Güzel Sanatlar	Diğer Meslekler	Bayan	Erkek	Toplam	Halkevi Sayısı
1932	152	392	3182	1105	1120	1743	551	9723	1392	16576	17968	34
1933	295	639	4374	2365	2983	3339	871	16974	2629	32629	35258	55
1934	457	1009	5870	4450	5053	6677	1359	22039	3893	45922	49815	80
1935	631	1068	7733	6826	19505	8429	3536	6960	4725	50273	54998	103
1936	-	-	-	-	-	-	-	-	6198	69230	75428	136

¹³⁰ Toksoy, *Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, s. 61.

¹³¹ C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, s. 13; C.H.P. *Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi*, s. 10.

¹³² C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, s. 14.

¹³³ Duman, *Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi 1933-1951*, s. 119.

1937	-	-	-	-	-	-	-	-	6005	98325	104330	167
1938	-	-	-	-	-	-	-	-	6215	130320	136535	210
1939	1146	1265	10495	-	12843	14207	5560	55618	18140	82994	101134	197
1940	1525	1508	15580	-	18925	18994	9124	67367	13655	119396	133051	379

Kaynak: Duman, *Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi 1933-1951*, s. 121.

Yukarıdaki tabloya bakıldığında Halkevlerinin sayısı arttıkça üye sayısının doğru orantılı bir şekilde arttığı ve Halkevlerinde kadın üye sayısının genel üye sayısı içinde yüzde 10'u oluşturduğu görülmektedir.

1.2.3. Halkevleri Şubeleri ve Faaliyetleri

Halkevlerinin şubeleri, Halkevlerinin Başkanları tarafından doğrudan doğruya veya şube komitesinin teklifi üzerine yapacağı davetle toplantılarını gerçekleştirirdi. Halkevlerinin Başkanları şube toplantılarında bulunmadığı zaman o şubenin toplantısına komite başkanı başkanlık ederdi. Fakat seçim toplantılarına yalnızca Halkevlerinin Başkanları riayet ederdi. Şubelerin başlıca vazifeleri ise şunlardı:

1- Şube komitesi azasını seçmek,

2- Komitenin hazırlayacağı çalışma programını konuşmak ve tasvip etmek, (Bu programla ve tatbik tarzlarının talimattaki esaslar ile CHP Genel İdare Kurulu'nun direktiflerine uygun olması şarttır. Bu programların tatbikatına ait talimatlar Halkevi İdare Kurulu'nun onayından sonra uygulanabilirdi.)

3- Programların uygulanması hakkında şube komitesinden bilgi ve izin almak,

4- Şubenin altı aylık çalışma raporunu incelemek ve tasvip etmek. Seçim toplantıları hariç olmak üzere şubeler yılda en az iki defa toplanırdı.¹³⁴

Çeşitli uzmanlık, yetenek ve isteklere göre her vatandaşın tercih edeceği bir faaliyet sahası bulabilmesi için Halkevleri 9 (dokuz) şubeden oluşacak şekilde meydana getirilmiştir. Bu şubeler şu şekildedir:

1- Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi,

2- Güzel Sanatlar Şubesi,

¹³⁴ C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi, s. 5.

- 3- Temsil Şubesi,
- 4- Spor Şubesi,
- 5- Sosyal Yardım Şubesi,
- 6- Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi,
- 7- Kütüphane ve Neşriyat Şubesi,
- 8- Köycülük Şubesi,
- 9- Müze ve Sergi Şubesi.¹³⁵

1932 yılında yayımlanan “CHF Halkevleri Talimatnamesi” ile 1940’da yayımlanan “CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi”ndeki şube adlarında ve şubelerin etkinlik alanlarında bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin bir kısmı Türkçenin sadeleştirilmesi için yapılan çalışmalarla ilgili olmuştur. Diğer bir kısmı da içerik ve strateji değişiminden kaynaklanmıştır. Söz konusu isim değişiklikleri şu şekilde olmuştur:

- 1- Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi – Dil, Edebiyat Şubesi,
- 2- Ar Şubesi – Güzel Sanatlar Şubesi,
- 3- Gösterit Şubesi – Temsil Şubesi,
- 5- İçtimai Yardım Şubesi – Sosyal Yardım Şubesi,
- 7- Kitapsaray ve Yayın Şubesi – Kütüphane ve Yayın Şubesi,
- 9- Müze ve Sergi Şubesi – Müze ve Tarih Şubesi.¹³⁶

Bir şubenin açılabilmesi için o şubeye en az 25 üyenin kayıtlı olması şarttı. Halkevlerinin üyeleri kendi uzmanlık, yetenek ve zevklerine göre beğenecekleri bir şubeye yazılabilirlerdi. Kayıt kütüğüne yazılan üyeye Halkevi Reisliği tarafından şubesini de belirten bir kimlik belgesi verilirdi.¹³⁷ Talimatnamede Halkevlerine yazılacak vatandaşların mevcut dokuz şubeden aynı anda bir kaçına kaydedilip

¹³⁵ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 8.

¹³⁶ Şimşek, *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi: Halkevleri 1932-1951*, s. 75.

¹³⁷ C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi, s. 4-5.

edilemeyeceği belirtilmemiştir. Fakat her üyenin iki şubede daha yardımcı üye olarak çalışma hakkı bulunmakta iken bu son şubelerde oy kullanamaz ve seçilemezlerdi.¹³⁸ Herhangi bir Halkevine yazılı olan bir üye başka yere gittiği zaman, ayrıldığı yerin Halkevi Başkanı'ndan alacağı nakil belgesiyle gittiği yerin Halkevine kayıt olabiliyordu. Bu nedenle ayrılan üyenin kaydı silinirdi. Nakil belgesi almadan ayrılmış oldukları, idare heyeti tarafından tespit edilen üyelerin kayıtları silinmekle beraber gittikleri yer biliniyorsa oradaki Halkevine de bilgi verilirdi. Halkevlerine üye kaydı için belirlenmiş bir zaman yoktu. Her Halkevi, her gün her zaman üye kaydına devam ederek üyesini arttırmaya ara vermeden çalışırdı.¹³⁹

1.2.3.1. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi halkın genel bilgisinin artmasına, parti ilkelerinin kökleşmesine, yurt sevgisinin, vatandaşlık görevleri duygusunun yükselmesine yarayacak konuşmalar, konferanslar, törenler hazırlamayı ve genel olarak dil ve edebiyat konularıyla yakından ilgilenmeyi amaçlamıştır.¹⁴⁰ Bu konuşma ve konferanslarda Cumhuriyet ve inkılâp prensiplerinin kökleşmesine memleket sevgisi, vatandaşlık vazifesi duygusunun yükseltilmesine çalışacaktı.¹⁴¹

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi'nin en önemli faaliyeti konferanslar ve törenler düzenlemektir. Konferansların konularını, konferansçıları seçmekte ve kalabalığı toplamakta her Halkevi diğer Halkevlerinin tecrübelerini haber alıp faydalanarak daha esaslı ve verimli önlemler almayı tercih etmiştir. Böylece halkevlerinde konferans, sohbet, konser, temsil gibi cazip vasıtalar, bir sıkıntı olmaktan çıkmış, başlı başına ilgi çeken, kalabalığı toplayan ve telkin vazifesini yerine getiren bir unsur haline gelmiştir. İlk zamanlarda yalnızca Halkevi Başkanı'nın ve belirli elemanların söz almakta olduğu görülmüş, fakat gitgide konferansların sayısı ile birlikte konferansçıların sayısı da artmıştır.¹⁴²

¹³⁸ C.H.P. 1.3.1932 Tarihli ve 23 Numaralı Tamim, s. 38-39.

¹³⁹ C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi, s. 5.

¹⁴⁰ Tevfik Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1839-1950*, 4.Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2008, s. 353.

¹⁴¹ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 15.

¹⁴² C.H.P. Halkevleri Ve Halkodaları 1932-1942, s. 4.

Dil inkılâbının gelişmesi için faaliyetlerini yürütmüştür. Ayrıca halkevlerinin çıkaracağı dergilerin yönetimi bu şubenin görevleri arasındaydı.¹⁴³ Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi, anadil olan Türk Dili'nin bugünkü yazı ve edebiyatta kullanılmayan fakat halk arasında yaşayan kelimeleri, terimleri ve ezeli millî masalları, atasözlerini araştırıp toplamayı amaçlamıştır. Aynı zamanda millî tarihin mahalli evrelerini, özellikle muhitteki göçebe Türk aşiretleri arasında olmak üzere genellikle millî gelenek ve görenekleri araştırmış ve incelemiştir.¹⁴⁴

Türk Dil Kurumu'nun bir tabii üyesi halinde çalışan bu şube, güzel ve öz Türkçenin yayılmasında, sevilmesinde ve benimsenmesinde başlıca etken olmuştur. Yazı diline yabancı dilden alınmış birçok terim ve tabirler yerine eskiden beri kullanılmakta olan sözleri bulup teklif etmiş ve yazıp yaymaya çalışmıştır.¹⁴⁵

Halkevleri memleketteki sanat kollarında ve bütün mesleklerde çalışan vatandaşlara kucak açtığı için kendi alanında bilgisi olan herkes bu şube adına bütün vatandaşları bilgilendirmek için konuşma imkânı bulmuştur, bu nedenle konferans konuları hayatın bütün çalışma alanlarını ilgilendirecek kadar çeşitli olmuştur.¹⁴⁶

Gerek konferans ve konuşmalardan gerekse tören ve yayım işlerinden başka birçok Halkevinde dil ve edebiyat kollarının doğrudan doğruya gençleri teşvik etmek için çaba gösterdikleri faaliyetler de görülmüştür. Yeni yetişen gençler arasında ilim ve edebiyat sahalarında özel bir yetenek gösterenleri himaye ve teşvik etmiştir. Yetenek ve kabiliyetlerinin gelişmesi için de çeşitli yollar ve çareler bulmaya çalışmıştır.¹⁴⁷

Mili Bayramları çevrenin imkân ve şartlarına uyarak canlı bir şekilde kutlamak için törenler düzenlemiştir. Ünlü Türk büyüklerini, çevrenin tanınmış simalarını ve eserlerini tanıtan Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi ayrıca çeşitli fırsatlardan da yararlanarak ilgilileri tarafından çok rağbet gören ve istek duyulan edebiyat geceleri düzenlemiştir.¹⁴⁸ Fakat bu şube Milli Bayram ve törenleri düzenlemek, Türk

¹⁴³ Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1839-1950*, s. 353.

¹⁴⁴ C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, s. 15.

¹⁴⁵ C.H.P. *Halkevleri Ve Halkodaları 1932-1942*, s. 4.

¹⁴⁶ C.H.P. *Halkevleri ve Halkodaları 1943*, Ankara, 1944, s. 4.

¹⁴⁷ C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, s. 16; C.H.P. *Halkevleri ve Halkodaları 1943*, s. 4.

¹⁴⁸ C.H.P. *Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları*, Ankara, 1943, s. 4.

büyüklerini anmak gibi toplu hareketleri organize ederken geniş ölçüde konuşmalara yer vermiştir.¹⁴⁹

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi, Kütüphane ve Yayın Şubesi ile çalışmalarını birleştirerek çevrenin tarih, folklor, sanat, edebiyat, iktisat gibi özelliklerine ait önemli araştırmaları ve incelemeleri yayımlamıştır.¹⁵⁰

1.2.3.2. Güzel Sanatlar Şubesi

Güzel Sanatlar Şubesi, merkezden en çok yardım gören, en çok direktif alan ve en verimli olan şubelerden birisidir.¹⁵¹ Güzel Sanatlar Şubesi, edebiyat ve temsil dışında kalan bütün güzel sanat çalışmalarını vazife olarak üstlenmiştir.¹⁵²

Göz zevkini uyandırıp beslemekte büyük rolü olan fotoğrafı ele alan parti, hemen hemen her Halkevinde yılda bir defa da olsa fotoğraf sergilerinin açılmasını teşvik etmiştir. Hatta Halkevlerinden bazıları birer resim ve heykel kursu açmayı bile başarmıştır. Buralarda yetişen bazı gençlerin gelecek için umut vaat ettiği görülmüştür.¹⁵³ Musiki, resim, heykeltıraşlık ve mimarlık gibi alanlarla süslemecilikle ilgili sanatlarda sanatkarı veya amatör unsurları bir araya toplar, genç yetenekleri himaye etmekle birlikte gençlerin gelişmesine yardım ederdi.¹⁵⁴ Ülke çapındaki genç yetenekleri uyandırarak sanat anlayışını yurdun her köşesine yaymak, sanatı dar bir zümrenin malı olmaktan çıkarıp halk tabakalarına götürmek ve sanatın gelişimi için gerekli olan maddi manevi her şeyi hazırlamak bu şubenin en büyük amaçlarından biriydi.¹⁵⁵

Her yılın Ocak ayında Halkevlerinde açılan resim ve fotoğraf sergilerinde derece kazanan eserler Ankara'daki yıllık sergide asılmak üzere gönderilmiştir. Bundan dolayı bu sergiler, âdeta Halkevlerinin güzel sanatlar yolundaki başarılarının bir sınav salonu olmuştur. Ankara Halkevi'nde gerçekleştirilen Birinci Amatör Resim ve Fotoğraf Sergisi'ne 1940 yılında 80 fotoğraf ve 85 resim katılırken; 1941 yılındaki

¹⁴⁹ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1943, s. 4-5.

¹⁵⁰ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 4.

¹⁵¹ C.H.P. Halkevleri Ve Halkodaları 1932-1942, s. 5.

¹⁵² C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 35.

¹⁵³ C.H.P. Halkevleri Ve Halkodaları 1932-1942, s. 5.

¹⁵⁴ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 16.

¹⁵⁵ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1943, s. 7.

ikinci sergiye 50 fotoğraf, 75 resim; 1942’de yapılan üçüncü sergiye 74 fotoğraf, 87 resim; 1943’te yapılan dördüncü sergiye ise 71 fotoğraf ve 98 resim katılmıştır.¹⁵⁶

Batı aletleri ve batı tekniğiyle yapılmakta olan¹⁵⁷ modern ve uluslararası müziği esas almak, makamına uygun tarzda söylemeyle bunu uygulamak ve sağlamak müzikte güdülen temel amaç olmuştur. Halkın müzik zevkini artırmak ve yükseltmek için radyo, gramofon gibi vasıtalarından da faydalanılmıştır.¹⁵⁸

Güzel Sanatlar Şubesi, 1942 yılında çok sesli musikinın daha kolay anlaşılmasını sağlamak için öğretici kitaplar yazdırmaya başlamıştır. “Garp Musiki Şekilleri” adıyla ilk eser yazılmıştır. Bu eser, musiki şekillerini herkesin anlayabileceği biçimde yazılmış ve birçok plâk örneği verilmiştir.¹⁵⁹

1943 yılı içinde Halkevlerinin birçoğunda, halk musikisi ve halk oyunlarına ilgi artmaya başlamıştır. Bu ilginin artmasında, üç yıldan beri kış aylarında Ankara Radyosu’nda her on beş günde bir yapılmakta olan “Halkevleri Sanat ve Folklor” saatlerinin büyük etkileri olduğu görülmektedir. Radyo saatinde yurdun her köşesine yayılmış olan Halkevlerine, folklor konuları üzerinde durarak Türkiye’nin çeşitli bölgelerindeki halktan fikirler alma ve kendi imkânlarıyla mukayese yapma şansını vermiştir.¹⁶⁰

Hemen hemen her Halkevinde başta gelen diğer bir konu da millî oyunlar ve rakslar olmuştur. Halkevleri aynı zamanda bengi, sinsin, halay, horon ve zeybek gibi oyun türlerini memlekete ve yabancı ülkelere geniş ölçüde tanıtmıştır.¹⁶¹

Güzel Sanatlar Şubesi’nin musiki kısmının en başta gelen vazifelerinden biri, bütün halkın Millî Marşları ve Şarkıları öğrenmesine yardım etmek ve bunların millî tezahür günleriyle Halkevlerinin genel sohbetlerinde milletçe hep bir ağızdan söylenmesini düzenlemeye çalışmaktır. Ayrıca bu şube, halk arasında, özellikle köylerde söylenen millî türkülerin notalarıyla ve sözleriyle birlikte millî oyunların tarz ve ahengini tespit etmeye çalışmıştır.¹⁶² Onuncu Yıl Cumhuriyet Marşı’nın

¹⁵⁶ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1943, s. 8.

¹⁵⁷ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 35.

¹⁵⁸ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 17.

¹⁵⁹ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 6.

¹⁶⁰ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1943, s. 6.

¹⁶¹ Kunter, Kuruluşlarının 32. Yıldönümünde Halkevleri, s. 12.

¹⁶² C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 17-18.

yurdun en ücra köşelerinde en gencinden en yaşlısına kadar kısa sürede öğrenilmesi ve Cumhuriyetin Onuncu Yıl Dönümü Bayramı'nda Büyük Önder Atatürk'ün huzurunda on binlerce vatandaşın bunu hep bir ağızdan bir tempoda söyleyebilmesi bu hakikatin en göze çarpan kanıtı olmuştur.¹⁶³

Memur, öğretmen, tüccar, esnaf, çırak, işçi, çiftçi gibi her meslekten insanın bir araya gelerek koro, orkestra veya bando teşkil etmeleri, çevrenin musiki duygularını ve ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaları Halkevleri çatısı altında görülen yakınlaşma ve kaynaşmanın en güzel örneklerini meydana getirmiştir.¹⁶⁴

1.2.3.3. Temsil Şubesi

Cumhuriyetin ilânı, batılılaşma, milliyetçilik gibi faktörler doğrultusunda ülkede yaşanan kültürel değişimin etkisiyle tiyatro sanatı yeni bir boyut kazanmış ve atağa kalkmıştır. Bu süreçte belirlenen en büyük amaç, hem halkı eğitip onun kültür düzeyini yükseltmek hem de milli tiyatronun geliştirilmesini ve Atatürk İlkeleri'nin tiyatro sahnelerine yansımaları sağlamaktır.¹⁶⁵

Piyesler, Halkevi eğlencelerinde, CHF Genel İdare Kurulu tarafından var olan eserler arasından tercih edilirdi. Ayrıca temsil edilecek piyeslerin merkez tarafından görülüp uygun bulunmuş olması gerekirdi.¹⁶⁶

Halkevlerinin Temsil Şubesi'nin gayesi ise şu şekilde belirtilebilir:

- 1- Halkevlerinde bir hayat ve hareket uyandırmak,
- 2- Şehir ve kasabaların tiyatro ihtiyaçlarını gidermeye çalışmak,
- 3- Gençleri güzel ve serbest konuşurmaya alıştırmak,
- 4- Gençlerin fikir, sanat ve dil terbiyelerine yardım etmek,
- 5- Tiyatro artisti olabilecek yeteneklerin, kendilerini göstermelerine imkân vermek,
- 6- İyi hatipler (konuşmacılar) yetiştirmek,

¹⁶³ Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, Ankara, 1937, s. 41.

¹⁶⁴ Kunter, Kuruluşlarının 32. Yıldönümünde Halkevleri, s. 12.

¹⁶⁵ Uluskan, Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları, s. 421-422.

¹⁶⁶ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 18.

7- Memleket ve cemiyet için faydalı telkinlerde bulunmak.

Temsil Şubesi yukarıdaki hedeflere ulaşabilmek için tiyatro sanatına isteği ve yeteneği olan kadın ve erkek üyelerinden bir ya da birkaç tiyatro grubu kurulurdu.¹⁶⁷

Halkevi Temsil Şubesi, Ağustos 1932’de Alay Köşkü’ndeki dairede tiyatro dersleri vermeye başlamış ve bu şube tarafından bir talimatname hazırlanarak Halkevleri Başkanlığı’na gönderilmiştir.¹⁶⁸ Tiyatro, Halkevlerinde ve Halkodalarında etkili bir eğitim aracı olarak başarı ile kullanılmış ve tiyatrodaki diksiyon konusuna ayrıca önem verilmiştir. Halk eğitimi aracı olarak kukla ve karagöz de Temsil Şubesi’nin çalışmaları arasında yerini almıştır.¹⁶⁹

Cumhuriyet Halk Fırkasının inkılâp fikirlerini yaymayı ve halk kültürünü arttırmayı elverişli göyerek tedarik etmiş olduğu filmleri, her Halkevi gösterebildiği kadar fazla bir kalabalığa seyrettirdikten sonra civardaki Halkevlerine göndermiştir. Bu sayede Halkevlerinin bulunduğu her yerde hemen hemen bütün öğrenciler ve çoğu defa köylülerle askerler de büyük bir ilgiyle seyretmiştir. Sınaî, zirai, sıhhi filmleri ve büyük resmigeçitleri, büyük bayram ve inkılâp günlerini bütün yönleriyle gözler önüne sermiştir. Bu açıdan Ankara Halkevi büyük başarılar elde etmiştir.¹⁷⁰

Tablo 1.3. 1940 Yılında Sineması Olan Halkevlerinin İsimleri

Ankara	Sivas
Erzurum	Elazığ
Muş	Siirt
Mardin	Van
Ağrı (Kara Köse)	Artvin
Trabzon	Bayburt
Bolu	Zonguldak
Yozgat	Sungurlu
Gaziantep	Konya
Adana	Afyonkarahisar
Dinar	Uşak
Kula	İzmir
Aydın	Nazilli Sümer
Balıkesir	Bandırma
Bursa	Çankırı

¹⁶⁷ C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, Zerbamat Basımevi, Ankara, 1940, s. 13-14.

¹⁶⁸ Metin And, *Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu*, 3. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1983, s. 119.

¹⁶⁹ Kunter, *Kuruluşlarının 32. Yıldönümünde Halkevleri*, s. 12-13.

¹⁷⁰ *Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı*, s. 62-63.

Kastamonu	Sinop
Ayancık	Kadıköy
Edirne	Diyarbakır
Kars	Samsun

Kaynak: C.H.P. *Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları*, s. 40.

1.2.3.4. Spor Şubesi

İnsanlık tarihi boyunca beden eğitimi ile düşünce eğitimi daima birlikte yürütülmüştür.¹⁷¹ Beden terbiyesi ve spor, sosyal ve kültürel hayatın birleşimiyle meydana gelmiştir.¹⁷²

Yeni rejimin kurulduğu dönemlerde sporun dünyadaki örnekleri üzerinde duracak olursak; Japonya, Çin ve Kore gibi Uzak Doğu ülkelerinde yapılan sporların birçoğu savunmaya yönelik bir ideolojiye sahipti. İtalya’da “Balilla (Siyah) ve Piccole (Beyaz) Gömlek” isimlerinde iki teşkilat bulunmakta idi. 5-13 yaşlarındaki erkek çocuklar Balilla Teşkilatında, 5-13 yaşlarındaki kızlar ise Piccole Teşkilatında toplanırdı ve 18 yaşına kadar çeşitli aşamalardan geçerek spor eğitimi alırlardı. 18 yaşına geldiklerinde ya milis kuvvetlere geçer ya da ücretli işçi olarak çalışmaya başlardı. Almanya’daki Hitler (Jugend) rejiminin amacı yalnızca sağlıklı ve gülbüz insanlar yetiştirmek değil, insanları fiziksel olarak eğitirken onlara aynı anda belli bir ahlak ve dünya görüşü aşılamak Hitler rejiminin asıl amaçları arasındaydı. İngiltere’de ise spor faaliyetleri hem devlet kuruluşları hem de devletin desteklediği sivil örgütler tarafından yürütülürdü. İtalya ve Almanya ile karşılaştırıldığında İngiltere’de, sporla ilgili yürütülen faaliyetler zorlama ve dayatma yerine, Anglosakson kültürel geleneğine uygun olarak tavsiye, telkin ve ikna gibi daha esnek ve ılımlı yöntemlerle yapılıyordu. Türkiye’nin spor alanında teşkilatlanmasını etkileyen devletler ise Avrupa ülkeleri olmuştur.¹⁷³ Bu ülkelerin arasında daha çok Almanya’nın etkileri görülmekteydi.

Cumhuriyet’in ilk yıllarında İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin beden terbiyesi davasını şekillendiren temel ilkelerle CHF’nin beden terbiyesini şekillendiren temel ilkeler büyük oranda benzerlik göstermiştir. Ayrıca Osmanlı’nın son döneminde kurulan spor kulüplerinden birçoğu Cumhuriyet’in kurulmasından sonra faaliyetlerine yeniden

¹⁷¹ Şimşek, *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi: Halkevleri 1932-1951*, s. 167.

¹⁷² Yiğit Akın, *Gülbüz ve Yavuz Evlatlar: Erken Cumhuriyet’te Beden Terbiyesi Ve Spor*, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s. 55.

¹⁷³ Şimşek, *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi: Halkevleri 1932-1951*, s. 168-171.

başlamıştır. Mayıs 1922’de Türkiye’de ilk merkezi spor teşkilâtı, “Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (1922-1936)” adıyla gönüllü bir şemsiye kurumu olarak kurulmuştur. Diğer spor kulüpleri de Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı çatısı altında faaliyetlerini yürütmüştür. 1923 yılında Başvekil İsmet Paşa’nın, beden eğitimi ve spordan beklediği amaç şu şekildedir:

*“İdmanın Türk gençliği için pek çok faydaları olacak, gerek ordunun ve gerek bütün gençlerin idman sayesinde iyi bir sıhhat sahibi olarak vatana ve memlekete kıymetli hizmet edecekler ve idman gençleri mesavi-i ahlakiyeden kurtarmak için iyi bir amil olacaktır.”*¹⁷⁴

25 Mart 1923’te Atatürk’ün beden eğitimine ve spora neden önem verdiği, şu sözlerle oldukça açık bir biçimde görülmektedir:

“Sayın gençler, hayat mücadeleden ibarettir. Bundan dolayı hayatta yalnız iki şey vardır: galip olmak (kazanmak), mağlup olmak (kaybetmek). Size, Türk gençliğine terk edip bıraktığımız vicdani emanet, yalnız ve daima galip olmaktır ve eminim daima galip olacaksınız. Milleti yükselme neden ve şartları için yapılacak şeylerde, atılacak adımlarda kesinlikle tereddüt etmeyin. Milleti o yükselme noktasına götürmek için dikilecek engellere hep birlikte mani olacağız. Bunun için beyinlerinize, irfanlarınıza, bilgilerinize, gerekirse bileklerinize, pazılarınıza, bacaklarınıza müracaat edecek, fakat neticede mutlaka ve mutlaka o gayeye varacağız.”

Bu amaca ulaşmak için Atatürk’ün direktifleri doğrultusunda beden eğitimi öğretmeni yetiştirilmesi programı çerçevesinde yurt dışına eğitmenler gönderilmiş ve yurt dışından da uzman eğitmenler getirilmiştir.¹⁷⁵

1930’lu yılların başlarında beden eğitimi ve spor alanında yaşanan hareketlilik 1935 yılı Mayıs ayında, CHP’nin IV. Kurultayı’nda doruk noktasına ulaşmıştır. Bu kurultayda alınan kararlarla CHP’nin özellikle şehirlerde, Halkevleri ve diğer organları yoluyla toplumsal hayat üzerinde ağırlığı artmaya başlamıştır. Bu

¹⁷⁴ Akın, *Gürbüz ve Yavuz Evlatlar: Erken Cumhuriyet’te Beden Terbiyesi Ve Spor*, s. 55-57.

¹⁷⁵ Mutlu Türkmen, “Erken Cumhuriyette Beden Eğitimi Ve Sporun İdeolojik Temelleri”, *Turkish Studies Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 6, Bahar 2013, s. 733.

doğrultuda birçok sivil kurumun kendi kendini feshetmesi ve üyelerinin Halkevlerine katılması istenmiştir.¹⁷⁶

1936 yılında Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın sekizinci ve son kongresinde büyük tartışmalar yaşanmış ve Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın ismi Türk Spor Kurumu (1936-1938) olarak değiştirilmiştir. 1938 yılındaki Beden Terbiyesi Kanunu¹⁷⁷ (1938-1986) hem CHP içindeki arayışın hem de II. Dünya Savaşı'nın yaklaşmasının doğal bir sonucu olarak görülebilir. Beden Terbiyesi Kanunu, Herbert Riedel'e göre; Avrupa'daki gençlik teşkilatlarıyla ilgili detaylı bir çalışma yapan Rahmi Apak tarafından hazırlanmıştır. Bu çalışma sırasında Hitler-Jugend, İtalya-Ballila ve Macar gençlik teşkilatından yararlanılmıştır.¹⁷⁸

Tablo 1.4. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı ve Türk Spor Kurumu'nun Himayesi Altında Kurulan Spor Kulüpleri Ve Sporcuların Sayısı

Yıl	Kulüp Sayısı	Sporcu Sayısı
1923	14	827
1928	?	6.380
1933	230	10.850
1938	442	27.601

Kaynak: Şimşek, *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi: Halkevleri 1932-1951*, s. 178.

Halkevlerinin açılışı sırasında Halkevlerinin bir “Spor Şubesi” kurulacağı, spor kulübü olmayan yerlerde spor kulüpleri açılacağı ve spor hayatının canlandırılacağı söylenmiştir. Halkevleri aynı zamanda memlekette geri kalmış deniz sporları, atıcılık gibi spor şubelerine karşı gençlerin alakasını artıracaklarını, ayrıca avcılığa da önem verileceği ve bunlardan başka açık denizlerde balıkçılık ve yelken sporlarının da teşvik edileceği vurgulamıştır.¹⁷⁹

Türk Milleti'nin keşfetme, ilerleme ve kendini korumak için kuvvetli olma yolunda Cumhuriyet döneminde gerçekleşen inkılâpçı hamleler, her açıdan gençliğin iyi

¹⁷⁶ Akın, *Gürbüz ve Yavuz Evlatlar: Erken Cumhuriyet'te Beden Terbiyesi Ve Spor*, s. 72.

¹⁷⁷ 3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanunu, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 29 Haziran 1938'de kabul edilmiş ve 16 Temmuz 1938'de Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Vatandaşların fizik ve morallerinin ulusal ve inkılâpçı amaçlara göre gelişimini sağlayan oyun, jimnastik ve spor faaliyetlerini sevk ve idare etmek amacıyla Başbakanlığa bağlı ve hükûmi şahsiyeti haiz bir Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü kurulmuştur. Genel Direktörlüğün merkezi Ankara seçilmiştir. “Beden Terbiyesi Kanunu” *Resmî Gazete*, 16 Temmuz 1938, Sayı: 3961, s. 4-5.

¹⁷⁸ Akın, *Gürbüz ve Yavuz Evlatlar: Erken Cumhuriyet'te Beden Terbiyesi Ve Spor*, s. 73-77.

¹⁷⁹ “Halkevleri”, *Akşam Gazetesi*, 18 Şubat 1932, Sayı: 4798, Yıl: 14, s. 5.

yetişmesi ve gelişmesinden kuvvet olarak hızlanmaktaydı. Bu suretle beden terbiyesi, spor ve sporla ilgili olan diğer hareketler, ulusal yönellenin önemli bir şartı olarak ele alınmıştır.¹⁸⁰ CHF'nin bu konuda, Türk vatandaşlarının vücuda getirmiş oldukları ve getirecekleri bütün spor kuruluşlarını milletin kuvvetli ve iradeli tutulması noktasında çok önemli bulduğu, spor kuruluşlarını devam ettirmeyi ve korumayı görev bildiği görölmektedir. Bunun yanı sıra bütün parti teşkilatlarının bu esası daima göz önünde tutmasını ve sporcu kuruluşlarla ilgilenmesini ve bunun her fırsatla birlikte oluşturulmasını da istemekteydi. Halkevleri, bu suretle memleketin aydın ve seçkin genç unsurunu içine alan sporcuların ülke için kıymetli olan sevgi ve ilgilerini kendi üzerine çekmiştir. Bu yönde yapılan çalışmalarda;

1- Halkevleri, sporculara da açtı. Bunun için Halkevlerinin teşkilat ve faaliyetleri hakkında temel unsurların tespitine çalışılmaktaydı. Bunlar hakkında Halkevleri Genel İdare Heyeti'nin kararı etraflı bir biçimde bildirilirdi.

2- Halkevleri, mevcut spor kulüplerine bina sağlamaya çalışırdı. Halkevlerinde spor salonları varsa bu binalardan faydalanılırdı. Spor salonları bulunmadığı takdirde ise özel idareler ve belediyeler aracılığıyla kiralık veya satılık bina sağlanırdı. Ayrıca Parti İdare Heyeti tarafından her vilayetin mahalli durumu incelenip, kendi merkezi için bu işin en uygun şekli Parti Genel Sekreterliği'ne bildirilirdi.

3- Bütün spor kuruluşlarının mahalli bütçeleriyle idare anlayışını yerleştirmek esastı. Spor bütçelerini beslemek için Parti başkanlarının, belediyenin, özel idarelerin, önemli kişilerin, cemiyetlerin, müesseselerin gözetiminde kılavuzlukta bulunurlardı. Ayrıca ekonomik gücü olanların bağış yapmaları istenilirdi.

4- İl Parti Teşkilâtı, büyük şehirlerde stat, diğer yerlerde saha işleriyle ilgilenirdi. Spor seyahatlerinin düzenlenmesine yardım ve kılavuzluk ederdi.

5- Bölge birincilerine parti adına parti bütçesinden uygun hediyeler veya hatıralar verilirdi.

6- Türkiye'de hakemlik edenlerden en çok beğenilen kişi ve Türkiye birincilerine parti tarafından uygun hediye veya hatıralar verilirdi.

¹⁸⁰ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 12.

7- Parti başkanları kulüpler arasındaki ziyaretlere ve müsabakalara kılavuzluk ederlerdi. Yurt içinde ve yurt dışındaki müsabakalar için ayrılacak sporculara çalıştıkları kurumlardan izin almaları için yardım ederlerdi.

8- Maçlarda Parti İdare Heyeti başkanı ve üyelerin spor teşkilatının bilimsel yönetime ve kendi içlerindeki idarelerine temas eden işlere karışmaksızın hazır bulunurlar ve ilgi gösterirlerdi. Sporu ve sporcuları sevmek ve ilgiyi her fırsatta imâ etmek ve spora önem verildiğini göstermenin gerekli olduğunu düşünmeleri istenirdi.

9- Her yerde İdare Heyeti Başkanları, spora ait meşguliyeti kendisine görev edinmesi gerekirdi.

10- Antrenman için kamplara çıkma ihtiyacı karşısında askeri ve mahalli idarelerden geçici olarak çadır gibi malzeme sağlanırdı.

11- Spor yaparken yaralanan veya hastalanan sporcuların tedavileri konusunda mahalli hastane ve müesseselerin yardımlarının sağlanmasına çalışılırdı. Bu hastalara ziyaretlerde bulunulurdu. Mümkün olan yerlerde ise kulüplere parti üyelerinden “gönüllü doktor yardımı” sağlanırdı.¹⁸¹

Halkevleri, beden eğitimi ve spor hareketlerini; millî sporları, raksları ön planda tutarak unutulmuş olan sporları diriltmek, yaşamakta olanları ilerletmek ve dar çevrelerden çıkarıp yayarak millileştirme isteği kadar bünyenin sağlamlaşmasında, ahlâk ve karakterin oluşmasında, vatan ve millet duygularının gelişip olgunlaşmasında, fedakârlık ve kahramanlık hislerinin beslenmesinde yaratıcı bir faktör olarak kullanılmıştır.¹⁸²

Halkevleri, iklim şartına bakmadan her koşulda spor çalışmalarını sürdürebilmek için kapalı spor salonlarına büyük önem vermiştir.¹⁸³ Kapalı salonları olmayan Halkevlerinde çevre şartlarına uyarak açık hava sporlarına geniş ölçüde yer vermeye çalışılmıştır. Su sporları, dağ sporları, avcılık, atıcılık Halkevlerinin yaymaya çalıştığı sporlardan bazıları oluşturmuştur. Bunlardan başka Halkevlerinde ve Halkodalarında kılıç-kalkan, ok, cirit, güreş gibi millî sporlar

¹⁸¹ *Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilatına Umumi Tebliğatı*, Ağustos 1931'den Kânunuevvel 1932'ye kadar, Tamim No:1686, Cilt: 1, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, 1933, s. 3-4.

¹⁸² *C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları*, s. 13.

¹⁸³ *C.H.P. 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları*, Ankara, 1946, s. 17.

üzerinde de çalışılmıştır. Halkevlerinde imkânlarla göre gerek karada gerekse denizde avcılık faaliyeti ve avcı bayramları yapılmıştır.¹⁸⁴ Halkevleri salonlarında halkın millî toplum seviyesini yükseltmek amacıyla eğitimsel nitelikte olan satranç oyununun da oynanmasına izin verilmiştir.¹⁸⁵

Yurdun millî ve geleneksel sporlarından biri olan güreşe de Halkevlerinde büyük önem verilmiştir. Vücut ve adaleyi kuvvetlendiren aynı zamanda kafanın işlemlerini gerektiren güreş, Halkevleri salonlarında serbest ve grekoromen olarak yapılmıştır.¹⁸⁶

Bisiklet sporunun memlekette beğeni toplaması ve uygulanmasının istenilmesi üzerine, bu yöndeki çalışmalar doğrultusunda, bir seyahat düzenleme kararı alınmıştır. Türkiye turunu tamamlamak üzere Muhafız Gücü bisikletçilerinden on iki kişilik bir takım, hazırlanan programa bağlı ve harita gereğince bölgedeki mahallelere de uğrayarak hareket etmiştir, gezi güzergâhı ise haritada gösterilen noktalarla belirlenmiştir. Bu seyahat Ankara'dan hareketle memleket içinde iki ay sürmüştür.¹⁸⁷

Genel olarak değerlendirildiğinde Halkevlerinde spor faaliyetlerine önem verildiği görülmüştür. Bu yöndeki çalışmalar özellikle genç kesimin gelişimine, ulusal anlamdaki yönelişlere iyi anlamda katkı sağlamak adına ortaya çıkmıştır. Bu konuda bütçe, bina temini ve spora ilgiyi çekmek için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Halk tarafından daha önce ilgi görmeyen hatta tanınmayan sporları da tanıtmak adına başarılı çalışmalar yapılmıştır.

1.2.3.5. Sosyal Yardım Şubesi

Sosyal Yardım Şubesi'nin temel görevi şefkat ve yardım duygularını beslemek, hayır kurumlarına ve müesseselerine destek vermek, yoksullara, yetimlere, kimsesizlere çare olmak, hasta ve muhtaç köylülerin şehirlerde bakımını sağlamak, işsizlere yardım etmektir.¹⁸⁸ Ayrıca Halkevlerinin bulunduğu bölgede gerçekten yardıma muhtaç kimsesiz kadınlar, çocuklar, dullar, düşmüş ihtiyarlar ve hastalar gibi

¹⁸⁴ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1943, s. 8-9.

¹⁸⁵ Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibiumumiliğinin Fırka Teşkilâtına Umumi Tebliğatı, Tamim No: 205, Cilt: 3, s. 59.

¹⁸⁶ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 14.

¹⁸⁷ Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibiumumiliğinin Fırka Teşkilâtına Umumi Tebliğatı, İkinci kânun 1934'ten Haziran 1934 sonuna kadar, Tamim No: 290, Cilt: 4, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, 1934, s. 49.

¹⁸⁸ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 22-23.

vatandaşlar hakkında şefkat ve yardım duygularını uyandırmak ve yükseltmek¹⁸⁹ için faaliyetlerde bulunmak ve kılavuzluk yapmaktı. Bunları gerçekleştirmek için Sosyal Yardım Şubesi tarafından yapılması gerekenler şunlardı:

1- Ülkede bulunan bütün hayır kurumlarının faaliyetlerini hakikî surette faydalı ve başarılı kılacak şekilde çalışmak,

2- Ulusal ve özel hastane, kimsesizler yurdu, dispanserler, çocuk doğum ve bakım evleri, kreşler, talebe yurtları, sıhhat koruma kanununda yazılı kurumlar tarafından yapılan işçi tedavi yurtları gibi sosyal yardım kurumlarında çalışmalarını faydalı olacak ve bu kurumlarda barınanların ihtiyaçlarını daha iyi bir şekilde sağlayabilecek ilgiyi göstermek,

3- Kimsesiz okul çocuklarının elbise, yemek, yatma ihtiyaçlarıyla ve bakımları ile önemli surette ilgilenmek ve hapishanede bulunan düşkünleri de gözetmek,

4- Tedavi kurumlarında yatırılan ve bakılması gereken ihtiyaçlı hastaların yerel hastanelere kabul edilmesini sağlamak ve tedavilerinin başka yerde sağlanması gerekenleri ilgili yere göndermeye çare aramak, ayrıca evlerinde yatan kimsesiz hastalara ve evlerinde doğuran kadınlara imkân olan yardımları yapmak,

5- İşsizlerin iş bulmalarına yol göstermek,

6- Bütün bu görevlerin yerine getirilmesi için gelir kaynakları aramak.¹⁹⁰

Her Halkevi bu işleri yerine getirmeye çalışmıştır.

Bazı Halkevleri, hasta tedavileri üzerine yoğunlaşırken bazıları da fakir talebeler üzerine ağırlığını vermiştir. Çeşitli sosyal yardım işlerini büyük bir anlayışla birleştirerek başarı elde eden birçok Halkevi de bulunmuştur.¹⁹¹

Sosyal Yardım Şubeleri birçok yerde Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu gibi hayır kurumlarının çalışmalarını elbirliği ile birlikte yürütmüş ve önemli başarılar elde

¹⁸⁹ C.H.P. Halkevleri Ve Halkodaları 1932-1942, s. 8.

¹⁹⁰ Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, s. 83-84.

¹⁹¹ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 9.

etmiştir. Ayrıca Sosyal Yardım Şubesi'nin bu çalışmalarına, hayırsever vatandaşların da bağış yoluyla katkıda buldukları görülmektedir.¹⁹²

Halkevleri çalışma raporlarında, verimli faaliyetlerde bulunmaya engel olduğu bildirilen zorluklar da belirtilmiş olup bu zorluklar şu şekilde sıralanmıştır:

- 1- Ödenek darlığı,
- 2- Gelir kaynağının bulunamaması,
- 3- Diğer kurumlarla iş birliği yapılamaması.

Bütçeden ayrılmış olan bir ödenekle faaliyetleri gerçekleştirmek başarılı olma manasına gelmemekteydi. Önemli olan nokta, mahalli kaynakları keşfederek yardım sahasını genişletmekti. Aksi takdirde Halkevleri Sosyal Yardım Şubesi'nin çevrede yapacağı öncülük duygusu bir köşede kalırdı. Şube ise bir transit merkezi gibi geleni dağıtmakla yükümlü olurdu.¹⁹³

Halkevlerinde çevrenin olanaklarına göre çeşitli çalışma şekilleri üzerinde durulmuş, bu yöndeki çalışmalarda sağlık korunması, temizlik, ev bakımı gibi faydalı konferanslar verilmiş ve kurslar açılmıştır. Sosyal Yardım Şubeleri'nin sadece gelir teminiyle elde ettiği başarılar değil, her şeyden evvel vatandaşların huzuru için iş birliği elde edecek manevî bir dayanışma sağlamak en önemli unsur olmuştur.¹⁹⁴

Yardımların büyük çoğunluğu okula yeni başlayan öğrencilere aktarılmıştır. Var olan diğer kurumlarla iş birliği yapılarak küçük çocukların giyecek ve gıda ihtiyacı Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından verilmiştir. Lisede okuyan öğrencilerden ise başarılı olanlarının yükseköğretime devam etmeleri için yardım edilmiştir.¹⁹⁵

Halkevleri yalnızca yardıma muhtaç vatandaşlara türlü yardımlar yapmakla kalmamış, aynı zamanda vatandaşları yardıma muhtaç kılan faktörler üzerinde de durmuş ve bu hali doğuran toplumsal sebepleri incelemiştir.¹⁹⁶

¹⁹² C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1943, s. 9.

¹⁹³ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 9-10.

¹⁹⁴ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1943, s. 9.

¹⁹⁵ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 10.

¹⁹⁶ C.H.P. 1946 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, Ankara, 1947, s. 13.

Tablo 1.5. 1940 Yılında Halkevlerinin Sosyal Yardım Şubesinin Faaliyetleri

Sosyal Yardım	Devre	Lira	Yiyecek kilo	Yakacak kilo	Giyecek takım	Muayene edilen hasta	İlaç verilerler	Safi yardım, ilaç dâhil	Muayenehanesi olan Halkevleri
	1	19234	33537	22125	28468	24750	5126	23735	62
	2	<u>14749</u>	<u>25634</u>	<u>15464</u>	<u>8925</u>	<u>19846</u>	<u>6542</u>	<u>9103</u>	<u>74</u>
Yekûn		33983	59171	37589	37393	44596	11668	32838	136

Kaynak: C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 74.

1.2.3.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi'nin amaç ve görevi halkın eğitim seviyesini yükseltecek her türlü okutma, yazdırma ve yetiştirme hareketlerinin ilerleyip yayılmasını sağlamaktır. Halkevlerinin açacağı dershanelerin ve kursların idareleri bu şube komitesinin yapacağı ve Halkevi İdare Heyeti'nin onaylayacağı hususi bir yönergeye bağlıdır.¹⁹⁷

Halkevlerinin, Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi tarafından idare olunacak derslerin her yörenin özelliğine ve ihtiyacına göre üç şekilde idaresini, 07 Mart 1932'de Genel İdare Kurulu kabul etmiştir. Bu üç idare şekli ise şunlardır:

“C. H. F. İdare Heyeti Riyasetine

1- Şube mensupları arasında bu işi başaracak zatlar mevcut ise talimatnamenin altıncı kısmının dördüncü maddesinde tasrih edildiği gibidir. Lisan, sanat ve hayat bilgileri öğretmek ve dersler vermek vazifesini bu arkadaşlar fahri olarak yaparlar. Kendilerine ne Halkevi idaresinden ne dershane ve kurslara devam edenler tarafından hiçbir şey verilmez. Halkevlerinde müreccah olan ve taammümü arzu edilen şekil budur.

Bu vazife Halkevinin diğer şubelerine kayıtlı arkadaşlar tarafından dahi Halk Dershaneleri Şubesi'nin idaresi altında görülebilir.

¹⁹⁷ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 24-26.

2-) Halkevi mensupları arasında okutulacak mevzua göre bu vazifeyi yapacak hariçten ücretli muallimler tutulması ve bu ücretlerin doğrudan doğruya Halkevleri tarafından verilmesi teemmül edilir.

3-) Bu da mümkün olamazsa muallimlerinin ücretini kendileri vermek isteyen talipler bulunduğu takdirde bunlara, tespit edilecek muayyen zamanlara münhasır kalmak şartıyla Halkevlerinde yer gösterilebilir. Ancak bu şekilde yardım edilen tedris işinde talebenin muallime vereceği ücretin miktarını ve tediye zamanını muallimle talebenin kendi aralarında kararlaştırılması ve Halkevi idaresinin bu hususta bir taahhüde girişmesine dikkat edilmesi gerekir. Bu takdirde talebenin para tahsili ile muallime vermek işi dahi Halkevi tarafından deruhte edilmeyerek bu iş muallimle talebe arasında cereyan etmelidir.

C. H. F. Kâtibi Umumisi

Kütahya Mebusu

Recep Peker¹⁹⁸

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi'nin faaliyetinde Milli Eğitim ve İşçileri Bakanlıkları ile de iş birliği yapılmıştır. Ayrıca fabrikalarda, iş yerlerinde ve hapisanelerde okuma-yazmayı öğrenmemiş vatandaşların bu eksikliklerinin giderilmesi için Türkçe kurslar açılmış ve bu kurslarda kitap, defter ve kalem gibi öğrenim malzemesine ihtiyaç duyanlara ücretsiz verilmiştir.¹⁹⁹ Birçok Halkevi okul çağı geçmiş olan okuyup yazma bilmeyen vatandaşlarla da ciddi bir şekilde ilgilenmiştir.²⁰⁰

Genel Sekreterlik tarafından İdare Heyeti ve Halkevleri Reisliklerine yapılan açıklamada yabancı dil kurslarının önemini inkâr etmemekle birlikte özellikle ilk ve ortaokul eğitiminden sonra tahsil hayatına veda etmek zorunda kalan yurttaşların hayati bilgilerle donatılmasına daha fazla önem verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu nedenle medeni bilgiler dersleriyle ticaret ve usulü muhasebe, bankacılık işlemleri ve muhasebesi, daktilografi ve mümkün olan yerlerde stenografi, hesap, resim, süsleme

¹⁹⁸ Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilatına Umumi Tebliğatı, Tamim No:27, Cilt: 1, s. 26-27.

¹⁹⁹ C.H.P. 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, s. 19.

²⁰⁰ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 63.

sanatları, yeni ve modern inşaat gibi dersler verilmesi ilk sırada yer almıştır.²⁰¹ Bu sayede vatandaşların hayatlarını kazanmaları için destek olunmaya çalışılmıştır.

Tablo 1.6. 1940 Yılında Halk Dershaneleri ve Kurslar²⁰²

KURSLAR	Devre	Kurs açan ev sayısı	Kurs sayısı	Ev başına oran	Talebe sayısı	Sınavda başarılı olan	Başarı oranı	Ev başına talebe ortalaması	Ev başına başarılı olan
Türkçe (A,B)	1	118	239	2.3	13747	5856	43.5	116	49
	2	91	156	1.7	<u>6098</u>	-	-	67	-
Yekûn					19845				
Yabancı Dil	1	26	62	2.4	5203	-	-	200	-
	2	20	20	1.0	<u>1823</u>	-	-	91	-
Yekûn					6026				
Resim, Fotoğrafçılık	1	9	9	1	219	-	-	24	-
	2	4	4	1	<u>155</u>	-	-	39	-
Yekûn					374				
Musiki	1	14	14	1	741	-	-	53	-
	2	12	12	1	<u>436</u>	-	-	36	-
Yekûn					1177				
Biçki, Dikiş	1	19	19	1	966	-	-	51	-
	2	10	10	1	<u>559</u>	-	-	56	-
Yekûn					1525				
Çiçekçilik, Şapkacılık	1	9	9	1	1203	-	-	134	-
	2	3	3	1	<u>112</u>	-	-	37	-
Yekûn					1315				
Dokumacılık	1	1	1	1	-	-	-	-	-
Muhasebe	1	11	11	1	1409	-	-	128	-
	2	6	6	1	<u>527</u>	-	-	88	-
Yekûn					1936				
Daktilo, Steno	1	6	6	1	142	-	-	24	-
	2	2	2	1	<u>57</u>	-	-	29	-
Yekûn					199				
Motorculuk, Şoförlük	1	5	5	1	418	-	-	84	-
	2	3	3	1	<u>162</u>	-	-	54	-
Yekûn					580				

²⁰¹ Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilâtına Umumi Tebliğatı, Tamim No: 160, Cilt 3, s. 29.

²⁰² Bu tablodaki hesaplar, o işi yapan Halkevlerine göre hesap edilmiştir.

Fizik, Kimya	1	1	1	1	165	-	-	165	-
Yekûn	2	3	3	1	<u>412</u> 577	-	-	137	-
Zehirli Gazlardan Korunma	1	5	5	1	1929	-	-	386	-
Yekûn	2	4	4	1	<u>1111</u> 3040	1022	92	278	255
Hastabakıcılık	1	3	3	1	202	-	-	67	-
Yekûn	2	7	7	1	<u>355</u> 557	117	50	51	25
İkmalleri Yerleştirme	1	5	5	1.0	191	-	-	38	-
Yekûn	2	6	10	1.7	<u>476</u> 667	-	-	79	-
Elektrikçilik	1	1	1	1	6	-	-	6	-
Yekûn	2	3	3	3	<u>65</u> 71	-	-	65	-
Marangozluk	1	1	1	1	6	-	-	6	-
Aile Bilgisi	1, 2	3	3	1	542	-	-	180	-
Zeytincilik	1, 2	1	1	1	33	12	3.6	33	12
Sağlık Koruyucusu	2	1	1	1	25	-	-	25	-
Atıcılık	2	1	1	1	42	28	66.5	42	28
Temsil	2	1	1	1	79	-	-	79	-
Köy Kâtiplerini Yetiştirme	2	1	1	1	16	15	-	15	15
İtfaiye	2	1	1	1	38	-	-	38	-
Genel Toplam					38670	7110			

Kaynak: C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 66.

Halkevlerinde açılan ve geliştirilmesine çalışılan bu kurslardan başka, merkezde bulunan Halkevleri kütüphanelerinde çalışan personeller için uzmanlar tarafından idare edilen ve kütüphanecilikteki yeni usulleri de öğreten bir kütüphanecilik kursu

açılmıştır. Çeşitli bölgelerden gelen 10 Halkevi memuru bu kursta yeni bilgi ve görgülerle eğitilmiştir.²⁰³

Halkevlerinde 1939-1940 yılında 41 çeşit dersane ve kurs varken 1941 yılında 22, 1942 yılının ilk altı ayında ise 16 çeşit dersane ve kursun olduğu bilinmektedir. Fakat dersane ve kurs sayısı olarak kıyaslanacak olursa 1939-1940 istatistik yıllığında 284, 1941 yılında Halkevleri raporlarına göre ise 400'ü geçmiştir.²⁰⁴

Tablo 1.7. 1943 Yılında Türkçe Kurslarının Açıldığı Yerler

Türkçe Kurslar	“A” Sayısı	%	“B” Sayısı	%	Toplam	%
Vilayet	43	39.44	17	54.83	60	42.85
Kaza	15	13.77	6	19.36	21	15.00
Nahiye	4	3.67	2	6.45	6	4.28
Köyler	26	23.86	0	0	26	18.58
Cezaevleri	21	19.26	6	19.36	27	19.29
Toplam	109	100.00	31	100.00	140	100.00

Kaynak: C.H.P. *Halkevleri ve Halkodaları 1943*, s. 11.

Dershaneler ve Kurslar Şubesi'nin faaliyetleri arasında Türkçe okuyup yazma kurslarından başka bayanlar için dikiş-biçki kursları, okul çağında olan gençler için matematik, fizik, kimya ders kursları ve resim, heykel sanat kursları millet tarafından büyük rağbet görmüştür.²⁰⁵ Böylece çeşitli alanlarda eğitici ve öğretici kurslar açılmıştır.

1.2.3.7. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi

Halkevlerinin bulunduğu bir yerde kütüphane ve okuma odasının bulunması Halkevinin ilk tesis şartlarından sayılmıştır. Çünkü kütüphaneler halk bilgisinin ilerlemesinde başlıca etken olmuştur. Kendi binası uygunsa burada bir kütüphane, bir okuma odası var olurdu. Binası uygun olmayan veya varlığı ve tesisatı yetersiz olan yerlerdeyse bir kitap dolabı veya rafı bulunmuştur. Ayrıca Halkevleri kendi kütüphanelerini ve okuma odalarını kendi binalarından ayrı yerlerde de açabilirdi.

²⁰³ C.H.P. *1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları*, s. 20.

²⁰⁴ C.H.P. *Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları*, s. 16.

²⁰⁵ C.H.P. *1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları*, s. 21.

Kısacası Halkevleri her durumda kütüphaneyi bir ihtiyaç bilir ve bunu herkes için ihtiyaç haline getirirdi.²⁰⁶

Halkevlerine girecek kitap ve mecmualar, Dil ve Tarih Kurumları gibi kamu yararına çalışan kuruluşlardan, CHF Genel Sekreterliğinden, Halkevlerinin kendi bütçeleriyle vatandaşların bağış yaparak verdikleri eserlerden oluşabilirdi.²⁰⁷ Kütüphane ve Neşriyat Şubesi'nde 1932-1939 yılları arasında sayı itibarıyla umumi eserler başta olmak üzere en çok edebiyat, uygulamalı ilimler, sosyal ilimler ve tarih-coğrafya eserleri dikkat çekmekteydi.²⁰⁸

Halkevlerinin kütüphaneleri, Türk inkılâbı ideolojisine uymayan, yabancı rejim ve ideolojileri tasvir eden, genellikle milli ve realist görüşler dışında kalan hurafeleri kabul etmezdi. Gerici zihniyeti hedef alan, kötümserliği ve karamsarlığı aşıl原因ayan, cinayet ve intihar gibi olayları betimleyen, şehvet ve ihtiras eğilimlerini kamçılayan, gençliğe ve sağlığa zararlı alışkanlıkları özendiren eserler Halkevlerinin kütüphanelerine konulamazdı.²⁰⁹ Merkezde kurulmuş olan bir kitap inceleme komisyonu, Türkçe yazılan bütün yayınlar ve özellikle alınması için partiye müracaat edilen kitaplar üzerinde incelemeler yapmış ve uygun görülenleri tavsiye etmiştir.²¹⁰

Kütüphanelerde ve okuma odalarında okuma ücretsizdi ve kütüphaneye kayıtlı olan hiçbir şeyin dışarıya çıkarılmasına izin verilmezdi.²¹¹ Mevsim şartlarının elverişli olduğu uygun zamanlarda ve uygun görülen yerlerde açık okuma günü düzenlenebilirdi. Ayrıca açık okumanın yapılabilmesi için ayrılan yerler kütüphane, okuma odası, parti ocakları, mahalle veya köy odaları, mahalle kulüpleri halini alan kahveler arasından seçilebilirdi. Açık okumanın yapılacağı zamanlarda şubenin seçeceği iyi ve sesli okuma kabiliyeti olan bir vatandaşa uygun görülen bir eser yüksek sesle okutulur. Aynı amaçla bu okuyuculardan Halkevlerinin Kütüphane Şubeleri'nden uzak, köy ve kasabalara giden kişilerin gittikleri yerlerde de bu görevi yapmaları sağlanabilirdi.²¹²

²⁰⁶ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 10, 27.

²⁰⁷ C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, s. 25.

²⁰⁸ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1943, s. 5.

²⁰⁹ C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, s. 25.

²¹⁰ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 60.

²¹¹ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 30.

²¹² Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilatına Umumi Tebliğatı, Tamim No: 135, Cilt: 1, s. 91.

Tablo 1.8. İstatistik Genel Müdürlüğünün 1939-1940 Eğitim İstatistiğine Göre Okuyucuların Meslekleri

Okuyucuların Meslekleri	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%
Talebe	713199	45.23	48102	46.19	761301	45.28
Öğretmen	155962	9.88	23054	22.14	179016	10.65
Memur ve Zabıtlar	258661	16.41	15310	14.71	273971	16.29
Diğer Meslekler	449239	28.48	17668	16.96	466907	27.78
Toplam	1577061	100.00	104134	100.00	1681195	100.00

Kaynak: C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 14.

Yukarıdaki tablo, sosyal hayata ayna tutar niteliktedir. Okuyucuların büyük çoğunluğunu öğrenciler ve kadınlar, meslek hayatı olarak da öğretmenler oluşturmaktadır. Erkeklerde ise öğrenci olanların dışındaki memur, zabıt ve öğretmen olanların diğer mesleklere göre daha az okuma oranına sahip olduğu görülmektedir.²¹³

Bir kütüphanenin kuruluşunda iyi bir yöntemle yapılan tasnif birçok fayda sağlamaktadır. Bunun yanı sıra ileride daha fazla masraf ve zaman kaybedilmesinin de önüne geçilmesine katkıda bulunması açısından önemlidir. Halkevleri kütüphanelerinin de bu konuda rehberlik etmesi isteğiyle bazı yöntemler belirlenmiş hatta bu yöntemlerin düzenleme ve sıralama şeklini öğrenmesi için kütüphanecilik dersleri adı altında bazı gençleri yetiştirecek dersler de açılmıştır²¹⁴.

Bir kütüphaneye mal edilmiş eserlerin ciltsiz kalması durumunda kitabın değerini düşürdüğüne, kitabın zarar gördüğüne daha önce rastlanmış olduğundan Halkevleri kütüphanelerinde de buna benzer sonuçlarla karşılaşmak istenmemiştir. Bu nedenle Halkevleri kütüphanelerinde var olan kitap ve koleksiyonların ciltlenmesine,

²¹³ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 14-15.

²¹⁴ Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilatına Umumi Tebliğatı, Tamim No: 139, Cilt: 1, s. 94.

kütüphaneye yeni kitap ve dergi araştırıp sağlanması kadar önem verilmesi istenmiştir.²¹⁵

Tablo 1.9. 1940 Yılında Halkevlerinin Kütüphane Şubesinin Verimleri

Kütüphane	Devre	Ev	Kitap sayısı	Ev başına kitap nispeti	Okuyucu Sayısı	Ev başına okuyucu	Kitap başına okuyucu	Eve bağlı okuma odası	Okuma odası sayısı
Kitap	1,2	312	389.618	1250	1.016.842	3.340	3,6	50	128
Gazete, dergi Yekûn	1,2	146	-	-	672.450	4.605	-	-	-

Kaynak: C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 74.

1.2.3.8. Köycülük Şubesi

Halkevlerinin kuruluşları içinde köycülük geniş yer tutmuştur. Türk köyünü, millî ve tarihî niteliklerini bozmadan ele almak, devletin olduğu kadar halkevlerinin de görevi olmuştur.²¹⁶ Halkevleri ve Halkodalarının köycülük çalışmaları, Halkevleri üyelerinin köylere giderek köylülerle iletişime geçmesi ya da Halkevlerinde düzenlenen toplantılara köylülerin çağırılması şeklinde uygulanmıştır.²¹⁷

Köycülük Şubeleri, köylülerin sosyal, ekonomik ve kültürel gelişim alanlarında çalışmalarını sürdürmüştür. Bütçe ve personel durumu uygun olan Halkevleri daha geniş başarılar elde etmiştir. Fakat bütçesi dar olan Halkevleri ise ellerindeki imkân doğrultusunda faydalı olmaya çalışmıştır.²¹⁸

Bir taraftan kendi vasıta ve imkânları ile inkılâbın getirdiği yenilikleri millete yaymak, diğer yandan da köyün sosyal hayatında yaşayan millî değerleri göz önünde bulundurarak köylerin kalkınmasına yardım etmek için uğraşmıştır. Fakat Halkevlerinin bu davayı tamamıyla kavrayıp çalıştıkları söylenemese de birçok yerde fikir ve iş olarak iyi çalışmalara rastlanabilir.²¹⁹

²¹⁵ Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilatına Umumi Tebliğatı, İkinci Kânun 1933'ten Haziran 1933 Nihayetine kadar, Tamim No: 12, Cilt: 2, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, 1933, s. 9.

²¹⁶ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1943, s. 13.

²¹⁷ C.H.P. 1946 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, s. 15.

²¹⁸ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 16.

²¹⁹ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1943, s. 13.

Köylünün okuma ihtiyacını karşılamak için köylere seyyar kütüphaneler gönderilmiştir. Birçok Halkevi çevrelerinde bulunan köyler üzerinde çeşitli bölgelerde araştırma yaparak, bu köylerdeki gözlem ve incelemelerini köy kütüklerinde tespit etmişlerdir. Bir kısmı da bu araştırmaların sonuçlarını broşürler halinde yayınlamıştır. Köyün coğrafyası, kültürü, folkloru, tarihi, idaresi, bayındırlığı, sağlığı, iktisadi ve sosyal durumları gibi köy incelemelerinde üzerinde durulan temel konular olmuştur.²²⁰

Halkevlerinde Köycülük Şubesi adına gerçekleştirilen çalışmalarda köylere yapılan geziler ve bu gezilerle birlikte buralarda incelemelerde bulunulması da dikkat çekici olmuştur. Halkevleri üyelerinden kendi uzmanlık alanlarında köylüye yararlı olmak amacıyla gezi faaliyetlerine doktor, ziraatçı, veteriner, hukukçu, öğretmen gibi çeşitli meslek gruplarından insanlar da katılmıştır.²²¹ Bazı Halkevleri bu gezilerde seyyar sinema makinelerinden, küçük temsil gruplarından, karagöz oyunundan da faydalanmıştır.²²² Aynı zamanda köylüler için açık hava tiyatroları, köylü geceleri düzenlenmekte ve asker mektupları yazılmaktaydı. Hatta Halkevleri tarafından bazı köylerde birer okuma odası açılmış, bu da Halkodalarının kuruluşu yönünde atılan bir adım olmuştur.²²³

Halkevlerinin Köycülük Şubesi, köy halkının vakti olduğu zamanlarda hem dinlenmelerini hem eğlenmelerini özellikle de sağlıklarını korumak amacıyla onların ilgisini çekecek sporları yaymaya çalışmıştır. Güreş, cirit, atıcılık, binicilik gibi geleneksel sporların yanında daha az maliyetle yapılması mümkün olan masa tenisi, voleybol, basketbol gibi sporları da yerleştirmeyi düşünmüştür.²²⁴

Milli birliğin oluşmasının aydınlarla halkın kaynaşmasından doğacağına inanılmaktaydı. Bu faaliyetlerin temelindeki amaç ise gelişim ve milli kalkınma yönünden köylerin şehirlerden öğreneceği birçok konunun bulunmasının yanında şehirlerin de köylerden öğreneceği birçok konunun bulunmasıydı.²²⁵

²²⁰ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 54-55.

²²¹ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1943, s. 13.

²²² C.H.P. 1946 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, s. 16.

²²³ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1943, s. 13.

²²⁴ C.H.P. 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, s. 24.

²²⁵ C.H.P. 1946 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, s. 15.

Halkevleri illerdeki köylere düzenledikleri gezilerde günlük yaşam, temel ihtiyaçların karşılanması ve bunların daha iyi seviyeye getirilebilmesi için köylüleri uyarıp bu konuda yol gösterici de olmuşlardır. Bu yönde köylere yapılan ziyaretlerde; köylerde varlığını koruyan ve hâlâ konuşulan eski dilimizle ilgili bilgiler toplamak, köylerin köy kanunlarına uygun olarak düzenlenmesini sağlamak, görülen çeşitli hastalıkların önüne geçmek ve engel olmak için sağlık çalışmaları yapmak, doğal afetler konusunda bilgilendirmek, yerleşim yerlerini daha iyi hale getirmek için çaba göstermiştir. Aynı zamanda köylüleri birikim yapmaları ve kendi ürettikleri ürünleri kullanmaları için teşvik etmek, alkol ve tütün gibi ürünlerin zararları yönünde köylüleri bilinçlendirmek, okuma yazma öğrenimini arttırmak hatta bilmeyenlere vakit geçirmeden öğretmek gibi birçok çalışma yapılmıştır.²²⁶

1.2.3.9. Müze ve Sergi Şubesi

Müze Şubeleri kendi alanlarında araştırmalar yapma konusunda gereken teşvikleri sağlamıştır. Bazı Halkevleri de bu işi bizzat kendi programları çerçevesinde Kütüphane ve Yayın, Dil, Tarih ve Edebiyat Komiteleri ile iş birliği yaparak yayınlamıştır.²²⁷

Milli tarih üzerindeki çalışmalar, genellikle tarihî konular üzerindeki uzmanlar, bilirkişiler tarafından meydana konmuş, gerçekleri çeşitli yollarla geniş halk kitlesine yaymayı, yerel tarih hakkında çevrelerinde araştırmalar yapmayı ve bunların sonuçlarını yayımlamayı hedeflemiştir.²²⁸

Halkevlerinin Müze Kolu, kendi milli ve manevi değerlerini arayıp bulmak, yerel müzeler kurmak, mevcut müzelerin geliştirilmesine yardımcı olmak gibi amaçlar gütmüşlerdir.²²⁹ Bağlı bulunduğu Halkevi bölgesindeki tarihi eser ve abidelerin korunması konusunda ilgili resmi makamları bilgilendirmek ve bu eserlerin korunması amacıyla oluşan özel kurum ve kuruluşlara yardım etmek bu şubenin temel görevi olmuştur.²³⁰

²²⁶ *Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi umumiliğinin Fırka Teşkilatına Umumi Tebliğatı*, Tamim No: 36, Cilt: 2, s. 25-27.

²²⁷ *C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları*, s. 17.

²²⁸ Kunter, *Kuruluşlarının 32. Yıldönümünde Halkevleri*, s. 13.

²²⁹ Yusuf Bahri Kapusuzoğlu, *Antalya Halkevi Ve Faaliyetleri 1932-1951*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2013, s. 136.

²³⁰ *C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi*, s. 32.

Müze ve Sergi Şubesi'nin açmış olduğu sergiler yalnızca broşürlerde gösterilmiş ve yayınlanmıştır. Müze ve Sergi Şubeleri, Tarih Kolu ile işbirliği yaparak tarih gezilerine çıkmak, muhitlerindeki tarihî harabeler hakkında etütler yapmak gibi hizmetleri üstlenmiştir. Bazı Halkevleri ise bina darlığından veya ellerine geçen tarihî eserlerin yetersizliğinden dolayı sadece koleksiyonlar yapmakla yetinmiştir.²³¹

Aşağıda CHF Genel Sekreterliği tarafından Halkevi Başkanları'na gönderilen yazı milli kültüre sahip çıkan ve bu yönde yapılan çalışmalara desteğiyle katkıda bulunan Halkevlerinin hassasiyetini kanıtlar nitelikte olmuştur:

“C. H. F. Halkevi Reisliklerine

Milli tarihin en kuvvetli vesikaları heykel, resim, yazı gibi şeylerdir. Bu itibarla eski mezarlıkların milli kültürümüz için emsalsiz bir hazine olduğu halde şimdiye kadar memleketin imarı ve diğer sebep ve bahanelerle bu hazineler maalesef her gün tahrip edilmektedir. Bu gibi tahriplerin men'i için Hükümetçe lazım gelen tedbirler yapıldığı gibi Halkevleri de bu hususta son derece hassas olarak sanat kıymetini haiz olan mezarlık, cami, medrese ve çeşmelerin muhafaza ve tamiri için ait oldukları makamlara müracaat edilmesidir. Ve eğer mezarlığın bulunduğu yer sıhhi ve memleketin imarı bakımından kaldırılması icap ediyorsa tarihi kıymeti haiz olan mezar taşlarının Halkevleri veyahut memleket müzesinde muhafazasının teminini rica eyler ve sevgilerimi sunarım, efendim.

C. H. F. Vilayet İdare Heyeti Reislerine ve Halkevi Reislerine yazılmıştır.

*C. H. F. Kâtibi Umumisi
Kütahya Mebusu
Recep PEKER”²³²*

Halkevlerinin çevresindeki folklor ve etnoloji malzemelerini toplayan müzelerin düzenlenmesine ve tasnifine önem verilmiş, anıtlar ve eski Türk sanat eserlerini tanıtmak için Halkevlerinde sergiler tertiplenmiştir.²³³

Halkevlerinin bulunduğu yerde resmi müzeler varsa onları zenginleştirmeyi, eskilerini tamamlamayı, aksi takdirde bunların kurulması için çalışmalar

²³¹ Toksoy, *Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, s. 200-201.

²³² *Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Furka Teşkilatına Umumi Tebligatı*, Tamim No: 245, Cilt: 4, s. 20.

²³³ *C.H.P. 1946 Yılında Halkevleri ve Halkodaları*, s. 10-11.

gerçekleştirmeyi amaç edinmiştir. Tarihî abidelerin fotoğraflarını veya üzerindeki yazıların fotoğraf ve kopyalarını alarak, mümkün olan yerlerde alçıdan küçük modellerini yaptırarak korunmalarına katkıda bulunmuştur.²³⁴ Halkevlerinin Müze Şubeleri, tarihî anıt ve yerlerin iyi korunması konusunda halkı uyarma ve bilinçlendirme görevini de üstlenmiştir.²³⁵ Milli kültürümüze ait birçok malzemeyi (Örneğin; Milli kültür vesikaları, eski milli kıyafetler, oyalı yazmalar, eski kılıçlar, çeşitli silahlar, altın, gümüş gibi) toplama çalışmaları yaparak yerel müzelerin yayılmasına ve kurulmasına da yardım etmiştir.²³⁶ Bu çalışmalar ileride Milli Halk Müzesi'nin kurulmasına öncülük etmiştir.²³⁷

Müze ve Sergi kısmı olarak iki kısma ayrılan Sergi Kolu'nda ise; başlıca meşguliyetler ve faaliyet sahaları şu şekildedir: Güzel sanatlar bölümünde, Halkevlerinin yakınlarında ya da memleketin her yerinde bulunan çeşitli sanat dalları ile uğraşan sanatkârlarla iletişime geçilerek eserlerini Halkevlerinin binası içinde halka tanıtılmalarına izin verilmiştir. Bununla yurttan gerçek sanatın değer kazanması sağlanmaya çalışılmıştır. Sergi bölümünde, yurdun her yerindeki ilgililerin yine sürekli veya geçici kayıt ile gönderecekleri milli ürünlerin örnekleri sergilenirdi. Ayrıca alım ve satım konusunda şube adına çalışıp, aracı olarak ürün sahiplerinin adresleri ve ürünlerin satış şartları çevreye tanıtılırdı.²³⁸

Tablo 1.10. Halkevlerinin 1940 Yılı Çalışmalarının Genel Verileri²³⁹

Yapılan İşler	Devre	İşi yapan ev sayısı	Yapılan iş sayısı	Ev başına vasati isabet	Gelenler	Gelenlerin Ev başına vasati isabeti	Gelenlerin beher işe isabeti
Konferans	1	286	2326	8.1	682345	2400	250
	2	212	<u>2207</u>	<u>10.4</u>	<u>600479</u>	2831	271
Yekûn			4533	18.5	1.282.824		
Konser	1	102	480	4.7	143374	1565	313

²³⁴ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 32-33.

²³⁵ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 18.

²³⁶ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 33.

²³⁷ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 17.

²³⁸ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 33-34.

²³⁹ Yukarıdaki tabloda hesaplamalar, işi yapan Halkevi sayısına göre yapılmıştır. 379 Halkevinde birinci devrede (ilk altı ay) 352 Halkevine, ikinci devrede (ikinci altı ay) 246 Halkevine göre raporlar alınmış ve incelemeler yapılmıştır.

	2	86	<u>417</u>	<u>4.9</u>	<u>120158</u>	1400	300
Yekûn			897	9.6	263532		
Sinema	1	47	1025	21.4	340459	7439	332
	2	32	<u>603</u>	<u>18.8</u>	<u>428100</u>	13300	710
Yekûn			1628	40.2	768559		
Temsil	1	232	1330	5.0	443655	2055	400
	2	186	<u>849</u>	<u>4.8</u>	<u>361759</u>	2000	428
Yekûn			2179	9.8	805414		
Aile Toplantıları	1	178	890	5.0	148588	834	162
	2	146	<u>813</u>	<u>5.5</u>	<u>151817</u>	1040	188
Yekûn			1703	10.5	300405		
Köy Gezileri	1	182	844	4.6	80583	470	100
	2	206	<u>921</u>	<u>4.4</u>	<u>72590</u>	352	80
Yekûn			1765	9.0	153173		
Resim Sergisi	1	74	98	1.3	466739	6309	4762
	2	39	<u>42</u>	<u>1.0</u>	<u>119745</u>	3030	2880
Yekûn			140	2.3	586484		
Yerli Malı Sergisi	1	6	6	1.0	22850	3808	3808
	2	21	<u>21</u>	<u>1.0</u>	<u>112300</u>	5300	5300
Yekûn			27	2.8	135150		
Diğer Sergiler	1	84	59	1.8	195554	6104	3314
	2	32	<u>41</u>	<u>1.3</u>	<u>152088</u>	4752	3709
Yekûn			100	3.1	347642		
Ulusal Bayram Ve Törenler	1	265	810	3.0	740594	3106	1014
	2	211	<u>631</u>	<u>3.0</u>	<u>832985</u>	3950	1317
Yekûn			1441	6.0	1.573.579		

Kaynak: C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 74.

1.3. HALKODALARI VE HALK KÜRSÜLERİ

1.3.1. Halkodaları

1939 yılında CHP'nin Beşinci Kongresi'nde Halkodalarının açılması kararı alınmıştır. Bu karara giden yolda Halkevleri bünyesinde açılan okuma odalarına gösterilen ilginin önemli bir rolü aldığı söylenir.²⁴⁰

²⁴⁰ Arzu Öztürkmen, *Türkiye'de Folklor Ve Milliyetçilik*, 2.Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006, s. 86.

Halkevlerinin açılabilmesi için en az üç şubenin kurulması şarttı. Fakat büyük şehir ve kasabalardan ziyade küçük kasabalara ve köylere doğru gidildikçe Halkevleri teşkilât ve çalışma talimatnamelerinin uygulama alanlarında kısıtlamalar olduğu, Halkevi kurulma imkân ve vasıtalarının Halkevini işletemeyecek kadar azaldığı göze çarpmıştır. Halkevleri teşkilâtı ile ulaşılamayan küçük kasaba ve köylerin ihtiyaçlarına, dilek ve şartlarına uygun olan bir teşkilâtle ulaşılmış²⁴¹ ve aynı amaçla daha küçük ölçüdeki Halkevleri olan Halkodaları yapısı ortaya çıkmıştır.²⁴² Bu düşünceden dolayı 1940 yılından itibaren yurdun her köşesinde Halkevlerinin kurulamadığı yerlerde Halkodaları yer almaya başlamıştır.

CHP'nin Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Laiklik, Devletçilik ve İnkılâpçılık prensipleri ile uyum içinde çalışan Halkevleri gibi diğer bir kültür kurumu da Halkodaları olmuştur.²⁴³ Halkevlerinde olduğu gibi, Halkodalarında şube teşkilâtı olmadığı için seçilen idare heyetinin en azından bir Halkevi Komite Heyeti derecesinde olması gerekiyordu.²⁴⁴ Halkodalarının çalışma alanına Halkevlerinde görülen bütün işler girmektedir.²⁴⁵ Hizmet ve amaç bakımından aralarında hiçbir fark yoktu. Halkodaları, Halkevlerine göre daha az imkânlarla daha dar yerlerde çalışmalarını sürdürmüştür.²⁴⁶ Ancak, Halkodası İdare Heyetleri, çevresindeki vasıta ve imkânları tespit ederek, uygulanması ve başarılması mümkün olan işleri, çalışma programı içerisine alırdı. Bu işler, uzmanlık alanlarına göre, Genel Yönetim Kurulu üyeleri arasından seçilen aktif gruplar tarafından yerine getirilirdi.²⁴⁷

Halkevleri gibi Halkodaları da kapılarını, partiye kayıtlı olan veya olmayan bütün yurttaşlara açmıştır. Ancak İdare Heyeti üyesi veya Halkodası Reisi olabilmek için kesinlikle CHP'ye kayıtlı ve devlet memuru olmak şarttı.²⁴⁸

Her Halkodası kendi idare kurulu arasından seçtiği bir Halkodası üyesini Halkodası Başkanlığıyla görevlendirirdi. Başkanlık vazifesi odanın bağlı olduğu CHP İdare Kurulu tarafından, parti teşkilatı olmayan yerde ise Umumi Müfettişler tarafından

²⁴¹ C.H.P. Halkevleri Ve Halkodaları 1932-1942, s. 17.

²⁴² C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1943, s. 3.

²⁴³ C.H.P. Halkodaları Talimatnamesi, Ulus Basımevi, Ankara, 1939, s. 1.

²⁴⁴ C.H.P. Halkevleri Ve Halkodaları 1932-1942, s. 17.

²⁴⁵ C.H.P. Halkodaları Talimatnamesi, s. 1.

²⁴⁶ C.H.P. Halkevleri Ve Halkodaları 1932-1942, s. 17.

²⁴⁷ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 77.

²⁴⁸ C.H.P. Halkodaları Talimatnamesi, s. 1.

onaylanırdı. Halkodaları, çalışma konularında aydınlanmayı gerekli gördükleri konular hakkında CHP Genel Sekreterliğiyle, diğer bütün idari ve mali işlerde bağlı olduğu CHP Teşkilatı Başkanı'yla veya Umumi Müfettişliklerle haberleşebilir ve yazışabilirdi.²⁴⁹

Bir yerde Halkodası açılabilmesi için en az 50 üyenin kayıtlı olması ile birlikte Halkodası binasında bir toplantı salonu, bir okuma odası ve odayı idare edecek kadar bir bütçenin oluşturulması şart koşulmuştur. Ayrıca bir okuma odası bulunmadığı takdirde toplantı salonunun uygun bir yerine kitaplık konulması şartıyla hem salon hem de okuma odası olarak kullanılabilirdi.²⁵⁰

1940 yılında, 119 Halkodasında, 804'ü kadın ve 10.612'si erkek olmak üzere toplam 11.416 kayıtlı üye bulunmaktaydı. Halkodası başına ortalama 96 üye isabet etmektedir.²⁵¹ 1941 yılında ise 133 Halkodasında 1.150'si bayan, 13.683 erkek olmak üzere toplam 14.833 kayıtlı üye bulunmaktadır.²⁵² Halkodası başına ortalama 112 vatandaş düşmektedir.

CHP Genel İdare Kurulu tarafından açılmasına karar verilen Halkodaları, Halkevlerinin kuruluş yıldönümlerinde özel törenlerle açılırlardı.²⁵³

Tablo 1.11. 1940-1950 Yıllarında Açılan Halkodalarının Sayısı

Yıl	Halkodası Sayısı
1940	141
1941	198
1942	217
1943	231
1944	365
1945	2688
1946	4068
1947	4170
1948	4261
1949	4306
1950	4322

Kaynak: Kunter, *Kuruluşlarının 32. Yıldönümünde Halkevleri*, s. 6.

²⁴⁹ C.H.P. Halkodaları Talimatnamesi, s. 3.

²⁵⁰ C.H.P. Halkodaları Talimatnamesi, s. 1.

²⁵¹ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 78.

²⁵² C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 18.

²⁵³ C.H.P. Halkodaları Talimatnamesi, s. 2.

Bu bilgilere ek olarak, 1941-1949 yıllarında 65 Halkodası da faaliyetlerini geliştirerek Halkevleri statüsüne geçiş yapmıştır.²⁵⁴ Çünkü çevre şartları zamanla bir Halkevi kuruluşuna müsait derecede gelişen Halkodaları, birer ikişer Halkevine çevrilmekte ve hizmet sahaları açılıp genişletilebilmekteydi.²⁵⁵ Örneğin Muğla vilâyetinin Köyceğiz Halkodası 1942 yılında²⁵⁶, Ankara'nın Kalecik ve Nallıhan, Diyarbakır'ın Hani, Gümüşhane'nin Torul, Kırşehir'in Çiçekdağı, Sivas'ın Suşehri ve Şarkışla, Zonguldak'ın Karabük Halkodası 1943 yılında Halkevine çevrilmiştir.²⁵⁷

Halkodalarının açılma kararı ile çalışmasının umumi sevk ve idaresi CHP Genel İdare Kurulu'na aitti. Halkodalarının bütçesini, binasını, araç gereçlerini temin etmek buldukları yerin Vilayet, Kaza, Nahiye veya Ocak Parti İdare Heyetleri'nin işiydi. Bir yerde Halkodası açılması istendiği takdirde o yerin parti teşkilatı devreye girerek tekliflerini sundu. Vilayet İdare Heyetleri, bu teklifleri inceleyerek açılma şartlarının uygun olduğunu anladıkları takdirde Parti Genel Sekreterliği'ne dilekçe yazarlar ve alacakları emir üzerine harekete geçerlerdi. Diğer bir deyişle Halkodalarının açılışına ilişkin son kararı verme yetkisi CHP Genel Sekreterliği'ne aitti. Parti teşkilatı olmayan yerlerde bu teklifleri Genel Müfettişler yapardı.²⁵⁸

Her Halkodasının 3-7 kişilik bir idare heyeti bulunup bu heyetin seçimi Halkodası üyeleri tarafından oy kullanılarak yapılırdı. Halkodası İdare Kurulu üyelerinin sayısı kadar aynı miktardaki yedek üyeleri de Halkodası üyeleri seçmekteydi. Halkodaları seçimleri, Halkevleri gibi iki yılda bir yenilenirdi. Üyelerin yeniden seçilmelerinde bir sakınca yoktu. İdare heyetinde açık bulunan yer olduğunda yedeklerden en çok oy alanlar idare heyetine girerlerdi.²⁵⁹ Halkodası İdare Heyetleri en az 15 günde bir toplanmalıydı. Halkodaları İdare Heyetleri'nin başlıca vazifeleri şunlardır:

1- Halkodaları talimatnamesininin 13. maddesinde belirtilen işlerin yapılmasını sağlayacak ve düzenleyecek kararlar ve önemler almak,

2- Hesapları tutmak, masrafları denetlemek ve onaylamak,

²⁵⁴ Öztürkmen, *Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik*, s. 86.

²⁵⁵ C.H.P. *Halkevleri Ve Halkodaları 1932-1942*, s. 17.

²⁵⁶ C.H.P. *Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları*, s. 18.

²⁵⁷ C.H.P. *Halkevleri ve Halkodaları 1943*, s. 15.

²⁵⁸ C.H.P. *Halkodaları Talimatnamesi*, s. 2.

²⁵⁹ C.H.P. *Halkodaları Talimatnamesi*, s. 3.

3- Halkodalarına ait bütün demirbaş eşyanın defterlerini tutmak ve bunların korunmasına dikkat etmek,

4- Çalışma defterini tutmak.²⁶⁰

15 gün boyunca Halkodasında neler yapıldığı, kaç kişi geldiği her 15 günde bir idare heyeti toplantısında çalışma defterine kaydedilir ve her Halkodası birisi Haziran, diğeri de Aralık ayları sonlarında olmak üzere çalışmalarını gösteren birer rapor hazırlayarak bir örneğini bağlı olduğu partiye, bir örneğini de CHP İl İdare Kurulu'na gönderirdi. Parti teşkilatı olmayan yerlerde ise bu raporların birer örneğini Umumi Müfettişliğe gönderirdi.²⁶¹

Halkodaları talimatnamesinin 13. maddesine göre Halkodalarından beklenen belli başlı işlerin sıralaması verilip, ayrıca bu yönde yapılan faaliyetler yıllara göre şu şekilde belirtilmektedir:

Temiz bir toplantı ve konuşma yeri olmak. (çay, kahve, limonata, ayran gibi içecekler tüketilebilir fakat her türlü alkollü içki yasaktı)²⁶² 1940 yılında 119 Halkodasında 1.509 konuşma ile sohbet yapılmış ve bu toplantılara 130.191 vatandaş katılmıştır.²⁶³ 1941 yılında 133 Halkodasında, 3.833 konuşma gerçekleştirilmiş ve 293.353 vatandaş katılmıştır.²⁶⁴

Bağlı olduğu parti teşkilatının uygun gördüğü gazete ve dergileri bulundurmak ve Halkodalarını bir okuma merkezi haline getirmekti.²⁶⁵ Bu maksatla 1940 yılında Halkodalarında 9.408 kitap bulunmakta olup 59.386 kitap okuyucusu kaydedilmiştir. Ortalama Halkodası başına 89 kitap düşmekte ve kitap başına da ortalama 6 okuyucu denk gelmekteydi.²⁶⁶ 1941 yılında ise okunan kitap sayısı 31.534 olup kitap okuyan kişi sayısı 144.679 olmuştur.²⁶⁷

Halkı ilgilendiren faydalı konular üzerinde konuşmaların yapılacağı bir çevre olması gerekirdi ve bu konuşmalar için Halkodalarının bulunduğu yerdeki vatandaşlardan

²⁶⁰ C.H.P. Halkodaları Talimatnamesi, s. 4.

²⁶¹ C.H.P. Halkodaları Talimatnamesi, s. 7-8.

²⁶² C.H.P. Halkodaları Talimatnamesi, s. 4.

²⁶³ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 78.

²⁶⁴ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 19.

²⁶⁵ C.H.P. Halkodaları Talimatnamesi, s. 4.

²⁶⁶ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 79.

²⁶⁷ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 19.

istifade olunacağı gibi idare heyeti yakın olan Halkevlerinden konferansçılar da davet edebilirdi.²⁶⁸ 1940 yılında 630 konferans verilmiş, bu konferanslara 37.800 dinleyici gelmiştir. Ortalama hesapla, konferans başına 60 kişi düşmekte ve Halkodası başına 5,4 konferans isabet etmektedir.²⁶⁹ 1941 yılında ise 1.245 konferans verilmiş ve bu konferanslara katılan kişi sayısı 198.824 olmuştur.²⁷⁰

Halkodalarında belli günlerde, halk türküleri söylenir, çevrede saz şairleri varsa onlar dinlenir, radyo veya gramofondan da yararlanılabildi.²⁷¹ Ayrıca 1940 yılında mahallî yardımlarla 44 Halkodasına radyo satın alınabilmiştir.²⁷² 1941 yılında 133 Halkodasının raporuna göre 67'sinin radyosu bulunmaktaydı. Fakat 67 radyoya sahip Halkodalarından 17'sinin, emanet radyodan faydalandığı bilinmektedir. 47 Halkodasının ise radyosu yoktu.²⁷³

Karagöz, kukla gibi oyunlardan ve Halkodaları için yazılmış tiyatro oyunlarından yararlanılırdı.²⁷⁴ 1940 yılında 519 temsil olarak kukla, karagöz gösterilmiş, bunlara 49.732 seyirci gelmiştir. Halkodası başına ortalama 4,4 temsil düşmektedir ve her bir temsilden ortalama 97 kişi faydalanmıştır.²⁷⁵ 1941 yılında ise Halkodalarında tiyatro sayısı 368'i bulmuş ve bu tiyatrolara katılım sayısı 82.046'ya ulaşmıştır. Ayrıca karagöz oyunlarının sayısı 68 olup 13.825 kişi izlemiştir.²⁷⁶

Yerli mahsuller ve yerli mallarla ilgili faydalı bilgiler verilerek zaman zaman sergiler düzenlenirdi.²⁷⁷ 1941 yılında sergi sayısı 81'i bulmuş ve bu sergilerden 222.984 yurttaş faydalanmıştır.²⁷⁸

Güreş, cirit, avcılık, binicilik gibi yerli sporları düzenlemek ve halkı bu sporlara teşvik etmek Halkodalarının diğer vazifeleri arasındaydı. Ulusal Bayramlar ve diğer törenler, bütün imkânlardan faydalanılarak coşkunlukla kutlanırdı. Yörenin fakir ve hastaları ile ilgilenilirdi. Kanuna uyararak nikâh merasimi yapıldıktan sonra parti ve

²⁶⁸ C.H.P. Halkodaları Talimatnamesi, s. 4.

²⁶⁹ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 78.

²⁷⁰ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 19.

²⁷¹ C.H.P. Halkodaları Talimatnamesi, s. 5.

²⁷² C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 79.

²⁷³ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 18.

²⁷⁴ C.H.P. Halkodaları Talimatnamesi, s. 5.

²⁷⁵ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 78-79.

²⁷⁶ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 19.

²⁷⁷ C.H.P. Halkodaları Talimatnamesi, s. 5.

²⁷⁸ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 19.

Halkodası üyeleri düğün ve nişan törenlerini Halkodasında gerçekleştirebilirlerdi. Ancak belli şartlar içinde Halkodalarında yapılacak nişan, düğün ve sair toplantı ve eğlencelerde alkollü içkiler kullanılması yasaktı.²⁷⁹ Bu odalarda, 1941 yılında, 207 düğün ve nişan gerçekleştirilmiş ve 27.375 vatandaş katılmıştır. Ayrıca yapılan çeşitli tören sayısı 751 olup bu törenlere katılan sayısı 277.414 vatandaşdır.²⁸⁰

1940 yılı boyunca 23 Halkodasında 77 aile toplantısı yapılmış ve bu toplantılara 3.973 vatandaş katılım sağlamıştır. Halkodalarının sosyal yardım sahasında da canlı hareketleri göze çarpmakta olup çevredeki fakirlere 257 lira para yardımında bulunmuş, 2.678 kilo yiyecek, 3.603 kilo yakacak ve 26 takım giyecek dağıtılmıştır. Bu faaliyetlerin yanı sıra 1.098 hasta muayene edilmiş ve 126'sının ilacı temin edilmiştir. 70 Halkodasında, halk türküleri ve sazlardan faydalanma, milli raks ve oyunları teşvik etme imkânı bulunmuştur. 67 Halkodasında güreş, cirit, avcılık gibi canlı milli spor faaliyetleri göze çarpmaktadır.²⁸¹ 1941 yılında ise sosyal yardım alanında 673 vatandaş yardım görmüş ve 678 lira para, 425 kilo yiyecek, 1.600 kilo yakacak, 153 parça da giyecek verilmiştir.²⁸² 1940 yılına ait rapora göre halkodalarından 32 bina Yerel Parti Teşkilatı tarafından satın alınmış ve 50'si kira ile tutulmuş olan binalarda 82 halkodası faaliyetlerini gerçekleştirmiştir. 14'ü de mülkiyeti köy ve belediyelere ait binalara yerleşmiş bulunmaktaydı.²⁸³ 1941 tarihinde de 57 bina, parti teşkilâtına ait olup 46'sı kiraya, 30'u da mahalli belediye ve köylere aitti.²⁸⁴

Milli kültür ocaklarının bir taraftan çalışma dereceleri ve ne iş yaptıkları, özetle verimleri gözden geçirilirken diğer yandan ilerlemelerine veya gerilemelerine neden olan gerçek sebepler araştırılmıştır. Bizzat işin içine girilerek, gözlem ve incelemelerden sonra gerekli tedbirlerin alınmasına olanak sağlamaya çalışılmıştır.²⁸⁵

1.3.2. Halk Kürsüleri

Cumhuriyet Halk Fırkası gerek Cumhuriyet ve inkılâp kavramları gerekse on yıllık Cumhuriyet'in yeni devlete getirdiği sayısız yenilikleri Cumhuriyet'in 10.

²⁷⁹ C.H.P. Halkodaları Talimatnamesi, s. 5.

²⁸⁰ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 19.

²⁸¹ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 79.

²⁸² C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 19.

²⁸³ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 79.

²⁸⁴ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, s. 19.

²⁸⁵ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 25.

Yıldönümü vesilesiyle yurt içinde ve yurt dışında yaymaya çalışmış, gerekli olan hazırlıkları gerçekleştirmeye devam etmiştir. CHF, Cumhuriyet'in 10. yıldönümü Bayramı'nı yaşayacak olan halk kitleleri arasında Cumhuriyet'in ve inkılâpların getirdiği düşünceleri diğer vatandaşlara söz ile anlatmak isteyen birçok vatandaşın varlığına inanmıştır. CHF, bütün bunları etraflı bir şekilde düşünerek Cumhuriyet Bayramı'nı fikir ve inanç açısından güçlendirmek amacıyla Fırka Teşkilâtı olan bütün il ve ilçe merkezlerinde Halk Kürsüleri açmaya karar vermiş, bu doğrultuda faaliyete geçmiştir.²⁸⁶

Türk toplumuna ve halk ruhuna inkılâpların sindirilmesinde²⁸⁷, halkın inkılâplara olan bağlılığının sağlamlaştırılmasında ve güçlendirilmesinde "Halk Kürsüleri", milli bayramların en etkili aracı olmuştur. Halk kürsülerinde yalnızca Cumhuriyet Halk Fırkası tarafından seçilen halk hatiplerine (konuşmacıları) değil, aynı zamanda halka da söz söyleme hakkı tanınarak halkın inkılâplarla ilgili duygu ve düşüncülerinin aktarılmasına izin verilmiştir.²⁸⁸

"1934 Cumhuriyetin İlânı Yılı Dönümünde İstifade Edilecek Halk Kürsüleri Talimatı" ve "1935 Cumhuriyetin İlânı Yılı Dönümünde Kurulacak Halk Kürsüleri Öğreneği" ile ulusal bayramlarda halk hatiplerinin ve sivil vatandaşların söz söyleme işi sınırlandırılmaya çalışılmıştır. Çünkü Halk Kürsülerinde verilecek hitabelerin veya nutukların konusu; inkılâbın, Cumhuriyetin ve istiklâlin değeri, üstünlüğü ve önemi genel fikirlerle, örneklerle anlatılmak istenmiştir. Talimatnameler arasındaki en belirgin fark kullanılan dil olmuştur. 1935 yılında yayımlanan talimatname, içeriği açısından aynı kalmakla birlikte, dönemin yükselen "Öz Türkçe" anlayışının etkisiyle sadeleştirilmiştir.²⁸⁹

Halk Kürsülerinin görevleri ve çalışma programı talimatname ile düzenlenmiştir. Cumhuriyet ideolojisini ve inkılâplarını tüm gençlere benimsetmek, bu ideoloji ve inkılâpların "Cumhuriyet Bayramı" gibi milli bir günde yayılmasını sağlamak için

²⁸⁶ "Talimatname", *Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)*, 490.01.0.0/2.9.12, Belge No: 1.

²⁸⁷ *Cumhuriyetin İlk Yıllarında Cumhuriyet Halk Partisi, Halk Kürsüleri ve Halk evleri*, Alâeddin Kırâl Basımevi, İstanbul, 1937.

²⁸⁸ Işıl Çakan, *Konuşunuz Konuşturunuz Tek Parti Döneminde Propagandanın Etkin Silahı: Söz*, 1. Baskı, Otopsi Yayınları, İstanbul, 2004, s. 75-76.

²⁸⁹ Çakan, *Konuşunuz Konuşturunuz Tek Parti Döneminde Propagandanın Etkin Silahı: Söz*, s.76; *1934 Cumhuriyetin İlânı Yılı Dönümünde İstifade Edilecek Halk Kürsüleri Talimatı*, Devlet Basımevi, İstanbul, 1934, s. 3.

Cumhuriyet Halk Fırkası teşkilâtı olan il ve ilçe merkezlerinde halkın en çok toplanabileceği yerlerde Halk Kürsüleri açılmıştır. Nüfusu fazla olan şehirlerde semt ve meydanlara göre bu kürsüler 10'a kadar çıkarılabilirdi. Kutlama yapılacağı gün yağmur yağma ihtimaline karşı her kürsünün yakınında geçilebilecek bir yer önceden düşünülmeli ve ona göre tedbir alınmalıydı.²⁹⁰ Fakat bu kürsüler, halkın gelip geçmesine engel olan cadde ve yol üstünde yapılmamalıydı. Halk Kürsülerine ait ve parti tarafından hazırlanmış olan talimatnamenin bir örneğiyle nerede ve hangi alanda yapılacağı ile ilgili bilginin bayramdan dört gün önce bölgenin en büyük hükümet makamına bildirilmesi gerekirdi.²⁹¹

Halk Kürsülerini, yerel parti kurulları tarafından seçilen üç kişilik bir heyet yönetirdi. Talimatnameye göre; her Halk Kürsüsü yerden en az yarım metre yüksek yapılırdı ve bayrak takılırdı. Kürsünün ön üst cephesine de “C.H.F. Kürsüsü” levhası ve parti bayrağının yer alması gerekirdi.²⁹² Böylece partinin egemenliği sembolizm yoluyla da güçlendirilmiştir.²⁹³

Halk Kürsüleri, esasen Cumhuriyet Bayramı'nın yıl dönümünde sabahın erken saatlerinden güneş batıncaya kadar açık bulunduruldu.²⁹⁴ Halk Kürsülerinde söz alma saatleri, her bölgenin şartları ve imkânlarına göre Fırka İdare Heyetleri tarafından belirlenen vakitlerde başlardı.²⁹⁵ 18 yaşını doldurmuş olan her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı Halk Kürsülerinde söz alma hakkına sahipti.²⁹⁶ Halk Kürsülerinde söz alabilmek için yaş sınırından başka bazı belirli şartlar da bulunmaktaydı. Talimatnamenin 6. maddesinde öncelikle söylenecek olan hitabelerin içeriği ve sınırları şu şekilde belirlenmiştir: *“inkılâbın, cumhuriyetin ve istiklâlin kıymetini, üstünlüğünü ve ehemmiyetini mefhumlarla (kavramlarla) ve misallerle anlatmak...”*²⁹⁷. Bu konulara ek olarak bayram gününde Halk Kürsülerinde Mustafa

²⁹⁰ “Talimatname”, BCA, 490.01.0.0/2.9.12, Belge No: 1.

²⁹¹ 1935 Cumhuriyetin İlânı Yıl Dönümünde Kurulacak Halk Kürsüleri Öğreneği, Devlet Basımevi, İstanbul, 1935, s. 3-4.

²⁹² “1934 Cumhuriyetin İlânı Yıl Dönümünde İstifade Edilecek Halk Kürsüleri Talimatı”, BCA, 30.10.0.0/198.352.17, Belge No: 3; 1934 Cumhuriyetin İlânı Yıl Dönümünde İstifade Edilecek Halk Kürsüleri Talimatı, s. 3.

²⁹³ Çakan, *Konuşunuz Konuşturunuz Tek Parti Döneminde Propagandanın Etkin Silahı: Söz*, s. 77.

²⁹⁴ 1934 Cumhuriyetin İlânı Yıl Dönümünde İstifade Edilecek Halk Kürsüleri Talimatı, s. 2.

²⁹⁵ “Talimatname”, BCA, 490.01.0.0/2.9.12, Belge No: 2.

²⁹⁶ 1935 Cumhuriyetin İlânı Yıl Dönümünde Kurulacak Halk Kürsüleri Öğreneği, s. 3.

²⁹⁷ Çakan, *Konuşunuz Konuşturunuz Tek Parti Döneminde Propagandanın Etkin Silahı: Söz*, s. 76.

Kemal Paşa'nın büyük nutuklarından uygun görülen bazı metinlerin okunmasına da izin verilmiştir.²⁹⁸

Halk Kürsülerinde söz söyleme hakkını kullanmak isteyen vatandaşların CHF Vilâyet İdare Heyeti Reisliği'ne müracaat ederek Cumhuriyet Bayramı'nın Yıl Dönümü'nde söz söylemek istediklerini bildirmeleri ve bu faaliyet için açılmış olan deftere isimlerini yazdırmaları mümkündür.²⁹⁹

Bayram kutlamaları esnasında kürsü başında söz almak için kürsünün başında bulunan ve partinin görevlendirdiği üç kişilik kuruldan izin alınmalıydı. Bu durum Halk Kürsülerinin, CHF'nin doğrudan doğruya yetkisinde olduğunu göstermekteydi. Halk Kürsülerinde konuşmalar yapmak için bayramdan önce de kürsü başında söz istemek veya almak mümkün olmuştur. Bayramdan önce söz alabilmek için Halk Kürsülerinin kurulduğu yere bağlı olan parti başkanına veya söz alabilmek amacıyla görevlendiren kurula başvurulması gerekirdi. Halk kürsülerinde söz alan bir vatandaşın en çok bir saatlik konuşma yapmasına izin verilmiştir.³⁰⁰

Halk Kürsülerinde kürsü başında partinin bulduracağı kurul söz sırasını belirledikten sonra konunun amacına, uygunluğuna ve söz alma süresinin bir saati geçmemesine, kanunlara, talimatnamenin 6. maddesindeki esaslara uygun olmayan sözlerin söylenmemesine dikkat etmesi gerekirdi. Konuşma yapacak vatandaşların Türk Ceza Kanununda ve Genel İçtimai Kanunda yazılı suçlar niteliğinde olan sözleri söylemelerine izin verilmezdi.³⁰¹

Cumhuriyet Bayramı'nın 10. yıldönümü olan 29 Ekim 1933 tarihi ile birlikte üç gün devam eden bayramda Adana şehrinde Hükümet Konağı ve Belediye Binası önü, Sebze Pazarı ve Eski İstasyon Meydanı, Kolordu Karargâh Binası önünde olmak üzere beş halk kürsüsü kurulmuştur.³⁰² Bu kürsüde birçok vatandaşın söylemiş olduğu sözler Adana halkı tarafından yoğun bir ilgi ile dinlemiştir. Cumhuriyetin ve

²⁹⁸ 1935 Cumhuriyet Yıl dönümü Kutlama Talimatı, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s. 12.

²⁹⁹ "Halk Kürsüsü", *Yeni Adana Gazetesi*, 13 Ekim 1933, Sayı: 3493, Yıl: 15, s. 2; "Halk Kürsüsü", *Yeni Adana Gazetesi*, 15 Ekim 1933, Sayı: 3494, Yıl: 15, s. 2; "Halk Kürsüsü", *Yeni Adana Gazetesi*, 18 Ekim 1933, Sayı: 3497, Yıl: 15, s. 2.

³⁰⁰ 1935 Cumhuriyetin İlânı Yıl Dönümünde Kurulacak Halk Kürsüleri Öğreneği, s. 4; Çakan, *Konuşunuz Konuşturunuz Tek Parti Döneminde Propagandanın Etkin Silahı: Söz*, s. 76.

³⁰¹ "Talimatname", *BCA*, 490.01.0.0/2.9.12, Belge No: 2; 1934 Cumhuriyetin İlânı Yıl Dönümünde İstifade Edilecek Halk Kürsüleri Talimatı, s. 3-4.

³⁰² Erhan Alpaslan, "Tek Parti Döneminde Adana'da Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları 1933-1943", *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 1, Yaz 2017, s. 100.

inkılâpların getirmiş olduğu kültürel yenilikler hakkında birçok söz söylenmiştir. Ayrıca belediye önü ve hükümet bahçesindeki kürsülerde 31 Ekim 1933 tarihinde Şair Celal Sahir Erozan tarafından Mithat Cemal'in "Gazi" isimli şiiri büyük bir halk kitlesine okunmuştur.³⁰³ Adana Halk Kürsüleri'nde üç gün boyunca söz alan vatandaşlardan isimleri tespit edilebilenler şunlardır:

Tablo 1.12. Adana Halk Kürsülerinde Söz Alan Vatandaşların İsimleri

Cumhuriyet Savcısı Yardımcısı Mürüvvet	Fırkadan Kerim Bey
Adliye'de stajyer Nadire	Fırkadan Mahmut Fehmi
Cumhuriyet Okulu Öğretmeni Gülsüm	Emekli Jandarma Yüzbaşı İsmail Hakkı
Ticaret Odası Başkâtibi Ali Hilmi Paşa	Camilizade Abdülğani
Sulh Hâkimi Hadi	Cavit İhsan
İkinci Noter'den Asım	Nihat İhsan
Avukat Ahmet Sabib	Kara Kazım
Avukat Kenan Bey	Türksözü Tahsildarı Mehmet
Avukat Rifat Bey	Doktor Ali Hikmet
Avukat Halil Naci	Terzi Mehmet Emin
Avukat Cemal Kâmil	Akşam Gazetesi Muhabiri Burhan Sadık
İş adamı Albayrak Mehmet Rıza	Orta Okul Öğretmeni Ömer Kemal
Kimyager Ahmet Rıza	Orta Okul Öğretmeni Sabri Bey

Kaynak: "Halk Kürsülerinde", *Yeni Adana Gazetesi*, 1 Kasım 1933, Sayı: 3459, Yıl: 15, s. 1.

Tek parti döneminde 1923, 1927, 1931, 1935, 1939 ve 1943 yıllarında olmak üzere toplam altı genel seçim yapılmış olup Halk Kürsüleri, "1943 Genel Seçimleri" sırasında milletvekili adaylarının seçim bölgelerindeki faaliyetlerinde bir propaganda aracı olarak kullanılmıştır.³⁰⁴

Halk Kürsülerinin propaganda amaçlı kullanıldığı 1943 genel seçimleri sırasında, seçimin ve oy kullanma hakkının önemi gibi konularda vatandaşların bilinçlenmeleri için şehirlerin çeşitli yerlerinde Halk Kürsülerinin kurulmasına izin verilmiştir. Seçim dolayısıyla nahiye ve kazalarda kurulan Halk Kürsülerinin etrafı büyük

³⁰³ "Halk Kürsülerinde", *Yeni Adana Gazetesi*, 1 Kasım 1933, Sayı: 3459, Yıl: 15, s. 1.

³⁰⁴ Kadri Unat, "Tek Parti Döneminin Son Genel Seçimi: 1943 Seçimleri Ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin Seçim Propagandaları", *Ankara Üniversitesi TİTE Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı: 56, Bahar 2015, s. 209.

kalabalıklarla çevrilmiş ve vatandaşlar seçimin önemi, milli birliğin değeri hakkında verilen nutukları büyük bir ilgiyle dinlemiştir.³⁰⁵

Sonuç olarak; Halkevleri üyelerinden ve halktan birçok kişi bu kürsülerde söz almış, Cumhuriyet rejimi hakkında halka açıklamalar yapılarak Cumhuriyet'in ve inkılâpların kalplerde yer etmesine çalışılmıştır.

1.4. HARS KOMİTESİ

1924 Anayasası'nda hak ve hürriyetlerin öznesi olarak "Türkler" gösterilmiş olup, anayasanın 88. maddesinde Türk "*Türkiye ahalisine din ve ırk farkı olmaksızın vatandaşlık itibarıyla (Türk) itlak olunur*" şeklinde yer almıştır. Diğer bir deyişle Türklük ne dini, ne de irki bir anlam ifade etmeyip, coğrafi ve siyasi (Türkiye ahalisi ve Vatandaşlık bağı) bir içeriğe sahipti.³⁰⁶ Ayrıca 88. maddede yer alan "ırk" kavramı ile "ulus" demek istenmiştir.

*"Ulus (Millet).- Irk, dil, düşünüş ve duyuş (ideal) birliğile birbirlerine bağlı bulunan yurtdaşların kurdukları sosyal bir topluluk ve varlıktır. Büyük Türk milleti, bu tarife en uygun bir millettir. Türk uluslarını birbirlerine bağlayan ırk, düşünüş ve duyuş, Türklüğe mahsus ahlâk, moral ve yaradılış, başka uluslarda az bulunur."*³⁰⁷

3 Mart 1924 yılında TBMM tarafından kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun gerekçesinde yer alan "milletin duygu ve düşünce bakımından birliği"nin gerçekleşmesinde "okul"un önemi büyüktü. Bu nedenle "Türkçe", Türkiye Tarihi, Türkiye Coğrafyası ve Malumat-ı Vataniye dersleri stratejik bir önem kazanmıştır. 1936 yılında yurttaş kimliğinin inşasında önem taşıyan "Türkçe" ve Coğrafya derslerinin içeriğinde de önemli değişikliklere gidilmiştir.³⁰⁸

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan ve Türkçe konuşan, Türk kültürüyle yetişmiş ve Cumhuriyet ülküsüne sadık olan herkes, Türk olarak kabul görmüştür.³⁰⁹ Bu nedenle 1927'de başlatılan ve 1930'lu yıllar boyunca, aralıklarla sürdürülen "Vatandaş,

³⁰⁵ Unat, "Tek Parti Döneminin Son Genel Seçimi: 1943 Seçimleri Ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin Seçim Propagandaları", s. 222-223.

³⁰⁶ Ömer Anayurt, "1924 Anayasasında Temel Hak ve Hürriyetler", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 1-2, Haziran-Aralık 2003, s. 169.

³⁰⁷ Füsun Üstel, *Makbul Vatandaşın Peşinde: II. Meşrutiyet'ten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi*, 3. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2008, s. 171.

³⁰⁸ Üstel, *Makbul Vatandaşın Peşinde: II. Meşrutiyet'ten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi*, s. 128, 145.

³⁰⁹ Ahmet Yıldız, "Kemalist Milliyetçilik", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce*, 6. Baskı, (Editör: Ahmet İnsel) Cilt 2, İletişim Yayınları, İstanbul, 2009, s. 224.

Türkçe Konuş!” kampanyalarının da ortaya koyduğu gibi Türk olmayan unsurların Türkleştirilmesinde dil, kritik bir önem kazanmıştır.³¹⁰

Hars Komiteleri, kendi başına açılan bir kurum olmayıp, Cumhuriyet Halk Partisi ve Halkevlerinin gözetimi ve destekleriyle birlikte faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere meydana gelen bir kültür kurumu olmuştur.³¹¹

Hars Komitesi'nin kurulacağına dair ilk açıklama 9 Mart 1937'de İçişleri Bakanı ve CHP Genel Sekreteri Şükrü Kaya tarafından Adana Halkevi'nde saat 17.30'da gerçekleştirilen toplantı sırasında dile getirilmiştir.³¹² Adana Halkevi'ndeki bu söylev sırasında alınan kararlar;

“1- Ana dili Türkçeden başka dil konuşan Türklerin yalnız Türk Dili konuşan kardeşlerinin medeni ve kültürel mevkilerine yükseltilebilmeleri için partimiz ve halkevlerimizin devamlı ve müessir müzaheretleri içinde çalışacak tamamen hususi faaliyetler teşkil edilecektir.

2- Seyhan ilinin yalnız merkez kazasında bol azalı bir kaza komitesi olacaktır.

3- Bir kaza komitesinin bağlı olacağı yerde bir de vilâyet komitesi yapılacaktır. Bu komiteye Seyhan mebusları da tabii aza olarak dâhil olacaklardır.

4- Vilâyet komiteleri Ankara'da teşkil edilecek merkez komitesine bağlanacaktır.” şeklinde yer almıştır.³¹³

Hars Komitesi'nin kurulmasında ve faaliyete geçmesindeki en önemli neden Fransa'nın sömürgesinde bulunan Suriye Basını'nın, Türkiye aleyhine yayımlarda bulunması ve bunun Türkler üzerinde olumsuz etkiler yaratmasıdır.

Hars Komiteleri, belirli yerlerde, yerel ihtiyaçlara göre, sınırlı bir kültür sahasında görevlendirilmiş olan birer Hars Heyeti halinde çalışırlardı. Hars Komiteleri'nin Büroları, buldukları yerin Cumhuriyet Halk Partisi veya Halkevleri Binaları'nda

³¹⁰ Üstel, *Makbul Vatandaşın Peşinde: II. Meşrutiyet'ten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi*, s. 167.

³¹¹ “Cumhuriyet Halk Partisi Hars Komiteleri Talimatnamesi”, BCA, 490.01.0.0/584.13.1, Belge No: 40.

³¹² “B. Şükrü Kaya'nın Adana Halkevindeki Mühim Söylevi”, 10 Mart 1937, *Ulus Gazetesi*, Sayı: 5607, Yıl: 18, s. 1.

³¹³ “B. Şükrü Kaya'nın Adana Halkevindeki Mühim Söylevi” 10 Mart 1937, *Ulus Gazetesi*, Sayı: 5607, Yıl: 18, s. 6.

parti tarafından kendilerine ayrılan odalarda bulunmaktaydı. Hars Komitelerinin kurulduğu ve faaliyetlerde bulunduğu il ve ilçeler şu şekilde sınırlandırılmıştır:

- a) Tarsus Kaza Merkezi,
- b) Mersin Kaza Merkezi,
- c) İçel Vilayet Merkezi (Mersin şehrinde),
- d) Adana Merkez Kazası,
- e) Seyhan Vilayet Merkezi (Adana şehrinde),
- f) Ankara (Merkez Hars Komitesi).³¹⁴

Kaza (İlçe) merkezlerinde kurulan Kaza Hars Komiteleri, Vilâyet Hars Komiteleri'ne; Vilâyet Hars Komiteleri de Ankara'da kurulan Merkez Hars Komitesi'ne bağlıydı.³¹⁵

Kaza Hars Komiteleri en çok 31 en az 27, Vilayet Hars komiteleri de en fazla 11 en az 7 üyeden oluşurdu. Kaza ve Vilayet Hars Komiteleri'nin seçimi, buldukları şehrin Cumhuriyet Halk Partisi İl Yönetim Kurulu tarafından yapılırdı. Merkez (Ankara) Hars Komitesi'nin üye sayısının belirlenmesi ve seçilmesi Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği tarafından gerçekleştirilirdi. Diğer Hars Komiteleri'nde üyelerden biri eksildiği takdirde İl Parti Yönetim Kurulu tarafından başka bir üye seçilmekte idi. Hars Komiteleri'ne; 18 yaşını dolduran, halk tarafından kötü tanınmamış olan ve komitedeki çalışmalarında fayda sağlayacağına inanılan her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı seçilebilirdi.³¹⁶

Vilâyet Hars Komiteleri'nin üye sayısının Kaza Hars Komiteleri'ne göre daha az olmasındaki neden; erkek çocuklarının okula gidemese bile askerlik, şehir merkezinde ticaret gibi münasebetlerle her halükarda Türkçeyi öğrenmek zorunda olmalarıydı.

³¹⁴ “Cumhuriyet Halk Partisi Hars Komiteleri Talimatnamesi”, *BCA*, 490.01.0.0/584.13.1, Belge No: 40.

³¹⁵ “Cumhuriyet Halk Partisi Hars Komiteleri Talimatnamesi”, *BCA*, 490.01.0.0/584.17.3, Belge No: 13.

³¹⁶ “Cumhuriyet Halk Partisi Hars Komiteleri Talimatnamesi”, *BCA*, 490.01.0.0/584.13.1, Belge No: 41.

Hars Komiteleri kendi aralarında bir başkan, bir başkan vekili, bir kâtip, bir musahip seçerlerdi. Başkan, Hars Komiteleri'nin temsilcisiydi ve aynı zamanda toplantılara da başkanlık ederdi. Hars Komiteleri, her 15 günde bir en az bir defa toplanarak yapılacak işler hakkında görüşleri alır ve gereken kararları verirdi. Kâtip; yazı, dosya işlerini düzenler ve takip ederdi. Merkez Hars Komitesi'nin başkanlık ve sekreterlik seçimi, CHP Genel Sekreteri tarafından yapılırdı.³¹⁷

Hars Komiteleri'nin kurulmasındaki temel amaç, öz ana dillerini (Türkçeyi) düzgün konuşamayan Türklerin milli kültür seviyesini her durumda koruyarak yükseltmek, bu kişilerin Türk vatandaşlarıyla olan ailevî ve sosyal ilişkilerini daha samimi ve daha kaynaşmış bir şekilde getirmektir.³¹⁸

Ana dili (Türkçe'yi) düzgün konuşamayanların, her zaman, her yerde, Türk dilini düzgün ve kolay konuşabilmelerini sağlamak için Hars Komiteleri'nin üstlendiği belli başlı görevler şunlardır:

Mahalle ve köylerde ilkokul kontenjanlarını uygun bir şekilde genişletmek ve faaliyete geçirmek,

Evlerde, sokak ve çarşılarında, kahve, gazino vesaire gibi sivil ve resmi yerlerde anadil olan Türkçeyi konuşmayı teşvik etmek ve kolaylık sağlamak,

Türkçe'yi düzgün konuşamayan Türklere öz anadilleri olan Türkçe'yi konuşmanın yüksek milli şeref ve menfaatlerinin emrettiği kutsal bir borç olduğunu aşılacak,

Halkı, geçmişin etkisinde kalan mezhep anlayışının ve zihniyetlerin zararlı etkilerinden kurtarmak adına özellikle "Sünnî" ve "Nusayrî" mezheplerinden olan Türklerin karşılıklı kız alıp vermelerini özendirmek ve gözetmek,

"Nusayrî" mezhebinden olan Türklerin Türkçe'den başka yabancı bir lehçe konuşmaları nedeniyle kötü ve yanlış bir zihniyete karşı bu mezhepten olan vatandaşların Türk ırkından olduklarını yayımlarla bütün halka öğretmek ve ilmi, tarihi hakikatini korumak,

³¹⁷ "Cumhuriyet Halk Partisi Hars Komiteleri Talimatnamesi", BCA, 490.01.0.0/584.13.1, Belge No: 44.

³¹⁸ "Cumhuriyet Halk Partisi Hars Komiteleri Talimatnamesi", BCA, 490.01.0.0/584.13.1, Belge No: 42.

Sırf mezheplerinin “Sünnî” olmaması ve Türkçe’yi düzgün konuşamamaları nedeniyle kendilerine “Arap uşağı”, “Fellah”, “Nusayrî” gibi takma ad verilen Türkler için bu gibi kelimeleri yanlış telaffuz etme alışkanlıklarını gidermek, bu doğrultuda tedbirler almak,

Neşriyatta bulunmak, konferans ve müsamereler düzenlemek, öğretmenler aracılığıyla okullarda çocukları Türkçe öğrenmeleri konusunda geliştirmek, yabancı lehçede konuşan Türk köylerinde Türkçe milli türkü ve destanları öğretip söylemeyi alışkanlık haline getirmek, Türk Milli Birliği’ni ve Türk Milli Dayanışması’nı kuvvetlendirici her türlü çözüm yolundan faydalanarak amaca ulaşmak ve çalışmak.³¹⁹

Hars Komiteleri ve özellikle Kaza Hars Komitesi üyeleri; yukarıdaki bu önemli milli vazifeleri yerine getirmek için çalışırken köylerde ve mahallelerde propaganda faaliyetlerini arttırmak, yaratılan cereyanın hızını artıracak mesaide bulunmak ve kısacası amaca ulaşılacak çalışmalar için kendi üyesi dışında diğer vatandaşlardan dahi yardım alabilirdi. Kaza Komitelerinin özellikle köylerde uyarılarda bulunmak ve Türkçe konuşulup konuşulmadığını araştırıp öğrenmek üzere güvendiği kişiyi kendi sorumluluğu altında görevlendirmesi mümkündü.³²⁰

Kaza Komiteleri, çalışmalarını ve çalışmalarından elde edilen maddi ve manevi sonuçları her üç ayda bir ayrıntılı bir raporla Vilayet Hars Komiteleri’ne bildirir, Vilayet Hars Komiteleri de Kaza Hars Komitelerinden alacakları üç aylık çalışma raporlarını zamanında alıp her sene Kasım ve Mayıs aylarında Merkez Hars Komitesi’ne gönderirdi. Merkez Hars Komitesi ise, üç aylık çalışma raporlarından çıkaracağı bilgi ve edineceği kanaatleri Parti Genel Sekreteri’ne sunar ve gereken direktifleri alırdı.³²¹

Hars Komiteleri, CHP’nin parti-devlet anlayışının önemli bir ürünü olmuştur. Çukurova bölgesiyle sınırlandırılan (Merkez Hars Komitesi hariç) ve oldukça özel

³¹⁹ “Cumhuriyet Halk Partisi Hars Komiteleri Talimatnamesi”, *BCA*, 490.01.0.0/584.13.1, Belge No: 42-43.

³²⁰ “Cumhuriyet Halk Partisi Hars Komiteleri Talimatnamesi”, *BCA*, 490.01.0.0/584.17.3, Belge No: 15.

³²¹ “Cumhuriyet Halk Partisi Hars Komiteleri Talimatnamesi”, *BCA*, 490.01.0.0/584.13.1, Belge No: 47.

bir amaç doğrultusunda kurulmuş olan Hars Komiteleri, alışmalarını CHP ve Halkevleri çatısı altında gerçekleştirmiştir.³²²

³²² Bünyamin Kocaoğlu, “Ulus-Devletin İnaşası Sürecinde Bir Türk(e)leştirme Politikası: CHP Hars Komitaları 1937-1938”, *Muhafazakâr Düşünce*, Sayı: 12, Yıl: 3, Bahar 2007, s. 156-157.

İKİNCİ BÖLÜM

ADANA HALKEVİ'NİN AÇILIŞI VE İDARE YAPISI

2.1. ADANA HALKEVİ'NİN AÇILIŞI

17 Ocak 1932 tarihinde CHF Genel Sekreteri Recep Peker Bey tarafından, CHF İdare Heyeti Reisliğine gönderilen bir tebligatla Halkevlerinin açılışının nasıl yapılacağı bildirilmiş ve diğer illere örnek teşkil etmesi bakımından Ankara Halkevi'nin açılış programı sunulmuştur.³²³ Bu program şu şekilde düzenlenmiştir:

1- İstiklal Marşı: Marş metninin yalnızca ilk iki dördlüğü söylenecekti. Marşın öğrenci veya heyet tarafından ağızla söylenerek uygulanması tercih edilirdi. Bu, müzik eşliğinde de söylenebilirdi.

2- Cumhuriyet yemini: Güftesi ile notası eklenmiştir. Zamanında yetiştirilebilirse öğrenci veya bir heyet tarafından söylenecekti.

3- Canlı levha: Türk milletinin durdurulmaz heyecanla yükselmek istediği en medeni millet ülküsü bir canlı tablo halinde temsil edilecekti.

4- Halkevlerinin açılma nutku.

5- Şiir: Kemalettin Kami Bey'in Sakarya hakkında bir şiiri gönderilmiştir. Bundan başka Millî ülkümüze ve Millî duygularımıza uyan başka parçalar da söylenebilirdi.

6- Halkevleri talimatnamesinin açıklanması.

7- Halkevlerinde çalışacaklar adına amaca uygun bir hitabe.

³²³ Duman, *Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi 1933-1951*, s. 63.

8- Halkevlerinin maksatlarına uyan bir perdelik küçük piyes (yetiştirmek mümkün olursa).

Ankara Halkevi'nin açılışı sırasında izlenilecek program örneği yalnızca bir fikir vermek amacıyla CHF İdare Heyeti Reisliğine bağlı olarak gönderilmiş ve bu programda yerel bölgenin durumuna uygun değişiklikler yapılmasına izin verilmiştir.³²⁴

Halkevleri ilk olarak 19 Şubat 1932'de 14 ilde kurulmuş ve temel amaç Türk İnkılâbı'nı köylü ve gençler başta olmak üzere geniş halk kitlelerinin benimsemesi ve bu kitlelere yayılmasını sağlamak olmuştur.³²⁵ Halkevlerinin açılışı, vilayet, kaza, bucak veya köy ocaklarında bulunan CHF İdare Heyetinin görevi olmuştur. Halkevinin açılabilmesi için gereken şartlar şu şekilde sıralanmıştır:

Üç şubenin kuruluşuna yetecek kadar üye sayısına sahip olmak,

Halkevinin açılacağı binanın, en az iki yüz kişilik salonu, avlusu, kütüphanesi bulunmasının yanında binayı bu şartlara uygun en kullanışlı ve tasarruflu şekilde düzenlemek,

En az bir odacı, bir memur aylığı ve diğer gerekli harcamaları karşılayacak bir bütçe ayırmak.³²⁶

Bu şartların yerine getirilmesi için 19 Şubat 1932'de ilk kez açılan 14 Halkevi'nin açılışına yetişmeyen Halkevlerinin, ikinci kez hep birlikte ve aynı günde açılma merasimi yapılması için CHF Genel Sekreterliği tarafından beklenmesi istenmiştir.³²⁷

İkinci kez açılacak olan 20 Halkevi için 17 Haziran 1932 tarihi ön görülmüşse de bugünün Ankara Gazi Koşusuna denk gelmesi nedeniyle yeni Halkevlerinin açılış merasimi 24 Haziran 1932 tarihine ertelenmiştir.³²⁸

³²⁴ *Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilâtına Tebligatı*, Tamim No: 8, Cilt: 1, s. 8-9.

³²⁵ Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1839-1950*, s. 350.

³²⁶ *C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi*, s. 3.

³²⁷ *Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilâtına Tebligatı*, Tamim No: 21, Cilt: 1, s. 17.

³²⁸ *Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilâtına Tebligatı*, Tamim No: 77, Cilt: 1, s. 51.

Özetle belirtmek gerekirse, 19 Şubat ve 24 Haziran 1932’de ülke çapında açılan Halkevleri; Afyon, Ankara, Antalya, Aydın, Bilecik, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, İçel, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Kocaeli, Konya, Kütahya, Malatya, Ordu, Rize, Samsun, Sinop, Şebinkarahisar, Tekirdağ, Trabzon, Van, Yozgat, Zonguldak olmuştur.³²⁹

Adana Halkevi’nin 24 Haziran 1932 tarihinde açılmamasının nedeni Adana’da yaz hayatı nedeniyle halkın büyük bir kısmının yayla ve bağlara çekilmesi idi. Ayrıca Adana Halkevi’nin çalışmaya uygun bir hale getirilmesi için genişletilmesi de zorunlu görülmüştür.³³⁰ Adana’nın iklim şartları nedeniyle Adanalıların yaz aylarında serin yerlere, Toros dağlarının yaylalarına veya şehir dışına tatile gitmeleri, öğretmenlerin ve öğrencilerin kendi memleketlerine dönmeleri, Adana Halkevi’nin faaliyetleri sırasında daha verimli çalışmasını engellemiştir.

CHF İdare Heyeti Başkanları’nın, 11.12.1932 tarihli 132 ve 133 numaralı tamimle, Halkevlerinin birinci yıldönümünde, vilâyet ve kaza merkezlerinde, yeni Halkevlerini açmak için hazırlıklarını tamamlayan Halkevlerinin dokuz şubesinden kaç tanesinin ve hangilerinin açıldığını 15 Ocak 1933 tarihine kadar yazı ile bildirmeleri istenmiştir.³³¹

Yurdun birçok yerinde açılmış olan ve halka yararlı faaliyetlerde bulunan Halkevleri, Adana’da bazı sebeplerden dolayı açılmamıştı. Fakat Adana Halkevi’ni açmak için hazırlıklar devam etmekte olup müracaat eden her vatandaşın ayırt edilmeksizin üye kayıtları yapılmıştır. 19 Şubat 1933’e kadar hazırlıkların Adana’da tamamlanmış olacağı vurgulanmıştır.³³²

Halkevlerinin açılış törenine herkesin katılımını sağlamak için 19 Şubat 1933’te yapılacak olan yıl dönümü ve yeni Halkevlerinin açılış töreni 19 Şubatı takip eden ilk Cuma günü yani 24 Şubat 1933’te yapılması uygun bulunmuştur. Bundan sonra her

³²⁹ *Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilâtına Tebligatı*, Tamim No: 19, Cilt: 2, s. 13.

³³⁰ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyetin 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, Türk Sözü Basımevi, Adana, 1938, s. 16.

³³¹ *Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilâtına Tebligatı*, Tamim No: 132-133, Cilt: 1, s. 87-89.

³³² “Halkevi Açılıyor”, *Yeni Adana Gazetesi*, 7 Şubat 1933, Sayı: 3326, Yıl: 15, s. 1.

yıl 19 Şubat Halkevlerinin ilk açılışının yıl dönümü olarak kıymetini koruması için her seneki kutlama 19 Şubatı takip eden Cuma günlerinin yapılması kararlaştırılmıştır.³³³ Böylece üçüncü kez toplu halde Adana, Aksaray, Balıkesir, Çankırı, Çorum, Erzincan, Gümüşhane, Isparta, Kars, Manisa, Mersin, Muğla, Niğde, Sivas, Tokat şehirleri ile Bafra, Bayburt, Alaiye, İnebolu, Nazilli ve Urla kazalarında yeni Halkevleri açılmıştır. Yeni açılan bu Halkevlerinin teşkilâtından beklenen fayda ve neticelerin elde edilmesi, milli kültürün ve ilmî faaliyetlerin güçlendirilmesi, toplum biliminin yükseltilmesi için Halkevlerinin ilerlemesine yardımcı bulunulması gibi konuları içeren telgraf şehirlerde açılan şubelere gönderilmiştir.³³⁴ Adana Halkevi de çalışmalarını gönderilmiş olan bu telgraf kapsamında yürütmüştür.

Adana Halkevi'nin açılışı Yeni Adana Gazetesi'ne şu şekilde yansımıştır:

*“Şehrimiz Halkevinin açılması için bütün hazırlıklar ikmal edilerek yapılacak olan merasim tespit edilmiştir. Halkevi yarın açılacaktır. Evvelce de yazdığımız gibi yapılacak olan merasime herkes davetlidir.”*³³⁵

24 Şubat 1933 tarihinde Halkevlerinin açılışı sırasında Mustafa Kemal Paşa'nın bir nutuk söylemesi tahmin edilmiştir. Mustafa Kemal Paşa nutuklarını söylerken nutukların, radyo ile bütün Halkevlerinde dinletilmesi planlanmıştır. Bu konuda Adana Halkevi de hazırlıklarını tamamlamıştır. Adana Halkevi'nin açılışı nedeniyle şehirde yapılacak olan törene ait program şu yöntemle tespit edilmiştir:

1- Sabah erken saatlerde okul öğrencileri tarafından “Halkevi Açılma Günü” ibareli rozet dağıtılacaktı.

2- Bando grubu, saat 12.00'den itibaren Halkevi bahçesinde çalacaktır ve saat 22.00'ye kadar devam edecektir.

3- Saat 15.00'ten itibaren Ankara'da CHF Umumi Kâtipliği tarafından Halkevleri açılma töreni yapılacaktır. Bunun için Adana'da Halkevine, Belediyeye, Köprübaşına, Yedinci Fırka Kumandanlığı önüne, Yeni Otel'e, Ziraat Bankası

³³³ *Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilâtına Tebligatı*, Tamim No: 25, Cilt: 2, s. 18.

³³⁴ *BCA*, 030.10.0.0/117.817.4.

³³⁵ “Halkevi Yarın Merasimle Açılacak”, *Yeni Adana Gazetesi*, 23 Şubat 1933, Sayı: 3340, Yıl: 15, s. 1.

Fabrikası'na, Elektrik Satış Merkezi'ne radyolar konacak, halk Ankara'da söylenen nutukları dinleyecekti.

4- Saat 15'te vatandaşlar, okullar, bütün kurum ve kuruluşlar yerlerini almış olacaklar ve Ankara'da CHF Kâtibi Umumilik nutukları bittikten sonra Adana'nın açılış töreni başlayacaktı.

5- Çeşitli okullara bağlı öğrenciler tarafından bando grubunun katılımı ile İstiklal Marşı söylenecekti.

6- Çeşitli okullara bağlı öğrenciler tarafından Cumhuriyet Andı okunacaktı.

7- Milli bayrakla örtülü "Canlı Levha"³³⁶ üzerindeki kurdele Vali tarafından kesilecek ve canlı levha açılacaktı.

8- "Açılırken" isimli şiir okunacaktı.

9- Nutuk okunacak ve talimatname açıklanacaktı.

10- Bir hitabe söylenecekti.

11- "Dumlupınar" şiiri okunacaktı.

12- Bando grubu önde olmak üzere bütün kuruluşlar sıralanış düzenine göre hükümet binasından saat haneye, çarşıdan Asfalt Cadde'ye, Asfalt Cadde'den de Yedinci Fırka Kumandanlığı önüne gelinecek ve Halkevi binasında bu gösteri son bulacaktır. Halkevinin açılışına dair yazılar okulların ve kuruluşların önlerinde bulundurulacaktı.

13- Halkevine bütün halk davetli olduğundan kimseye davetiye gönderilmeyecekti.³³⁷

Bu doğrultuda Adana Halkevi 24 Şubat 1933 tarihinde binlerce yurttaşın katılımı ve coşkun gösterileri arasında hizmete açılmıştır³³⁸.

³³⁶ Adana Halkevi'nin açılış töreni programında bulunan Halkevi binasının önünde ahşap iskelet üzerine yerli pamuklu bez gerilerek yapılan Canlı Levha'nın içeriği hakkında "ek 1"e bakınız. Abdullah Ziya, "Adana Halkevi Canlı Levhası", *Arkitekt Dergisi*, Sayı: 26, 1933, s. 56.

³³⁷ "Halkevi Açılıyor", *Yeni Adana Gazetesi*, 24 Şubat 1933, Sayı: 3341, Yıl: 15, s. 1-2.

³³⁸ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyetin 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 16.

Tablo 2.1. Adana’da Faaliyet Gösteren Halkevi ve Halkodaları

MERKEZ İLÇESİ	Adana Halkevi	-
Karataş-İskele (B)	-	Halkodası
Misis (B)	-	Halkodası
Tuzla-Hakkıbey (B)	-	Halkodası
Baklah	-	Halkodası
Buruk	-	Halkodası
Büyükdikili	-	Halkodası
Gerdan	-	Halkodası
İncirlik	-	Halkodası
Kadıköy	-	Halkodası
Kürkçüler	-	Halkodası
Mihmandar	-	Halkodası
Oymaklı	-	Halkodası
Yemişli	-	Halkodası
Zeytun	-	Halkodası
BAHÇE İLÇESİ	-	Bahçe Halkodası
Haruniye (B)	-	Halkodası
Arıklıkış	-	Halkodası
Böcekli	-	Halkodası
Burğaçlı	-	Halkodası
Cumafakılı	-	Halkodası
Camiçi	-	Halkodası
Çolaklı	-	Halkodası
Hasanbeyli	-	Halkodası
Karacaören	-	Halkodası
Yukarıkaradere	-	Halkodası
CEYHAN İLÇESİ	Ceyhan Halkevi	-
Ayas (B)	-	Halkodası
Kırmıt (B)	-	Halkodası
Çelemlı	-	Halkodası
Doruk	-	Halkodası
Haruniye	-	Halkodası
Mercimek	-	Halkodası
Mercin	-	Halkodası
Naşidiye	-	Halkodası
Sarıbahçe	-	Halkodası
Yeniköy	-	Halkodası
Zeytinbeyli	-	Halkodası
FEKE İLÇESİ	-	Feke Halkodası
KADIRLI İLÇESİ	-	Kadirli Halkodası

Tozlu	-	Halkodası
KARAIŞALI İLÇESİ	-	Karaisalı Halkodası
Pozantı (B)	-	Halkodası
Kamışlı (B)	-	Halkodası
Karsantı (B)	-	Halkodası
Karayusuflu	-	Halkodası
Kırıklı	-	Halkodası
Sarımehmetli	-	Halkodası
Şihli	-	Halkodası
KOZAN İLÇESİ	Kozan Halkevi	-
Sırkıntı (B)	-	Halkodası
Ağzıkaraca	-	Halkodası
Akçakuşığı	-	Halkodası
Bucak	-	Halkodası
Gaziköyü	-	Halkodası
Hamam	-	Halkodası
Koyunevi	-	Halkodası
İmamoğlu	-	Halkodası
OSMANİYE İLÇESİ	Osmaniye Halkevi	-
Kaypak (B)	-	Halkodası
Tecirli (B)	-	Halkodası
Yarpuz (B)	-	Halkodası
Cevdetiye	-	Halkodası
Cona	-	Halkodası
Endel	-	Halkodası
Kırmıtlı	-	Halkodası
Toprakkale	-	Halkodası
SAİMBEYLİ İLÇESİ	-	Saimbeyli Halkodası
Kayarcık	-	Halkodası
TOPLAM	4	65

Kaynak: *CHP Halkevleri ve Halkodalarının Yurd İçinde Dağılımları*, Doğu Matbaası, Ankara, 1945, s. 63-64.

Adana Halkevi'nin açılışının ardından çok geçmeden hızla gelişmiş ve şehir genelinde 4 Halkevi ve 65 Halkodasına ulaşmıştır.

Adana'da Karaisalı (kaza merkezi), Bahçe (kaza merkezi) ve Kadirli (kaza merkezi) Halkodalarının açılışı 1941 yılında gerçekleşmiştir.³³⁹

³³⁹ C.H.P. *Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları*, s. 83-84.

Adana’da 1948 yılında, 3 Halkodası daha açılarak şehir genelinde Halkodası sayısı 68’e ulaşmıştır.³⁴⁰

2.2. ADANA HALKEVİ İDARE TEŞKİLÂTI

2.2.1. Adana Halkevi’nde Görev Alan Başkanlar

Adana Halkevi’nin idare teşkilâtı diğer Halkevlerinin idare teşkilâtı gibi “*Halkevleri Talimatnamesi*” ve “*Halkevleri İdare ve Teşkilât Talimatnamesi*” doğrultusunda kurulmuştur. Halkevi İdare Heyeti, dokuz mesai şubesinin ayrı ayrı seçtiği birer temsilciden oluşmuştur. Halkevi İdare Heyetleri ile şube komitelerinin seçimi iki yılda bir yapılmış ve üyelerin yeniden seçilmesi uygun görülmüştür.³⁴¹

Her şubenin kendi yönetim kurulu kendi üyeleri arasından seçilmiştir. Halkevleri yönetim kurulu da bu şubelerin başkanlarından oluşması başka memleketlerin buna benzer kurumlarında olmayan demokratik bir özellik taşımıştır.

Şubeleri tamamlanmamış olan Halkevlerinde, idare heyeti yalnızca kurulmuş olan şubelerin temsilcilerinden oluşmuştur. Vilayet Fırka İdare Heyeti’nin kendi üyeleri arasından seçeceği kişi Halkevi İdare Heyeti’ne başkanlık etmiştir.³⁴² Halkevi İdare Heyeti’nin yerine getirmekle görevli olduğu işler:

- 1- Milli Bayramlardaki genel halk gösterilerinin düzenlenmesi ve idare edilmesi,
- 2- Halkevi müsamere programlarının uygulanması,
- 3- Çeşitli şubeler arasında çalışma uyumunun korunması,
- 4- Anlaşmazlık ve uyuşmazlık hallerinde şubeler arasında hakemlik yapılması,
- 5- Şubelerin kendi faaliyetlerini düzenlemek için hazırlayacakları özel talimatnamelerin incelenmesi, onaylanması ve bunların uygulanmasının kontrol edilmesi,

³⁴⁰ C.H.P. XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, s. 24-25; C.H.P. 17’nci Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ulus Basımevi, Ankara, 1949, s. 7.

³⁴¹ “Halkevleri Teşkilat, İdare ve Mesai Talimatnamesi”, *Türk Sözü Gazetesi*, 25 Aralık 1931, Sayı: 2278, Yıl: 7, s. 3.

³⁴² C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 12.

6- Halkevi hesaplarını idare etme ve demirbaş eşyasının bakımı,

7- Parti İdare Heyeti tarafından bildirilecek bütçenin usul, tüzük ve yönetmenliğe göre uygulanması ve düzenlenmesi,³⁴³

8- Halkevi talimatname hükümlerine göre disiplin hakkında kararlar vermesi,

9- Halkevi bütçe tasarısının her yıl zamanında hazırlanması ve daha sonra bağlı olduğu Parti İdare Heyetine vermesi,

10- Halkevi memur ve odacıların, başkanın teklifi ile görevlendirilmesi, cezalandırılması ya da işten çıkarması olmuştur.³⁴⁴

Halkevi İdare Heyeti'ni teşkil eden üyelerin şubeler tarafından seçilmeleri ve aynı zamanda şube komitelerinin başlarında bulunmaları, bu heyeti oluşturan üyeleri, başkaları tarafından alınan kararları uygulama mecburiyetinden kurtarmaktaydı. Ellerindeki şartlara göre yapabilecekleri işler üzerinde karar alıp çalışmalarının imkân dâhilinde uygulanmasını sağlamaktaydı.³⁴⁵

Her Halkevi, yılda bir defa tüm üyeleriyle bir toplantı gerçekleştirir ve bu toplantıya Halkevi Reisi başkanlık ederdi. Toplantıda, Halkevi Reisi, geçmişte yapılan son bir yıllık çalışma faaliyetleri ve gelecek yılın çalışma programı hakkında ayrıntılı bilgi verirdi.³⁴⁶

1940 yılında çıkarılan “*Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi*”ne göre bu tarihten itibaren buldukları çevrede Halkevleri ile aynı görüşe sahip olan kişilerin Halkevi Başkanlığı'na seçilebilmeleri usulü kabul edilmiştir. Bunun nedenleri arasında ise; il ve ilçe parti yönetim kurulu üyelerinden her zaman Halkevi Başkanlığı yapabilecek birilerinin çıkmaması ve birçok Halkevinin etkisiz duruma düşmesi gösterilmiştir.³⁴⁷

³⁴³ “Halkevleri Teşkilat, İdare ve Mesai Talimatnamesi”, *Türk Sözü Gazetesi*, 25 Aralık 1931, Sayı: 2278, Yıl: 7, s. 3; *C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi*, s. 13.

³⁴⁴ *C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi*, s. 10.

³⁴⁵ *CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942*, s. 21.

³⁴⁶ *C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi*, s. 7.

³⁴⁷ *Duman, Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi 1933-1951*, s. 101.

Tablo 2.2. 1933-1950 Yılları Arasında Adana Halkevi'nin Bilinen Başkanları

Yıl	Adana Halkevi Başkanı
1933 ³⁴⁸	Doktor Kâşif Ömer Bey
1935 ³⁴⁹	Kemal Kusun
1935 ³⁵⁰	Kasım Zeki Ener
1937 ³⁵¹	İsmail Safa Özler
1938 ³⁵²	Yusuf Ziya Özbakan
1938 ³⁵³	Kasım Zeki Ener
1939 ³⁵⁴	Nevzat Güven
1941 ³⁵⁵	Dr. Kemal Satır
1943 ³⁵⁶	Eczacı Hasan Basri Arsoy
1944 ³⁵⁷	Nihat Oral
1947 ³⁵⁸	İbrahim Tekeli

³⁴⁸ “Adana Halkevi”, *Yeni Adana Gazetesi*, 9 Mart 1933, Sayı: 3352, Yıl: 15 s. 1.

³⁴⁹ Hukukî olarak Halkevi Başkanı'nın Fırka Vilâyet Heyeti içinden ve heyet tarafından seçilmesi gerektiğinden Eski Başkan Kemal Kusun'un Maraş Milletvekilliği'ne seçilmesi üzerine boş kalan göreve Fırka Vilâyet Heyeti kendi arasında Kasım Ener'i seçmiştir. “Halkevimizde Önümüzdeki Sene İçinde Daha Verimli İşler Görülecek”, *Akgünler Gazetesi*, 2 Mart 1935, Sayı: 3, Yıl: 1, s. 1.

³⁵⁰ “Adana Halkevi Başkanı”, *Yeni Adana Gazetesi*, 27 Şubat 1935, Sayı: 3855, Yıl: 17, s. 1; “Halkevimizde Önümüzdeki Sene İçinde Daha Verimli İşler Görülecek”, *Akgünler Gazetesi*, 2 Mart 1935, Sayı: 3, Yıl: 1, s. 1.

³⁵¹ *BCA*, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 63; “Hars Komitesi”, *Yeni Adana Gazetesi*, 13 Nisan 1937, Sayı: 4186, Yıl: 19, s. 2.

³⁵² *BCA*, 30.10.0.0/197.350.22; “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyetin 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 1.

³⁵³ Cumhuriyet Halk Partisi Adana İl Yönetim Kurulu tarafından 23 Aralık 1938 tarihinde yeniden Adana Halkevi Başkanlığı'na getirilmiştir. “Yönetim Kurulu”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 15, Şubat 1939, s. 3.

³⁵⁴ *BCA*, 490.1.0.0/1012.906.1; Nevzat Güven, 19 Temmuz 1939 tarihinde Adana Halkevi Başkanlığı'na seçilmiş ve görevine başlamıştır. “Evimizin Dört Aylık Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 19, Haziran 1939, s. 61.

³⁵⁵ *BCA*, 490.1.0.0/1012.906.1; Yedek Subay olarak orduda vazife görmekte olan Adana Halkevi Başkanı Dr. Kemal Satır, Ağustos 1942 tarihinde terhis edilmiş ve Adana Halkevi Başkanlığı için tekrardan görevine başlamıştır. 5 Aralık 1942 tarihinde Parti İdare Heyeti seçimi yapılmış ve Adana Halkevi Başkanlığına yeniden Dr. Kemal Satır seçilmiştir. “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 46, Ekim 1942, s.32; “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 48-51, Aralık 1942-Mart 1943, s. 102.

³⁵⁶ *BCA*, 490.1.0.0/1049.1028.1; Adana Milletvekili seçilen Dr. Kemal Satır'ın yerine Adana Halkevi Başkanlığı'na Eczacı Basri Arsoy seçilmiş ve 3 Mart 1943 tarihinde görevine başlamıştır. “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 48-51, Aralık 1942-Mart 1943, s. 103.

³⁵⁷ *BCA*, 490.1.0.0/842.331.2; Aralık 1944 tarihinde Adana Halkevi Başkanlığı'na seçilmiştir. “Evimizin Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 72, Aralık 1944, s. 16; Adana Halkevi Başkanı ve aynı zamanda Adana İl İdare Kurulu üyesi olan Nihat Oral, 6 Mart 1946 tarihinde istifa etmiştir. “İki Vazifeden de İstifa Etti”, *Yeni Adana Gazetesi*, 7 Mart 1946, Sayı: 6301, Yıl: 28, s. 2.

³⁵⁸ *BCA*, 490.1.0.0/1049.1028.1.

1950 ³⁵⁹	Dr. Nevzat Arman
?	Yahya Dermancı

2.2.2. Adana Halkevi Şubelerinin İdare Heyeti Üyeleri

Şubeler, Halkevi Başkanı'nın doğrudan doğruya veya şube komitesinin önerisi üzerine yapacağı davetle toplanırdı ve şubelerin başlıca görevleri şunlardı:

- 1- Şube komitesine üye seçmek,
- 2- Komitenin hazırlayacağı çalışma programını konuşmak ve uygun bulup onaylamak,
- 3- Bu programın uygulanması için şube komitesinden bilgi ve görüşler almak.
- 4- Şubenin altı aylık çalışma raporunu incelemek ve uygun olup olmadığına karar vermek.³⁶¹

Her şubenin, giren üyeyi kayıt etmek için bir defteri bulunurdu. Üye sayısı 10-50 arasında olan her şube, 3 kişilik; 50'den fazla üyesi olan her şube ise; 5 kişilik bir komite seçerdi. Halkevi İdare Heyeti, şube idare heyetlerinin seçecekleri birer temsilci üyeden oluşurdu. Fakat üyelerinin sayısı 10'dan eksik olan şubelerin idare heyetleri bulunmaz; bunların Halkevi İdare Heyetleri için seçecekleri temsilci aynı zamanda o şubenin idaresine ait işleri görürdü. Şubeler; faaliyet, şekil, tarz ve komite üyeleri arasındaki iş bölümüne ait özel talimatnamelerini kendileri oluştururlardı. Bu talimatnamelerin Halkevi İdare Heyeti tarafından incelemesi ve onaylanması gerekir ve bu doğrultuda hareket edilirdi.³⁶²

Şubelerde, komite seçimleri şubeye kayıtlı üyenin mutlak çoğunluğu ve seçim günü gelen üye sayısı ile yapılmıştır. İlk toplantıda bu çoğunluk sağlanamadığı takdirde toplantı bir hafta sonraya bırakılmış ve ilan edilmiştir. Şube komitelerinin seçimlerinde uygulanan yöntem şu şekilde olmuştur:

³⁵⁹ Adana Halkevi'nin son başkanıdır. *BCA*, 490.1.0.0/1058.1063.1.

³⁶⁰ *BCA*, 490.1.0.0/842.331.2.

³⁶¹ *C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi*, s. 5.

³⁶² "Halkevleri Teşkilat, İdare ve Mesai Talimatnamesi", *Türk Sözü Gazetesi*, 24 Aralık 1931, Sayı: 2277, Yıl: 7, s. 2.

1- Oy kullanacaklara seçimin nerede, hangi tarihte, hangi gün ve saatte olacağı bir hafta öncesinden bildirilmesi şarttı.

2- Komite üyesi seçilebilmek için CHP'ye kayıtlı olmak şarttır. Ancak devlet memurları için bu şart aranmazdı.

3- Komite seçimlerinde, seçime aday olan üyenin en az üçte biri kadar oy alması gerekirdi. Fazla oy alanlardan en baştakiler komite üyesi olurlardı. Sona kalan üye eşit oy almışsa kura çekerlerdi.³⁶³

Adana Halkevi'ne kaydolan vatandaşlar hangi şubeye kaydedilmişse, o şubenin komite seçim günü, açıklanan saatte Halkevinde bulunmuş ve oyunu kullanmıştır. Adana Halkevi, komite seçimlerine 6 Mart 1933 tarihinde Adana Halkevi binasında başlamıştır. Bu tarihte ilk olarak Sosyal Yardım Şubesi'nin komite seçimi yapılacağı ve diğer şubelerin seçimine de sırasıyla devam edileceği açıklanmıştır.³⁶⁴

En nihayetinde Spor Şubesi'nin komite seçimini 23 Mart 1933'te tamamlanmasıyla birlikte 9 şubeden oluşan Adana Halkevi, bütün şubelerinin komite seçimlerini tamamlamıştır.

2.2.2.1. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi İdare Heyeti Üyeleri

Adana Halkevi'nde Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi'nin komite seçimi 13 Mart 1933 günü yapılacağı bildirilmiş³⁶⁵ ve bu şubeye kayıtlı olan 92 üyeden 48 üyenin katılımıyla Halk Fırkası Başkanı Yusuf Ziya Bey ve Adana Halkevi Başkanı Kâşif Ömer Bey tarafından kongre açılmıştır. Daha sonra yoklama alınarak herkese mühürlü oy pusulaları dağıtılmış ve seçime başlanmıştır. Sonuçta Adana Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Komitesi'ne şu isimler seçilmiştir:

Maarif Müdürü Rasim 21 oy,

Lise Müdürü Salim 43 oy,

Orta Okul Müdürü İbrahim 41 oy,

³⁶³ C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi, s. 6.

³⁶⁴ "Halkevi Komite İntihabı Başlıyor", *Yeni Adana Gazetesi*, 5 Mart 1933, Sayı: 3348, Yıl: 15, s. 1.

³⁶⁵ "Halkevinde Bugün Yine İntihap Var", *Yeni Adana Gazetesi*, 13 Mart 1933, Sayı: 3355, Yıl: 15, s. 3.

Kız Öğretmen Okulu Müdürü Murtaza 41 oy,

Öğretmen Vasıf Bey 36 oyla seçilmişlerdir. İsimleri yazılı diğer kişiler şu oyları almışlardır: Erkek Öğretmen Okulu Müdürü Necmettin Bey 11 oy, Tedrisat Müfettişi Ali Rıza Bey 5 oy, Öğretmen Necmettin Necip Bey 3 oy, Kız Lisesi Müdürü Enver Bey 4 oy, Nakipzade Muzaffer Bey 2 oy, Tedrisat Müfettişi Mustafa Asım Bey 1 oy, Öğretmen Tahsin Bey 1 oy, M. N. Bey 1 oy olarak azınlıkta kalmışlardır.³⁶⁶

Adana Halkevini oluşturan dokuz komitenin çalışma programı ve bütçe işleri tamamladıktan sonra her şube kendisine ait sahada çalışmaya başlamıştır. Bu doğrultuda Dil, Tarih ve Edebiyat Komitesi, beş üyenin katılımıyla 1933 yılı içinde 17 toplantı yapmıştır. Bu toplantılara 67 üye katılmıştır. Komite, Ankara Dil, Tarih ve Edebiyat Komitesi'nin özel talimatnamesini aynen kabul etmiş ve bu talimatname iş programı olarak kabul görmüştür. Bu şube; “Dil İşleri”, “Edebî Faaliyetler” ve “Tarih Çalışmaları” şeklinde üç gruba ayrılmıştır. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi'nde 13 Mart 1933'te yapılan komite seçimlerinde 92 olan üye sayısının yedi ay sonra 120'si Erkek, 12'si Bayan olmak üzere 132 kayıtlı üyesi bulunduğu görülmektedir.³⁶⁷ Aynı zamanda 1933 yılında Adana Halkevi'nin Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi'ne kayıtlı olan 132 üyenin meslek dağılımları, 38 öğretmen, 6 tüccar, 4 çiftçi, 1 işçi, 83'ü ise diğer meslek gruplarından olmak üzere sıralanabilir.³⁶⁸

1934 yılı Şubat-Mart ayında Adana Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Komitesi üyelerinden Rasim Bey İçel (Mersin) Maarif Müdürlüğü'ne tayin edildiği için komitede bir üyelik açık bulunmuştur. Bu açığı kapatmak için 17 Mart 1934'de saat 17.00'de yapılan seçimde Maarif Müdürü Yunus Kazım Bey, boşalan üyeliğe seçilmiştir. Ardından Dil, Tarih ve Edebiyat Komitesi Başkanı olan Orta Okul Müdürü İbrahim Bey fazla meşgul olmasını gerekçe göstererek Komite Başkanlığından istifa etmiştir. Bu nedenle komite üyeleri arasında yapılan seçim sonucunda Yunus Kazım Bey Komite Başkanlığı'na getirilmiştir.³⁶⁹

³⁶⁶ “Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi Komitesi Seçildi”, *Yeni Adana Gazetesi*, 14 Mart 1933, Sayı: 3356, Yıl: 15, s. 1.

³⁶⁷ *Adana Halkevi*, Türk Sözü Matbaası, Adana, 1933, s. 1-4.

³⁶⁸ *Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1934, s. 82-83.

³⁶⁹ “Çağırış”, *Yeni Adana Gazetesi*, 15 Mart 1934, Sayı: 3572, Yıl: 16, s. 2; “Halkevi”, *Yeni Adana Gazetesi*, 19 Mart 1934, Sayı: 3575, Yıl: 16, s. 2.

1934 yılında Adana Halkevi'nin Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi'ne kayıtlı olan 132 üyenin 12'si kadın 120'si erkek üyeden oluşmuştur. Bu üyelerin meslek dağılımları, 1 doktor, 37 öğretmen, 6 tüccar, 4 çiftçi, 1 işçi, 83'ü ise diğer meslek gruplarından görülmektedir.³⁷⁰

Adana Halkevi, CHF Halkevleri Talimatnamesi'ne uyarak şube komitelerinin seçimlerini iki yılda bir yenilemiştir.³⁷¹ 19, 20 ve 21 Şubat 1935 tarihlerinde Adana Halkevi'nde hizmet süreleri biten dokuz şubenin komite seçimleri yenilenmiştir.³⁷² Bu tarihlerde yapılan seçimlerin ardından Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi'ne seçilen komite üyeleri şu kişilerden oluşmuştur:

Muallim Vasıf Bey,

Muallim Necmettin Bey,

Lisede İngilizce Öğretmeni Rasim Bey,

Müze Müdürü Yalman Yalgın,

Sulh Hâkimi Hadi Bey.³⁷³

Bu seçimlerin ardından Adana Halkevi İdare Komiteleri'nin başkan ve mümessilleri seçilmiştir. Seçim sonunda Dil, Tarih ve Edebiyat Komitesi Başkanlığı'na Yalman Yalgın, mümessilliğe ise Hadi Okan seçilmiştir.³⁷⁴

1935 yılında Adana Halkevi'nin Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi'ne kayıtlı olan 142 üyenin 17'si kadın 125'i erkek üyeden oluşmuştur. Bu üyelerin meslek dağılımları, 1 doktor, 50 öğretmen, 6 tüccar, 4 çiftçi, 81 işçi olmak üzere sıralanmıştır.³⁷⁵

Adana Halkevi'nin 1937 yılında yenilemiş olduğu seçimler sonucu Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi'nde göreve gelen şube yönetim kurulu üyeliğine; Hadi Okan (Dil,

³⁷⁰ *Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1935, s. 138-139.

³⁷¹ *C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi*, s. 12.

³⁷² "Halkevimizde Önümüzdeki Sene İçinde Daha Verimli İşler Görülecek", *Akgünler Gazetesi*, 2 Mart 1935, Sayı: 3, Yıl: 1, s. 1.

³⁷³ "Halkevinde Seçim", *Yeni Adana Gazetesi*, 21 Şubat 1935, Sayı: 3850, Yıl: 17, s. 2.

³⁷⁴ "Halkevi", *Yeni Adana Gazetesi*, 27 Şubat 1935, Sayı: 3855, Yıl: 17, s. 3.

³⁷⁵ *Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, Ulus Basımevi, Ankara, 1936, s. 122-123.

Tarih ve Edebiyat Şubesi Komite Başkanı), Ekrem Gürsel, Arif Nihat Asya, Necmettin Esin, Vasıf Canbay seçilmiştir.³⁷⁶

1941 yılındaki komite seçimleri neticesinde Dil ve Edebiyat Şubesi Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Belkis Zincirkıran seçilmiştir. Cenap Muhuttin Kozanoğlu, Celâl Sahir Muter, Rasim Göknel ve Vasıf Canbay bu şubenin yönetim kuruluna üye olarak seçilmişlerdir.³⁷⁷

Adana Halkevi'nin 24 Mart 1945 tarihinde yenilemiş olduğu seçimler sonucunda Dil ve Edebiyat Şubesi Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Sait Toraman seçilmiştir. Bu şubenin yönetim kurulu üyeliğine ise Naci Ecer, Celâl Sahir Muter, Ekrem Erkmen ve Şevket Kutkan seçilmişlerdir.³⁷⁸

2.2.2.2. Güzel Sanatlar Şubesi İdare Heyeti Üyeleri

Adana Halkevi Reisliği'nin bildirisi üzerine 8 Mart 1933 tarihinde saat 17.00'da Güzel Sanatlar Şube Komitesi, Halk Fırkası Salonunda seçilmiştir. Seçim sırasında Fırka Vilayet Heyeti Reisi Operatör Yusuf Ziya Bey Halkevlerinden bahsederek kısaca şu konulara değinmiştir:

*“Bugün Halkevinin Güzel Sanatlar Şubesi Komitesini seçeceğiz. Komiteye seçilecek olanların Halk Fırkasında kayıtlı olması lazımdır. Aynı zamanda buraya seçilecek olan zevatın resim, musiki, mimari gibi Güzel Sanatlara karşı istidatlı bulunması icap eder. Rey verilirken her şeyden evvel bunun nazarı dikkate alınması ve bu şubede vücutlarından istifade edilecek arkadaşların seçilmesi lazımdır. Halkevi Şubesine Komite intihap edildikten sonra kayıt kapanmış değildir. Herkes kendi istidadını düşünerek istifade edecek ve ettireceği herhangi şubeye her zaman için girebilir.”*³⁷⁹

Yusuf Ziya Bey'in bu sözlerinin ardından kayıt defteri okunup yoklama yapılmış ve Güzel Sanatlar Şubesi'ne kayıtlı olan 158 üyeden 93 üyenin bulunduğu anlaşılmıştır. Bunun üzerine oy pusulaları dağıtılıp bu şubenin komite seçimine başlanmıştır. Seçim sırasında salon içerisinde özel bir çalışma yapılması dikkat çekici olmuştur.

³⁷⁶ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyetin 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 74.

³⁷⁷ “Evimizde Seçim”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 33, Mart 1941, s. 42.

³⁷⁸ “Evimizin Mart-Nisan Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 75-76, Mart-Nisan 1945, s. 16.

³⁷⁹ “Adana Halkevi”, *Yeni Adana Gazetesi*, 9 Mart 1933, Sayı: 3352, Yıl: 15, s. 1.

Çünkü oy pusulaları doldurulurken işaretler yapılarak bazı isimler söylenmiştir. Bunun sonucunda pusulalar sahipleri tarafından Yusuf Ziya Bey ve Kâşif Ömer (Adana Halkevi Başkanı) Bey'in masasında bulunan sepete konulmuş ve her ikisi tarafından okunarak oyların tasnifine başlanmıştır. Tasnif sonunda ise Yusuf Ziya Bey pusulalarda isimleri okunanların oy miktarına göre şu kişilerin komite üyeliğine seçildiklerini bildirilmiştir:

Mühendis Hami Bey,

Lisede Öğretmen Kenan Bey,

Lisede Öğretmen Muhittin Bey,

Tayyare Cemiyeti Muhasebecisi Turan Bey,

Tevfik Coşkun Bey.³⁸⁰

Güzel Sanatlar Komitesi, 1933 yılı içinde dört üyenin katılımıyla iki toplantı gerçekleştirmiş ve bu toplantılarda iş programı ile bütçesini hazırlamıştır. Bu şubenin üye sayısı 14'i kadın, 184'ü erkek olmak üzere toplam 198'dir. Güzel Sanatlar Şubesi'nde, 8 Mart 1933'te yapılan komite seçimlerinde 158 olan üye sayısının yedi ay sonra 198'e yükseldiği anlaşılmaktadır.³⁸¹ 1933 yılında Adana Halkevi'nin Güzel Sanatlar Şubesi'ne kayıtlı olan 198 üyenin meslek dağılımları, 1 avukat, 1 doktor, 15 öğretmen, 4 tüccar, 7 çiftçi, 12 güzel sanatlar, 158'i ise diğer meslek gruplarında yer almıştır.³⁸²

1934 yılında Adana Halkevi'nin Güzel Sanatlar Şubesi'ne kayıtlı olan 215 üyenin 15'i kadın, 200'ü erkek üyeden oluşmuştur. Bu üyelerin meslek dağılımları, 1 avukat, 1 doktor, 14 öğretmen, 4 tüccar, 7 çiftçi, 6 işçi, 17 güzel sanatlar, 165'i ise diğer meslek gruplarından olduğu görülmektedir.³⁸³

³⁸⁰ "Adana Halkevi", *Yeni Adana Gazetesi*, 9 Mart 1933, Sayı: 3352, Yıl: 15, s. 1.

³⁸¹ *Adana Halkevi*, s. 3-4.

³⁸² *Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 106-107.

³⁸³ *Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 144-145.

19, 20 ve 21 Şubat 1935 tarihlerinde Adana Halkevi'nde hizmet süreleri biten dokuz şubenin komite seçimleri yenilenmiştir.³⁸⁴ Bu tarihlerde yapılan seçimlerin ardından Güzel Sanatlar Şubesi'ne seçilen komite üyeleri şunlar olmuştur.

Lisede Riyaziye Muallimi Muhittin Bey,

Lisede Resim Muallimi Kenan Bey,

Kız Lisesi'nde Terbiye ve Ruhیات Muallimi Hidayet Bey,

Mustafa Sünbülü,

Necmettin Bey.³⁸⁵

Şubat 1935 tarihindeki bu seçimlerin ardından Adana Halkevi İdare Komiteleri'nin başkan ve mümessilleri seçilmiştir. Seçim sonunda Güzel Sanatlar Komitesi Başkanlığı'na Kenan Özbel, mümessilliğe ise Mustafa Bakşı seçilmiştir.³⁸⁶

1935 yılında Adana Halkevi'nin Güzel Sanatlar Şubesi'ne kayıtlı olan 237 üyenin 15'i kadın, 222'si erkek üyeden oluşmuştur. Bu üyelerin meslek dağılımları, 1 avukat, 2 doktor, 19 öğretmen, 4 tüccar, 8 çiftçi, 186 işçi, 17 güzel sanatlar olarak belirtilmiştir.³⁸⁷

Adana Halkevi'nin 1937 yılında yenilemiş olduğu seçimler sonucu Güzel Sanatlar Şubesi'nde göreve gelen şube yönetim kurulu üyeliğine; Muhittin Erev (Güzel Sanatlar Şubesi Komite Başkanı), Hilmi Tümer, Bekir Sönmez, Adil Ülkü, İzzet Gerçeker seçilmiştir.³⁸⁸

1941 yılında yenilenen komite seçimleri neticesinde Güzel Sanatlar Şubesi Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Samime Ekter seçilmiştir. Adil Ülkü, Latif Arış, Niyazi Günyaşar ve Hakkı Tar bu şubenin yönetim kuruluna üye olarak seçilmişlerdir.³⁸⁹

³⁸⁴ "Halkevimizde Önümüzdeki Sene İçinde Daha Verimli İşler Görülecek", *Akgünler Gazetesi*, 2 Mart 1935, Sayı: 3, Yıl: 1, s. 1.

³⁸⁵ "Halkevinde Seçim", *Yeni Adana Gazetesi*, 21 Şubat 1935, Sayı: 3850, Yıl: 17, s. 2.

³⁸⁶ "Halkevi", *Yeni Adana Gazetesi*, 27 Şubat 1935, Sayı: 3855, Yıl: 17, s. 3.

³⁸⁷ *Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 130-131.

³⁸⁸ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyetin 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 74.

³⁸⁹ "Evimizde Seçim", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 33, Mart 1941, s. 42.

Adana Halkevi'nin 24 Mart 1945 tarihinde yenilemiş olduğu seçimler sonucunda Güzel Sanatlar Şubesi Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Latif Ariş seçilmiştir. Bu şubenin yönetim kurulu üyeliğine ise Semih Uygur, Fehime Asyalı, Nuriye Oğultürk ve Tevfik Yorgancı seçilmişlerdir.³⁹⁰

2.2.2.3. Temsil Şubesi İdari Heyeti Üyeleri

Temsil Şubesi'nin komitesi 16 Mart 1933 tarihinde seçilmiştir. Yapılan seçimlerde şubeye 65 üyenin kayıtlı olduğu görülmüş, bu üyelerin 37'si seçime katılmıştır. Oyların tasnifinin ardından komiteye seçilen kişilerin isimleri şunlardır:

Komisyöncü Aziz Bey 37 oy,

Adliyeden Recep Turan Bey 33 oy,

Ticaret Okulu Öğretmeni Oğuz Bey 34 oy,

Bedri Yahya Bey ?,

Ziraat Okulu Öğretmeni Vehbi Bey 32 oy almışlardır. Bu isimlerin dışında oy alanlar; Makarna Fabrikası sahibi Fazıl Bey 15, Artist Selahattin Bey 5, Muallim Şevket Bey 2, Vecihi Bey 2 oya sahip olmuşlardır.³⁹¹

Temsil Komitesi, 1933 yılı boyunca 3 genel, 10 özel toplantı gerçekleştirmiştir. Genel toplantıların birincisine 22 üye, ikincisine 53 üye, üçüncüsüne 11 üye katılmıştır. Özel toplantıların ise ikisine 5 üye, üçüne 4 üye, beşine de 3 üye katılmıştır. Toplamda 13 toplantı yapılmış ve bu toplantılarda bütçe ve program konuşmaları dışında Kahraman, "Öz Yurt", "Beyaz Kahraman" ve "Yılmazların İkiizleri" adlı eserlerin incelemeleri de yapılmıştır. Temsil Şubesi'nde, 16 Mart 1933'te yapılan komite seçimlerinde 65 olan üye sayısının yedi ay sonra 2'si kadın, 86'sı erkek olmak üzere 88'e yükseldiği görülmektedir.³⁹² 1933 yılında Adana Halkevi'nin Temsil Şubesi'ne kayıtlı olan 88 üyenin meslek dağılımları, 7 öğretmen, 1 tüccar, 1 çiftçi, 15 işçi, 1 güzel sanatlar, 63'ü ise diğer meslek gruplarından olmak üzere sıralanmıştır.³⁹³

³⁹⁰ "Evimizin Mart-Nisan Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 75-76, Mart-Nisan 1945, s. 16.

³⁹¹ "Halkevi Temsil Komitesi Seçildi", *Yeni Adana Gazetesi*, 17 Mart 1933, Sayı: 3359, Yıl: 15, s. 1.

³⁹² *Adana Halkevi*, s. 3-4.

³⁹³ *Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 86-87.

1934 yılında Adana Halkevi'nin Temsil Şubesi'ne kayıtlı olan 158 üyenin 7'si kadın, 151'i erkek üyeden oluşmuştur. Bu üyelerin meslek dağılımları, 1 avukat, 6 öğretmen, 4 tüccar, 2 çiftçi, 7 işçi, 4 güzel sanatlar, 134'ü ise diğer meslek gruplarından olduğu görülmektedir.³⁹⁴

Şubat 1935 tarihinde Adana Halkevi İdare Komiteleri'nin başkan ve mümessilleri seçilmiş olup seçim sonunda Temsil Komitesi Başkanlığı'na Zihni Nayman, mümessilliğe ise Coşkun Güven seçilmiştir.³⁹⁵

1935 yılında Adana Halkevi'nin Temsil Şubesi'ne kayıtlı olan 231 üyenin 11'i kadın, 220'si erkek üyeden oluşmuştur. Bu üyelerin meslek dağılımları, 1 avukat, 2 doktor, 13 öğretmen, 4 tüccar, 2 çiftçi, 205 işçi, 4 güzel sanatlar olarak sıralanmıştır.³⁹⁶

Adana Halkevi'nin 1937 yılında yenilemiş olduğu seçimler sonucu Güzel Sanatlar Şubesi'nde göreve gelen şube yönetim kurulu üyeliğine; Necmi Şenel (Temsil Şubesi Komite Başkanı), Coşkun Güven, Hamdi Paramyok, Ahmed Yurdsal, Akif Kısacık seçilmiştir.³⁹⁷

1941 yılında yenilenen komite seçimleri neticesinde Temsil Şubesi Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Necmi Şenel seçilmiştir. Nazmiye Ünal, Fikri Sayar, Veli Altunay ve Sabahattin Öрге bu şubenin yönetim kuruluna üye olarak seçilmişlerdir.³⁹⁸

Adana Halkevi'nin 24 Mart 1945 tarihinde yenilemiş olduğu seçimler sonucunda Temsil Şubesi Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Rüstem Okan seçilmiştir. Bu şubenin yönetim kurulu üyeliğine ise Hamdi Paramyok, Recep Tekeş, Fahri Akıncı ve Kemal Yavuzel seçilmişlerdir.³⁹⁹

2.2.2.4. Spor Şubesi İdare Heyeti Üyeleri

Adana Halkevi Spor Komitesi'nin seçimleri 22 Mart 1933'te başlamıştır. Spor Şubesi'ne Adana'daki dört spor kulübüne bağlı sporcular üye olarak kaydedilmiştir. Bunun yanı sıra birçok vatandaş, Atlı Spor mensubu olmaları nedeniyle bu şubeye

³⁹⁴ *Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 150-151.

³⁹⁵ "Halkevi", *Yeni Adana Gazetesi*, 27 Şubat 1935, Sayı: 3855, Yıl: 17, s. 3.

³⁹⁶ *Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 138-139.

³⁹⁷ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyetin 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 74.

³⁹⁸ "Evimizde Seçim", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 33, Mart 1941, s. 42.

³⁹⁹ "Evimizin Mart-Nisan Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 75-76, Mart-Nisan 1945, s. 16.

girmişlerdir.⁴⁰⁰ Bu şube, diğer şubelere göre en kalabalık üye sayısına sahip olması nedeniyle seçimler uzun sürmüştür.⁴⁰¹ Seçimlerin uzun sürmesinin sonucu olarak oylarını kullanamayan vatandaşlar 23 Mart günü Adana Halkevi'ne gelerek oylarını kullanmışlardır. Oylar tasnif edildikten sonra bu şubeye kayıtlı olan üyelere 378'inin oylamaya katıldığı ve oylamaya katılan 15 kişinin de isimleri okunamadığından 363 kişilik bir çoğunlukla seçimin yapıldığı anlaşılmıştır. Oylama ve tasnif sonucunda seçilen üyeler şunlardır:

Muallim Ragıp Bey 349 oy,

Baytar Müdürü Adil Bey 344 oy,

Bayındırlıkta Başkâtip Hamza Bey 366 oy,

Stadyum Müsteciri Kadri Bey 318 oy,

Kasım Zeki Bey 307 oyla komite üyeliğine seçilmişlerdir. Azınlıkta kalan isimler ise; Rıza Salih Bey 43 oy, Abdi Bey 38 oy, Sabri Çolak Bey 21 oy, Tahsin Bey 11 oy, Nevzat Celal Bey 7 oy, Belediye Başkanı 4 oy, Durdu Zade Ali Bey 4 oy, Pancar Zade Vehbi Bey 3 oy, Defterdar Talat Bey 1 oy almışlardır.⁴⁰²

Spor Komitesi, 1933 yılı sonuna kadar 5 üyenin katılımıyla yedi ve 3 üyenin katılımıyla da altı olmak üzere toplam 13 toplantı gerçekleştirmiştir. Şubeye kayıtlı 5 kadın, 695 erkek olarak toplam 700 üyeye ulaşmıştır.⁴⁰³ 1933 yılında Adana Halkevi'nin Spor Şubesi'ne kayıtlı olan 700 üyenin meslek dağılımları 10 öğretmen, 17 tüccar, 43 çiftçi, 4 işçi, 626'sı ise diğer meslek gruplarından olmak üzere sıralanmıştır.⁴⁰⁴

1934 yılında Adana Halkevi'nin Spor Şubesi'ne kayıtlı olan 702 üyenin 6'sı kadın, 696'sı erkek üyeden oluşmuştur. Bu üyelerin meslek dağılımları, 1 avukat, 12

⁴⁰⁰ "Bugün Halkevi Spor Komitesi seçilecek", *Yeni Adana Gazetesi*, 22 Mart 1933, Sayı: 3363, Yıl: 15, s. 1.

⁴⁰¹ "Halkevi Spor Komitesi Dün seçildi", *Yeni Adana Gazetesi*, 23 Mart 1933, Sayı: 3364, Yıl: 15, s. 1.

⁴⁰² "İntihap Neticesi", *Yeni Adana Gazetesi*, 24 Mart 1933, Sayı: 3365, Yıl: 15, s. 1.

⁴⁰³ *Adana Halkevi*, s. 4.

⁴⁰⁴ *Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 114-115.

öğretmen, 6 tüccar, 26 çiftçi, 7 işçi, 2 güzel sanatlar, 638'inin ise diğer meslek gruplarından olduğu görülmektedir.⁴⁰⁵

Şubat 1935 tarihinde Adana Halkevi İdare Komiteleri'nin başkan ve mümessilleri seçilmiş olup seçim sonunda Spor Komitesi Başkanlığı'na İbrahim Kurd, mümessilliğe ise Nihat Oral seçilmiştir.⁴⁰⁶

1935 yılında Adana Halkevi'nin Spor Şubesi'ne kayıtlı olan 771 üyenin 6'sı kadın, 765'i erkek üyeden oluşmuştur. Bu üyelerin meslek dağılımları, 1 avukat, 13 öğretmen, 20 tüccar, 30 çiftçi, 705 işçi, 2 güzel sanatlar olarak sıralanmıştır.⁴⁰⁷ Genel olarak değerlendirildiğinde Adana Halkevi'nin Spor Şubesi 1933, 1934 ve 1935 yıllarında en fazla üyeye sahip şube olduğu anlaşılmaktadır.

Adana Halkevi'nin 1937 yılında yenilemiş olduğu seçimler sonucu Spor Şubesi'nde göreve gelen şube yönetim kurulu üyeliğine; Aziz Arsan (Spor Şubesi Komite Başkanı), Müfid Dikmen, Abdi Atamer, Tahsin Erman, Kemal Kurt seçilmiştir.⁴⁰⁸

1941 yılında yenilenen komite seçimleri neticesinde Spor Şubesi Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Dr. Şükrü Konuralp seçilmiştir. Fehamet Taçkın, Abdi Atamer, Bahadır Gönen ve Şeref Çetin bu şubenin yönetim kuruluna üye olarak seçilmişlerdir.⁴⁰⁹

Adana Halkevi'nin 24 Mart 1945 tarihinde yenilemiş olduğu seçimler sonucunda Spor Şubesi Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Ahmet Bahadır seçilmiştir. Bu şubenin yönetim kurulu üyeliğine ise Enver Aydın, Sait Bölgen, Fehamet Taçkın ve Cenap Diplen seçilmişlerdir.⁴¹⁰

2.2.2.5. Sosyal Yardım Şubesi İdare Heyeti Üyeleri

Adana Halkevi binası, Sosyal Yardım Komitesi'nin seçimi nedeniyle 6 Mart'ta saat 17.00'da Sosyal Yardım Şubesi'ne kayıtlı yüzlerce vatandaş tarafından doldurulmuştur. Ayrıca bu şubeye kayıtlı olanlar arasında belediye inzibat

⁴⁰⁵ *Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 156-157.

⁴⁰⁶ "Halkevi", *Yeni Adana Gazetesi*, 27 Şubat 1935, Sayı: 3855, Yıl: 17, s. 3.

⁴⁰⁷ *Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 146-147.

⁴⁰⁸ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyetin 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 74.

⁴⁰⁹ "Evimizde Seçim", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 33, Mart 1941, s. 42.

⁴¹⁰ "Evimizin Mart-Nisan Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 75-76, Mart-Nisan 1945, s. 16.

memurlarıyla belediye temizlik ve itfaiye çalışanları da yer almıştır. Seçim sonunda Adana Halkevi Sosyal Yardım Komitesi'ne büyük çoğunlukla aşağıda isimleri yazılı kişilerin seçildiği görülmektedir:

Fabrikatör Nuh Naci Bey,

Hat Komiseri Kadri Bey,

Dr. Ali Hikmet Bey,

Dr. Ali Naim Bey,

Güllü Z. Mehmet Hulusi Bey.⁴¹¹

Sosyal Yardım Komitesi'nin, 1933'te kayıtlı üye sayısı 4 kadın, 468 erkekle toplamda 472 idi. 20'sine beşer üyenin ve 10'una dörder üyenin katılımıyla 30 toplantı yapmıştır. Bu toplantılarda komiteye ait işler hakkında görüşmeler yapılarak, kararlar alınmıştır.⁴¹² 1933 yılında Adana Halkevi'nin Sosyal Yardım Şubesi'ne kayıtlı olan 472 üyenin meslek dağılımları 1 Avukat, 16 doktor, 10 öğretmen, 37 tüccar, 69 çiftçi, 6 işçi, 333'ü ise diğer meslek gruplarından olmak üzere sıralanmıştır.⁴¹³

1934 yılında Adana Halkevi'nin Sosyal Yardım Şubesi'ne kayıtlı olan 463 üyenin 11'i kadın, 452'si erkek üyeden oluşmuştur. Bu üyelerin meslek dağılımları, 2 avukat, 20 doktor, 11 öğretmen, 33 tüccar, 41 çiftçi, 10 işçi, 346'sının ise diğer meslek gruplarından olduğu görülmektedir.⁴¹⁴

Şubat 1935 tarihinde Adana Halkevi İdare Komiteleri'nin başkan ve mümessilleri seçilmiştir. Seçim sonunda Sosyal Yardım Komitesi Başkanlığı'na Ali Naim Atasay, mümessilliğe ise Hakkı Salih seçilmiştir.⁴¹⁵ 1935 yılında Adana Halkevi'nin Sosyal Yardım Şubesi'ne kayıtlı olan 484 üyenin 11'i kadın, 473'ü erkek üyeden

⁴¹¹ "Halkevi Komite İntihabı Başlıyor", *Yeni Adana Gazetesi*, 7 Mart 1933, Sayı: 3350, Yıl: 15, s. 1.

⁴¹² *Adana Halkevi*, s. 4-5.

⁴¹³ *Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 90-91.

⁴¹⁴ *Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 162-163.

⁴¹⁵ "Halkevi", *Yeni Adana Gazetesi*, 27 Şubat 1935, Sayı: 3855, Yıl: 17, s. 3.

oluşturmuştur. Bu üyelerin meslek dağılımları, 2 avukat, 35 doktor, 11 öğretmen, 33 tüccar, 41 çiftçi, 362 işçi olarak sıralanmıştır.⁴¹⁶

Adana Halkevi'nin 1937 yılında yenilemiş olduğu seçimler sonucu Sosyal Yardım Şubesi'nde göreve gelen şube yönetim kurulu üyeliğine; Ekrem Baltacı (Sosyal Yardım Şubesi Komite Başkanı), İzzet Koçak, Şehab Nazmi Coşkunlar, Emin Dolunay, Hülusi Güllüler seçilmiştir.⁴¹⁷

1941 yılında yenilenen komite seçimleri neticesinde Sosyal Yardım Şubesi Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Ziya Abdi Rona seçilmiştir. Neriman Bütev, Sadiye Gürdap, Şahap Nazmi Coşkunlar ve Ali Yaver Beyazıt bu şubenin yönetim kuruluna üye olarak seçilmişlerdir.⁴¹⁸

Adana Halkevi'nin 24 Mart 1945 tarihinde yenilemiş olduğu seçimler sonucunda Sosyal Yardım Şubesi Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Mahmut Has seçilmiştir. Bu şubenin yönetim kurulu üyeliğine ise Dr. Zekeriya Özveren, Akif Yüksek, Kemal Pekçok ve Talip Taşçı seçilmişlerdir.⁴¹⁹

2.2.2.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi İdare Heyeti Üyeleri

15 Mart 1933 tarihinde Cumhuriyet Halk Fırkası Binasında Halk Dershanesi ve Kurslar Şubesi'nin komite seçimi yapılmıştır.⁴²⁰ Seçim öncesi Kâşif Ömer Bey, bu şubeye ait tüzüğün maddelerini okumuş ve ardından yoklama alınmıştır. Bu şubeye kayıtlı 140 üyeden 85 üyenin katılımıyla pusulalar dağıtılarak seçime başlanmıştır. Yapılan tasnif sonunda şu kişiler oy çoğunluğu ile komite üyeliğine seçilmiştir:

Namık Kemal Okulu Baş Öğretmeni Ömer Tekin Bey 81 oy,

Çınarlı Okulu Baş Öğretmeni Fikri Bey 64 oy,

Necati Bey Okulu Baş Öğretmeni Abdullah Bey 62 oy,

Kodalzade Kemal Bey 62 oy,

⁴¹⁶ *Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 154-155.

⁴¹⁷ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyetin 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 74.

⁴¹⁸ "Evimizde Seçim", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 33, Mart 1941, s. 42.

⁴¹⁹ "Evimizin Mart-Nisan Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 75-76, Mart-Nisan 1945, s. 16.

⁴²⁰ "Halkevinde Bugün Komite İntihabı Var", *Yeni Adana Gazetesi*, 15 Mart 1933, Sayı: 3357, Yıl: 15, s. 1.

Ziraat Baş Müdürü Ali Kemal Bey 61 oy almışlardır. Oy alan diğer kişilerin isimleri ise şunlardır: Türksözü Yazı İşleri Müdürü Nevzat Celal Bey 2, Hakverdi zade Hamdi Bey 2, İlk Tedrisat Müfettişi Ali Rıza Bey 3 oy.⁴²¹

Halk Dershaneleri ve Kurslar Komitesi, kuruluşundan sonra bütçesini ve faaliyet programını hazırlamış, toplantılarına başlamıştır. Programa göre, yaz mevsimi sıcaklığı nedeniyle dersane ve kursların açılmayacağı, faaliyet için ancak Kasım 1933 tarihinin beklenmesi zorunlu görülmüştür. Komite, Kasım 1933 tarihine kadar dört üyenin katılımıyla beş özel toplantı yapmış ve kararlar almıştır. Bu şubede 8 kadın, 130 erkek olmak üzere 138 üye bulunmuştur.⁴²² 1933 yılında Adana Halkevi'nin Halk Dershanesi ve Kurslar Şubesi'ne kayıtlı olan 138 üyenin meslek dağılımları 33 öğretmen, 3 tüccar, 11 çiftçi, 6 işçi, 85'i ise diğer meslek gruplarından olmak üzere sıralanmıştır.⁴²³

1934 yılında Adana Halkevi'nin Halk Dershanesi ve Kurslar Şubesi'ne kayıtlı olan 162 üyenin 10'u kadın, 152'si erkek üyeden oluşmuştur. Bu üyelerin meslek dağılımları, 34 öğretmen, 5 tüccar, 5 çiftçi, 15 işçi, 103'ünün ise diğer meslek gruplarından olduğu görülmektedir.⁴²⁴

Şubat 1935 tarihinde Adana Halkevi İdare Komiteleri'nin başkan ve mümessilleri seçilmiştir. Seçim sonunda Halk Dershaneleri ve Kurslar Komitesi Başkanlığı'na Mürşide Akyol, mümessilliğe ise Ömer Sanver seçilmiştir.⁴²⁵ 1935 yılında Adana Halkevi'nin Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi'ne kayıtlı olan 167 üyenin 11'i kadın, 156'sı erkek üyeden oluşmuştur. Bu üyelerin meslek dağılımları, 1 doktor, 37 öğretmen, 5 tüccar, 6 çiftçi, 118 işçi olarak sıralanmıştır.⁴²⁶

Adana Halkevi'nin 1937 yılında yenilemiş olduğu seçimler sonucu Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi'nde göreve gelen şube yönetim kurulu üyeliğine;

⁴²¹ “Halkevinde İntihap Yapıldı”, *Yeni Adana Gazetesi*, 16 Mart 1933, Sayı: 3358, Yıl: 15, s. 1.

⁴²² *Adana Halkevi*, s. 5.

⁴²³ *Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 110-111.

⁴²⁴ *Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 168-169.

⁴²⁵ “Halkevi”, *Yeni Adana Gazetesi*, 27 Şubat 1935, Sayı: 3855, Yıl: 17, s. 3.

⁴²⁶ *Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 162-163.

Mürşide Akyol (Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi Komite Başkanı), Ömer Sanver, Celâl Sahir Muter, Bekir Akkaya, Abdülkadir Onur seçilmiştir.⁴²⁷

1941 yılında yenilenen komite seçimleri neticesinde Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Alâeddin Özcan seçilmiştir. Leman Alptekin, Bekir Akkaya, Ziya Pamir ve Şükrü Kılıçarslan bu şubenin yönetim kuruluna üye olarak seçilmişlerdir.⁴²⁸

Adana Halkevi'nin 24 Mart 1945 tarihinde yenilemiş olduğu seçimler sonucunda Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Bekir Akkaya seçilmiştir. Bu şubenin yönetim kurulu üyeliğine ise Necmi Durukal, Cabbar Özsoy, Sabahat Özbilsen ve Enise Egemen seçilmişlerdir.⁴²⁹

2.2.2.7. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi İdare Heyeti Üyeleri

Kütüphane ve Neşriyat Şubesi'nin komite seçimi 18 Mart 1933 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Bu şubeye yoğun bir ilgi gösterilmiştir. 278 üye sayısına sahip olan bu şubeden 22 kişi diğer şubelere nakledilmiş ve geriye 256 üye kalmıştır. Yoklama yapıp mühürlü oy pusulaları dağıtıldıktan sonra 250 üyenin 182'si oy vermek için hazır bulunduğu görülmüştür. Oyların tasnifinin ardından Halk Fırkası Vilayet Heyeti Reisi Yusuf Ziya Bey tarafından seçim sonucu şu şekilde açıklanmıştır:

Cavit İhsan Bey 153 oy,

Selahattin Ragıp Bey 147 oy,

Baki Tonguç Bey 146 oy,

Mücvir Zade Mustafa 125 oy,

Yeni Adana Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Tefik Bey 123 oy,

Türksözü Gazetesinden Nevzat Celal Bey 32 oy,

Muallim Hamdi Hakverdi Bey 31 oy,

⁴²⁷ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyetin 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 74.

⁴²⁸ "Evimizde Seçim", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 33, Mart 1941, s. 42.

⁴²⁹ "Evimizin Mart-Nisan Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 75-76, Mart-Nisan 1945, s. 16.

Muallim Ömer Kemal Bey 29 oy,

Muallim Zülfikar Bey 27 oy,

Ramazan Zade Kemal Bey 26 oy,

Burhan Sadık Bey 21 oy ve diğer bazı kişilerin de 10'dan az oy aldıkları görülmektedir. Seçim sonuçlarının açıklanmasından sonra Cavit İhsan, Selahattin Ragıp, Baki Tonguç, Mustafa ve Tefvik Beylerin çoğunlukla bu şubenin komite üyeliğine seçildikleri Yusuf Ziya Bey tarafından açıklanmıştır.⁴³⁰

Bu komite, 8 Mayıs 1933 tarihinde beş üyenin katılımıyla ilk toplantısını yapmıştır. Her haftanın pazartesi günlerini toplantı günü kabul ederek, bu tarihten itibaren düzenli olarak ikisi olağanüstü olmak üzere 24 toplantı yapmıştır. Yapılan toplantıların dördüne 5 üyesi, dokuzuna 4 üyesi ve diğer toplantılara da 3 üyesi katılmıştır. Üye sayısı, 260 olan Kütüphane ve Neşriyat Komitesi'nin 22 üyesi kadın, 238 üyesi ise erkektir.⁴³¹ 1933 yılında Adana Halkevi'nin Kütüphane ve Neşriyat Şubesi'ne kayıtlı olan 260 üyenin meslek dağılımları 31 öğretmen, 28 tüccar, 6 çiftçi, 8 işçi, 187'si ise diğer meslek gruplarından olmak üzere sıralanmıştır.⁴³²

1934 yılında Adana Halkevi'nin Kütüphane ve Neşriyat Şubesi'ne kayıtlı olan 260 üyenin 23'ü kadın, 237'si erkek üyeden oluşmuştur. Bu üyelerin meslek dağılımları, 32 öğretmen, 32 tüccar, 8 çiftçi, 6 işçi, 182'sinin ise diğer meslek gruplarından olduğu görülmektedir.⁴³³

Şubat 1935 tarihinde Adana Halkevi İdare Komiteleri'nin başkan ve mümessilliği seçilmiş, seçim sonunda Kütüphane ve Neşriyat Komitesi Başkanlığı'na Sabri Gül, mümessilliğe ise Vedat Güçlü seçilmiştir.⁴³⁴ 1935 yılında Adana Halkevi'nin Kütüphane ve Neşriyat Şubesi'ne kayıtlı olan 261 üyenin 23'ü kadın, 238'i erkek üyeden oluşmuştur. Bu üyelerin meslek dağılımları, 32 öğretmen, 32 tüccar, 9 çiftçi, 188 işçi olarak sıralanmıştır.⁴³⁵

⁴³⁰ "Halkevi Kütüphane ve Neşriyat Komitesi Seçildi", *Yeni Adana Gazetesi*, 19 Mart 1933, Sayı: 3360, Yıl: 15, s. 1.

⁴³¹ *Adana Halkevi*, s. 6.

⁴³² *Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 94-95.

⁴³³ *Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 174-175.

⁴³⁴ "Halkevi", *Yeni Adana Gazetesi*, 27 Şubat 1935, Sayı: 3855, Yıl: 17, s. 3.

⁴³⁵ *Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 170-171.

25 Haziran 1936 tarihinde çalışmalarında görülen aksaklıklar nedeniyle Adana Halkevi'nin Yönetim Kurulu kararıyla görevinden çekilmiş olan Kütüphane ve Neşriyat Komitesi'ne 27 Temmuz 1936 tarihinde yapılan seçimde şu kişiler seçilmiştir:

Nevzat Güven (Türksözü Gazetesi Yazı İşleri Direktörü), Vedat Güçlü (Belediye Yazı İşleri Müdürü), Fahri Bey (Ticaret Okulu Öğretmeni), Nedim Altan (İsmet İnönü Okul Öğretmeni), Kemal Altan (İstiklâl Okulu Başöğretmeni).⁴³⁶

Adana Halkevi'nin 1937 yılında yenilemiş olduğu seçimler sonucu Kütüphane ve Neşriyat Şubesi'nde göreve gelen şube yönetim kurulu üyeliğine; Taha Toros (Kütüphane ve Neşriyat Şubesi Komite Başkanı), Naci Ecer, Nevzat Güven, Belkis Zincirkıran, Kemal Altan seçilmiştir.⁴³⁷

1941 yılında yenilenen komite seçimleri neticesinde Kütüphane ve Neşriyat Şubesi Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Vehbi Evinç seçilmiştir. Münire Yalçın, Leman Subaşı, Fahriye Tola ve İhsan Tör bu şubenin yönetim kuruluna üye olarak seçilmişlerdir.⁴³⁸

Adana Halkevi'nin 24 Mart 1945 tarihinde yenilemiş olduğu seçimler sonucunda Kütüphane ve Neşriyat Şubesi Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Vehbi Evinç seçilmiştir. Bu şubenin yönetim kurulu üyeliğine ise İbrahim Onan, Hüseyin Kalaba, İbrahim Tekeli ve Raşit Binöz seçilmişlerdir.⁴³⁹

2.2.2.8. Köycülük Şubesi İdare Heyeti Üyeleri

Köylerle ve köy işleriyle ilgili meşgul olunacağı için çok önemli bir yere sahip olan Adana Halkevi Köycülük Şubesi'nin komite seçimi, 11 Mart 1933 tarihinde saat 17.00'da gerçekleştirilmiştir.⁴⁴⁰ Köycülük Şubesi'nin komite seçimine uzak ve yakın birçok köyden kaydedilen vatandaşlar oy vermek için Adana Halkevi'ne gelmişlerdir. Ayrıca seçim sırasında Adana Valisi de halkevinde bulunmuş ve oylar kullanılırken halk arasında dolaşıp inceleme imkânı bulmuştur. Özellikle köylü

⁴³⁶ BCA, 490.01.0.0/842.331.1, Belge No: 7.

⁴³⁷ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyetin 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 74.

⁴³⁸ "Evimizde Seçim", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 33, Mart 1941, s. 42.

⁴³⁹ "Evimizin Mart-Nisan Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 75-76, Mart-Nisan 1945, s. 16.

⁴⁴⁰ "Yarın Halkevi Köycülük Şubesi Komitesi Seçilecek", *Yeni Adana Gazetesi*, 10 Mart 1933, Sayı: 3353, Yıl: 15, s. 1.

vatandaşlar bu şubeye yoğun ilgi göstermiştir. Hatta kayıt işlemleri sona erdiğinden birçok köylü seçime katılamamıştır. Bunun yanı sıra daha önce Belediye tarafından bu şubeye kaydı yaptırılmış olan 63 belediye temizlik çalışanlarına bu kez oy kullandırılmaması göze çarpmaktadır. Seçim sırasında öncelikle elinde kayıt numarası olan kişiler numarasını söyleyip oy pusulalarını alarak salona girmişlerdir. Salonda pusulalara istenilen kişilerin isimleri yazılarak doldurulmuştur. Pusulaları dolduran kişiler salondan çıkarak sandığa oyunu atmış ve saat 19.30'da tasnif başlamıştır. Sonuç olarak oy kullanmaya 265 üyenin katıldığı ve şu kişilerin komite üyeliğine seçildiği anlaşılmıştır:

Nalbant Zade Ahmet Efendi 251 oy,

Avukat Rifat Bey 248 oy,

Ziraat Banka Müdürü Fazlı Bey 248 oy,

Muhasebeci Hususiye Müdürü Kani Bey 246 oy,

Ömer Ağazade İsmail Bey 234 oyla seçilmiştir. Diğer bazı adaylardan; Vehbi Necip Bey 10, Vali Mümtaz Bey 6, Ekrem Avni Bey 6, Kasım Zeki Bey 6, Pamukçuzade Tahir Bey 5, Sabık Mebus Kemal Bey 4, Diş Tabibi Rifat Bey 3, Abdurrahman Ali Bey 2, Sabık Mebus Hacı Bey zade Kadri Bey 1 oy almıştır.⁴⁴¹

Köycülük Komitesi, 496 erkek üyeden oluşmaktadır. Bu komitede dikkat çeken unsur kadın üyenin kayıtlı bulunmamasıdır. Bu komitede genel bir toplantı yapılmamış, özel olarak ise komitenin üç üyesinin katılımları ile 28 toplantı gerçekleştirilmiştir.⁴⁴² 1933 yılında Adana Halkevi'nin Köycülük Şubesi'ne kayıtlı olan 496 üyenin meslek dağılımları 7 avukat, 2 doktor, 4 öğretmen, 14 tüccar, 299 çiftçi, 36 işçi, 134'ü ise diğer meslek gruplarından olmak üzere sıralanmıştır.⁴⁴³

1934 yılında Adana Halkevi'nin Köycülük Şubesi'ne kayıtlı olan 514 üyenin tamamı erkek üyeden oluşmuştur. Bu üyelerin meslek dağılımları, 7 avukat, 3 doktor, 5

⁴⁴¹ "Adana Halkevi", *Yeni Adana Gazetesi*, 12 Mart 1933, Sayı: 3354, Yıl: 15, s. 1.

⁴⁴² *Adana Halkevi*, s. 6-7.

⁴⁴³ *Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 98-99.

öğretmen, 14 tüccar, 305 çiftçi, 37 işçi, 143'nün ise diğer meslek gruplarından olduğu görülmektedir.⁴⁴⁴

19, 20 ve 21 Şubat 1935 tarihlerinde Adana Halkevi'nde hizmet süreleri biten dokuz şubenin komite seçimleri yenilenmiştir.⁴⁴⁵ Bu tarihlerde yapılan seçimlerin ardından Köycülük Şubesi'ne seçilen komite üyeleri: Belediye Emrazı Zöhreviye Doktoru Cevad Bey, Ziraat Mektebi Müdürü Rahmi Bey, Ekrem Avni, Tevfik Kadri, İsmail Bordur'dur.⁴⁴⁶

19, 20 ve 21 Şubat 1935 seçimlerinin ardından Adana Halkevi İdare Komiteleri'nin başkan ve mümessilleri seçilmiştir. Seçim sonunda Köycülük Komitesi Başkanlığı'na Rahmi Bey, mümessilliğe de Ekrem Avni seçilmiştir.⁴⁴⁷

1935 yılında Adana Halkevi'nin Köycülük Şubesi'ne kayıtlı olan 514 üyenin tamamı erkek üyeden oluşmuştur. Bu üyelerin meslek dağılımları, 7 avukat, 3 doktor, 5 öğretmen, 14 tüccar, 305 çiftçi, 180 işçi olarak sıralanmıştır.⁴⁴⁸

Adana Halkevi'nin 1937 yılında yenilemiş olduğu seçimler sonucu Köycülük Şubesi'nde göreve gelen şube yönetim kurulu üyeliğine; Seyfi Tezer (Köycülük Şubesi Komite Başkanı), İsmail Hakkı Somay, Tevfik Kadri Ramazanoğlu, Nuri Erman, İsmail Burdur seçilmiştir.⁴⁴⁹

1941 yılında yenilenen komite seçimleri neticesinde Köycülük Şubesi Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Halim Azın seçilmiştir. Ragıp Sepici, Mihriban Gürcan, İsmail Burduroğlu ve Ekrem Avni Zaimler bu şubenin yönetim kuruluna üye olarak seçilmişlerdir.⁴⁵⁰

Adana Halkevi'nin 24 Mart 1945 tarihinde yenilemiş olduğu seçimler sonucunda Köycülük Şubesi Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Memduh Albayoğlu seçilmiştir. Bu

⁴⁴⁴ *Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 180-181.

⁴⁴⁵ "Halkevimizde Önümüzdeki Sene İçinde Daha Verimli İşler Görülecek", *Akgünler Gazetesi*, 2 Mart 1935, Sayı: 3, Yıl: 17, s. 1.

⁴⁴⁶ "Halkevinde Seçim", *Yeni Adana Gazetesi*, 21 Şubat 1935, Sayı: 3850, Yıl: 17, s. 2.

⁴⁴⁷ "Halkevi", *Yeni Adana Gazetesi*, 27 Şubat 1935, Sayı: 3855, Yıl: 17, s. 3.

⁴⁴⁸ *Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 178-179.

⁴⁴⁹ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyetin 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 74.

⁴⁵⁰ "Evimizde Seçim", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 33, Mart 1941, s. 42.

şubenin yönetim kurulu üyeliğine ise Şükrü Erdem, İsmail Burduroğlu, Kazım Eke ve Sadullah Kıncal seçilmişlerdir.⁴⁵¹

2.2.2.9. Müze ve Sergi Şubesi İdare Heyeti Üyeleri

Müze ve Sergi Komitesi'nin seçimi 20 Mart 1933 tarihinde Halkevinde yapılmıştır.⁴⁵² Bu şubeye kayıtlı olan 51 üyeden 27'si oy vermek için hazır bulunmuş ve tasnif sonucunda isimleri aşağıda yazılı kişiler komite üyeliğine seçilmişlerdir:

Müze Müdürü Halil Bey 26 oy,

Suphi Paşa Zade Abidin Bey 22 oy,

Dabağ Zade Ragıp Bey 24 oy,

Evkaf Müdürü Hulusi Bey 24 oy,

Ebe Zade Sabri Bey 22 oy almışlardır.⁴⁵³

1933 yılı içerisinde üç üyesinin katılımı ile dört toplantı yapan Müze ve Sergi Komitesi'ne 53 üye kayıtlıdır. Bu şubenin de kadın üyesi bulunmamaktadır. Komite bünyesinde yapılan toplantılarda tarihi değere sahip olan anıtların korunması ve anıtlara zarar verilmemesi için gereken önlemler üzerinde kararlar alınmıştır. Ayrıca şehir müzesine yardım için milli kültürümüze ait eşyanın toplattırılması ve bunların satın alınması konusunda girişimlerde bulunulmuştur.⁴⁵⁴

1933 yılında Adana Halkevi'nin Müze ve Sergi Şubesi'ne kayıtlı olan 53 üyenin tamamı erkektir. Bu üyelerin meslek dağılımları 1 avukat, 2 öğretmen, 3 tüccar, 5 çiftçi, 1 işçi, 41'i ise diğer meslek gruplarından olmak üzere sıralanmıştır.⁴⁵⁵

1934 yılında Adana Halkevi'nin Müze ve Sergi Şubesi'ne kayıtlı olan 52 üyenin tamamı erkek üyeden oluşmuştur. Bu üyelerin meslek dağılımları 1 avukat, 3

⁴⁵¹ “Evimizin Mart-Nisan Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 75-76, Mart-Nisan 1945, s. 16.

⁴⁵² “Halkevinde Bugün İntihap Var”, *Yeni Adana Gazetesi*, 20 Mart 1933, Sayı: 3361, Yıl: 15, s. 1.

⁴⁵³ “Halkevi Müze ve Sergi Komitesi Seçildi”, *Yeni Adana Gazetesi*, 21 Mart 1933, Sayı: 3362, Yıl: 15, s. 1.

⁴⁵⁴ *Adana Halkevi*, s. 7.

⁴⁵⁵ *Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 102-103.

öğretmen, 7 tüccar, 5 çiftçi, 36'sının ise diğer meslek gruplarından olduğu görülmektedir.⁴⁵⁶

Şubat 1935 tarihinde Adana Halkevi İdare Komiteleri'nin başkan ve mümessili seçilmiş, seçim sonunda Müze ve Sergi Komitesi Başkanlığı'na Ragıp Sepici, mümessilliğe ise İsmail Hakkı Özlü getirilmiştir.⁴⁵⁷ 1935 yılında Adana Halkevi'nin Müze ve Sergi Şubesi'ne kayıtlı olan 57 üyenin tamamı erkek üyeden oluşmuştur. Bu üyelerin meslek dağılımları 1 avukat, 1 doktor, 4 öğretmen, 7 tüccar, 5 çiftçi, 39 işçi olarak sıralanmıştır.⁴⁵⁸

Adana Halkevi'nin 1937 yılında yenilemiş olduğu seçimler sonucu Müze ve Sergi Şubesi'nde göreve gelen şube yönetim kurulu üyeliğine; Yalman Yalgın (Müze ve Sergi Şubesi Komite Başkanı), Süleyman Sergici, Ragıp Sepici, Mehmed Yaylalı, Mehmed Çelikkılınç seçilmiştir.⁴⁵⁹

1941 yılında yenilenen komite seçimleri neticesinde Müze ve Tarih Şubesi Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Naci Kum seçilmiştir. Nadir Arat, Süleyman Sergici, Sabri Akıner ve Mehmet Çelik bu şubenin yönetim kuruluna üye olarak seçilmişlerdir.⁴⁶⁰

Adana Halkevi'nin 24 Mart 1945 tarihinde yenilemiş olduğu seçimler sonucunda Müze ve Tarih Şubesi Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Nadir Arat seçilmiştir. Bu şubenin yönetim kurulu üyeliğine ise Süleyman Sergici, Naci Kum, Lütfi Yücel ve Adil Tol seçilmişlerdir.⁴⁶¹

2.3. ADANA HALKEVİ BİNASI

Halkevlerinin kuruluşunda ve oluşumunda her şeyden önce şubelerin faaliyetlerini tedarik edecek unsurlar ve bu şubelerin çalışmasına elverişli bina aranmıştır.⁴⁶² Fakat mesai şubelerinin tümü için yetecek genişlikte bina bulunmazsa bazı şubelerin başka

⁴⁵⁶ *Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 186-187.

⁴⁵⁷ "Halkevi", *Yeni Adana Gazetesi*, 27 Şubat 1935, Sayı: 3855, Yıl: 17, s. 3.

⁴⁵⁸ *Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 186-187.

⁴⁵⁹ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyetin 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 74.

⁴⁶⁰ "Evimizde Seçim", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 33, Mart 1941, s. 42.

⁴⁶¹ "Evimizin Mart-Nisan Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 75-76, Mart-Nisan 1945, s. 16.

⁴⁶² "Halkevleri Teşkilat, İdare ve Mesai Talimatnamesi", *Türk Sözü Gazetesi*, 24 Kânunu Evvel 1931, Sayı: 2277, Yıl: 7, s. 2.

bir binada çalışmalarını hakkında bir sakınca görülmemiştir.⁴⁶³ Halkevlerinin binaları Cumhuriyet Halk Fırkası İdare Heyetleri tarafından sağlanmış ve düzenlenmiştir.⁴⁶⁴

Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Sekreterliği tarafından Halkevlerinin binalarına çok önem verilmiştir. Bunun için Halkevleri binalarının ihtiyacını karşılayabilecek bir şekilde inşa edilmesi ve aynı zamanda bu binalara sanat ve mimarî açıdan iyi bir şekil verilmesi istenmiştir.⁴⁶⁵ Bu amaçla CHF Genel Sekreterliği'ne bağlı bir Müşavir Mimarlık bürosu kurulmuş ve yüksek mimar Ahmet Sabri Oran Genel Sekreterlik tarafından görevlendirilmiştir.⁴⁶⁶

Yapılacak olan bina tipleri, Halkevlerinin kuruluşlarına ve ilerde ortaya çıkabilecek yeni durumlara göre düşünülmüş ve çeşitlilik göstermiştir.

1- Vilâyet merkezlerinde yapılacak binalar,

2- Nüfusu çok, kültür ve hareket hacmi geniş olan kaza merkezlerinde yapılacak binalar,

3- Nüfusu az, toplumsal ve ekonomik olan, faaliyet sahası dar olan yerlerde yapılacak binalar şeklinde üç türe ayrılmıştır.⁴⁶⁷

Halkevleri binalarının açılabilmesi için belirlenen üç şartın birinde en az 200 kişiyi toplayabilecek bir salona sahip olması gerektiği vurgulanmıştır.⁴⁶⁸ Bu şart dâhilinde Adana Halkevi'nin alt katında 250-300 kişilik bir salona sahip olduğu ve bu koşulu taşıdığı söylenebilir.⁴⁶⁹ Adana Halkevi ilk olarak 24 Şubat 1933'ten Ekim 1940 tarihine kadar yedi buçuk yıl boyunca faaliyetlerini Ulus Parkı civarındaki dar salonlu Türk Ocağı binasında gerçekleştirmiştir. 28 Ekim 1940 tarihinde ise 27 Temmuz 1938 yılında temeli atılmış olan ve Asfalt Caddesi⁴⁷⁰ üzerinde bulunan

⁴⁶³ C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi, s. 10.

⁴⁶⁴ "Halkevleri Teşkilat, İdare ve Mesai Talimatnamesi", *Türk Sözü Gazetesi*, 25 Kânunu Evvel 1931, Sayı: 2278, Yıl: 7, s. 3.

⁴⁶⁵ C.H.P. Halkevleri Ve Halkodaları 1932-1942, s. 19.

⁴⁶⁶ Sabri Oran, "Küçük Halkevleri Tip Projeleri", *Arkitekt Dergisi*, Sayı: 115-116, 1940, s. 159.

⁴⁶⁷ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 27.

⁴⁶⁸ C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi, s. 3.

⁴⁶⁹ "Halkevimizde Önümüzdeki Sene İçinde Daha Verimli İşler Görülecek", *Akgünler Gazetesi*, 2 Mart 1935, Sayı: 3, Yıl: 1, s. 1.

⁴⁷⁰ Günümüzdeki adı Atatürk Caddesi'dir.

binasına taşınmıştır.⁴⁷¹ Bundan sonraki çalışmalarına bu yeni ve büyük binada devam etmiştir.

1940 yılında yenisi açılan Adana Halkevi binasının ve 1940'ta açılışı gerçekleştirilen Adana Halk Sineması'nın (Halkevine bağlı) mimarı olan ve bu binanın projelerinde ismi geçen Seyfi Arkan mimarlıkta kübizmin hâkim olduğu bir devirde yetişmiştir. Seyfi Arkan'ın projelerinde, dönemin Avrupalı üstatlarından etkilendiği görülmekle birlikte Adana Halkevi binası da mimarının etkisinde kalmıştır.⁴⁷² Kısaca Adana Halkevi binasının malzemelerini geometrik şekilde gösteren bir sanat akımı olan kübizmin bir yansıması olduğu söylenebilir.

Halkevleri Müşavir Mimarlık Bürosu tarafından hazırlanan proje ve maketler, millî sanat ve millî gelenek diye hiçbir kaygıya sahip olmadan hazırlanmıştır. Bu durum ise binalar hakkında birçok eleştirinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Pedagog İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Adana gezisine gittiği Halkevi'nden “Grek tapınağını andıran Halkevi Binası” diye söz etmiştir.⁴⁷³

01.09.1945 tarihli ve 80419 sayılı buyruğa cevap olarak, Adana Halkevi İdare Kurulu Başkanlığı ve kütüphane memurları tarafından CHP Genel Sekreterliğine gönderilen resmi yazıda Adana Halkevi'nin kütüphane binasının şehrin merkezinde her türlü konfora sahip bir yapı olmasının gerekliliği beyan edilmiştir.⁴⁷⁴

Tablo 2.3. 1950 Yılında CHP Genel Sekreterliği Yüksek Makamına ve CHP İl İdare Kurulu Başkanlığına Gönderilen Ankete Göre Adana Halkevi Bina Durumu

A-BİNA PARTİYE AİT İSE:	
1-Tapusu var mıdır?	Vardır
2-Yapılış veya satın alınma tarihi	Türk Ocağından 01.09.1931
3-Sigortalı olup olmadığı	Sigortalıdır
4-Binanın işgal ettiği yerin ölçüsü	420 mimari Arşın
5-Bahçe ile birlikte arsa ölçüsü	Bahçesi yoktur
6-Kirada olan kısmı varsa aylık veya yıllık kira miktarı ve kira müddeti	Altındaki mağaza 15 Haziran 1951'e kadar yıllık 200 Liraya icardadır.
7-Binanın cinsi (kargir, yarı kargir, ahşap,	Alt katı kerpiç üstü bağdadidir

⁴⁷¹ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyetin 15. Yıldönümü Özel Sayı, s. 16; “Yeni Evimiz Açılırken”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 29, Ekim 1940, s. 24-26; Erdem Çanak, “Çukurova: Adana Halkevi Dergisi”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 22, Sayı: 1, 2013, s. 140.

⁴⁷² Zeynep Rona, Zehra Güreyman, “Mimar Seyfi Arkan 1903-1966”, *Mimarlık Dergisi*, Sayı: 11-12, Yıl: 11, 1973, s. 52-55.

⁴⁷³ Yeşilkaya, *Halkevleri: İdeoloji ve Mimarlık*, s. 182.

⁴⁷⁴ BCA, 490.1.0.0/1049.1028.1.

kerpiç...)	
8-Binanın kat adedi (bodrum, zemin, birinci...)	İki katlı 3 Oda 1 Salondan ibarettir
9-Binada Halkevinden başka parti teşkilatı ve başka bir kurum oturuyor mu?	Yok
10-Bunların işgal ettikleri oda ve salın adedi.	Sıfır
11-Binada kiraya verilebilecek bahçe, oda, salon... Var mıdır?	Sıfır
12-Binanın esaslı bir tamire ihtiyacı var mıdır, varsa nedir?	Salon ve Odaların pencere çerçeveleri ve tabanı muhtacı tamirdir
13-Noksan kalmış inşaat var mıdır?	Yok
14-İnşaatın veya yapı malzemesi bedelinden ödenmemiş borç var mıdır?	
B-BİNA PARTİYE AİT DEĞİLSE:	
1-Mülkiyeti kime aittir?	
2-Kontrata bağlı mıdır?	
3-Aylık ve yıllık kirası nedir?	
4-Aynı binada partinin veya başka kurumların işgal ettiği kısımlar var mıdır?	
5-Bunlar kira ile oturuyorsa kira miktarı.	
6-Halkevinin kira borcu var mıdır?	
7-Kontrat müddetinin bittiği tarih.	
8-Kira bedelinin ve idare masraflarının Halkevince veya bağlı bulunduğu parti kademelerince temini kabil midir?	

Kaynak: BCA, 490.1.0.0/842.331.2.

Adana Halkevi binası, Türkiye genelindeki tüm Halkevleri ile birlikte 1950 yılında yapılan seçimleri Demokrat Parti'nin kazanmasıyla Demokrat Parti tarafından hazırlanan ve 8 Ağustos 1951'de kabul edilen kanunla kapatılmıştır. Bu kanun 11 Ağustos 1951 tarihinde Resmi Gazete 'de yayınlanıp 5830 sayılı kanun ile yürürlüğe girmiştir. Ayrıca bu kanunla devlet hazinesine aktarılan Adana Halkevi binası belediyeye kiralanmıştır. Bina içerisinde kira dâhilinde olmayan kışlık sinema salonunun ise Öğretmenler Derneği Halk Eğitimi ile Sosyal ve Kültürel Hizmetlerde kullanılmasına karar verilmiştir.⁴⁷⁵

21 Mayıs 1952'de Adana'nın Kozan ilçesinde bulunan Halkevi binası Maliye Bakanlığı'nın yazısı üzerine, 5830 sayılı kanunun 7. maddesine göre, Bakanlar Kurulu kararıyla 23 Mayıs 1952'de Sosyal Yardım Bakanlığı'na devredilmiştir.⁴⁷⁶

İçişleri, Maliye ve Bütçe Komisyonlarına; 28 Ocak 1953 tarihinde IX. Dönem Adana Milletvekili olan Sinan Tekelioğlu, 5830 sayılı kanunla hazineye aktarılan Adana Halkevi binasının Adana Belediyesi'ne verilmesine dair kanun teklifinde

⁴⁷⁵ BCA, 30.18.1.2/132.34.12; Çanak, "Çukurova: Adana Halkevi Dergisi", s. 141.

⁴⁷⁶ BCA, 30.18.1.2/129.39.7.

bulunmuşsa⁴⁷⁷ da 5 Kasım 1953’de bu teklifinin kendi isteği doğrultusunda geri verilmesini istemiştir.⁴⁷⁸

2.4. ADANA HALKEVİ BÜTÇESİ

Halkevleri muhasebe usulü hakkında düzenlenen yönerge Cumhuriyet Halk Fırkası tarafından 1932 yılında Halkevi Başkanlarına gönderilmiştir. “Halkevleri Muhasebe Usulü Talimatnamesi”ne göre; Halkevleri yönetim kurulları kâtip ve sayman olarak kendi üyelerinden birini görevlendirirdi. Gerekliğinde ise saymanlık görevi için ikinci bir kişi seçilebilirdi.⁴⁷⁹ Halkevleri hesap işlerinde sadece Vilayet Fırka Yönetim Kurulu ile tartışabilir ve ona danışabilirdi.⁴⁸⁰

Yönetmeliğe göre mali sene Haziran ayına girildiğinde başlamaktaydı. Buna göre düzenlenen bütçeler de Vilayet Fırka Yönetim Kurulları’nın onayından sonra geçerli olmaktadır.⁴⁸¹ Ayrıca yine yönetmelikte belirtildiği üzere; gelir ve harcamalar için bir kasa defteri, gelir defteri, ödenek defteri, avans defteri, emanet paralar için emanet defteri, bankadaki paralar için bankada geçerli bir hesap defteri, demirbaş eşyalar için demirbaş defteri tutulurdu.⁴⁸² Halkevlerinde tutulan bu defterlerden kasa, tahsisat, emanet, avans ve bankada geçerli hesap defterleri birlikte işlenmekte ve her ayın sonunda bir sonraki aya aktarılıp dengelenerek başkan, kâtip ve sayman tarafından imzalanmaktaydı. Halkevlerine ait kasa ise İş Bankası ile Ziraat Bankası’nda bulunmaktaydı. Ödemeler başkan ve sayman üye tarafından imzalanan çeklerle yapılırdı.⁴⁸³

İş Bankası ve Ziraat Bankası olmayan yerleşim yerlerinde Halkevlerine ait paralar diğer bankalarda tutulurdu. Hiç banka bulunmayan yerlerde ise altı aylık ihtiyacı karşılayacak kadar para, yönetim kurullarının gözetim ve sorumlulukları altında Halkevindeki kasada bulundurulurdu.⁴⁸⁴ Adana Halkevi’nin bütçesi de diğer

⁴⁷⁷ *T.B.M.M. Tutanak Dergisi*, Devre: 9, Cilt: 19, İçtima: 3, 28 Ocak 1953, s. 448.

⁴⁷⁸ *T.B.M.M. Tutanak Dergisi*, Devre: 9, Cilt: 20, İçtima: 3, 5 Kasım 1953, s. 107.

⁴⁷⁹ *Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilâtına Tebligatı*, Tamim No: 96, Cilt: 1, s. 63.

⁴⁸⁰ *Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilâtına Tebligatı*, Tamim No: 190, Cilt: 3, s.45.

⁴⁸¹ *BCA*, 490.1.0.0/1005.881.1; *C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi*, s. 7-8.

⁴⁸² *BCA*, 490.1.0.0/1005.881.1; *Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilâtına Tebligatı*, Tamim No: 96, Cilt: 1, s. 63-66.

⁴⁸³ *BCA*, 490.1.0.0/1005.881.1.

⁴⁸⁴ *Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilâtına Tebligatı*, Tamim No: 96, Cilt: 1, s. 64.

Halkevleri gibi “Halkevleri Muhasebe Usulü Talimatnamesi”ne göre düzenlenmiş ve yönetilmiştir.

Halkevlerindeki bütçeden, yazılı olmayan bir hizmet için kesinlikle harcama yapılamazdı. Bununla birlikte her türlü gelirin dipkoçanlı makbuzlarla toplanması şarttı. Ayrıca hesap kayıtları ile masraf senetleri üzerinde kazıntı ve silinti izi olmamasına dikkat edilmesi gerekliydi.⁴⁸⁵

Adana Halkevi'nin hesap işlemleri, kabul edilmiş olan bütçeleri, eğer varsa bütçe yönergeleri ve özellikle bu yönergeye uygun yapıp yapılmadığı İl Parti Yönetim Kurulları tarafından atanan ve hesap işlerinde uzman iki denetçi aracılığıyla incelenmiştir.⁴⁸⁶

Halkevlerinin bütçe uygulamaları, CHP'nin İdare Heyetleri tarafından kontrol edilirdi. Halkevlerinin başkanları, kendilerine bildirilen bütçelerin birer örneğiyle uygulamış oldukları bütçeye ait kesin hesap özetlerini CHP Genel Sekreterliği'ne gönderirdi. Halkevlerine yapılacak bağışlar, Halkevi tarafından Sosyal Yardım yararına düzenlenecek balo, müsamere ve gezilerden elde edilen kazançlar, yine Halkevleri tarafından çıkarılan dergilerden elde edilen gelirler dışında Halkevleri hiçbir şekilde kendilerine gelir sağlamakla meşgul olamazlardı. Aynî ve nakdî bağışlar Halkevi Yönetim Kurulu tarafından kabul edilirdi. Yapılan bağışlar şubelerin ihtiyaçları dışında hiçbir yere harcanamazdı.⁴⁸⁷

Halkevlerinde gerekli olan kâtip, odacı gibi çalışanlara aylık maaş ödenmiş, aynı zamanda aydınlatma ve ısıtma masrafları gibi zorunlu durumlarda para harcanmıştır.⁴⁸⁸ Halkevlerinin bina, tamirat, tefriş gibi ihtiyaçların sağlanması ve düzenlenmesi yerel parti teşkilâtına aitti.⁴⁸⁹

⁴⁸⁵ BCA, 490.1.0.0/1005.881.1.

⁴⁸⁶ *Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilâtına Tebligatı*, Tamim No: 96, Cilt: 1, s. 66.

⁴⁸⁷ *C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi*, s. 7-8.

⁴⁸⁸ *Kunter, Kuruluşlarının 32. Yıldönümünde Halkevleri*, s. 7.

⁴⁸⁹ *C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi*, s. 8.

Adana Halkevi Sosyal Yardım Şubesi'ne 1935 yılında Halkevi bütçesinden bakımevi için 2.000 lira ayrılmış⁴⁹⁰ ve 1933-1938 yıllarında bütçesinden 7,455 lira harcama yapmıştır.⁴⁹¹

Halkevlerine devlet, vilayet, belediye, köy bütçelerinden yapılmakta olan yardımlar ve bağışlar Halkevlerinin malî kaynaklarını oluşturmaktaydı.⁴⁹² 1936 yılında Adana Halkevi'ne ayrılan bütçeden, yeni yapılacak Halkevi binası için alınan arsaya 1.500 lira ayrılması gerektiğinden Akgünler Gazetesi'nin çıkarılmamasına karar verilmiştir.⁴⁹³

Adana Halkevi'ne bağlı dört şubeden biri olan Ceyhan Halkevi'ne her yıl olmak üzere 1940 yılına kadar Adana Belediyesi tarafından 1.000 lira yardımda bulunulmuştur. 1940 yılına gelindiğinde ise Belediye'nin bu yardım ödeneğinde bulunmadığı görülmüştür.⁴⁹⁴

1941 yılının Mayıs ayı başlarında şube komiteleri, 1941 mali yılı bütçelerini hazırlamışlar ve bir senelik faaliyet programlarını yapmışlardır. 20 Mayıs 1941 tarihinde Adana Halkevi'nin 1941 mali yılı bütçesi son şeklini almıştır. Bu bütçe 29.100 lira olarak tespit edilmiş ve onaylanması için İl Parti Teşkilâtı'na verilmiştir.⁴⁹⁵

İl Özel İdare'nin 1947 Yılı Bütçesinde Halkevlerine ve Halkodalarına ayrılan yardım parasının toplanamaması ve başka bir gelir kaynağının da bulunamaması nedeniyle ekonomik açıdan zor durumda kalan Adana Halkevi, yayınlamakta olduğu Çukurova Dergisi'ne aylık 350 lirayı geçmekte olan bütçeyi ayıramamıştır. Bu durum üzerine Adana Halkevi için esaslı ve devamlı bir gelir kaynağı sağlanması düşünülmüştür. Bu amaçla da Halkevi Sinemasının Ekim ayından itibaren faaliyete geçirilmesine çalışılmış ve sinemanın ev idare kurulu tarafından geçici olarak işletilmesi daha uygun bulunmuştur.⁴⁹⁶

⁴⁹⁰ "Halkevimiz Geçen Ağustos Ayında Neler Yaptı?", *Akgünler Gazetesi*, 20 Eylül 1935, Sayı: 8, Yıl: 1, s. 2.

⁴⁹¹ *Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde*, Tan Matbaası, İstanbul, 1938, s. 163.

⁴⁹² Kunter, *Kuruluşlarının 32. Yıldönümünde Halkevleri*, s. 7.

⁴⁹³ *BCA*, 490.1.0.0/842.331.1.

⁴⁹⁴ *BCA*, 490.1.0.0/842.331.2.

⁴⁹⁵ "Evimizin Mayıs Faaliyeti", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 35, Mayıs 1941, s. 32.

⁴⁹⁶ *BCA*, 490.1.0.0/902.524.1.

1949 yılında CHP Seyhan İl İdare Kurulu tarafından Kadirli İlçesindeki Halkodalarında ve Ceyhan'a bağlı Sarıbahçe ile Mercimek köylerindeki Halkodalarında açılan Türkçe okuyup yazma kursu için 200'er liradan toplam 600 lira ayrılmıştır. Saimbeyli Halkodasının genel ihtiyaçları karşılığı olarak ise 200 lira gönderilmiştir.⁴⁹⁷

1950 yılına gelindiğinde ise Adana Halkevi'ne Belediye bütçesinden 5.000 lira yardım parası ayrılmışsa da ancak 1.650 lirası alınabilmiş ve geri kalanı verilmemiştir. Ayrıca 1950 yılı bütçesine aylığı 60 liradan bir idare memuru ve 30 liradan da bir odacı ödeneği konulmuş ve geri kalanı da yardım kollarına ayrılmıştır. 1950 yılı içerisinde Adana Halkevi'nin alacağı yoktur ve aksine 600 lira borcu bulunmaktadır. Bu borcun 178 lira 60 kuruşu Eski Adana Halkevi Başkanı D. Yahya Dermancı'dan alınmıştır.⁴⁹⁸

1951 yılında gerçekleştirilen raporda 1932-1950 dönemine ait Halkevleri ve CHP malî muamelelerinin tetkikinde CHP'nin elinde bulunan Adana Halkevi'ne ait gayrimenkul malların mali değeri 8.960 lira olarak belirlenmiştir.⁴⁹⁹

2.5. SEYHAN VİLÂYET HARS KOMİTESİ İDARE YAPISI

Seyhan Vilâyet Hars Komitesi ile Adana Kaza Hars Komitesi, Çukurova'nın eski Türkleri olan Etili Türklere anadillerini, ulusal benliklerini öğretmek ve kazandırmak amacıyla CHP Genel Sekreterliği'nin direktifleri üzerine meydana gelmiştir.⁵⁰⁰ 11 Mart 1937 tarihinde Adana'da CHP binasında Seyhan Vilâyet Hars Komitesi ile Adana Kaza Hars Komitesi seçilmiştir. Bu iki komitenin bürosu, CHP binası olarak kabul edilmiştir.⁵⁰¹ Bu komite, kuruluşundan itibaren kendi çevresinde Türk Dili'ni konuşamayan ve milli duygularında yabancı propagandaların, eski mezheplerin etkisiyle bilgisiz kalan vatandaşlara Türk Dili'ni ve Türk Kültürü'nü kazandırmaya başlamıştır.⁵⁰²

⁴⁹⁷ BCA, 490.1.0.0/1058.1063.1.

⁴⁹⁸ BCA, 490.1.0.0/842.331.2.

⁴⁹⁹ BCA, 10.9.0.0/29.87.1.

⁵⁰⁰ BCA, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 79.

⁵⁰¹ "Adana'da Vilâyet ve Kaza Hars Komiteleri Seçildi", *Akşam Gazetesi*, 12 Mart 1937, Sayı: 6607, Yıl: 19, s. 1.

⁵⁰² *Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde*, s. 175.

Tablo 2.4. Seyhan Vilayet Hars Komitesi Üyelerinin İsimleri, Seçildikleri Görev Ve Unvanları

Seçildikleri Görev	Seçilen Kişilerin İsimleri	Unvanları
Başkan	Tevfik Hadi Baysal	Vali ve CHP Başkanı
Başkan Vekili	Mehmet Fuat Diplan	Kazanç Tetkiki İtiraz Komisyonu Üyesi
Sekreter	Nevzat Güven	Türksözü Gazetesi Yazı İşleri Müdürü
Muhasip	Emin Semre Dolunay	Çiftçi ve Fabrika Sahibi
Üye	İsmail Safa Özler	Adana Halkevi Başkanı
Üye	Fahri uğurlu	Avukat
Üye	Turhan Cemal Beriker	Belediye Reisi
Üye	Bahri Erkan	Doktor

Kaynak: BCA, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 32, 37, 63, 65, 102.

Talimatnamenin 7. Maddesine göre Seyhan Milletvekilleri, Seyhan Vilâyet Hars Komitesi'nin doğal üyesiydi.⁵⁰³

Tablo 2.5. Seyhan Milletvekillerinden Oluşan Tabii Üyeler

Üye	Ali Münif Yeğena	Milletvekili
Üye	Damar Arıkoğlu	Milletvekili
Üye	Esmâ Nayman	Milletvekili
Üye	Gr. Naci Eldeniz	Milletvekili
Üye	Hilmi Uran	Milletvekili
Üye	İbrahim Mete	Milletvekili
Üye	Ömer Biçer	Milletvekili
Üye	Tevfik Tarman	Milletvekili

Kaynak: BCA, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 32, 37.

⁵⁰³ BCA, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 103; BCA, 490.01.0.0/584.17.3, Belge No: 13.

Tablo 2.6. Adana Kaza Hars Komitesi Üyelerinin İsimleri, Seçildikleri Görev Ve Unvanları

Seçildikleri Görev	Seçilen Kişilerin İsimleri	Unvanları
Başkan	Kasım Ener	Çiftçi ve Ziraat Odası Reisi
Reis Vekili	Salim Serçe	Doktor
Sekreter	Salih Zeki Buğay	Tüccar
Muhasib	Ekrem Gürsel	Seyhan Kültür Direktörü
Üye	Mürşit Görgün	Fabrikacı
Üye	İsmail Hakkı	Doktor
Üye	İsmail Burdur	Tüccar
Üye	Basri Arsoy	Ezcası
Üye	Naci Güvercin	Tuhafiyeci
Üye	Süleyman Fikri Özerdil	Manifaturacı
Üye	İsa Şakir	Fabrikacı
Üye	Abdurrahim Boğa	Tüccar
Üye	Abdurrahim Özden (Kartumoğlu)	-
Üye	Tahir Pamukçu	Çiftçi
Üye	Ragıp Sepici	Çiftçi
Üye	Ziya Kurtteveli	Manifaturacı
Üye	İsmail Hakkı	Diş Doktoru
Üye	Macit Güçlü	Avukat
Üye	Abit Muhtaroglu	-
Üye	Kerim Uluscutürk	-
Üye	Mustafa Rifat(Refik) Gölek	Kimyager
Üye	Kamil Bey	Eski Defterdar
Üye	Cevat Diplan	-
Üye	Mustafa Zihni ⁵⁰⁴	Pamuk Tüccarı
Üye	Bilal Şaban	Kozacı
Üye	Süleyman Kirmen	Çiftçi
Üye	Ziya Akverdi	Mühendis
Üye	Vehbi Necip	Çiftçi
Üye	Mahmut Barlas	Gazeteci (Yeni Adana)
Üye	Yalman Yalgın	Müze Müdürü
Üye	Nuh Naci Yazgan	Fabrikatör

Kaynak: BCA, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 33, 34, 37, 38, 64, 65, 102.

⁵⁰⁴ Soyadı “Aksöz” olarak geçmiştir. “Hars Komitesinde”, Yeni Adana Gazetesi, 5 Nisan 1937, Sayı: 4179, Yıl: 19, s. 3.

Hars Komiteleri'nin seçilmesinden sonra kuruluşunu tamamlayan Seyhan Vilâyet ve Adana Kaza Hars Komiteleri'nin, 12 Mart 1937 tarihindeki ilk toplantısında Hars Komitesi İdare Heyeti'nin sık sık toplanmasına karar verilmiştir. Aynı zamanda Seyhan Vilâyet Hars Komitesi, çeşitli alanlarda çalışarak gerekli olan faydayı sağlamak, komitenin üstlendiği meseleyi çözüme kavuşturmak ve faaliyetlerini daha hızlı yürütebilmek için “Propaganda Kolu”, “Konferans Kolu” ve “Yayın Kolu” olarak 3 guruba ayrılmıştır.⁵⁰⁵

Propaganda Kolu'nun başlıca görevi yanlış alışkanlıkları ve inançları zihinden söküp atmak, Adana'da Türklükten başka bir mevcudiyet bulunmadığını ve eski alışkanlıklar nedeniyle konuşulan yarısı Arapça yarısı Türkçe olan karışık dilin yok edilerek, Türklüğün sembolü olan Öz Türkçeyi konuşmalarını uygun bir dille anlatmaktır. Bu doğrultuda belirli bir program çerçevesinde her gün, halkın toplu bulunduğu pazar, çarşı ve hal gibi yerlere gelip halkla konuşmak ve halka çeşitli uyarılarda bulunarak onlara doğru yolu göstermeye çalışmıştır.⁵⁰⁶

Tablo 2.7. Adana Merkez Hars Komitesi'nin 1937 Yılında Propaganda Kolu'nun 29 Kişilik Üyeleri ve Haftalık Faaliyet Programları

Günler	Üyelerin İsimleri				
Pazartesi	Süleyman Kirman	Basri Arsoy	Memduh Çelik	Abit Muhtaroglu	-
Salı	Dr. İsmail Hakkı	Tahir Pamukçu	Kamil Bey	İsmail Gülmen	-
Çarşamba	Mürşit Görgün	İsmail Burdur	Naci Güvercin	Hulusi Yalman	-
Perşembe	Süleyman Özerdil	Ziya Kurttepelı	Mustafa Zihni	Ahmet Dolunay	-
Cuma	Abdurrahim Özden	Ragıp Sepici	Bilal Şaban	Habip Karazincir	-
Cumartesi	Dr. Salim Serçe	Emin Dolunay	Salim Diplan	Hamit Zait	-
Pazar	İsa Şakir Akdoğan	Salih Zeki Bugay	Nuh Naci Yazgan	Abdurrahim Boğa	Tevfik Kadri Ramazanoğlu

Kaynak: BCA, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 89; “Hars Komitesinde”, *Yeni Adana Gazetesi*, 5 Nisan 1937, Sayı: 4179, Yıl: 19, s. 1-3.

Tablo 2.8. Adana Merkez Hars Komitesi'nin 1938 Yılında Propaganda Kolu'nun Üyeleri ve Çalışma Programı

Günler	Üyelerin İsimleri			
Pazartesi	Salih Zeki Bugay	İsa Şakir Akdoğan	AbdurrahimBoğa	Süleyman Kirman
Salı	Dr. İsmail Hakkı	Basri Arsoy	Kamil Bey	İsmail Gülmen

⁵⁰⁵ BCA, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 79.

⁵⁰⁶ BCA, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 79.

Çarşamba	İsmail Burdur	Naci Güvercin	Hulusi Yalman	Kerim Uluscutürk
Perşembe	Süleyman Özerdil	Ziya Kurttepelı	Emin Dolunay	Mustafa Zihni
Cuma	Ragıp Sepici	Bilal Şaban	Kamil Gülmen	Sabri Berkman
Cumartesi	Dr. Salim Serçe	Ahmet Dolunay	Mahmut Nedim Özkor	Hamit Zait

Kaynak: BCA, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 8.

Konferans Kolu ile şehrin en kalabalık yerlerinden pazar, çarşı, park, gazino, kahveler ve sinemalarda eski zihniyetin, kör bağınazlığın özellikleri anlatılmak istenmiştir. Cumhuriyet rejiminin getirdiği yenilikler ve “Arap Uşağı”, “Fellah” gibi onur kırıcı sözlerle Türk toplumundan ayrılmak isteyen vatandaşların eski Eti Türkü oldukları konferanslar aracılığıyla açık bir dille ifade edilmiştir.⁵⁰⁷

Tablo 2.9. Adana Merkez Hars Komitesi'nin Konferans Kolu'nun 15 Kişilik Üyeleri

İsmail Safa Özler
Emin Dolunay
Kasım Ener
Salim Serçe
Yunus Kazım ⁵⁰⁸
Ziya Akverdi
Vehbi Necip Savaşan
Ali Rıza Yalman Yalgın
Cevat Diplan
Macit Güçlü
İsmail Hakkı
Nuri Aydın
Kerim Uluscutürk
Baki Tonguç
Salih Zeki Bugay

Kaynak: BCA, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 88; “Hars Komitesinde”, *Yeni Adana Gazetesi*, 5 Nisan 1937, Sayı: 4179, Yıl: 19, s. 1.

⁵⁰⁷ BCA, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 79.

⁵⁰⁸ 1937 yılının Nisan ayında Kültür Direktörü olan Yunus Kazım'ın yerine Kız Lisesi Müdürü Şehap Nazım görev almaya başlamıştır. “Hars Komitesinde”, *Yeni Adana Gazetesi*, 5 Nisan 1937, Sayı: 4179, Yıl: 19, s. 1.

Tablo 2.10. Konferans Kolunun Mayıs 1937 Tarihindeki Faaliyetleri

Tarih	Gün	Saat	Yer	Konferans Verenler
13.05.1937	Perşembe	06.00	Sebze Pazarı	Mahmut-Cumhuriyet O.Öğr.
13.05.1937	Perşembe	06.00	Kömür Pazarı	Enver 29 T. E. O. Öğr.
16.05.1937	Pazar	17.00	Ulus Parkı	Yusuf-Gazi O. Öğr.
19.05.1937	Çarşamba	06.00	Sebze Pazarı	Nuri AYDIN-Öğr.
19.05.1937	Çarşamba	07.00	Karşıyaka	Kerim ULUSCUTÜRK
20.05.1937	Perşembe	06.00	Sebze Pazarı	Saffet 29. T. E. O. Öğr.
20.05.1937	Perşembe	06.30	Sebze Pazarı	İbrahim Necdet-Doktor
23.05.1937	Pazar	17.00	Atatürk Parkı	Nevzat GÜVEN-Gazeteci
26.05.1937	Çarşamba	06.00	Sebze Pazarı	Emin DOLUNAY
27.05.1937	Perşembe	06.30	Kömür Pazarı	Gani GİRİCİ
27.05.1937	Perşembe	06.00	Sebze Pazarı	Yalman YALGIN-Müze Müd.
27.05.1937	Perşembe	09.00	Kale Kapısı	Kerim ULUSCUTÜRK
30.05.1937	Pazar	17.00	Atatürk Parkı	Kasım ENER

Kaynak: BCA, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 87.

Yayın Kolu'nun görevleri ise; gazetelerde amacına uygun çeşitli yazılar yazmak, gerektiğinde konu ile ilgili kanıtların veya belgelerin bulunduğu broşürleri direktifler doğrultusunda yayımlamaktır.⁵⁰⁹

Tablo 2.11. Adana Kaza Hars Komitesi'nin Yayın Kolu'nun 8 Kişilik Üyeleri

Nevzat Güven
Kasım Ener
Ali Rıza Yalman Yalgın
Macit Güçlü
Yunus Kazım ⁵¹⁰
Mahmut Barlas
Burhan Yalçın
Ahmet Remzi

Kaynak: BCA, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 88; "Hars Komitesinde", *Yeni Adana Gazetesi*, 5 Nisan 1937, Sayı: 4179, Yıl: 19, s. 1.

⁵⁰⁹ BCA, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 79.

⁵¹⁰ 1937 yılının Nisan ayında Kültür Direktörü olan Yunus Kazım'ın yerine Kız Lisesi Müdürü Şehap Nazım görev almaya başlamıştır. Bakınız: "Hars Komitesinde", *Yeni Adana Gazetesi*, 5 Nisan 1937, Sayı: 4179, Yıl: 19, s. 1.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ADANA HALKEVİ ŞUBELERİNİN FAALİYETLERİ

3.1. DİL, TARİH VE EDEBİYAT ŞUBESİ

Adana Halkevi'nin Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi 1933 yılında faaliyetini “Dil İşleri”, “Edebi Faaliyetler” ve “Tarihi Çalışmalar” olmak üzere üç esas üzerine kurmuştur.⁵¹¹

1934 yılında Adana Halkevi'nin faaliyet hızı arttırılmıştır. Bu ise 1935 yılına daha emin ve güçlü adımlarla girilmesini sağlamıştır. 1934 yılında Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi Çalışma Programına;

- a) Atasözlerini toplamak,
- b) Çukurova'da yaşamış halk şairlerinin isimlerini tespit edip onların hayatları ve eserleri hakkında bilgi toplamak,
- c) Adana rehberini hazırlamak,
- d) Adana'nın han, hamam, cami, medrese, bedesten, köprü, çeşme gibi yerlerini fotoğrafla tespit etmek,
- e) Eski camilerin belirlenmesi,
- f) Kitapların araştırılıp incelenmesi,
- g) Milli Mücadele Döneminde Adana'nın araştırılması,
- h) Adana'nın en eski devirlerinden itibaren yaşadığı tarihi devirlerin belirlenmesi ve incelenmesi, gibi konuları dâhil etmiştir. Bu konuların incelenmesi

⁵¹¹ “Halkevimizin Bir Yıllık Faaliyeti”, *23 Şubat Dergisi*, Türk Sözü Matbaası, Adana, 1934, s. 33; “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 16.

için de şube üyelerinden mürekkep bir kol oluşturularak incelenmesi kararı alınmıştır.⁵¹²

3.1.1. Dil İşleri

CHF Kâtibi Umumiliği tarafından Halkevlerine gönderilen yazıda Türk Dili Tetkik Cemiyeti Tüzüğü'nün 12. maddesine göre Halkevlerinin Dil, Tarih ve Edebiyat Şubeleri, bu cemiyetin vilayet merkezlerini oluşturmuştur. Bu maddeye göre dil işleri ile ilgili olan konuların doğrudan doğruya Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin Umumi Merkezi ile yazışması ve aynı zamanda yapılan işler hakkında üç aylık raporların CHF Kâtibi Umumiliği'ne de bildirilmesi istenmiştir.⁵¹³

Türk Dili Tetkik Cemiyeti, Türk Dili üzerindeki çalışmalarını ileriye taşımak amacıyla halk tarafından en çok kullanılan Arapça ve Farsça kelimelerin Türkçedeki karşılıklarını kısa sürede bulup halkın istifadesine sunmak için bir anket açmıştır. Türk Dili Tetkik Cemiyeti günde on ile yirmi arasında Arapça ve Farsça kelimeyi radyo, ajans ve gazetelerle ilan etmiştir. Her gün ilan edilen bu kelimelerin Öz Türkçe karşılıkları araştırılıp bulunarak en yakın gazeteye yollanmış ve bir kopyaları da Ankara'daki Türk Dili Tetkik Cemiyeti'ne gönderilmiştir. Bu çalışmalardan Halkevlerinin bütün şubeleri sorumlu tutulmuş ve karşılıkları bulunan kelimelerin özellikle Halkevlerinin Dil Kolu tarafından gözden geçirilip elendikten sonra gönderilmesi istenmiştir.⁵¹⁴

1933 yılında bu şube, vilâyet söz derleme heyetinden devren aldığı dâhil olmak üzere, on bine yakın olan söz derleme fişleri üzerindeki incelemesini de tamamlayarak bunları Türk Dili Tetkik Kurumu genel merkezine göndermiştir. Ayrıca Dil hareketleri için bütçede ödenek ayrılmış, halk için faydalı eserlerini öz Türkçe yazarların, dilimize geçmemiş Türkçe çok söz derleyenlerin, halk bilimi

⁵¹² “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 20.

⁵¹³ 12. madde: Her vilayette, Umumi Merkez Heyeti kararıyla kurulmuş olan bir Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin merkez heyeti vardır. Halkevi bulunan vilayetlerde Halkevinin Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi İdare Heyeti, Vilayet Merkez Heyeti'nin yerini tutar. Vilayet Merkez Heyetleri, Dil İşleri ile ilgili konularda doğrudan doğruya Umumi Merkez Heyeti ile yazışır. *Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilâtına Umumi Tebliğatı*, Tamim No: 17, Cilt: 2, s. 12.

⁵¹⁴ *Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilâtına Umumi Tebliğatı*, Tamim No: 38, Cilt: 2, s. 33.

belgelerini toplayanların eserlerine göre ödüllendirilmeleri konusunda bazı girişimlerde bulunmuştur.⁵¹⁵

1934 yılında, Türk Dili Tetkik Cemiyeti tarafından yayımlanıp Adana Halkevi'ne gönderilen Tarama Dergisi fasiküllerini bir arada incelemek üzere şube üyelerinden bir heyet kurulmuş ve bu heyet birçok toplantı yaparak 500 adet fiş doldurmuştur. Bunlar başkanlık kanaatiyle cemiyet merkezine gönderilmiştir.⁵¹⁶

1934 yılında Adana'da, Türklükle ilgisi olmayan bir takım eski adların Türkçeleştirilmesi için dil işleri kolu çeşitli çalışmalarda bulunmuştur.⁵¹⁷ Bu çalışmalar doğrultusunda; Adana ilinde özellikle köylülere ve çocuklara yönelik bir betik (her türlü yazılı şey: mektup, kitap.) hazırlanmıştır. Yine Adana vilayetinde yabancı dillerde söylenen köy ve mahalle adları üzerinde çalışmalar yapılarak, bunları kanuni yollar aracılığıyla Türkçeye çevirmeye çalışmışlardır.⁵¹⁸ Bu çalışmalarla Öz Türkçeleşmeye katkı sağlanmış ve ulusal bilinç oluşturulmaya çaba gösterilmiştir.⁵¹⁹

Bu şubenin Dil Kolu, 1935 senesinin ilk aylarında “halk bilgileri” konusunda inceleme ve araştırma yapmaya başlamıştır. Bu araştırma sırasında doğru ilerlemek ve başarılı olmak için Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin yayınladığı sorular genişletilip toplamda yirmi soru hazırlanmış ve bastırılmıştır. Sorular vilâyet öğretmenlerine dağıtılmış ve alınan cevaplar toplanarak Türk Dili Tetkik Cemiyeti'ne gönderilmiştir.⁵²⁰

1935 yılında Adana'ya bağlı köylerden yabancı dilde isim taşıyanların isimlerinin Türkçeleştirilmesi için, Halkevi şubesi tarafından konulmak istenen Türkçe adlar bir liste halinde hazırlanmıştır.⁵²¹ Hazırlanan bu listenin ise İl Genel Meclisi açılır açılmaz meclise sunulması amaçlanmıştır. Bununla birlikte Seyhan ilinin en toplu

⁵¹⁵ “Halkevimizin Bir Yıllık Faaliyeti”, *23 Şubat Dergisi*, s. 35; “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 16-17.

⁵¹⁶ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 20.

⁵¹⁷ “Halkevimizin Başardığı İşler”, *Akgünler Gazetesi*, 5 Ocak 1935, Sayı: 1, Yıl: 1, s. 3.

⁵¹⁸ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 20.

⁵¹⁹ Hamza Kurtkapan, *Adana Halkevi Görüşler Dergisinin Türk Modernleşmesi Açısından Analizi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi SBE, Kütahya, 2009, s. 22.

⁵²⁰ “Halkevimizde Önümüzdeki Sene İçinde Daha Verimli İşler Görülecek”, *Akgünler Gazetesi*, 2 Mart 1935, Sayı: 3, Yıl: 1, s. 1.

⁵²¹ “Halkevimizin Nisan Bilançosu”, *Akgünler Gazetesi*, 9 Mayıs 1935, Sayı: 5, Yıl: 1, s. 4.

bulunduğu Adana merkezinde ve çevresinde yabancı dil ile konuşan vatandaşlara doğru yolu göstermek, Türk Dilini yaymak ve ailelerin aralarında görüşükleri yabancı dili bıraktırmak için öncelikle göze çarpacak yerlere öğüt verici levhalar astırılmıştır. Daha sonraları ise bu konuda konferanslar, söyleşiler düzenlemeye ve hatta bu kişilerin çoğunlukta yaşadıkları yerlere kadar gidilerek bu yönde konuşmalar yapılmıştır. Özetle, bu yönde yürütülen çalışmalar sonucunda Adana Halkevi iki yıl içinde hazırladığı programın bu yıla ait kısmından tamamen Arapça konuşan ve okulu bırakan köylerden Hadırlı'da Türkçe Öğretme Kursu açmıştır. Açılan kurstan iyi sonuçlar elde edildiği takdirde ilerleyen yıllarda bu çalışmanın daha kapsamlı hale getirilmesine karar verilmiştir. Ayrıca Arapça konuşan köylerdeki okulların öğretmenleri Halkevi'ne çağırılarak kendilerine başkanlıkça gereken yönergeler verilmiştir. Arapça konuşan yurttaşların tarihi durumlarını araştırmak için ayrılan komisyon incelemelerini bitirdikten sonra Halkevi çatısı altında ilmi konferanslar verilmek üzere genel toplantılar yapılmasına karar verilmiştir. Bundan başka Adana Halkevi, şehir içinde yabancı isimde olan cadde ve sokakların adlarını da Türkçeleştirmek için, belediye meclisi tarafından oluşturulan komisyon aracılığıyla bu konunun biran önce sonuçlandırılmasına yönelik işbirliği yapmayı uygun bulmuştur. 26 Eylül 1935'te ise Dil Bayramı büyük bir törenle kutlanmıştır.⁵²²

Adana ili içinde öz Türkçe isimler taşımayan kasaba, nahiye ve köyler için uygun isimler hazırlanarak ve Kurslar Komitesi ile işbirliği yapılarak Türkçe konuşmayan vatandaşlara dil ve Türklük yönünden konferanslar verilmesi sağlanmıştır.⁵²³ Bu şube aynı zamanda Türk Dili üzerinde sentaks (söz dizimi) folklorla önemli bir şekilde uğraşmaktadır. Ağustos ayında, İstanbul'da açılacak olan Dil Kurultayına raporunu hazırlamakla meşgul bulunan bu şube kurultaya gidecek delegeyi de seçmiştir.⁵²⁴ Bu şube, folklor yönünden çalışmalarının sonuçlarını iyi bir biçimde almaya başlamış ve Dil Kurumu'na 100 adet folklor göndermiştir.⁵²⁵

⁵²² "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 23-24.

⁵²³ "Faydalı Bir Kurumumuz", *Akgünler Gazetesi*, 2 Aralık 1935, Sayı: 10, Yıl: 1, s. 2.

⁵²⁴ "Halkevimizin On Beş Günlük Çalışmaları", *Akgünler Gazetesi*, 20 Haziran 1936, Sayı: 18, Yıl: 2, s. 2.

⁵²⁵ "Halkevimizin On Beş Günlük Çalışmaları", *Akgünler Gazetesi*, 8 Temmuz 1936, Sayı: 19, Yıl: 2, s. 1.

24 Ağustos 1936'da üçüncü Dil Kurultay Günü düzenlenmiştir.⁵²⁶ Adana Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi ise 24 Ağustos'ta İstanbul'da toplanan Üçüncü Dil Kurultayı'nın çalıştığı üç gün için bir kutlama programı düzenlemiş ve başarı ile uygulamıştır. Böylece dil konusu üzerine üç konferans verdirip, Halkevi bahçesinde güzel bir konser düzenlemiştir. Halkevi bandosu aracılığıyla da halka Kurultay Marşını ve ulusal parçaları dinleten Komite, konferansları ve konseri şehrin dört yerinde ve cezaevindeki hoparlörle yayınlamıştır.⁵²⁷

26 Eylül 1936'da Dil Bayramı kutlanmıştır. Bu ulusal bayramda Halkevi bahçesinde toplanan vatandaşlara verilen bir konferansla bu mutlu günün tarihini ve önemini anlatmıştır.⁵²⁸ Adana Halkevi bandosunun Dil Kurultayı Marşı'nı çalmaya başlamasıyla törene başlanmış, ardından da Öğretmen Arif Nihat Asya tarafından Dil İnkılâbı ile ilgili bir söylev verilmiştir. Daha sonra ise iki öğrenci öz Türkçe şiirler okumuştur. Bütün bunlar aynı zamanda şehrin kalabalık yerlerindeki hoparlörler aracılığıyla yayınlanmıştır. Bu törene Adana Halkevi bandosunun çaldığı Cumhuriyet Marşı ile son verilmiştir.⁵²⁹

1936 yılı içinde Adana Halkevi, Adana ve Adana'ya bağlı olan yerlerden derlediği folklor malzemesi ve dil bilimi özelliklerini Dil Kurumu Genel Sekreterliği'ne göndermiştir.⁵³⁰

15 Nisan 1937 Cumartesi günü; Dil, Tarih, Edebiyat ve Güzel Sanatlar Şubesi'nden 25 kişilik bir grup yeni açılmış olan Ceyhan Halkevi'ne gitmiştir. Bu grup, Ceyhan Belediyesi, Ceyhan halkı, Ceyhan Halkevi üyeleri tarafından karşılanmış ve ağırlandı. Cumartesi akşamı kafileden Güçlü, Atakan, Erev, Niyazi, Hakkı, Hilmi, Ayas, İsmail sololar ve orkestralar halinde bir konferans vermiştir. Raşit

⁵²⁶ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 28.

⁵²⁷ "Halkevinin Çalışmaları", *Akgünler Gazetesi*, 30 Eylül 1936, Sayı: 21, Yıl: 2, s. 1.

⁵²⁸ "Halkevinin Çalışmaları", *Akgünler Gazetesi*, 30 Eylül 1936, Sayı: 21, Yıl: 2, s. 1; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 28.

⁵²⁹ "Halkevimiz Dil Bayramını Nasıl Yaşattı?", *Akgünler Gazetesi*, 30 Eylül 1936, Sayı: 21, Yıl: 2, s. 4.

⁵³⁰ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 30.

Binöz “Atatürk” kelimesi hakkında orijinal tetkiklere dayanır bir konferans vermiş ve şiirler okunmuştur.⁵³¹

26 Eylül 1937 Pazar günü ve akşamı yine Halkevinin bahçesinde büyük bir törenle dil bayramı kutlanmıştır. Tören saat 15.00’den itibaren askeri bandonun çaldığı güzel parçalar arasında başlamıştır. Törende Adana Halkevi üyesi olan Arif Nihat Asya tarafından “Dil İnkılâbı” hakkında, ayrıca “Dil Devrimi”, “Dil Teorisi”, “Dil Bayramının Önemi” konularında da söylevler verilmiş, talebeler tarafından Türkçe şiirler okunmuş, halka dil bayramını kutlayan rozetler dağıtılmış, gece olunca Adana Halkevi binası elektrikler ile aydınlatılmıştır. Bu törende söylenen söylev ve şiirler de hoparlörlerle şehre yayılmıştır. Bu gece için Halkevi’nin bahçesine 500 dinleyici gelmiştir.⁵³²

1937 yılında Adana Halkevi’nde Adana Dil-Tarih Fakültesi öğrencisi Sabahat Tukeyu 13 Kasım akşamı Güneş-Dil teorisi hakkında bir konferans vermiştir. Bu konferansın içeriği Türk dilinin kıdemini ilimle kanıtlama ve birçok Avrupa kelimelerini Eski Türkçeye çevirmek olmuştur. Sabahat Tukeyu’nun kendi araştırma ve incelemelerine ek olarak Hasan Reşit Tankut’un Bükreş Filoloji Kongresi’nde sunulan tezi de okunmuştur. Konferans sürekli araştırma ve incelemelere dayanan ilmî bir konferans şeklinde devam etmiştir.⁵³³

1939 yılında Hars Komitesi’yle işbirliği yapılarak, çalışmalara devam edilmiş ve Etili vatandaşlar üzerinde öz ana dil öğretimleri verilmiştir.⁵³⁴

İlk “Türk Dil Kurultayı”nın açılış günü olan 26 Eylül 1932 tarihi ülkemizde “Dil Bayramı” olarak kabul görmüştür. Adana Halkevi’nin kuruluş yılından bu yana kutlanan bu bayram 26 Eylül 1941’de kapsamlı bir program dâhilinde gündüz ve gece törenleriyle kutlanmıştır.⁵³⁵ 20 Ekim 1941’de Adana Halkevi İdare Heyeti rutin

⁵³¹ “Halkevinde Bir Ay 15 Mart-15 Nisan”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 2, Seyhan Basımevi, Adana, Mayıs 1937, s. 26-27.

⁵³² “Adana Halkevi’nde”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 5, Seyhan Basımevi, Adana, Kasım 1937, s. 30; “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 58.

⁵³³ “Adana Halkevi’nde”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 6, Seyhan Basımevi, Adana, Aralık 1937, s. 33.

⁵³⁴ “Şubat ve Mart Aylarında Evimiz Çalışmalarının Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 17, Türksözü Basımevi, Adana, Nisan 1939, s. 32.

⁵³⁵ “Evimizin Bir Aylık Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 38, Türksözü Basımevi, Adana, Ekim 1941, s. 30.

toplantısını yapmış ve Dil Kurslarının açılması hakkında gerekli önlemler alınmış, hazırlıklara başlanmıştır.⁵³⁶

26 Eylül 1942 tarihinde Dil Bayramı kutlama töreni yapılmış ve gece İkinci Ortaokul Müdür Yardımcısı Sait Toraman tarafından bir konferans verilmiş Şair Cemal Oğuz tarafından da günün anlam ve önemine uygun bir şiir okunmuş, ardından Halk Müzikleri çalınmıştır.⁵³⁷

1945 yılının Eylül ayında Dil İnkılâbı'nın 13. yıldönümü dolayısıyla büyük bir tören düzenlenmiş ve bu bayram aşağıdaki program dâhilinde kutlanmıştır.

1- 26 Eylül günü saat 16-18 arasında hoparlörle çeşitli konularda sade dille yazılmış manzum ve mensur eserlerden parçalar yayınlanmış ve dil inkılâbının önemini belirten kısa söylevler verilmiştir.

2- Saat 18.00'de başta Vali Akif Eyidoğan ve Milli Eğitim Müdürü olmak üzere kalabalık bir topluluk ve öğrenciler ile birlikte, Atatürk Parkı'na gidilmiş bandonun çaldığı İstiklal Marşı'ndan sonra Parti ve Adana Halkevi'nin hazırladığı iki çelenk Atatürk Anıtı'na konulmuştur. Genç yazarlardan Aydın Nisari'nin okuduğu bir şiir dinlendikten sonra aynı kalabalık Halkevine dönmüştür.

3- Akşam saatlerinde Halkevi salonunda Öğretmen Okulu Edebiyat öğretmeni Ekrem Erkmen tarafından dil inkılâbının önemini belirten bir konferans verilmiştir. Celal Şimşek, Sabri Dil, Raşit Binöz ve öğrencilerin çeşitli konularda okuduğu şiirler dinlenerek toplantıya son verilmiştir.⁵³⁸

Adana Halkevi'nde 26 Eylül 1946 günü Dil Bayramı kutlanmış, Halkevi Bandosunun çaldığı İstiklal Marşı'ndan sonra Halkevi İdare Müdürü Enver Binokay tarafından Dil Bayramı'nın önemi hakkında ilmi bir hitabede bulunulmuştur. Ardından Selami Asyalı çeşitli dönemlere ait şiirler okumuş, Halkevi Edebiyat Kolu

⁵³⁶ "Evimizin Bir Aylık Faaliyeti", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 39, Türksözü Basımevi, Adana, Kasım 1941, s. 32.

⁵³⁷ "Halkevi Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 46, Ekim 1942, s. 31.

⁵³⁸ "Halkevi Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 81, Eylül 1945, s. 16.

Başkanı Aziz Eryalaz'ın, kendi yazdığı öz Türkçe şiirleri okumasıyla törene son verilmiştir.⁵³⁹

3.1.2. Edebi Faaliyetler

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi'nin başlıca çalışma alanlarından bir tanesi de edebiyat alanındaki faaliyetleri olmuştur. Bu şubenin edebiyat alanındaki çalışmalarının temel amacı Türk Edebiyatı'nın Dünya Edebiyatı'ndaki yükselme ve ilerleme ile paralel bir gelişim göstermesini sağlamaktır. Bunun yanı sıra Türk Edebiyatı'nın milli niteliğini bozabilecek zararlı etkilerden de korumaktır. Ayrıca edebi konularda ortaya çıkartılacak eserlerin özellikle Türk toplumunun gereksinimlerine cevap verebilen, dil inkılâbının halkın tüm katmanlarına yayılmasını sağlayıp kökleştiren, Türk toplumunun geçmişine ışık tutan değerleri, tarihi kahramanlıklarını ve milli mücadele hatıralarını içeren edebiyatla ilgili eserlerin artması ve edebiyat alanındaki genç yeteneklerin korunup teşvik edilmesi için de çaba gösterilmiştir. Ayrıca Halkevlerinin ilim, sanat, edebiyat alanlarında dünyaya gözlerini kapamış olan ünlü Türk büyüklerini anması ve milletin onlara karşı duyduğu saygıyı göstermek için törenler düzenlenmesi, toplantılar yapması istenmiştir.⁵⁴⁰

1934 yılında Adana Halkevi'nde bu şubenin Edebi Kolu, Dershaneler ve Kurslar Şubesi'yle işbirliği yaparak vatandaşlara toplu yerlerde yararlı konuşmalar içeren konferanslar verilmesini sağlamıştır.⁵⁴¹ Ayrıca Şubat 1935 yılına kadar vermiş olduğu çeşitli konulardaki konferansların sayısı 41'e ulaşmıştır. Bu konferanslarda gönüllü olarak konuşma yapan bazı Halkevi üyeleri: Maarif Müdürü Yunus Kâzım Bey, Erkek Muallim Mektebi Müdürü Naci, Erkek Muallim Mektebi öğretmenlerinden Raşid ve Fevzi, Gazi ve 23 Nisan mektebi başmuallimleri Vasıf ve Sedat, başmuallim Bekir Kaya, başmuallim Ömer Tekin, muallim Zülfikar ve Necmeddin Necip sayılabilir.⁵⁴²

⁵³⁹ "Halkevi Çalışmaları", *Çukurova Kültür Dergisi*, Sayı: 4, Bugün Basımevi, Adana, Kasım 1946, s. 17.

⁵⁴⁰ C.H.P. *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi*, s. 6-7.

⁵⁴¹ "Halkevimizin Başardığı İşler", *Akgünler Gazetesi*, 5 Ocak 1935, Sayı: 1, Yıl: 1, s. 3.

⁵⁴² "Halkevimiz Bir Ay İçinde Neler Yaptı?", *Akgünler Gazetesi*, 2 Şubat 1935, Sayı: 2, Yıl: 1, s. 1.

Şubat 1935 tarihinde, Millî Mücadele sırasında halk tarafından söylenilmiş türküler, destan ve menkıbelerin de fonograf (gramofon)la alınmasına ve notalarının yazılmasına karar verilmiştir.⁵⁴³

Mart 1935'te kararlaştırılan Karacaoğlan'ı anma gecesinin 18 Nisan'da yapılması planlanmıştır.⁵⁴⁴ Bu doğrultuda 18 Nisan'da Çukurovalı değerli bir halk şairi olan Karacaoğlan'ın şiirlerini seçip, toplamak ve hayatını daha iyi tanıtmak amacıyla Karacaoğlan Gecesi düzenlenmiştir. Karacaoğlan Gecesi'ne yakın çevrelerden köylüler çocuklarıyla katılmıştır.⁵⁴⁵ Karacaoğlan'ın basılmamış şiirlerini bilen kişiler ve türkülerini söyleyen saz şairleri de çağrılarak halka dinletirilmiştir. 19 Nisan'da ise bu dinletme okul öğrencilerine ayrıca yapılmıştır. Bu iki toplantı içerisinde söylenen konferanslar ve çalınan türküler Halkevi Salonu'nda, yer bulamayan diğer vatandaşlara da bahçeye konulan hoparlör aracılığıyla dinletilmiştir. 17 Mayıs 1880 tarihinde Adana'da ölen vali ve şair Ziya Paşa'nın anma töreni yapılmış, hayatı ve eserleri hakkında Halkevi'nde konferanslar verildikten sonra hep birlikte şairin Ulu Cami bahçesindeki mezarına gidilerek Halkevini temsil eden bir çelenk konulmuştur.⁵⁴⁶

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Haziran 1935'te, "Uçak Tehlikesi" hakkında Halkevinde iki konferans düzenlemiştir. Bu amaç doğrultusunda kurslar bölümü ile işbirliği yaparak ilerleyen zamanlarda bu konu hakkında büyük toplantı yerlerinde söylevler verilmesi kararlaştırılmıştır.⁵⁴⁷

Şubat 1936 tarihinde Edebiyat Kolu; Halk Dershaneleri Komitesi ile işbirliği yaparak kahvehanelerde, Halk Kürsülerinde konferanslar da vermiştir. Folklorlar üzerinde de önemli çalışmalara başlanmıştır. Bu komite, "12 Yılın Kültürü" adlı bir broşür ile 5 Ocak Adana'nın Kurtuluş Bayramını yeni yetişecek genç öğrencilere daha iyi

⁵⁴³ "Halkevimizde Önümüzdeki Sene İçinde Daha Verimli İşler Görülecek", *Akgünler Gazetesi*, 2 Mart 1935, Sayı: 3, Yıl: 1, s. 1.

⁵⁴⁴ "Evimizin Aylık Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 6 Nisan 1935, Sayı: 4, Yıl: 1, s. 3.

⁵⁴⁵ "Halkevimizin Nisan Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 9 Mayıs 1935, Sayı: 5, Yıl: 1, s. 4.

⁵⁴⁶ "Geçen Ay İçinde Halkevimiz", *Akgünler Gazetesi*, 3 Haziran 1935, Sayı: 6, Yıl: 1, s. 2; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 24.

⁵⁴⁷ "Halkevi Geçen Ay Ne Yaptı?", *Akgünler Gazetesi*, 1 Temmuz 1935, Sayı: 7, Yıl: 1, s. 2.

anlatmak için 2.000 adet “5 İkinci Kânun” kitabını bastırıp bayram günü ilkokullara dağıtmıştır.⁵⁴⁸

Adana’daki 12 gazinoda, 1935 yılının kış mevsiminde 34, ilkbahar mevsiminde ise 21 olmak üzere toplamda 55 konferans verilmiştir. 1936 yılının kış mevsiminin Şubat ayına kadar da halk tarafından ilgi ile dinlenen 34 konferans verilmiştir. Bundan başka Adana Halkevi salonunda 4, cezaevinde 7 ve 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nda 4, halk konferansı verilmiştir.⁵⁴⁹ 18 Nisan 1936 yılında, Karacaoğlan Gecesi düzenlenmiştir. 17 Mayıs 1936’da Ziya Paşa’yı anma töreni yapılmıştır.⁵⁵⁰

27 Mart 1937’de Adana Halkevi’nde Şair Nedim’i anmak için bir gece düzenlenmiştir. Halkevi üyesi Belkıs Zincirkıran şairin hayatını devirden kabartmalarla⁵⁵¹ film halinde seyircilere sunmuştur.⁵⁵² Yine Halkevi üyelerinden Belkıs Zincirkıran, Arif Nihat Asya, Raşit Binöz, Kemal Ilgaz ve Celal Sahir Mutur tarafından Şair Nedim’in hayatı, edebi kimliği hakkında söylevlerde bulunmuş, Nedim’den şiirler okunmuş ve parçalar çalınmıştır.⁵⁵³

Adana İli içinde yaşamış ve halk arasında ulusal türküleri ile ünlenmiş olan Karacaoğlan için Halkevi şubesinde bir gece düzenlenmiştir. 18 Nisan 1937’de gerçekleştirilen Karacaoğlan Gecesi için basımevinde bastırılarak dağıtılan programa göre hareket edilmiştir. Karacaoğlan araştırmalarında büyük bir payı olan Yalman Yalgın (Ali Rıza) şairin hayatını özetleyerek anlatmış ve kendi araştırmalarında ulaştığı bilgileri sunmuştur. Belkıs Zincirkıran da vermiş olduğu bir söylevle gecede bulunmuştur.⁵⁵⁴ Karacaoğlan Gecesi’ne önceki seneden farklı olarak yakındaki kasabalardan Karacaoğlan türküsü okuyan bir kadın, beş erkek olmak üzere altı

⁵⁴⁸ “Halkevimizin 1935-1936 Yılındaki Çalışmalarının Kısa Bir Bilânçosu”, *Akgünler Gazetesi*, 23 Şubat 1936, Sayı: 13, Yıl: 2, s. 3.

⁵⁴⁹ “Halkevimizin 1935-1936 Yılındaki Çalışmalarının Kısa Bir Bilânçosu”, *Akgünler Gazetesi*, 23 Şubat 1936, Sayı: 13, Yıl: 2, s. 4; “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 26-27.

⁵⁵⁰ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 28.

⁵⁵¹ Kil, alçı, taş vb. işlenebilir gereçleri girintili çıkıntılı yüzeyler durumunda biçimlendirerek yapılan eser, rölyef.

⁵⁵² “Halkevinde Bir Ay 15 Mart-15 Nisan”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 2, Mayıs 1937, s. 26.

⁵⁵³ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 57.

⁵⁵⁴ “Halkevinde Bir Ay 15 Nisan-15 Mayıs”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 3, Seyhan Basımevi, Adana, Haziran 1937, s. 34.

köylü getirmişlerdir. Şehirden ise sazcular ve okuyucuların çağırılması ile halkın bu konudaki istekleri gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Halkevi binasının kapasite yetersizliğinden dolayı bu geceki toplantı Asri Sinema Binasında yapılmıştır. 1.200 kişinin toplandığı sinema binasında Karacaoğlan'ın hayatı, edebi kimliği hakkında söylevler verilmiş ve şiirleri okunmuştur. 21 Nisan 1937'de büyük şairimiz Abdülhak Hamit Tarhan için bir gece düzenlenerek şairin hayatı, özellikleri hakkında edebi tahlil konularında yazar olan Taha Toros ve Arif Nihat Asya tarafından birer konferans verilmiştir. Belkıs Zincirkıran ve Celal Sahir Muter tarafından da şiirleri okunmuştur.⁵⁵⁵

8 Mayıs 1937'de Ziya Gökalp için bir gece tertip edilmiş, üyelere Naci Ecer tarafından Ziya Gökalp'in hayatı anlatılmış; Sıtkı Avcı tarafından bestelenmiş şiirleri müzikle okunmuştur.⁵⁵⁶

19 Eylül 1937 tarihinde Finlândia Konferansı düzenlenmiştir. Alman gazeteci, seyyah ve öğretim üyesi Bay Herman Kolp'un projeksiyon ile gösterdiği canlı resimler gerekçesiyle verdiği Türkçe açıklamalarla Finlandiya halkını yakından tanıtmıştır. Bu halkın adetleri, dili, medeni seviyesi hakkında konuşma yapmıştır. Konferans dinleyiciler için hem eğlenceli hem de faydalı bir konferans olmuştur.⁵⁵⁷

20 Kasım 1937'de Adana Halkevi şubesi, müzikli bir edebiyat gecesi düzenlemiştir. 250'den fazla kişinin katıldığı bu gece de üyelere Belkıs Zincirkıran, "Tevfik Fikret", Necmettin Esin, "Serveti Fünun Edebiyatı" hakkında birer konferans vermişlerdir. Raşit Binöz, Arif Nihat Asya, Celal Sahir Muter ve Berrin "Bir Lâhzai Teahhur", "Hemşirem için", "Sis", "Siyah Bacı" şiirlerini okudular. Ayrıca bu gecede öğrenciler tarafından şiirler okunmuştur. 27 Kasım 1937 akşamında Adana Halkevi şubesi, Kütüphane ve Yayın şubesi ile işbirliği yaparak Adana şairlerinin hatıralarını anmak için bir gece düzenlemiştir. 300 den fazla kişinin katıldığı bu gece de kütüphane üyesi Taha Toros tarafından Adana şairleri hakkında bir konferans verilmiştir. Necmettin Esin, Celal Sahir Muter, Kafoğlu İzzet, Arif Nihat Asya tarafından da Adana'da yetişen şairlere ait birçok şiir okunmuştur. Mehmet Refik

⁵⁵⁵ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 57.

⁵⁵⁶ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 58.

⁵⁵⁷ "Adana Halkevinde Dört Buçuk Ay", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 4, Ekim 1937, s. 23.

Gülek tarafından bir monolog (söyleni, duygularını, niyetlerini açığa vuran konuşma) söylenmiş, İzzet Gerçekler, Sıtkı Avcı ve arkadaşları tarafından ise saz eşliğinde Adana şarkıları okunmuştur.⁵⁵⁸

2 Aralık 1937 günü Namık Kemal için tertip edilen gecede komite başkanı tarafından Namık Kemal'in hayatı hakkında bir konferans verilmiş, Adana Halkevi üyesi Raşit Binöz tarafından Namık Kemal'in piyesi ve şiirleri okunmuş, orkestra ve Sıtkı Avcı gurubu tarafından müzik parçaları çalınmıştır. Törene gelen kişilerin sayısı 300'den fazla olmuştur.⁵⁵⁹

Halkevi Şubesi 1937 yılında "Görüşler" adında kültürel ve aylık bir dergi çıkarmaya başlamıştır. Üçüncü sayısı yayımlanan bu derginin yazı işlerini üzerine alan öğretmenlerin tatil dönemlerinde Adana'dan ayrılmaları, okulların kapalı bulunması ve bu mevsimlerde şehrin okuyucu sayısının azalması dolayısıyla yaz aylarında derginin çıkarılmaması uygun görülmüştür. Görüşler dergisi Adana'da büyük ilgi ile karşılanmıştır.⁵⁶⁰

30 Nisan 1938 tarihinde Adana Halkevi'nde Karacaoğlan Gecesi düzenlenmiştir. Gece saat 20.30'da Öğretmen Okulu korosunun İstiklâl Marşını söylemesi ile açılmıştır. Müze direktörü Yalman Yalın, Belkıs Zincirkıran ve Taha Toros Karacaoğlan hakkında söylevlerde bulunmuşlardır.⁵⁶¹

17 Mayıs 1938'de Adana Valiliği'nde, merhum şair Ziya Paşa için bir tören yapılmıştır. Gündüz mezarında öğretmen Mürşide Akyol, gece ise Halkevinde Yayın Komitesi Başkanı Taha Toros birer konferans vermişlerdir. Bu konferanslar hoparlörler ile de dinletilmiştir. Celal Sahir Muter, Ziya Paşa'dan şiirler okumuş; müzik kolu tarafından da parçalar çalınmıştır.⁵⁶²

⁵⁵⁸ "Adana Halkevi'nde", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 6, Aralık 1937, s. 33-34; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 58-59.

⁵⁵⁹ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 59.

⁵⁶⁰ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 59.

⁵⁶¹ "Halkevinde", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 11, Türksözü Basımevi, Adana, Mayıs 1938, s. 50.

⁵⁶² "Halkevinde", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 11, Mayıs 1938, s. 50; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 66; "Dil-Tarih-Edebiyat Komitesi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 15, Şubat 1939, s. 4.

28 Ocak 1939'da divan edebiyatı ve Fuzuli gecesi yapılmıştır.⁵⁶³ 30 Nisan 1939 tarihinde özellikle Karacaoğlan olmak üzere Adana Halkevi'nde geniş kapsamlı bir programı olan halk şairleri gecesi yaşatılmıştır.⁵⁶⁴

5 Mayıs 1943 Çarşamba akşam saatlerinde bir "Halk Edebiyatı Gecesi" düzenlenmiş ve Öğretmen Belkis Zircirkıran'ın konferansından sonra Öğretmen Raşit Binöz, Eymen Göknel, Celal Sahir Muter ve Sait Toroman tarafından Halk Şairlerinden şiirler okunmuştur. Ardından Muzaffer Özbaran, Cahit Dayı, Ahmet Gülşen, Mahmut Soyarslan ve İzzet Gerçeker tarafından ulusal sazlarla ve sesle Halk Havaları söylenmiş ve çalınmıştır. 17 Mayıs 1943 Pazartesi günü saat 18.00'de Şair Ziya Paşa'nın mezarı Adana Halkevi üyeleri ve halktan 100 kişiye yakın ziyaretçi tarafından ziyaret edilmiştir. Mezar başında Halkevi Bandosunun matem marşından sonra, Müze Müdürü Naci Kum tarafından Ziya Paşa'nın ruhuna hitap edilmiş ve Öğretmen Celal Sahir Muter tarafından aynı amaçla bir şiir okunmuştur. Yine aynı akşam Halkevi Temsil Salonunda düzenlenen Ziya Paşa'yı anma töreninde Milli Eğitim Müdürü Şevket Süreyya Ayaç tarafından şairin hayatı ve sanatı hakkında bir konferans verilmiştir. Öğretmen Vehbi Evinç, Celal Sahir Muter ve Raşit Binöz tarafından Ziya Paşa'nın şiirlerinden parçalar okunmuştur. Gece, Halkevi Klasik Müzik ekibinin Ziya Paşa'nın yazdığı şarkılardan seçilmiş parçalardan oluşan konseri ile sona ermiştir.⁵⁶⁵

22 Nisan 1944 Karacaoğlan gecesi yapılmıştır.⁵⁶⁶ Şair Namık Kemal'in hatırasına 21 Aralık 1944 gecesi Adanan Halkevi'nin büyük salonu yüzlerce vatandaş tarafından doldurulmuş ve şair saygı ile anılmıştır. Ayrıca Halkevinde gençler tarafından şairin hayatına, eserlerine dair konuşmalar yapılmış ve şiirler okunmuştur.⁵⁶⁷ 23 Mart 1945'de bir Şairler Gecesi düzenlenmiş ve halkevinde bu konuda yetişmiş genç şairler şiirlerini okumuşlardır.⁵⁶⁸

17 Mayıs 1945'de düzenlenen Ziya Paşa'yı anma gününde saat 17.00'de şairin mezarına gidilmiş burada öğretmen Aziz Eryalaz'ın konuşması dinlenmiştir. Gece yapılan toplantıda da Öğretmen Okulu Müdürü Naci Ecer'in "Ziya Paşa'nın Hayatı

⁵⁶³ "Dil-Tarih-Edebiyat Komitesi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 15, Şubat 1939, s. 4.

⁵⁶⁴ "Evimizin Nisan-Mayıs Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 18, Mayıs 1939, s. 32.

⁵⁶⁵ "Adana Halkevinin Bir Aylık Tarihi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 53, Mayıs 1943, s. 14.

⁵⁶⁶ "Adana Halkevinin Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 64-65, Nisan-Mayıs 1944, s. 24.

⁵⁶⁷ "Evimizin Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 72, Aralık 1944, s. 16.

⁵⁶⁸ "Evimizin Mart, Nisan Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 75-76, Mart-Nisan 1945, s. 16.

ve Edebi Şahsiyeti” hakkındaki konferansı ile Edebiyat öğretmeni Ekrem Erkmen’in “Türk Dili ve Ziya Paşa” konulu konuşması dinlenmiştir. Gecenin sonunda da Ziya Paşa’dan şiirler okunmuştur.⁵⁶⁹ 1945 yılı Adana Halkevi faaliyetleri arasında geçen bir yıl içinde Edebiyat Kolu tarafından iki hitabe, bir şiir okuma ve bir şiir yazma yarışması olmak üzere 4 yarışma açılmış, bu yarışmalara 175 genç katılmış ve derece alanlara ödülleri verilmiştir. Ayrıca gençler arasında Milli Şiirler Gecesi düzenlenmiş 2 kez de Şair gecesi yapılmıştır.⁵⁷⁰

5 Kasım 1946 günü Nurullah Ataç “Şiir” hakkında bir konuşma yapmıştır.⁵⁷¹ 1947 yılı Mart ayında haftanın her Salı gününde “Edebiyatçılar” ve “Edebiyatı Sevenler” adı altında düzenlenen gecelere devam edilmiştir.⁵⁷²

3.1.3. Tarihi Çalışmalar

CHF Kâtibi Umumiliği’ne ait 24 Ocak 1933 tarihli ve 5/17 numaralı tamimde Halkevlerinin Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi’nin Tarih Kolu’nun Dil Kolu’nda olduğu gibi Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti tarafından verilen direktiflere göre faaliyetlerini belirlemesi istenmiştir.⁵⁷³

Milli ve yerel tarihle ilgili genellikle de tarihi konular üzerinde çalışan uzmanlar, âlimler tarafından ortaya çıkarılan gerçekleri, tamim mahiyetinde yazılarla, tercümelerle, hülâsalarla veya konferanslarla geniş halk kitlesine yaymak, yerel tarih hakkında kendi çevrelerinde yapılacak araştırmalarla yeni belgeler elde etmeye ve bunları ilmi şartlara uygun olarak yayınlamaya çalışmaktı. Bununla birlikte Halkevi bölgesindeki tarihi eser ve abidelerin iyi korunması için ilgilileri bilgilendirmek, aynı zamanda bu eserlerin korunması amacıyla kurulmuş olan özel cemiyetlere yardım etmek, halkı da konuşmalarla, temaslarla tarihi eserleri korumaya davet etmek Tarih Kolu’nun başlıca vazifeleri olmuştur.⁵⁷⁴

1933 yılında Tarihi Çalışmalar konusunda şube; 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ile Ziya Paşa’yı anma günlerini Adana’da önemlerine uygun bir

⁵⁶⁹ “Evimizin Mayıs-Haziran Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 77-78, Mayıs-Haziran 1945, s. 16.

⁵⁷⁰ “Evimizin Bir Yıllık Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 85-86, Ocak-Şubat 1946, s. 31.

⁵⁷¹ “Halkevi Çalışmaları”, *Çukurova Kültür Dergisi*, Sayı: 4, Kasım 1946, s. 17.

⁵⁷² “Bir Aylık Halkevi Çalışmaları”, *Çukurova Kültür Dergisi*, Sayı: 8, Mart 1947, s. 16.

⁵⁷³ *Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilâtına Umumi Tebliğatı*, Tamim No: 47, Cilt: 2, s. 43.

⁵⁷⁴ *C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi*, s. 29.

şekilde yaşatmak için düzenleme yapıp önlem almış, Ziya Paşa'yı anma törenine halkın katılımını sağlamış ve bu konuda konferans ve söylevler verdirmiştir.⁵⁷⁵

8 Mart 1934 tarihinde Halkevlerinin kurulmasında etkin rol oynamış olan ve aynı zamanda Andımızın yazarı merhum Reşit Galip'in hatırasını anmak için beş yüze yakın Halkevi üyesinin katılımı ile Adana Halkevinde bir tören yapılmıştır. Aynı yılda Adana Halkevi, 18 Mart Çanakkale Zaferi'nin yıldönümü nedeniyle tören yapmış, asker ve sivil 600 kişinin katılımı ile yapılan bu törende yetkili kimseler tarafından Çanakkale ve İstiklal Harpleri ile ilgili verilen konferanslarla zafer hatıraları canlandırılmıştır.⁵⁷⁶

Adana Halkevi 1934 yılındaki çalışmalarında Adana'nın Kurtuluş tarihi için belgeler (vesikalar) derleme işine özen göstermiştir.⁵⁷⁷ 5 Ocak 1935'te, Adana Kurtuluş Bayramı'nda ilkokul öğrencilerine bu günün önemini ve ulusal özgürlüğün değerini anlatmak üzere 2.000 adet kitapçık bastırılmıştır.⁵⁷⁸

1935 yılında Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi Tarih Kolu'nun, önümüzdeki sene içinde yapmayı tasarladığı işlerden en önemlisi Adana Kurtuluş Savaşı tarihine temel oluşturacak belgeleri hazırlamaktır. Çünkü on üç yıldır ihmal edilen bu çalışmanın lâyıkıyla başarılmasının çok değerli bir hizmet olacağı düşünülmüştür. Bu çalışma için kırk sayfayı geçen ve her sayfasında birer soru bulunan "Adana Kurtuluş Sorguları" adlı bir kitap bastırılmasına karar verilmiştir. Bu kitap iki binden fazla basılmış olup, Milli Mücadeleye katılmış olan kişilere dağıtılacak ve soruların cevapları alındıktan sonra tasnif edilecekti. Yeniden sorulması gereken sorular hazırlanmış, bu sorgu işi çeşitli yollarla yalnızca Kurtuluş Savaşı ile genişletilmiştir. 1935 yılı sonunda Millî Müdafaa Vekâleti'ndeki bilgilerden de yararlanılmış, ayrıca

⁵⁷⁵ "Halkevimizin Bir Yıllık Faaliyeti", 23 Şubat Dergisi, s. 35; "Adana Halkevi", Görüşler Kültür Dergisi, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 16-17.

⁵⁷⁶ "Adana Halkevi", Görüşler Kültür Dergisi, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 20.

⁵⁷⁷ "Halkevimizin Başarıdığı İşler", Akgünler Gazetesi, 5 Ocak 1935, Sayı: 1, Yıl: 1, s. 3.

⁵⁷⁸ "Adana Halkevi", Görüşler Kültür Dergisi, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 24.

büyük bir vesika koleksiyonu, kurtuluş tarihini yazacak olan komisyona verilmesi amaçlanmıştır.⁵⁷⁹

Adana Halkevi 1935 yılının Haziran ayında Kurtuluş Savaşı tarihini meydana çıkaracak belgeleri derlemek için yapmış olduğu çalışmaları sonuca ulaştırıp sorgu işlerini tamamlamıştır.⁵⁸⁰ Adana Kurtuluş Tarihi'ne ait belgelerin derlenmesine bir temel oluşturmak için "Soru Dergisi" basılmıştır.⁵⁸¹ Bu dergi savaşta bulunanlara ve ilgililere dağıtılmış ayrıca Adana tarihi için bütçeden önemli bir ödenek ayrılmıştır.⁵⁸² 1935 yılında Adana Halkevi, Adana Kurtuluş Tarihi dışında Adana şehrinin de tarihini hazırlamak üzere araştırmalara başlamıştır.⁵⁸³

23 Şubat 1935'te, Halkevlerinin açılış yıldönümü, 18 Mart Pazartesi Çanakkale Zaferi'nin 20. yıldönümü ve 31 Mart Pazar günü II. İnönü Zaferi'nin 14. yıldönümleri büyük törenlerle kutlanmıştır.⁵⁸⁴ 9 Nisan 1935'te, Mimar Koca Sinan'ın 347. yıldönümü yapılmış, Mimar Sinan'ın hayatı ve eserleri hakkında konferanslar verilmiştir. Ayrıca önemli olan eserleri yansıtım aracılığıyla seyircilere izlettirilmiştir.⁵⁸⁵ Gündüz söylevler verilip, gece de Büyük Millet Meclisinin ilk açılma konuları hakkında konferanslar sunulurken 23 Nisan Bayramı da yoğun bir ilgi ile kutlanmıştır.⁵⁸⁶

Mayıs ayı içinde Cumhuriyet Halk Partisinin dördüncü büyük kurultayının açılışı dolayısıyla Halkevinde toplantılar yapıldı. Partinin kuruluşu ve gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler hakkında gazetelere yazılar yazıldı ve yazdırıldı. Ayrıca partinin kuruluş yıldönümü 09 Mayıs günü coşkun sevinçlerle kutlanmıştır. Halkevinde yine

⁵⁷⁹ *Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı*, s. 29; "Halkevimizde Önümüzdeki Sene İçinde Daha Verimli İşler Görülecek", *Akgünler Gazetesi*, 2 Mart 1935, Sayı: 3, Yıl: 1, s. 1.

⁵⁸⁰ "Halkevi Geçen Ay Ne Yaptı?", *Akgünler Gazetesi*, 1 Temmuz 1935, Sayı: 7, Yıl: 1, s. 2.

⁵⁸¹ "Halkevimizin 1935-1936 Yılındaki Çalışmalarının Kısa Bir Bilânçosu", *Akgünler Gazetesi*, 23 Şubat 1936, Sayı: 13, Yıl: 2, s. 3; *Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 3.

⁵⁸² "Halkevimizin 1935-1936 Yılındaki Çalışmalarının Kısa Bir Bilânçosu", *Akgünler Gazetesi*, 23 Şubat 1936, Sayı: 13, Yıl: 2, s. 3.

⁵⁸³ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 24.

⁵⁸⁴ "Evimizin Aylık Bilânçosu", *Akgünler Gazetesi*, 6 Nisan 1935, Sayı: 4, Yıl: 1, s. 3; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 24.

⁵⁸⁵ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 24.

⁵⁸⁶ "Halkevimizin Nisan Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 9 Mayıs 1935, Sayı: 5, Yıl: 1, s. 4.

Mayıs ayında, Büyük Önder Atatürk'ün 16 yıl önce Samsun'a ilk ayak bastığı 19 Mayıs gününü anmak içinde kutlamalar yapılmıştır.⁵⁸⁷

29 Ekim 1935'te, Cumhuriyet Bayramımızın 12. yıldönümü nedeniyle Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi ile ortak hareket ederek 28 Ekim gecesi halk kahvelerinde ve bayram günlerinde de Halk Kürsüleri'nde konferanslar verilmiştir.⁵⁸⁸

Komite tarafından tarihsel incelemeler yapılmaya ve fotoğraflar alınmaya yeni yılda çıkarılacak kitap için de materyal toplanmaya karar verilmiştir. 5 Ocak 1936'da Adana'nın Kurtuluş Bayramı için broşür hazırlanıp ve Kurtuluş hatırası olmak üzere ilkokul öğrencilerine dağıtılacaktı. Bu çalışmaların yanı sıra Halkevinde Türk Tarihinin ana hatlarına ait konferanslar tertip edilecek ve hoparlörlerle halkın dinlemesi sağlanacaktı.⁵⁸⁹

1936 yılına gelindiğinde, Adana'nın kurtuluş günü olan 5 Ocak'ta özellikle memleketteki çocuklara işgalin acısını ve ulusal egemenliğin önemini anlatmak için 5 Ocak adlı bir kitapçık yayımlanmış ve bundan 2000 tane ilkokulların son sınıflarına dağıtmış ve bunların okunmasını sağlamıştır. Yine bu yıl içerisinde;

5 Ocak Adana Kurtuluş Bayramı,

18 Mart Çanakkale Zaferi,

31 Mart İkinci İnönü Zaferi,

4- 9 Nisan Mimar Sinan Gecesi,

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı,

19 Mayıs Atatürk Günü,

21 Temmuz Montrö Zaferi,

30 Ağustos Zafer Bayramı,

⁵⁸⁷ "Geçen Ay İçinde Halkevimiz", *Akgünler Gazetesi*, 3 Haziran 1935, Sayı: 6, Yıl: 1, s. 2.

⁵⁸⁸ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 24.

⁵⁸⁹ "Faydalı Bir Kurumumuz", *Akgünler Gazetesi*, 2 Aralık 1935, Sayı: 10, Yıl: 1, s. 2.

29 Ekim’de ise on üçüncüsü kutlanan Cumhuriyet Bayramı için törenler düzenlenmiştir.⁵⁹⁰

Adana Halkevi’nin düzenlediği program doğrultusunda 1936 yılında, Adana Kurtuluş Tarihi ile ilgili belgelerin derlenmesine önemle devam edilmiştir. Bu amaçla kurtuluş mücahitleri ile görüşerek onlardan bilgi almak için şube üyesinden bir kişi yakında olan kasabalara ve İstanbul’a gönderilmiştir. Bunun sonucundaysa şimdiye kadar kahramanlardan 186 sayfa hatıra, 62 fotoğraf, 34 belge temin edilmiştir.⁵⁹¹ Bu şubenin Tarih Kolu iki senelik bir program içinde bitirilmesi planlanan “Adana Kurtuluş Savaşı” belgelerini derleme işinde büyük ilerleme kaydetmiştir.⁵⁹²

Çanakkale’de kazanılan 18 Mart 1915 zaferinin 21. Yıldönümü 18 Mart 1936 tarihinde Halkevi salonunda büyük bir kalabalık eşliğinde anılmıştır. Bu zaferin siyasi ve askeri açıdan önemini anlatan hatiplerin sözleri, şehrin önemli yerlerinde bulunan hoparlörler aracılığıyla geniş bir halk kitlesine dinletilmiştir.⁵⁹³

Büyük Türk Mimarı Koca Sinan’ın ölüm yıldönümü sebebiyle 9 Nisan Perşembe gününün akşamı Halkevinde bir anma töreni yapılmış ve bu törene birçok vatandaş katılmıştır. Hatipler, Koca Sinan’ın Hayatı ve eserleri hakkında bilgi vermiştir.⁵⁹⁴

30 Ağustos Zaferi 1936 yılında da coşku ile kutlanmıştır. Bu ulusal bayramda Adana Halkevi bahçesinde toplanan vatandaşlara verilen bir konferansla bu mutlu günün tarihi ve önemi anlatılmıştır.⁵⁹⁵

27 Ocak 1937’de⁵⁹⁶ Hatay’ın özerkliğine kavuşması nedeniyle, 31 Ocak 1937’de yapılan büyük mitingden sonra Adana Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi’nde müzikli ve çaylı bir gece tertip ederek birçok Hataylı insanın da katılımı ile samimi

⁵⁹⁰ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 28.

⁵⁹¹ *Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde*, s. 159; “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 30.

⁵⁹² “Halkevimizin On Beş Günlük Çalışmaları”, *Akgünler Gazetesi*, 20 Haziran 1936, Sayı: 18, Yıl: 2, s. 2.

⁵⁹³ “Çanakkale Zaferi”, *Akgünler Gazetesi*, 1 Nisan 1936, Sayı: 15, Yıl: 2, s. 2.

⁵⁹⁴ “Sinan Gecesi”, *Akgünler Gazetesi*, 23 Nisan 1936, Sayı: 16, Yıl: 2, s. 1.

⁵⁹⁵ “Halkevinin Çalışmaları”, *Akgünler Gazetesi*, 30 Eylül 1936, Sayı: 21, Yıl: 2, s. 1.

⁵⁹⁶ Alper Bakacak, “Atatürk Döneminde Türkiye’nin Dış Politikası”, (Editör: Temuçin Faik Ertan), *Başlangıcından Günümüze Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, 3. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2014, s. 231; Mehmet Gönlübol, Cem Sar, “1919-1938 Yılları Arasında Türk Dış Politikası”, *Olaylarla Türk Dış Politikası*, 10. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2014, s. 130.

bir konferans verilmiştir. 21 Şubat 1937’de Halkevlerinin açılış yıldönümü sebebi ile gündüz yapılan törende yazar tarafından bugünün önemi hakkında bir söylev verilmiş ve gece Adana Halkevi salonunda özel davetlilere bir gece toplantısı düzenlenerek Halkevi üyelerinin bugünün onuruna candan kaynaşmaları sağlanmıştır.⁵⁹⁷

18 Mart 1937’de Çanakkale Zaferi’nin 22. yıldönümü kutlandı. Erkek öğretmen okulu orkestrası ve Adana Halkevinin Güzel Sanatlar Kolu üyeleri müzikle, Hadi Okan güzel söyleviyle, Teğmen Sabahaddin Çanakkale Haritası önünde Askeri açıklamalar ile liseden Sedat Toydemir Mehmet Akif’in Çanakkale şiiriyle zaferi yaşatmışlardır. İstiklâl Marşı ile açılan Çanakkale Gecesi, 10. Yıl Marşı ile kapandı.⁵⁹⁸

31 Mart 1937’de İkinci İnönü Zaferi için bir kutlama gecesi yaparak üyeden Raşit Binöz tarafından bu gece ile ilgili bir söylev verilmiş, askeri fırkadan Kurmay Yüzbaşı Kemal Aykut bu zaferin harp tarihi bakımından önemini dile getirmiş ve konu ile ilgili şiirleri lise öğrencilerinden Aziz ve Yavuz isimli gençler okumuştur.⁵⁹⁹

1937 yılının Nisan ayında Mimar Koca Sinan için bir yıldönümü gecesi yapılarak Sinan’ın hayatı, eserleri hakkında erkek lisesi müdürü Halit Sarıkaya ve kadastro müdürü Seyfi Tezer tarafından söylevlerde bulunulmuştur. Mühendis Seyfi Tezer eserlerin teknik ve sanatsal bakımdan gözden geçirmiş, güzel kıyaslamalarda da bulunmuştur. Öğretmen okulu çocukları geceyi müzikle süslediler. Müzikli, edebiyatlı, mimarili bir sanat gecesi oldu.⁶⁰⁰

Halkevi Şubesi, 1937 yılının 23 Nisan akşamı Ulusal Egemenlik Bayramı onuruna Halkevinde bir gece tertip etmiş, Halkevi başkanı İsmail Safa Özler tarafından da bu günün önemi hakkında bir konferans verilmiştir.⁶⁰¹

⁵⁹⁷ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 57.

⁵⁹⁸ “Halkevinde Bir Ay 15 Mart-15 Nisan”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 2, Mayıs 1937, s. 26.

⁵⁹⁹ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 57; “Halkevinde Bir Ay 15 Mart – 15 Nisan”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 2, Mayıs 1937, s. 26.

⁶⁰⁰ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 57; “Halkevinde Bir Ay 15 Mart-15 Nisan”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 2, Mayıs 1937, s. 26.

⁶⁰¹ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 57.

17 Mayıs 1937’de şair Ziya Paşa için bir anma töreni düzenlenerek gündüz birçok öğrenci ve bandonun katılımı ile mezarına gidilmiş, çelenk konmuş, gece ise Evimiz salonunda şairin hayatı, Adana Valiliği’ndeki anıları ve edebi kimliği hakkında söylevler de bulunulmuş, ayrıca şiirleri de okunmuştur.⁶⁰²

1937 yılında Adana Halkevi Şubesi, Ulu Önder Atatürk’ün Anadolu’ya geldiği 19 Mayıs günü onuruna gündüz tören yapılmış, gece de Atatürk’ün hayatı ve 19 Mayıs’ın tarihimizdeki önemi anlatılmıştır. Atatürk’ün hayatının 19 Mayıs’a kadar olan kısmı Mürşide Akyol tarafından anlatılmıştır. Taha Toros günün önemi hakkında bir söylev vermiştir. Eğmen Göknel, Celâl Sahir, Zeki Üner gibi üyeler ise Orhan Seyfi’den, Faruk Nafiz’den ve Mithat Cemal’den seçip okudukları şiirlerle Atatürk’ü anmışlardır. Ayrıca müzik parçaları eşliğinde Atatürk’ün özdeyişleri ve bugün ile ilgili şiirler okunmuştur.⁶⁰³

Halkevi Şubesi 22 Temmuz 1937’de, geçen yıl imzalanan Montrö Zaferini halkımıza hatırlatmak amacıyla Halkevi üyesi olan Arif Nihat Asya’ya Halkevinde hoparlör ile bir söylev verdirmiştir. Şehrin en kalabalık yerlerinde ve büyük kahvelerinde bulunan dört hoparlörümüz önünde 500 den fazla kişi, bu söylevi büyük bir ilgiyle dinlemiştir.⁶⁰⁴

24 Temmuz 1937 Cuma günü, İstiklal Savaşı sonunda kazandığımız şanlı başarıları anmak için Adana Halkevi’nin bahçesinde bir Lozan gecesi düzenlenmiştir. Gece Taha Toros konferansı, Celâl Sahir Muter’in kendi yazdığı Sevr – Lozan şiiri, Nevin ve Sabahat isimli öğrencilerin İstiklâl Savaşı ve Lozan konulu manzumeleri ile kutlanmıştır. 30 Ağustos 1937 günü ise Büyük Zaferimiz onuruna Adana Halkevi bahçesinde bir toplantı düzenlenmiştir. Ali Hadi Okan tarafından günün Türk Tarihi’ndeki önemini anlatan bir söylev vermiştir. Kurmay Yüzbaşı Kemal Aykut da Başkumandanlık Meydan Muhaberesi’ni yetkili bir asker anlatışı ile anlatmıştır.⁶⁰⁵

⁶⁰² “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 58.

⁶⁰³ “Adana Halkevinde Dört Buçuk Ay”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 4, Ekim 1937, s. 22; “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 58.

⁶⁰⁴ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 58.

⁶⁰⁵ “Adana Halkevinde Dört Buçuk Ay”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 4, Ekim 1937, s. 22-23; “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 58.

Komite, Cumhuriyet Bayramı onuruna 28-30 Ekim 1937 tarihlerinde Adana Halkevi'nde bir gece düzenlenmiştir.⁶⁰⁶ 28 Ekim akşamı ilk havai fişegin Halkevi bahçesinden atılmasıyla ve Halkevi salonundaki orkestranın İstiklâl Marşını çalması ile açılan Cumhuriyet Gecesi, Mürşide Akyol'un ve Selami Akalın'ın söylevleriyle devam etmiştir. Mürşide Akyol eski ile yeninin karşılaştırmasını yapmış, Selami Akal ise mütareke günlerini, ulusal savaşı, Cumhuriyet'in ilânını kabartma tablolar halinde göz önüne getirmiştir. Kız Lisesi'nden Melahat ve Fazıl Ahmet Aykaç isimli öğrencilerin "Önderi Dinlerken", Erkek Lisesi'nden Mahmut Sözüdüz ve Vasfi Mahir Kocatürk'ün "Bizim Türküler" başlıklı parçalarını okumuşlardır. Öğretmen Okulu'ndan Ferhat Mahmut, Ulu Turanlı Oğlu'ndan "Tarih ve Biz"; Ortaokuldan İsmail Hakkı Oktan, Yusuf Ziya'dan "Gazimize" şiirlerini okumuşlardır. Cumhuriyet Gecesi, Onuncu Yıl Marşı ile sona ermiştir. 29 Ekim Gecesi de Adana Halkevi bahçesinden atılan havai fişeklerle başlayan Cumhuriyet Bayramı Halkevi gözetiminde yapılan; mekteplerden, itfaiyeden, istihkâm taburundan ve halktan oluşan fener alayı ile kutlanmıştır.⁶⁰⁷

Adana Halkevi'nde 29 Kasım 1937 tarihinde Hatay İstiklâl Gecesi düzenlenmiştir. Hataylı gençlerin ve göğüslerinde Hatay Bayrağı taşıyan çocukların İstiklâl Marşı'nı söylemeleri ile gecenin açılışı yapılmıştır. Hataylıların Adanalılar ile birlikte hazırladıkları gece alkışlarla kapanmıştır.⁶⁰⁸

28 Aralık 1937 Salı günü Halkevi şubesi, müzikli bir gece tertip etmiştir. 250 kişiden fazla kişinin katıldığı bu gecede lise tarih öğretmeni Hüsnü Uğur tarafından "Haçlılara karşı koyan büyük Türk kumandanı" mevzuu tarihi bir konferans verilmiştir. Şube, ayrıca Adana Kurtuluş tarihine ait çalışmalarına devam ederek 162 sayfa hatıra, 15'er tane vesika ve fotoğraf derlemiştir. Bu iş için derlenen hatıra ve vesikalar üzerinden incelemelerine devam etmektedir.⁶⁰⁹

⁶⁰⁶ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 58.

⁶⁰⁷ "Adana Halkevi'nde", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 5, Kasım 1937, s. 30-31.

⁶⁰⁸ "Adana Halkevi'nde", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 5, Kasım 1937, s. 35.

⁶⁰⁹ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 59.

5 Ocak 1938 tarihinde Adana'nın Kurtuluş Bayramı yedi şehirde ve Halkevi'nde kutlanmıştır. Gece Adana Halkevi salonunda Adana ve Halkevi adına bir Kurtuluş Balosu verilmiştir.⁶¹⁰

20 Şubat 1938 yılına gelindiğinde, Halkevlerinin yıldönümü dolayısıyla gündüz yapılan törende şube başkanı ve yazar olan kişi Adana Halkevi bahçesinde, üyelerden öğretmen Raşit Binöz de Atatürk heykeli önünde birer söylev vermişlerdir.⁶¹¹

18 Mart 1938 gecesi evimizde yapılan bir törenle Çanakkale Zaferi kutlanmış ve şube başkanı ile Kurmay Yüzbaşı Kemal Aykut (Akkurt) birer söylevle bu zaferin önemini açıklamışlardır. Törende bu konu ile ilgili şiirler de okunmuştur. Geceye Cumhuriyet Marşı ile son verilmiştir.⁶¹²

31 Mart 1938'de Adana Halkevinde İkinci İnönü Zaferi kutlanmıştır. Törende üyelerden Necmi (Necmettin) Esin heyecanlı bir söylev vermiş, Binbaşı Necdet savaş tarihi bakımından zaferi açıklayarak anlatmış, Kız Lisesi öğrencilerinden Berrin, Erkek Lisesi öğrencilerinden Aziz Altınok ve Ortaokul öğrencisi Necdet Dirilgen şiir okumuşlardır ve orkestra seçme parçalar çalmıştır.⁶¹³

9 Nisan 1938'de Mimar Sinan için bir gece düzenlenmiştir. Kız Lisesi korosunun İstiklal Marşını çalması ile başlayan gecede Hüsnü Uğur, Mimar Sinan'ın hayatını anlatmıştır. Törende ulusal ve uluslararası müzikler çalınmıştır.⁶¹⁴

23 Nisan 1938'de Cumhuriyet'in ilanının yıl dönümü nedeniyle, Cumhuriyet meydanında gündüz töreni yapılmıştır. Gece ise Halkevinde yapılan törende öğretmen İsmail Erol bu ulusal günün tarihçesi hakkında bir söylev vermiştir. Ayrıca Fahire Akgün "Asri Anne Nasıl Olmalıdır?", Dr. Ekrem Baltacı "Çocuk Bakımı"

⁶¹⁰ "Halkevinde", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 9, Seyhan Basımevi, Adana, Mart 1938, s. 51.

⁶¹¹ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 65.

⁶¹² "Halkevinde", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 10, Nisan 1938, s. 46; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 66; "Dil-Tarih-Edebiyat Komitesi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 15, Şubat 1939, s. 4.

⁶¹³ "Halkevinde", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 10, Nisan 1938, s. 47; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 66; "Dil-Tarih-Edebiyat Komitesi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 15, Şubat 1939, s. 4.

⁶¹⁴ "Halkevinde", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 10, Nisan 1938, s. 47; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 66; "Dil-Tarih-Edebiyat Komitesi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 15, Şubat 1939, s. 4.

mevzulu birer konferans vermişlerdir. 5 Ocak Okulu'ndan 2 öğrenci şiir okumuş, 4 öğrenci milli danslar sergilemiş yapmış, orkestra da müzik dinletisi yapmıştır.⁶¹⁵

19 Mayıs 1938'de gündüz töreninden başka Adana Halkevinde bir Atatürk Gecesi yapılmıştır. Dil, Tarih ve Edebiyat Komitesi'nden Hâkim Ali Hadi Okan'ın konferansının ardından Komite başkanı ile Köycülük Komitesi üyelerinden Nuri Erman birer söylev vermişlerdir. Arif Nihat Asya Atatürk'ün Adana'ya gelişini tespit eden bir yazı okumuştur. Ayrıca Orkestra ve alaturka müzik kolu güzel parçalar çalmıştır.⁶¹⁶

24 Mayıs 1938'de Adana Halkevi'nin tüm üyeleri ve bütün Çukurova halkı tarafından büyük bir kalabalıkla karşılanan Mustafa Kemal Atatürk, Mersin'den Adana'ya gelmiştir.⁶¹⁷

Mustafa Kemal Atatürk'ün 10 Kasım 1938 tarihindeki vefatı Cumhuriyet Bayramı'yla Adana'nın Kurtuluş Bayramı arasındaki tarihte gerçekleşmiştir. Cumhuriyet'in 15. yıldönümü için yapılan bayram Atatürk'ün hastalık günlerine rastlamıştır. 5 Ocak 1938 Adana'nın Kurtuluş yıldönümü de matem ayını takip etmiştir. Bu nedenle Adana'nın kurtuluşu nedeniyle yapılan törende Mustafa Kemal Atatürk'ün maneviyatına da yer verilmiştir. Gerek gündüz yapılan bayrak töreninde, geçit resminde; gerekse akşam Adana Halkevi'nde yapılan Kurtuluş Gecesi'nde çoğunlukla Ulu Önder Atatürk'ün hatıralarına yer verilmiştir.⁶¹⁸

28 Eylül 1938 tarihinde Adana Halkevi'nde Amiral Barbaros Hayrettin gecesi kutlanmıştır. 29 Ekim'de Cumhuriyet Bayramı'nın 15. Yıldönümü kutlanmış ve bugüne özel çıkarılan broşürlerden 1.000 adet dağıtılmıştır. 21 Kasım'da Büyük Önder Atatürk'ün derin matem içinde ihtifal töreni yapılmış ve gençlik andı okunmuştur. 12 Aralık 1938'de başlayan Tasarruf Haftası nedeniyle haftanın belirli günlerinde hoparlörlerle konferanslar verilmiştir.⁶¹⁹

⁶¹⁵ "Halkevinde", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 10, Nisan 1938, s. 48; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 66.

⁶¹⁶ "Halkevinde", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 11, Mayıs 1938, s. 51; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 66.

⁶¹⁷ "Halkevinde", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 11, Mayıs 1938, s. 51.

⁶¹⁸ "5 Kânunusani", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 13-14, Aralık-Ocak 1938, s. 65.

⁶¹⁹ "Dil-Tarih-Edebiyat Komitesi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 15, Şubat 1939, s. 4.

15 Mart 1939 Atatürk'ün Adana'ya ilk geliş günü hatırasını anmak için bir Atatürk günü düzenlenmiş, gündüz Atatürk Abidesi'ne çelenk konulmuş, gece ise Ulu Önder Atatürk'ün hatıraları anılmıştır. 18 Mart 1939 tarihinde Çanakkale Zaferi'nin yıldönümü törenle kutlanmıştır. 31 Mart 1939 tarihinde de İkinci İnönü Zaferi'nin yıl dönümü töreni yapılmıştır.⁶²⁰

23 Nisan 1939 tarihinde Ulusal Egemenlik Bayramı ve Çocuk Haftası dolayısıyla stadyumda büyük bir tören yapılmış ve gece Adana Halkevi'nde geniş programlı bir toplantı düzenlenmiştir. 19 Mayıs 1939'da Gençlik Bayramı töreni Adana Halkevi'nde başlamış ve ilgi ile izlenmiştir. Atatürk Anıtına çelenkler konduktan sonra Halkevinin bandosunun eşliğinde stadyumda da canlandırılmıştır.⁶²¹

Adana Halkevi'nde 1939 yılının Temmuz ayında, Hatay'ın kurtuluşu ve Lozan Antlaşması'nın imzalanmasının yıl dönümü nedeniyle 23-24 Temmuz 1939 gecesinde büyük bir tören düzenlenerek Halkevi bahçesinde bu konularla ilgili söylevlerde bulunulmuş, şiirler okunmuş, müzik parçaları çalınmıştır. Adana Halkevi Komitelerinin işbirliği ile tüm komutanlıkta yapılan genel programın gereği olarak, 30 Ağustos günü Büyük Zafer Bayramı'nın yıl dönümü binlerce kişinin katılımıyla kutlanmıştır. Bu büyük günün onuruna Halkevinde, bir toplantı düzenlenerek saat 20.30'da, İstiklal Marşı ve Adana Halkevi üyesi olan bir kişinin hitabesiyle, Zafer Bayramı'nın önem ve değeri vurgulanmıştır.⁶²²

Cumhuriyet'in ilanının 16'ncı yıldönümünü nedeniyle, 29 Ekim 1939 günü Atatürk Anıtında yapılan çelenk konma törenine bando önde olmak üzere tüm Halkevi mensupları katılmış ve Cumhuriyet Bayramına özel olarak Halkevi tarafından hazırlanan çelenk anıta konulmuştur.⁶²³

10 Kasım 1939 tarihinde Mustafa Kemal Atatürk'ün ölüm yıldönümü olan Milli Matem günü dolayısıyla Adana Halkevi'nin salonunda büyük bir anma töreni yapılmıştır. Halkevi Başkanı Nevzat Güven, öğretmen Rasim Göknel ve Celal Sahir

⁶²⁰ “Şubat ve Mart Aylarında Evimiz Çalışmalarının Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 17, Nisan 1939, s. 30-31.

⁶²¹ “Evimizin Nisan-Mayıs Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 18, Türksözü Basımevi, Adana, Mayıs 1939, s. 31-32.

⁶²² “Evimizin Dört Aylık Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 20-21, Eylül-Ekim 1939, s. 61.

⁶²³ “Evimizin Dört Aylık Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 20-21, Eylül-Ekim 1939, s. 64.

Muter “Atatürk’ün hayatı, mücadeleleri ve eserleri” hakkında konuşmalar yapmışlardır. Bu konuşmaların ardından da Halkevi Bandosunun ön sırada yer aldığı bir toplulukla Atatürk Anıtına gidilmiş ve çelenk konulmuştur.⁶²⁴

Adana Halkevi tarafından 5 Ocak 1940 tarihinde Adana’nın Kurtuluş Bayramı nedeniyle Atatürk heykeline çelenk koyularak Asri Sinemada bir gençlik toplantısı düzenlenmiştir. Bu toplantıda bay ve bayan on konuşmacıya söz verilmiş ve Kız Lisesi öğrencilerinden bir grup tarafından milli danslar yapılmıştır. 25 Şubat Halkevleri kuruluş günü için de 5 kişilik bir kutlama heyeti seçilerek lüzumlu tedbirler alınmıştır.⁶²⁵ 1940 yılında Atatürk’ün Adana’ya ilk seyahatlerinin ve İnönü Zaferi’nin yıldönümleri birer programla kutlanmıştır.⁶²⁶

1940 yılının Nisan ayında İnönü Zaferi’nin yıldönümü dolayısıyla hoparlörle her gün düzenli olarak radyo ve özel müzik yayını yapılmıştır.⁶²⁷ Eylül ayına gelindiğinde Adana Halkevi’nde; 19 Mayıs Gençlik toplantısı, Lozan Günü, 30 Ağustos Zafer Bayramı kutlaması ve bir çaylı toplantı yapılmıştır. Bu gecelerde Halkevine 2.154 vatandaş gelmiştir.⁶²⁸

Adana Halkevi’nin yeni binasında 10 Kasım 1940 Pazar günü seçkin bir toplantı ile Ata’mızın ölümünün ikinci yıl dönümünün anma töreni yapılmıştır ve topluca Atatürk Parkı’na gidilerek, Atatürk heykeline çelenk konulmuştur.⁶²⁹ Aralık ayında da Atatürk’ü anma töreni iyi bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Aralık ayı içerisinde Namık Kemal’in doğumunun 100’üncü yıldönümü kutlanmıştır.⁶³⁰

⁶²⁴ “Evimizin İkinci Teşrin Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 22, Kasım 1939, s. 29.

⁶²⁵ “Evimizin 1940 Kânunusani Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 24, Ocak 1940, s. 31.

⁶²⁶ “Evimizin Mart Ayı Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 25-26, Şubat-Mart 1940, s. 61.

⁶²⁷ “Evimizin Nisan Ayı Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 27, Nisan 1940, s.43.

⁶²⁸ “Mecmuamızın Çıkmadığı Aylarda Evimizin Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 28, Eylül 1940, s. 32.

⁶²⁹ “Halkevimizin Geçen Aylık Faaliyetinin hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 29, Ekim 1940, s. 42.

⁶³⁰ “Halkevimizin Bir Aylık Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 30, Türksözü Basımevi, Adana, Aralık 1940, s. 43.

Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi'nin Tarih Kolu 1940 çalışma yılı içinde, Lozan günü, Namık Kemal gecesi, Atatürk'ü anma töreni, İkinci İnönü Zaferi'nin yıldönümü gibi günleri zengin bir programla karşılanmıştır.⁶³¹

Atatürk'ün Adana'ya ilk geldiği tarih olan 15 Mart'ın yıldönümü, 15 Mart 1941'de büyük bir törenle anılmıştır. Gündüz önde Halkevi bandosu, çeşitli okullardan gelenlerin ve büyük bir Halk kitlesinin katılımıyla Atatürk'ün ilk misafiri olduğu eve gidilmiş, oradan Atatürk Parkına gelinerek hitabeler söylenmiş, Atatürk Abidesi'ne çelenk konulmuştur. Gece ise o günü yaşatan hatıralar hakkında konuşmalar yapılmış, şiirler okunmuş ve Halkevinin halk türküleri ekibi tarafından Atatürk'ün sevdiği şarkı ve türküler çalınmış ve söylenmiştir. 1941 yılının Mart ayında CHP Genel Sekreterliği tarafından konferansçılar gönderilmiştir. Doçent Enver Ziya ve Hazım Hatıf Kuyucak tarafından olmak üzere "Harp Ekonomisi" ile "Tarih" konularında iki konferans verilmiştir. CHP tarafından özel olarak Adana'ya gönderilen Aydın Milletvekili ve Kayseri Parti Müfettişi Ağâh Sırrı Levend tarafından da Adana Halkevi'nin salonunda "Bugünkü Dünya Ahvali Karşısında Türk Durumu" konulu bir konferans verilmiştir. Bu konferans hoparlörle salon dışındaki halka da dinletilmiştir.⁶³²

21 Temmuz 1941 Pazartesi günü program gereğince Adana Halkevi'nde Montrö günü kutlanmıştır. Aynı gün Adana Ticaret Odası'nın balkonuna konan hoparlörle Salih Saray tarafından bir konferans verilmiş ve milli marşlar çalınmıştır. 24 Temmuz 1941 Lozan günü için de Halkevi'nde Mürşide Akyol'un da konuşma yaptığı bir tören düzenlenmiştir. 30 Ağustos 1941 gecesi ise Halkevinde bir tören yapılmış ve bir konferans verilerek çeşitli şiirler okunmuştur.⁶³³

22 Ekim 1941 saat 16.00'da dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü Adana Halkevi'ni ziyaret etmiştir. İki buçuk saat memleket işleri ile çeşitli şube ve kollarla ilgili Halkevindeki kişilerle görüşmelerde bulunmuştur. 28 Ekim 1941 tarihinde sabah saat 8.00'de Adana Halkevi'ne mensup tüm kişiler Halkevi'nde toplanarak Cumhuriyet Bayramı törenine katılmışlardır. Saat 15.00'te Müze ve Sergi Şubesi Başkanı Naci Kum tarafından Cumhuriyet Bayramı'nın önemi hakkında hoparlörle bir nutuk

⁶³¹ "Evimizin Bir Senelik Çalışma Hılasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 32, Şubat 1941, s. 34.

⁶³² "Evimizin Bir Aylık Faaliyeti", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 33, Mart 1941, s. 44-46.

⁶³³ "Evimizin Temmuz ve Ağustos Faaliyeti", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 37, Türksözü Basımevi, Adana, Eylül 1941, s. 27.

verilerek İzçiler ve Öğrencilerin katılımlarıyla Atatürk Parkı'na gidilerek anıta çelenkler konulmuştur. Gece ise Adana Halkevi salonunda bir nutuk verilmiştir.⁶³⁴

5 Ocak 1942 Pazartesi günü Adana'nın Kurtuluşu'nun yirminci yıldönümü kutlanmıştır. Adana Halkevi üyelerinden iki kişi sinema gösterilerinden evvel bugünün manasını anlatan hitabelerde bulundular. Gündüz yapılan büyük törenden sonra da akşam halkevi salonunda Seyhan Mebusu Sinan Tekelioğlu kurtuluş hatıralarını çok canlı bir şekilde anlatan bir konferans vermiştir. Konferansın sonunda dinleyicilere Dil-Edebiyat ve Tarih komiteleri tarafından bugün için hazırlanmış Broşür dağıtılmıştır.⁶³⁵

15 Mart 1942 Pazartesi günü Atatürk'ün zaferden sonra Adana'ya gelişlerinin yıldönümü kutlanmıştır. Adana Halkevi tarafından hazırlanan bu büyük tören saat 15.00'de başlamıştır. Adana Halkevi önünde toplanan büyükler, partililer, Halkevliler, izçiler, sporcular ve öğrenciler Halkevi bandosu önde olmak üzere Atatürk'ün misafir kaldığı Suphi Paşa Konağı'na gidilmiştir. Bu konakta İstiklal Marşı'ndan sonra Vehbi Evinç'in söylevi dinlenmiştir. Söylevin ardından aynı şekilde Atatürk Parkı'na gidilerek abideye çelenk konmuştur. Daha sonra Öğretmen Eymen Göknel'in de heykelin önünde bir söylevde bulunmasının ardından üç öğrenci günün konusu ile ilgili şiirler okumuşlardır. Gece 20.30'da ise Halkevinin salonunda törene devam edilmiştir. İstiklal Marşı'ndan sonra Başöğretmen Mürşide Akyol, Atatürk'ün Adana'ya gelişlerini anlatan bir konuşma yapmıştır. Sonra birçok şiir okunmuş, Atatürk'ün sevdiği şarkılar söylenmiş ve "Dağ başını duman almış" şarkısı toplu olarak söylenilerek geceye son verilmiştir.⁶³⁶

1 Nisan 1942 Çarşamba akşamı İkinci İnönü Zaferi'nin yıl dönümü kutlanmıştır. Halkevi salonunda toplanılarak Halkevi bandosunun çaldığı İstiklal Marşı'ndan sonra Üsteğmen Mustafa Kepir tarafından İkinci İnönü Zaferi'nin askeri niteliği açıklanmış ve bu harekât planlar üzerinde gösterilmiştir. Ardından Naci Kum, konu ile ilgili bir konuşma yapmıştır. Kız Lisesi'nden Hamiyet Özgür, bir şiir okumuştur. Ayrıca Halkevi orkestrasının konseri dinlenmiş, bu şekilde törene son verilmiştir. 23 Nisan 1942 tarihinde ise her yıl olduğu gibi 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk

⁶³⁴ "Evimizin Bir Aylık Faaliyeti", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 39, Kasım 1941, s. 32.

⁶³⁵ "Evimizin İki Aylık Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 40-41, Aralık 1941-Ocak 1942, s. 60.

⁶³⁶ "Evimizin Bir Aylık Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 43, Mart 1942, s. 31.

Bayramı büyük bir törenle ve kalabalık bir kitle tarafından kutlanmıştır. Adana Halkevi tarafından düzenlenen törene saat 21.00’de İstiklal Marşı’yla başlanmış sonra da Maarif Müdürü Ekrem Gürsel “Terbiyede Ailenin Rolü” konusunda ilgi ile dinlenen yararlı bir konuşma yapmıştır. Konuşmayı ilkokul çocuklarının hazırladıkları çocuk şarkıları ve oyunları izlemiştir. Çocukların gösterilerinin ardından halk türküleri ekibinin hazırladığı konser dinlenmiş büyük bir neşe içinde geç vakte kadar eğlenilmiştir.⁶³⁷

19 Mayıs 1942 Salı akşamı Atatürk’ün Samsun’a çıkışının yıl dönümü ile Gençlik ve Spor Bayramı dolayısıyla Adana Halkevi salonunda bir toplantı yapılmıştır. Konu ile ilgili nutuk ve söylevler verilmiş, şiirler okunmuştur. Saat 21.00’de başlayan gece kalabalık bir topluluğun katılımı ile saat 23.00’e kadar sürmüştür.⁶³⁸

30 Ağustos 1942 tarihinde Zafer Bayramı nedeniyle Adana Halkevi üyelerinin ve bandosunun katılımıyla Atatürk Anıtına çelenkler konmuş ve hoparlörlerle neşriyat yapılmıştır. Gece ise Halkevi salonunda Asteğmen Mithat Saraçoğlu tarafından günün konusu ile ilgili bir konuşma yapılmış ve konser verilmiştir. Ayrıca Askeri Fener Alayı Halkevinin önünde coşkun şenlik tezahüratında bulunmuş ve burada kahraman askerlerimize hitaben Kütüphane ve Neşriyat Şubesi Başkanı Vehbi Evinç tarafından da bir nutuk söylenmiştir. Adana Halkevi’nde 29 Ekim 1942 tarihinde Cumhuriyet Bayramı dolayısıyla büyük bir tören düzenlenmiş, hoparlörle konferans ve müzik yayımı yapılmıştır.⁶³⁹ 10 Kasım 1942 günü Atatürk’ün ölümünün dördüncü yılı nedeniyle Adana Halkevi salonunda büyük bir yas töreni yapılmıştır. Bu törende Müze Müdürü Naci kum ve Erkek Lisesi Müdürü Rasim Başgöz tarafından birer nutuk söylenmiş ve öğretmen Vehbi Evinç tarafından da İsmet İnönü’nün Türk Milletine nutku okunmuştur.⁶⁴⁰

5 Ocak 1943 tarihinde Adana’nın Kurtuluş Bayramı dolayısıyla Halkevi tarafından büyük bir tören düzenlenmiştir.⁶⁴¹ 11 Mart 1943 tarihinde İsmet İnönü’nün Adana’ya ilk gelişinin yıldönümü kutlanmış ve bu nedenle Adana Halkevi önünde yapılan törende Milli Eğitim Müdürü Şevket Süreyya Ayaç tarafından bir nutuk

⁶³⁷ “Evimizin Bir Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 44, Nisan 1942, s. 30.

⁶³⁸ “Ev Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 45, Mayıs 1942, s. 31.

⁶³⁹ “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 46, Ekim 1942, s. 31-32.

⁶⁴⁰ “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 47, Kasım 1942, s. 32.

⁶⁴¹ “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 48-51, Aralık 1942-Mart 1943, s. 102.

söylenmiştir. Ardından İsmet İnönü'nün konuk olarak kaldığı evin önüne gidilerek levha konulmuş ve burada da öğretmen Vehbi Evinç tarafından bir hitabe söylenmiştir. Aynı günün gecesi yapılan toplantıda Sanat Okulu Müdürü Şükrü Doyar tarafından İsmet İnönü'nün hayatı ve kişiliği anlatılmıştır. Şair Celal Sahir Muter bir şiir okumuştur. 15 Mart 1943 tarihinde ise Mustafa Kemal Atatürk'ün Adana'ya geliş yıl dönümü kutlanmıştır. Atatürk anıtı önünde yapılan törende Öğretmen Okulu Edebiyat öğretmeni Raşit Binöz'ün hitabesi dinlenmiştir. Aynı günün gecesi Adana Halkevi salonunda yapılan toplantıda Milli Eğitim Müdürü Şevket Süreyya Aytaç'ın, Atatürk hakkındaki konuşmaları ile Emekli Albay Neşet Bora'nın konferansı dinlenmiştir.⁶⁴²

1 Nisan 1943 Perşembe günü İkinci İnönü Zaferi'nin 22'nci yıldönümü dolayısıyla Temsil salonunda bir tören düzenlenmiş ve Üsteğmen Mustafa Kepir tarafından zaferi anlatan bir konferanstan sonra öğrenciler tarafından şiirler okunmuş ve Halk türküleri ekibi konser vermiştir. 9 Nisan 1943 Cuma günü Büyük Türk Mimarı Sinan'ın 355'inci ölüm yıldönümü nedeniyle bir tören düzenlenmiş ve Niyazi Günyaşar'ın, Mimar Sinan'ı anlatan bir söyleviden sonra Klasik Müzik ekibinin bir konseri dinlenmiştir. 23 Nisan 1943 Cuma günü ise Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı dolayısıyla bir tören tertip edilip, Adana Halkevi Bاندosu eşliğinde Atatürk Anıtı'na gidilerek çelenkler konmuş ve Kütüphane Şubesi üyesi Öğretmen Vehbi Evinç tarafından bir söylev verilmiştir. Gece de Halkevi salonlarında Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından bir balo yapılmıştır.⁶⁴³

19 Mayıs 1943 Çarşamba akşamı Beden Terbiyesi Öğretmenlerinin ve Lise öğrencilerinin katılımıyla 19 Mayıs Bayramı nedeniyle bir tören düzenlenmiştir. Sporculardan oluşan bir koronun söylediği İstiklal Marşı'ndan sonra çeşitli spor gösterileri yapılmıştır. Günün önemini belirten bir konferans ve Adana Halkevi Temsil Şubesi'nden Ali Şen tarafından bir monolog verilmiştir. 22 Mayıs 1943 Cumartesi günü saat 16.00'da Adana'daki İsmet İnönü İlkokulu öğretmenlerinden Celile Coşkun, kendi sınıfı olan 3/A öğrencilerine bir müsamere verdirmiş ve öğrenci velilerine hitaben güzel bir konuşma yapmıştır. Bu konuşmadan sonra çocuklar çeşitli oyunlar sergilemişlerdir. Bu müsamerenin davetlileri arasında dönemin Valisi

⁶⁴² "Halkevi Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 48-51, Aralık 1942-Mart 1943, s. 104.

⁶⁴³ "Evimizin Bir Aylık Tarihi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 52, Nisan 1943, s. 15.

Akif Eyidoğan da hazır bulunmuştur. Esas itibariyle Halkevine ait olmayan bu toplantıya aracı olmak ve elden gelen yardımı yapmış olmak nedeniyle Halkevi çalışmalarını arasına konulmuştur. Bu müsamere hakkında Adana Halkevi İşlem Şefi tarafından “Türksözü Gazetesi”nde ayrıca bir yazı da yazılmıştır. 3 Mayıs 1943 Pazartesi günü saat 18.00’de Tarih Öğretmenleri arasında bir toplantı düzenlenmiştir. Bu toplantıda “Adana’nın Tarihi” hakkında görüşmeler yapılmıştır.⁶⁴⁴

8 Haziran 1943 Salı günü C.H.P. Altıncı Büyük Kurultayı’nın yıl dönümü dolayısıyla tören yapılmış ve törende Adana Halkevi Başkanı Eczacı Hasan Basri Arsoy tarafından bir nutuk söylenmiştir. 30 Haziran 1943 Çarşamba günü Seyhan Regülâtörünün açılış töreni yapılmıştır.⁶⁴⁵

21 Temmuz 1943 Çarşamba günü Montrö Zaferi Yıldönümünde bir tören düzenlenmiştir. Törende Erkek Sanat Enstitüsü Tarih Öğretmeni Nurettin Ünen tarafından bir nutuk verilmiştir. 24 Temmuz 1943 Cumartesi Lozan gününün 20’nci yıldönümü kutlanmış ve Atatürk Parkı’nda Hamza Eroğlu tarafından bir kitabe ve Adana Halkevi Bahçesinde de Savcı Yardımcısı Kamuran Güralp tarafından bir konuşma yapılarak törene bir konserle son verilmiştir.⁶⁴⁶

30 Ağustos 1943 Pazartesi günü 30 Ağustos Zaferinin 21. Yıldönümü onuruna tören yerinde ve Adana Halkevi’nde olmak üzere iki tören düzenlenmiştir. Bugünün önemini belirten söylevler verilmiş zafer şiirleri okunmuştur. Ayrıca mandolin kursu öğrencileri tarafından başarılı bir konser verilmiştir.⁶⁴⁷

9 Eylül 1943 Perşembe günü Cumhuriyet Halk Partisi’nin 20’nci yıldönümü adına bir tören yapılmıştır. Atatürk Anıtında Öğretmen Nurettin Ünen ve Adana Halkevi’nin Bahçesinde de CHP Seyhan Vilayet İdare Kurulu üyesi olan Nihat Oral, günün önemini belirten konuşma yapmışlardır. 26 Eylül 1943 Pazar günü ise Dil Bayramı’nın 11’inci yılı kutlanmıştır. Gündüz saat 17.00’de Adana Halkevi bahçesinde toplanılarak Atatürk Parkı’na gidilmiş, İstiklal Marşı’ndan sonra Anıta çelenk konulmuş ve Öğretmen Vehbi Evinç tarafından Öz Türkçe hakkında bir

⁶⁴⁴ “Adana Halkevinin Bir Aylık Tarihi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 53, Mayıs 1943, s. 14-15.

⁶⁴⁵ “Adana Halkevinin Bir Aylık Tarihi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 54, Haziran 1943, s. 16.

⁶⁴⁶ “Adana Halkevinin Bir Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 55, Türksözü Basimevi, Adana, Temmuz 1943, s. 15.

⁶⁴⁷ “Adana Halkevinin İki Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 56-57, Türksözü Basimevi, Adana, Ağustos 1943, s. 23.

hitabe söylenmiştir. Gece saat 20.30'da ise Halkevi salonunda İstiklal Marşı'ndan sonra Öğretmen Said Toraman tarafından bir konferans verilmiş, şiirler okunmuş ve Mandolin Kursu öğrencileri bir konser vermişlerdir. Bundan sonra Halkevi Badosu birkaç marş çalmış ve Halk türküleri ekibinin konseriyle tören son bulmuştur.⁶⁴⁸

28 Ekim 1943 Perşembe günü öğleden sonra Cumhuriyet'in yıldönümü dolayısıyla Atatürk anıtına çelenk konmuş ve Şevket Süreyya Ayaç tarafından bir söylev verilmiştir. 29 Ekim 1943 Cuma günü, Cumhuriyetin 20'nci yıldönümü için büyük bir tören yapılmış, gece de vilayet tarafından Adana Halkevi'nde bir balo verilmiştir. 10 Kasım 1943 Çarşamba günü Atatürk'ün vefatının 5'inci yıldönümü için tören yapılmıştır. Cemile Ayaç tarafından Atatürk'ün hayatı bir konferansla anlatılmış, İsmet İnönü'nün nutku okunduktan sonra Atatürk Anıtı'na çelenk konulmuştur.⁶⁴⁹

17 Aralık 1943 Cuma günü Adanalı şair Talat Muter'in ölümünün 1'inci yıldönümü için bir anma töreni yapılmıştır. Şairin hayatı Naci Kum tarafından anlatılmış, öğretmenler tarafından şiirler okunmuş, Adana Halkevi'nin halk türküleri ekibi tarafından merhumun güzel şarkıları nazireleri bestelenerek halka dinletilmiştir.⁶⁵⁰

5 Ocak 1944 Çarşamba günü Adana'nın kurtuluşunun 22. yıldönümü kutlanmıştır.⁶⁵¹

11 Mart 1944 Cumartesi günü İsmet İnönü'nün Adana'ya ilk gelişinin yıldönümü büyük bir törenle kutlanmış ve İnönü'nün konakladığı evin önünde Öğretmen Rüstem Okan tarafından bir hitabede bulunulmuş, gece Adana Halkevi temsil salonunda Mandolin Kursu talebelerinin bir konseri ile tören son bulmuştur. 15 Mart 1944 Çarşamba günü de Atatürk'ün, Adana'ya ilk gelişi olan gün dolayısıyla bir tören yapılmıştır. Atatürk Anıtı'na gidilerek çelenk konulmuş ve Öğretmen Sait Toraman bugün ile ilgili bir konuşma yapmıştır. Gece ise halk türküleri ekibi tarafından bir konser verilmiştir.⁶⁵²

⁶⁴⁸ "Adana Halkevinin İki Aylık Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 56-57, Ağustos 1943, s. 24.

⁶⁴⁹ "Adana Halkevinin İki Aylık Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 58-59, Ekim 1943, s. 23-24.

⁶⁵⁰ "Adana Halkevinin Bir Aylık Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 60, Türksözü Basımevi, Adana, Aralık 1943, s. 15.

⁶⁵¹ "Adana Halkevinin İki aylık Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 61-62, Türksözü Basımevi, Adana, Ocak-Şubat 1944, s. 23.

⁶⁵² "Adana Halkevinin Bir Aylık Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 63, Türksözü Basımevi, Adana, Mart 1944, s. 15.

Adana Halkevi tarafından 7 Mayıs 1944 tarihinde Mithat Paşa'nın ölüm yıl dönümü için bir tören düzenlenmiştir. 17 Mayıs 1944'te Ziya Paşa'yı anma günü yapılmıştır. Gündüz mezarı başında Kız Lisesi Öğretmenlerinden Cemile Aytaç'ın şairin ruhuna hitabesi, gece ise İkinci Ortaokul Müdür Muavini Cengiz Turhan "Ziya Paşa'nın Hayatı ve Edebi Şahsiyeti" konulu konferansı ile Genel Meclis üyesi Memduh Çelik'in "Ziya Paşa'dan Hatıralar" konulu konferansı dinlenilmiştir. 19 Mayıs 1944 tarihinde de Gençlik Bayramı kutlanmıştır.⁶⁵³

21 Temmuz 1944 Cuma günü Montrö Zaferi yıldönümü Adana Halkevi'nde büyük bir törenle kutlanmış, Halkevi bandosunun çaldığı İstiklal Marşı ile törene başlanmış, Avukat İbrahim Tekeli tarafından bir hitabede bulunulmuştur. 24 Temmuz 1944 Pazartesi günü, Lozan Antlaşması'nın 21'inci yıldönümü törenle kutlanmıştır. İstiklal Marşı'nın ardından, Erkek Sanat Enstitüsü Tarih Öğretmeni Kazım Eke, bugünün önemini belirten bir konferans vermiştir.⁶⁵⁴

2 Ekim 1944 Pazartesi günü Adana Halkevi Temsil Salonu'nda "İlkokulların açılma töreni" yapılmıştır. Adana Valisi Akif Eyidoğan, Milli Eğitim Müdürü Şevket Süreyya, İlk Öğretim Müfettişi Fahri Akıncı ve Mahalle Muhtarı M. Ali Kuran, eğitim, öğretim seferberliğinin gerçekleşmesi için özlü bir konuşma yaptıktan sonra Halkevi mandolin kursu talebeleri tarafından bir konser verilmiştir. Ayrıca İlkokul öğrencileri tarafından güzel bir müsamere yapılmıştır. Cumhuriyet Bayramı'nın birinci günü olan 29 Ekim 1944 tarihinde Atatürk Anıtına çelenk konma töreninde öğretmen Sait Toraman bir hitabede bulunmuştur. Aynı zamanda Cumhuriyet Bayramı'nın her üç gününde de Halkevi hatipleri, Cumhuriyet'in eşsiz inkılâp ve başarılarını halk kürsülerinden halka duyurmuşlardır. Öte yandan Adana Halkevi'nde Cumhuriyet Balosu düzenlenmiştir.⁶⁵⁵

Atatürk'ün ölümünün 6'ncı yılı dolayısıyla 10 Kasım 1944 günü yapılan anma töreninde C.H.P. Vilayet İdare Heyeti Başkanı Mustafa Rifat Gülek tarafından "Sükûta Davet", Tarih öğretmeni Aziz Eryalaz tarafından da "Atatürk" hakkında

⁶⁵³ "Adana Halkevinin Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 64-65, Nisan-Mayıs 1944, s. 24.

⁶⁵⁴ "Adana Halkevi Temmuz-Ağustos 1944 Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 67-68, Temmuz-Ağustos 1944, s. 24.

⁶⁵⁵ "Adana Halkevi Nasıl Çalışıyor", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 69-70, Eylül-Ekim 1944, s. 23.

konuşmalar yapılmış ve Türkçe öğretmeni Sait Taraman tarafından da İsmet İnönü'nün Türk Milletine Beyanamesi okunmuştur.⁶⁵⁶

15 Mart 1945 günü Atatürk'ün Adana'ya ilk gelişi nedeniyle bir tören yapılmıştır. Atatürk'ün ilk gelişlerinde misafir edildiği Suphi Paşa konağına gidilmiş, burada Avukat İbrahim Tekeli tarafından söylenen hitabe dinlenmiştir. Ardından Atatürk Parkı'na gidilerek, Anıta çelenk konulmuş ve şair Hamit Salih Asyalı tarafından bir hitabe söylenmiştir. Aynı günün gecesi Halkevi salonunda da bir toplantı yapılmıştır. Atatürk'ün hayatı ve kişiliği etrafında konuşmalar dinlenmiş gençler tarafından şiirler okunmuştur. 1 Nisan 1945'de İkinci İnönü Zaferi Adana Halkevi'nde kutlanmıştır. İl İdare Kurulu üyelerinden Vakkas Ferit Savaş günün önemini belirten bir konuşma yapmıştır. 23 Nisan 1945 günü Milli Egemenlik ve Çocuk Bayramı nedeniyle gündüz yapılan büyük törene Halkevi bandosu da katılmıştır. 1 Mayıs 1945 Hava şehitleri töreni yapılmış, muhtelif hatipler tarafından nutuklar söylenmiştir.⁶⁵⁷ 19 Mayıs 1945 Gençlik Bayramı dolayısıyla yapılan büyük törene tüm şubelerin üyeleri ve Halkevi bandosu katılmıştır. 17 Haziran 1945 günü Toprak Bayramı nedeniyle Adana Halkevi'nin önünde büyük bir tören yapılmıştır. Avukat İbrahim Tekeli'nin güzel bir konuşması ile genç şairlerin "Toprak Bayramı" hakkındaki şiirleri dinlenmiştir.⁶⁵⁸

30 Ağustos 1945 Zafer Bayramı Adana'da aşağıdaki Adana Halkevi'nin özel programı ile kutlanmıştır. Bu program; "1) saat 15.00'den itibaren Halkevinden hoparlörle müzik ve söz yayınlanacaktır. "Milli Türküler ve Kahramanlık Şiirleri" 2) saat 18.30'da Halkevi bahçesinde Halkevi bandosunun çalacağı İstiklal Marşı'yla beraber törene başlanacaktır. 3) Aydın Nisari tarafından 30 Ağustos Zaferi hakkında bir hitabe bulunacaktır. 4) Enver Batumlu tarafından Milli Mücadele ruhu, Türk milletinin bu mücadeledeki fedakârlık ve kahramanlık hakkında konuşma yapılacaktır. 5) Genç şairler ve öğrenciler tarafından zafer ve kahramanlık şiirleri okunacaktır. 6) Bu gece Halkevi bandosu milli marşlar çalacaktır. 7) Caz da, Zeybek havaları ve halk türküleri çalacaktır. 8) Halkevi bahçesinde milli oyunlar

⁶⁵⁶ "Halkevi Aylık Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 71, Kasım 1944, s. 16.

⁶⁵⁷ "Evimizin Mart, Nisan Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 75-76, Mart-Nisan 1945, s. 16.

⁶⁵⁸ "Evimizin Mayıs-Haziran Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 77-78, Mayıs-Haziran 1945, s. 16.

oyunacak, dans edilecektir. 9) Bu program davetiye yerindedir. Herkes girebilir.” şeklinde hazırlanmıştır.⁶⁵⁹

Atatürk'ün ölümünün 7. yılı dolayısıyla 10 Kasım 1945 Cumartesi günü Adana Halkevi'nin Temsil salonunda büyük bir tören yapılmıştır. Genel Sekreterlikten hazırlanmış olan ve uygulanan programa göre, Atatürk'ün hayatı ve eserleri bir söylevle anılmış ve Atatürk'ün Türk milletine seslenmiş olduğu hitabe okunmuştur. Daha sonra Halkevi Bandosunun arkasından Atatürk Parkı'na gidilmiş ve çeşitli kurumların gönderdiği yirmiden fazla çelenk, Çukurova'nın Atatürk'e saygı ve minnettarlığının bir ifadesi olarak Anıta bırakılmıştır.⁶⁶⁰

22 Kasım 1945 Cumartesi günü, Adana Tarihi'nin yazdırılması için Adana'ya Lise ve Ortaokul Tarih-Coğrafya Öğretmenleri ve Tarih severlerin katılımlarıyla büyük bir toplantı yapılmıştır. Toplantı sonunda Adana Tarihi'nin ilmi bir görüşle eksiksiz bir şekilde hazırlanması için çeşitli çağ ve olayların uzman kişilere yazdırılmasına karar verilmiş ve bu amaçla profesör ve doçentlere teklif mektupları da yazılmıştır.⁶⁶¹

1945 senesi olan bir yıl içinde 18 tören ve toplantı düzenlenmiş ve bu törenlerde 60'tan fazla konuşmacı çeşitli konularda konuşmalar yaparak halkı aydınlatmışlardır. 1945 senesinde Adana'nın Tarihini yazdırmak için geniş ölçüde etkili bir biçimde çalışmalar yapılmış bu konuda Doğu ve Batı kaynakları taranarak Çukurova'yı ilgilendiren bütün olay ve ayrıntılar toplattırılmıştır. Müze Müdürü Naci Kum'un yardımlarıyla Adana Müzesi'nde bulunan kadılık sicillerine bakılarak, fihristleri yapılmıştır. Milli Mücadele hatıraları da düzenlenip, tasnif edildikten sonra ilk çağlardan bugüne kadar Adana Tarihi çalışmalarını yazdırmak için sayısı 15'e yakın Profesör ve Doçente ise teklif mektupları yazılma işlemine devam edilmiştir. Ayrıca bu işin gerçekleşme evresine bu sene içinde girmiş olduğu duyurulmuştur.⁶⁶²

15 Mart 1946 Cuma günü aynı zamanda Atatürk'ün, Adana'ya Başkomutan ve Büyük Millet Meclisi Hükümeti Başkanı olarak ilk gelişinin 23'üncü yıldönümü, Adana Halkevi tarafından geniş kapsamlı bir programla kutlanmıştır. O gün saat 16.00'da Halkevi önünde toplanan büyükler, partililer, Halkevliler, izciler, sporcular

⁶⁵⁹ “Evimizin Temmuz 1945 Ayı Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 79-80, Temmuz-Ağustos 1945, s. 24.

⁶⁶⁰ “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 82-83, Ekim-Kasım 1945, s. 24.

⁶⁶¹ “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 84, Aralık 1945, s. 16.

⁶⁶² “Evimizin Bir Yıllık Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 85-86, Ocak-Şubat 1946, s. 31.

ve öğrenciler başta Halkevi bandosu olmak üzere büyük bir kalabalık halinde, Ulu Önder'in ilk gelişlerinde misafir oldukları Suphi Paşa konağına gitmişler ve köşkü gezmişlerdir. Burada Öğretmen Okulu Tarih Öğretmeni Aziz Eryalaz, Atatürk'ün Adana'ya ilk gelişi hakkında güzel bir hitabede bulunmuştur. Hitabeden sonra Bandonun ve İzcilerin marşlarıyla Halkevine gelinmiş ve burada Vilayetin, Belediyenin, Ticaret Odası'nın, Halk Partisi ve Halkevinin hazırlamış oldukları çelenkler İzciler tarafından alınarak Atatürk Anıtı'na getirilmiştir. İstiklal Marşı'yla Abideye konan çelenklerden sonra Halkevinin şiir okuma yarışmasında Birinciliği kazanmış olan Ünal Sanı Gök tarafından "15 Mart 1923" şiiri okunmuştur. Daha sonra Atatürk heykeli önünde bir geçit resmi yapılarak törene son verilmiştir.⁶⁶³

31 Mart 1946 tarihinde İkinci İnönü Zaferi kutlanmıştır. Bu törende Aydın Nisari tarafından bir konuşma ve Kazım Yolgeçen tarafından da bir şiir okunmuştur. 23 Nisan 1946 günü Milli Egemenlik Bayramı kutlanmıştır. Aynı gece Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından Halkevi salonlarında Kurum adına bir balo düzenlenmiştir. 17 Mayıs 1946 gecesi Şair Ziya Paşa için anma töreni düzenlenmiştir.⁶⁶⁴

30 Ağustos 1946 tarihinde, Zafer Bayramı nedeniyle Adana Halkevi tarafından gündüz yapılan merasim için kürsü, mikrofon ve hoparlör hazırlanmış, törene bando ile katılmıştır. Ayrıca Çukurova Dergisi Yayın Müdürü Hamit Salih Asyalı bugünün önemini anlatan bir nutuk söylemiştir. Aynı günün akşamı Halkevi Bahçesinde bir program hazırlanmış ve bütün halk davet edilmiştir. Programa göre; Halkevi Bandosunun katılımıyla bütün halk tarafından İstiklal Marşı söylenmiştir. Sonra Yüksek Ziraat Mühendisi Mehmet Yüksel 30 Ağustos Zaferi hakkında bir konuşma yapmış ve bir şiir okumuştur. Ardından Halkevi İdare Müdürü Enver Binokay 30 Ağustos ve Türk Milleti'nin bu mücadeledeki fedakârlık ve kahramanlıkları hakkında bir hitabede bulunmuştur. Gençlerden sıra ile Turgut Akhun, Selami Asyalı, Seyhan Eryalaz, Sabahat Özbilsen günün önemini belirten milli şiirler okumuşlardır. Adana Halkevi Edebiyat Kolu başkanı Aziz Eryalaz da

⁶⁶³ "Evimizin Mart Ayı Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 87, 15 Mart 1946, s. 16.

⁶⁶⁴ "Evimizin Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 88-91, Temmuz 1946, s. 16.

günün anlamını belirten kendi şiirini okumuş ve programa son verilmiştir. Törenden sonra ise halk oyunları oynanmıştır.⁶⁶⁵

Adana Halkevi'nin Sinema Salonu'nda 10 Kasım 1946 günü sabah saat 09.05'de Atatürk'ü anma töreni yapılmıştır. Öncelikle Adana Halkevi Başkanı İbrahim Tekeli'nin işaretiyle beş dakikalık bir saygı duruşu yapılmıştır. Ardından Halkevi Bandosu matem marşı çalmış ve bundan sonra da Arif Nihat Asya tarafından bir hitabede bulunulmuştur. Son olarak ise Öğretmen Raşit Binöz'ün; İsmet İnönü'nün, Atatürk'ün ölümü hakkındaki tarihi beyannamesini okumasından sonra hazırlanan çelenklerle birlikte ve Halkevi Bandosunun çaldığı matem marşıyla Atatürk Parkı'na gidilmiş, çelenkler saygıyla Atatürk Anıtı'na konulmuştur.⁶⁶⁶ Mart 1947 tarihinde de Atatürk'ün Adana'ya ilk geldiği günün yıl dönümü kutlanmıştır.⁶⁶⁷

3.2. GÜZEL SANATLAR ŞUBESİ

Güzel Sanatlar Şubesi müzik, resim, heykel, mimari, süsleme sanatları v.s. profesyonel veya amatör unsurları bir araya toplamak, genç yetenekleri korumak ve bunların yetişmelerine katkı sağlamak temel vazifesi olmuştur. Bu şube, aynı zamanda Halkevleri müsamere programlarındaki müzik çalışmalarını hazırlamış ve uygulamıştır.⁶⁶⁸

Adana Halkevi Binası'nın yetersizliği nedeniyle 1933 yılının Aralık ayına kadar Güzel Sanatlar Şubesi'nde bir faaliyet gösterilmemiştir. 2 Aralık 1933 tarihinde çoğunluğu öğretmenlerden ve tiyatro kurulundan olmak üzere sadece bir Koro Heyeti oluşturulabilmiş ve bu heyet düzenli biçimde çalışmaya başlamış ve konserler vermek için faaliyete geçmiştir.⁶⁶⁹

1934 yılında Müzik öğretimine uygun salonları olmayan okullar için Halkevi salonu açılarak komitenin gözetimi altında Pazar ve Perşembe günleri öğrencilere müzik dersi verilmiştir. Bununla birlikte Adana Halkevinde 3 keman, 1 viyolonsel, 1 flüt, 1 piyanodan oluşan güzel bir salon orkestrası meydana getirilmiş ve temiz bir aile

⁶⁶⁵ "Halkevi Çalışmaları", *Çukurova Kültür Dergisi*, Sayı: 2, Bugün Basımevi, Adana, Eylül 1946, s. 17.

⁶⁶⁶ "Halkevi Çalışmaları", *Çukurova Kültür Dergisi*, Sayı: 4, Kasım 1946, s. 17.

⁶⁶⁷ "Bir Aylık Halkevi Çalışmaları", *Çukurova Kültür Dergisi*, Sayı: 8, Mart 1947, s. 16.

⁶⁶⁸ *C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi*, s. 9-10.

⁶⁶⁹ "Halkevimizin Bir Yıllık Faaliyeti", *23 Şubat Dergisi*, s. 36; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 17; *Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 3.

toplantısı arasında bu orkestra ilk konserini vererek çok başarılı olmuştur. Ayrıca bu orkestraya 2 mandolin, 1 gitar ile eklenerek çalışmalarına başlanmıştır.⁶⁷⁰

Adana Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi 1934 yılında 13 kişilik bir açık hava bandosu meydana getirmiştir. Bu bandonun ilk konserini verdikten sonra buna benzer konserleri on beş günde bir veya her ay tekrarlaması için çalışmalara başlanmıştır.⁶⁷¹ Bando düzenli bir biçimde yürüyüşlere katılmış ve halk tarafından da büyük ilgi görmüştür. Aynı zamanda şube bu yıl amatörleri teşvik etmek ve vücuda getirdikleri eserleri düzeltmek için resim faaliyetlerini arttırmıştır. Ayrıca Türk tezyinatının (bezekler, süsler) asıllarından bir seri vücuda getirmeye çalışılmıştır. Mimari ile ilgili yenilikler izlenerek ve bundan ilerde yararlanılacak taraflar saptanmıştır.⁶⁷²

1935 yılında Adana Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi, Güzel Sanatları anlama ve kavramaya yeteneği olan gençlerin bu konularda ilerlemelerini sağlamak düşüncesiyle keman, mandolin, piyano kursları açmış ve yüz kişiden oluşan bir koro meydana getirilmeye çalışılmıştır.⁶⁷³ Bununla birlikte Halkevindeki keman derslerine gösterilen ilgi artmakta, devam edenlerin sayısı çoğalmaktadır.⁶⁷⁴ Halkevi bandosu ise bütün törenlere katılmıştır. Adana'nın çok sıcak geçen yaz ayları nedeniyle yayla ve bağlara çıkmasından dolayı kış ve bahar aylarında konserler veren Halkevi orkestrası ise geçen yıla oranla çalışmalarında daha çok gelişme göstermiştir. Orkestra kutlama gecelerinde birkaç parça ile küçük konserler verdiği gibi özel olarak yapılan balo, nişan törenlerinde ise orkestradan ayrılan caz takımı da bulunmuştur. Diğer taraftan ise Güzel Sanatlar için bir sergi açılması düşünülmüş ve Halk şarkılarının derlenmesine ait çalışmalara Mart ayı içinde başlanması planlanmıştır.⁶⁷⁵

Halkevi Bando ve orkestrasının, şehir içinde müzik yayımı Hoparlör ile yapılmaktadır. Bununla birlikte İstanbul'dan getirilip, seçilen plâklar da bu yayınlar

⁶⁷⁰ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 20-21.

⁶⁷¹ "Halkevimizin Başardığı İşler", *Akgünler Gazetesi*, 5 Ocak 1935, Sayı: 1, Yıl: 1, s. 3.

⁶⁷² "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 21.

⁶⁷³ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 25

⁶⁷⁴ "Halkevimiz Bir Ay İçinde Neler Yaptı?", *Akgünler Gazetesi*, 2 Şubat 1935, Sayı: 2, Yıl: 1, s. 1.

⁶⁷⁵ "Evimizin Aylık Bilânçosu", *Akgünler Gazetesi*, 6 Nisan 1935, Sayı: 4, Yıl: 1, s. 3; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 25.

sırasında dinlendirilmekteydi. Güzel Sanatlar Şubesi bu işi, yayım şubesiyle ortak hareket ederek yapmaktaydı. Diğer yandan büyük müzik bilginlerinin hayatı ile ilgili konferanslar verilmekte ve bunların ünlü eserleri film şeklinde halka gösterilmekteydi. Ayrıca bir Güzel Sanatlar Sergisinin açılması da düşünülmüştür.⁶⁷⁶

Şubat 1935 tarihinde, Millî Mücadele sırasında halk tarafından söylenilmiş türküler, destan ve menkıbelerin de fonograf (gramofon)la alınmasına ve notalarının yazılmasına karar verilmiştir.⁶⁷⁷

Halkevi bandosunun üyeleri biraz daha genişletilerek 23 Nisan gibi önemli günlere ve çeşitli Halkevi toplantılarına bandonun katılımı sağlanmıştır.⁶⁷⁸ Ayrıca Bando Gurubu 1935 yılı boyunca Adana'da düzenli bir şekilde haftada iki kez konserler vermiştir.⁶⁷⁹

Adana Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi 1935'te şehrin kalabalık yerlerine, iki büyük gazinoya ve cezaevine konulan dört hoparlör aracılığıyla ulusal ve modern müziği halkımıza yaymak için kütüphane ve yayım komitesiyle işbirliği yaparak plaklar getirip, yayına başlamıştır.⁶⁸⁰

Ağustos 1935'te Güzel Sanatlar Şubesi başkanının gelmesiyle koronun çalışmaları artırılarak kuvvetlendirilmiştir. Ayrıca yeni seçilen bando şefi sayesinde bandonun eksiklerini tamamlaması ve bu yılki Cumhuriyet Bayramına kadar çok daha iyi hazırlanılması sağlanmıştır.⁶⁸¹

Güzel Sanatlar Şubesi 1935 yılının Aralık ayına gelindiğinde aynı zamanda 1936 yılı çalışmalarına da hazırlık olması açısından Bando çalışmalarına devam etmiş, orkestra takımının verimli çalışmasına önem vermiş ve Halk türküleri ile konserler verilmesi planlanmıştır. Ayrıca piyanoya ilgi duyanlar için ders verilmesine ve kişilerin bu konuda iyi yetiştirilebilmeleri için çalışmalar yapılmasına karar

⁶⁷⁶ "Halkevimizin 1935-1936 Yılındaki Çalışmalarının Kısa Bir Bilânçosu", *Akgünler Gazetesi*, 23 Şubat 1936, Sayı: 13, Yıl: 2, s. 3.

⁶⁷⁷ "Halkevimizde Önümüzdeki Sene İçinde Daha Verimli İşler Görülecek", *Akgünler Gazetesi*, 2 Mart 1935, Sayı: 3, Yıl: 1, s. 1.

⁶⁷⁸ "Halkevimizin Nisan Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 9 Mayıs 1935, Sayı: 5, Yıl: 1, s. 4.

⁶⁷⁹ *Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı*, s. 41.

⁶⁸⁰ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 25.

⁶⁸¹ "Halkevimiz Geçen Ağustos Ayında Neler Yaptı?", *Akgünler Gazetesi*, 20 Eylül 1935, Sayı: 8, Yıl: 1, s. 2.

verilmiştir. Bayanlardan oluşan koro çalışmalarına devam edilirken diğer bir yandan da erkeklerden bir koro oluşturulacaktır. İlkbahar mevsiminde ise bir resim sergisi açılması sağlanacaktır.⁶⁸²

1936 yılında Güzel Sanatlar Şubesi, Halk türküleri üzerinde ön çalışma ve araştırma yapmak üzere Adana'ya gelen Macar profesörü Bela Bartok'un çalışmalarıyla ilgilenmiştir. Şube bu konuyla ilgili olarak yakındaki kasabalardan halk türküleri okuyan insanları getirterek profesörün bu türküleri plâğa ve notaya almasına yardım etmiş ve profesöre yardımcı olarak seçilen bir Halkevi üyesi ile Mersin ve Osmaniye'ye de gidilerek orada da halk türküleri üzerinde incelemelerde bulunulmuştur. Profesöre Adana'dan ayrılmadan önce Adana Halkevi'nin salonunda müzik hakkında bir konferans verilmiştir. Bunların yanı sıra Halkevi'nde Keman, mandolin, piyano, koro ve resim kurslarına ve ayrıca bando, orkestra, saksafon ve akordeon çalışmalarına önemle devam edilmiştir. Müzik kurslarında 300, resim kursunda 100 ders verilmiştir.⁶⁸³

1936'da Müze ve Sergi komitesi ile işbirliği yapılarak Halkevinde bir resim sergisi açılmıştır. Mayıs ayından sonra Halkevinin bahçesinde her gün büyük bir kalabalık halinde toplanan halka hoparlörlerle ulusal ve uluslararası plâk yayınında bulunulmuştur. Resim kursuna devam eden amatör kişilerden yararlanılarak Ulucami gibi Adana'nın sanat açısından değer taşıyan eserlerinden, var olan çini süslerinden ve taş oymalarından 35 desen kopya edilmiştir. Bunların ayrıca koleksiyonu yapılmaya başlanmıştır.⁶⁸⁴

Müzik Kolu'nun 4 Haziran 1936 tarihinde yaptığı ve Tanburi Osman Pehlivan'ın da katıldığı müzikli bir gece düzenlenmiştir. Bu gece Halkevi'nin salonu dolduğu gibi hoparlörler ile de halka yayın yapılmıştır. Bunun yanı sıra bu şube her akşam halka Halkevi bahçesinde plak yayını yaptırmıştır.⁶⁸⁵ Halkevi bahçesinde her akşam plak

⁶⁸² "Faydalı Bir Kurumumuz", *Akgünler Gazetesi*, 2 Aralık 1935, Sayı: 10, Yıl: 1, s. 2.

⁶⁸³ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 30.

⁶⁸⁴ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 30.

⁶⁸⁵ "Halkevimizin On Beş Günlük Çalışmaları", *Akgünler Gazetesi*, 20 Haziran 1936, Sayı: 18, Yıl: 2, s. 2.

yayınına devam edilerek halkın güzel saatler geçirmesi sağlanmıştır. Bu müzik yayınından 15 gün içinde binden fazla kişi yararlanmıştır.⁶⁸⁶

Halkevi'nde orkestra, bando, keman ve mandolin çalışmalarına devam eden komite bir de Akordeon satın alarak bu yönde elemanlar yetiştirmeye başlamıştır. Tam bir orkestra takımı oluşturabilmek için ilerleyen zamanlarda bir de saksafon almayı planlamıştır.⁶⁸⁷

Güzel Sanatlar Şubesi, yaz günleri için açtığı keman, piyano ve mandolin derslerine Eylül 1936 yılında da devam etmiştir. Kurultay günlerinde halka güzel bir konser verilmesini sağlayarak, bando ile ulusal parçalar dinletmiş ve Ankara Musiki Muallim Mektebi öğrencilerine Adana Halkevi'nde, ilçelerde ve Mersin'de müzik günleri düzenleme konusunda öncülük etmiştir.⁶⁸⁸

1937 yılına gelindiğinde ise Güzel Sanatlar Şubesi, çeşitli tarihlerde Adana Halkevi'nde yapılan toplantılarda müzik kolu ile ortak çalışmıştır. Bu çalışma ortaklığı genellikle dil, tarih, edebiyat komitesi ile olmuş ve komitenin yaptığı gecelere orkestrası ve diğer müzik kollarıyla katılmaktan geri kalmamıştır. Adana Halkevi'nden, Ceyhan Halkevinin açılması dolayısıyla 10 Nisan'da Ceyhan'a gidilmiş ve orada iki gün kalınmıştır. Aynı zamanda Ceyhan'da iyi izlenimler bırakan iki konser verilmiştir.⁶⁸⁹

Güzel Sanatlar Şubesi 1937 yılındaki çalışmalarında keman, mandolin, akordeon ve saksafon çalışmalarına ve haftalık hoparlör konferansları arasında müzik yayınlarına devam edilmiştir. Ayrıca Halk türkeleri üzerinde çalışmalarına devam eden Sıtkı Avcı ile arkadaşları ve İzzet Gerçekler ile grubu Adana Halkevi'nin toplantılarında takdire değer çalışma ve hizmet göstermişlerdir.⁶⁹⁰

1938 yılında Adana Güzel Sanatlar Şubesi tarafından Halkevi'nin yıldönümü gecesinde büyük beğeni toplayan ve 1.000'e yakın kişinin dinlediği bir söylev ile

⁶⁸⁶ "Halkevimizin On Beş Günlük Çalışmaları", *Akgünler Gazetesi*, 8 Temmuz 1936, Sayı: 19, Yıl: 2, s. 1.

⁶⁸⁷ "Halkevimizin On Beş Günlük Çalışmaları", *Akgünler Gazetesi*, 8 Temmuz 1936, Sayı: 19, Yıl: 2, s. 1.

⁶⁸⁸ "Halkevinin Çalışmaları", *Akgünler Gazetesi*, 30 Eylül 1936, Sayı: 21, Yıl: 2, s. 1-2.

⁶⁸⁹ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 59.

⁶⁹⁰ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 59.

konser verilmiştir. Geceye Nuri Çelik'in müzik hakkındaki söylevi dinlendikten sonra Asri Sinema'da verilen büyük bir konserle devam edilmiştir. Bu Konser 22 Şubat'ta öğrenciler için Asri Sinema'da tekrar izletilmiş ve yine aynı ilgi ile dinlenmiştir.⁶⁹¹ Beş yıldan beri törenlere katılarak yetmiş yedi konser vermiş ve bu konserlerden dokuzunu civar kasabalarda gerçekleştirmiştir.⁶⁹²

Güzel Sanatlar Şubesi 1938'de; Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi'nin düzenlediği 18 Mart, 31 Mart, 9 Nisan, 23 Nisan, 18 Mayıs, 19 Mayıs gecelerinde sürekli değişen bir repertuarla orkestrasının katılımını sağlamış ve alaturka kolu iyi izlenimler bırakmıştır. Bunun yanında orkestranın içindeki kemanların teknik güçleri arttırılmak için düzenli olarak çalışmaları sağlanmıştır. Hatta orkestraya dâhil olmayan 8 kemancı metot dâhilinde çalışmışlardır. Piyano, akordeon, saksafon ile orkestrada bulunan 3 kişide oldukça ilerlemişlerdir.⁶⁹³

20 Şubat 1938 tarihinde Halkevlerinin yıldönümü onuruna akşam saatlerinde Asri Sinema'da bir konser verilmiştir. Bir süre Adana'da bulunan Kültür İspekteri (müfettişi) Bedri Bey'in şefliğinde hazırlanan ve sunulan bu konser, alafanga klâsik, alaturka klâsik ve halk ezgilerini içeren müziklerle geç saatlere kadar sürmüştür. Bu konser 22 Mart'ta öğrenciler için tekrar edilmiştir.⁶⁹⁴

1939 yılında Adana Halkevi'nin Şubat ve Mart ayı çalışmaları dâhilinde mandolin ve keman kursu açılmıştır. Bu kursa 25 kişi sürekli devam etmiştir.⁶⁹⁵ 26 Nisan 1939'da Güzel Sanatlar Komitesi'nin çaylı ve müzikli aile toplantısı olmuştur. Ayrıca bu ay içerisinde de mandolin ve keman kurslarına devam edilmiştir. 12 Nisan 1939'da Adana Halkevi'nde resim sanatı ile ilgilenen kişilere bir resim kursu açılmıştır.⁶⁹⁶

1939 senesinde Adana Halkevi'nin Güzel Sanatlar Komitesi orkestrası Eylül ayında da düzenli olarak çalışmalarını sürdürmüş ve her gün belirli bir saatte hoparlörlerle müzik ve plak yayımı yapmıştır. Ekim ayına gelindiğinde ise halkın bandedan daha

⁶⁹¹ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 68.

⁶⁹² *Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde*, s. 160.

⁶⁹³ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 68.

⁶⁹⁴ "Halkevinde", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 9, Mart 1938, s. 52.

⁶⁹⁵ "Şubat ve Mart Aylarında Evimiz Çalışmalarının Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 17, Nisan 1939, s. 31.

⁶⁹⁶ "Evimizin Nisan-Mayıs Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 18, Mayıs 1939, s. 32.

fazla yararlanabilmesi düşünülerek bandodaki kadronun genişletilmesine ve şehrin kalabalık yerlerinde haftanın belirli günlerinde bando çalınmasına karar verilmiştir. Bu hazırlıkların tamamlanması beklenirken de Halkevi bahçesinde Cumartesi günleri bu faaliyete başlanmış, Pazar günleri de Atatürk Parkı'nda devam edileceği duyurulmuştur. Aynı yılın Ekim ayında Adana Halkevi'nde kaliteli araçlara sahip bir fotoğraf laboratuvarı kurulmuştur. Yakında bu laboratuvarda da kurslara başlanacağı duyurulmuştur. Bu laboratuvardan aynı zamanda Adana Halkevi'nin fotoğraf arşivi için de geniş ölçüde yarar sağlanacağı düşünülmüştür. Ayrıca 28 Ekim 1939 gecesi Cumhuriyet'in 16'ncı yıldönümünü nedeniyle Adana Halkevi salonunda Güzel Sanatlar Komitesi tarafından bir konser verilmiştir.⁶⁹⁷

25 Kasım 1939 gecesi Adana Halkevi'nin orkestra ve bandosunu meydana getiren kişiler repertuarlarına yeni eserler alıp, bu eserlerin provalarına da düzenli bir şekilde devam ederek halka büyük bir konser vermişlerdir. 26 Kasım 1939 gecesi de ilk tedrisat öğretmenleri için bir gece düzenlemişlerdir. Bu çaylı, danslı geceye İçişleri Bakanı Faik Öztürk da katılmıştır. Güzel Sanatlar Şubesi, Kasım ayında ayrıca fotoğrafçılık, resim, keman ve mandolin kursları açarak öğretilere başlamıştır.⁶⁹⁸

23 Aralık 1939 günü Adana Halkevi'nde çaylı, danslı bir toplantı düzenlenerek bu toplantıya birçok doktor, eczacı, avukat, mühendis, öğretmen, Halkevine mensup kadın üyeler ve tüm komitelerin üyeleri davet edilmiştir. Bu toplantıda Halkevi işleri üzerinde geniş kapsamlı konuşmalar da yapılabilmektedir. Bu şube resim, keman ve mandolin kursları derslerini de bu ay içerisinde de tam olarak uygulamaya devam etmiştir.⁶⁹⁹

1940 yılının Ocak ayında Adana Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi, fotoğrafçılık kursu açarak fotoğraf ve resim sergisi için gereken hazırlıklarını tamamlama çalışmaları yapmıştır. 12 Ocak 1940 günü bir salon konseri verilerek Halk Türkülerinden oluşan küçük bir repertuarla davetlilere iyi bir gece yaşatılmıştır. Ayrıca 19 Ocak 1940 günü de halk arasında büyük ilgi gören "Halk Türküleri Gecesi" ile Ocak ayında da bu şube tarafından oldukça başarılı adımlar atılmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi Genel

⁶⁹⁷ "Evimizin Dört Aylık Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 20-21, Eylül-Ekim 1939, s. 63-64.

⁶⁹⁸ "Evimizin İkinci Teşrin Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 22, Kasım 1939, s. 29-30.

⁶⁹⁹ "Evimizin birinci Kanun Çalışma Hülasaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 23, Aralık 1939, s. 47.

Sekreterliği'nin Halkevlerine gönderdiği bir tamimde her Halkevinin bulunduğu, çevredeki Halk Türkülerini tetkik ederek içlerinden koro halinde söylenebileceklerini seçip bunlardan 4 tanesini Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne göndermelerini ve bu gönderilecek türkülerden bir kısmının o Halkevi için özel türkü olarak kabul edileceğini bildirmiştir. "Halk Türküleri Gecesi" de özellikle bu tamim üzerine tertip edilmiştir. Parti Müfettişi Dr. Hasan Reşit Tankut, Vali Faik Üstün, Parti Başkanı, Adana Halkevi Başkanı ve bazı milletvekilleri de dinleyiciler arasında bulunmuşlardır. Çalınan ve söylenen her türkü hakkında dinleyicilerin fikirleri alınarak en çok oy alan 4 türkü seçilmiştir.⁷⁰⁰

Halkevlerinin kuruluş bayramı nedeniyle 1940 senesinin Şubat ayında Adana Halkevi'nde bir gece düzenlenmiştir. Bu gecede Halk şairlerinden Âşık Veysel ve İbrahim Bey halk türkülerini okumuş, Adana Halkevi'nden Mürüvvet Sümersalan milli türküler söylemiştir. Ayrıca Halkevi orkestrasının müzik parçaları çaldığı gece geç vakte kadar sürdürülmüştür.⁷⁰¹

1940 yılının Mart ayında ise Adana Halkevi'nin en büyük faaliyetlerinden biri de resim ve fotoğraf sergisi olmuştur. Bu sergide birincilik ve ikincilik kazanan eserler ödüllendirilerek, Ankara'ya gönderilmiştir. 5.092 kişinin seyrettiği sergi 17 gün halka açık bulundurulmuştur.⁷⁰² Adana Halkevi bandosu 1940 yılı Mart ayında her Cumartesi günü öğleden sonra Halkevi'nin bahçesinde müzik yayımı yapmaya başlamıştır.⁷⁰³ Halkevi bandosu bu faaliyetine Nisan ayında da devam etmiştir.⁷⁰⁴

Adana Halkevi'nde 1940 yılı içerisinde 3 defa Halkevi orkestrası, iki defa da halk türkülerini ekibi tarafından verilmiş olan konseri 2.879 kişi dinlemiştir.⁷⁰⁵ Ekim ayı içerisinde Güzel Sanatlar Şubesi'nde Halk Türküleri grubu 10, Bando 6, Orkestra 7 egzersiz yapmıştır.⁷⁰⁶ Halkevi Bandosu Ekim ayı içerisinde bir kabul töreni, iki geçit

⁷⁰⁰ "Evimizin 1940 Ocak Çalışma Hılasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 24, Ocak 1940, s. 31-32.

⁷⁰¹ "Evimizin 1940 Şubat Çalışma Hılasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 25-26, Şubat-Mart 1940, s. 35.

⁷⁰² "Evimizin Mart Ayı Çalışma Hılasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 25-26, Şubat-Mart 1940, s. 60.

⁷⁰³ "Evimizin Mart Ayı Çalışma Hılasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 25-26, Şubat-Mart 1940, s. 61.

⁷⁰⁴ "Evimizin Nisan Ayı Çalışma Hılasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 27, Nisan 1940, s. 43.

⁷⁰⁵ "Mecmuamızın Çıkmadığı Aylarda Evimizin Çalışma Hılasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 28, Eylül 1940, s. 32.

⁷⁰⁶ "Halkevimizin Geçen Bir Aylık Faaliyetinin Hılasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 29, Ekim 1940, s. 41.

töreni, iki müsamere, bir fener alayı, bir tören ve bir de cenaze merasimine katılmıştır.⁷⁰⁷ Aralık ayı içerisinde de Halk Türküleri ekibi 10, Orkestra 7, Bando 6, egzersiz yapmıştır. Orkestra 2, Halk Türküleri Ekibi 2, Körler ve Sağır Cemiyetinden Kör Şahin İşiner de 2 konser vermiştir. Adana Halkevi bandosu Atatürk Parkında Cumartesi günleri halka çeşitli parçalar çalmış ve Kızılay Haftasında yapılan törene katılmıştır.⁷⁰⁸

31 Ocak 1941 yılında Adana Halkevi orkestrası uzun süredir hazırlanmış olduğu konseri kalabalık bir dinleyici kitlesi önünde başarı ile vermiştir. Halk Türküleri ekibi ve bando da çalışmalarına bu ay içinde de devam etmiştir.⁷⁰⁹ Şubat ayında ise Güzel Sanatlar Şubesi, Güzel Sanatları halka sevdirmek amacıyla yaptığı çalışmalarda oldukça başarılı olmuştur. Bünyesinde bu ay içerisinde de çalışmalarına düzenli bir şekilde devam eden ve sık sık konserler veren bir bando, iyi yetişmiş elemanlardan oluşan orkestra ile halk türküleri ekibi mevcut bulunmuştur. Bu ekipler bir sene içinde 11 konser vermişlerdir. Ayrıca verilen konserler 4.010 vatandaş tarafından dinlenilmiştir. Gerek orkestra ve bando, gerekse de halk türküleri ekibi aynı zamanda Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi ve Temsil kolu ile de işbirliği yaparak birçok konferans ve temsillerden sonra da konserler vermişlerdir. Yine bir sene içinde Adana Halkevi salonunda çaylı ve cazlı olmak üzere sekiz aile toplantısı yapılmıştır. Bu toplantılara gelenlerin sayısı 1.607 kişi olmuştur.⁷¹⁰ Güzel Sanatlar Komitesi her ay olduğu gibi Nisan ayı içerisinde de aylık aile toplantısını gerçekleştirmiştir. İsmet İnönü'nün el yazıları ile imzalayıp hediye ettiği fotoğrafları 23 Nisan'da kalabalık bir halk kitlesi huzurunda C.H.P. , Halkevi ve Kaza İdare Heyeti ile diğer makamlara asılmıştır.⁷¹¹

Mayıs ayında da Güzel Sanatlar Komitesi'nin aylık aile toplantısı yapılmıştır. 10 Mayıs 1941 ile 17 Mayıs 1941 tarihlerinde ise Garp Musikisi tarafından bir konser verilmiştir. 19 Mayıs 1941 tarihinde Gençlik Bayramı dolayısıyla Güzel Sanatlar Komitesi, Halk Türküleri ekipleri Halkevi salonunda bir konser vermiştir.⁷¹² 4

⁷⁰⁷ “Halkevimizin Geçen Bir Aylık faaliyetinin Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 29, Ekim 1940, s. 42.

⁷⁰⁸ “Halkevimizin Bir Aylık Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 30, Aralık 1940, s. 43.

⁷⁰⁹ “Evimizin Kânunusani Ayı Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 31, Ocak 1941, s. 35.

⁷¹⁰ “Evimizin Bir Senelik Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 32, Şubat 1941, s. 34.

⁷¹¹ “Evimizin Nisan Ayı Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 34, Nisan 1941, s. 36.

⁷¹² “Evimizin Mayıs Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 35, Mayıs 1941, s. 32.

Haziran 1941 tarihinde, Güzel Sanatlar Komitesi tarafından Adana Halkevi salonunda Garp Musikisi üzerine ilgiyle dinlenmiş olan bir konser verilmiştir.⁷¹³

11 Aralık 1942 Pazar günü Ankara Radyosu'nun 15 günde bir yaptığı Halkevleri Sanat Gecesi için Adana Halkevi tarafından Hasibe Türkmen, Hasan Şahin, Mehmet Göçüm ve Abdullah Âşık, Ankara'ya gönderilmişlerdir. Bu gecenin programı daha önceden hazırlanmış ve o sırada Adana'da bulunan Halkevleri Müfettişi Kemal Güngör de bu konu ile çok yakından ilgilenerek programın en iyi şekilde hazırlanabilmesi için çaba harcayarak, hazırlanan ekiple birlikte Ankara'ya hareket etmiştir.⁷¹⁴

17 Mayıs 1942 Pazar akşamı Adana Halkevi salonunda Güzel Sanatlar Şubesi'nin büyük bir özenle hazırladığı Batı Müziği konseri gerçekleştirilmiştir. Aslında daha çok özellikle Mozart'ın eserlerini içeren bu konser sonuna kadar büyük bir zevkle dinlenilmiş ve konseri hazırlayanlar takdir ile karşılanmıştır.⁷¹⁵

23 Ocak 1943 tarihinde Adana Halkevi'nde bir aile toplantısı yapılmıştır. Bu toplantıda Ali İboş tarafından bir konser verilmiştir. Aynı gün içerisinde Klasik Türk Müziği ekibi tarafından da bir konser verilmiştir. 26 Ocak 1943 tarihinde de Halkevi Orkestrası bir konser vermiştir. 22 Şubat 1943 tarihinin gecesi Adana Halkevi ekibi bir konser düzenlemiştir. 5 Mart 1943'de ise Halk Türküleri ekibi tarafından bir konser verilmiştir.⁷¹⁶

1 Nisan 1943 Perşembe, 9 Nisan 1943 Cuma günleri yapılan törenler ile 14 Nisan 1943 Çarşamba günü sunulan konferanslardan sonra Halk türküleri ekibi konserler vermiştir. 15 Nisan 1943 Perşembe, 28 Nisan 1943 Çarşamba günlerinde verilen konferanslardan sonra da Klasik müzik ekibi konserler vermiştir. Adana Halkevi'nde ayrıca Milli Rakslar dâhilinde olmak üzere 23 Nisan 1943 Çarşamba günü Düziçi Köy Enstitüsü öğrencilerinden 15 kişilik bir grup tarafından Aydın Zeybeği, Harmandalı ve Sepetçioğlu oyunları oynanmıştır.⁷¹⁷

⁷¹³ “Evimizin Haziran Ayı Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 36, Türksözü Basımevi, Adana, Haziran 1941, s. 36.

⁷¹⁴ “Evimizin İki Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 40-41, Aralık 1941-Ocak 1942, s. 61.

⁷¹⁵ “Ev Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 45, Mayıs 1942, s. 31.

⁷¹⁶ “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 48-51, Aralık 1942-Mart 1943, s. 103.

⁷¹⁷ “Evimizin Bir Aylık Tarihi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 52, Nisan 1943, s. 15.

5 Mayıs 1943 Çarşamba günü akşam saatlerinde yapılan Halk Şairleri gecesinde Halk Türküleri Ekibi tarafından bir konser verilmiştir. Aynı zamanda Yenice Köyü'nden Halk Şairi "Gülbaba" tarafından da bağlama ile bir nefes konseri verilmiştir. 12 Mayıs 1943 Çarşamba günü akşamı verilen konferanstan sonra Halk Türküleri Ekibi bir konser vermiştir. Aynı gün saat 16.00'da Klasik Müzik Ekibi Gazino Salonunda toplanan Maliye Memurlarına bir konser vermiştir.⁷¹⁸

2 Haziran 1943 Çarşamba günü konferanstan sonra Klasik Müzik Kolu bir konser vermiştir. 8 Haziran 1943 Salı günü akşam saatlerinde Halk Türküleri ekibi konferansın ardından bir konser vermiştir. 9 Haziran 1943 Çarşamba günü gündüz hoparlörler aracılığıyla şehre de yayılan Halk Türküleri ekibi konseri, gece konferanstan sonra dinlenilmiştir. 12 Haziran 1943 Cumartesi günü Halkevi bandosu bahçede bir konser vermiştir. 15 Haziran 1943 Salı günü Halk Türküleri ekibinden Muzaffer Özbaran ve arkadaşları tarafından bir konser verilmiştir. 16 Haziran 1943 Çarşamba günü Adana'nın genç sanatkarı Celal İnce tarafından piyano ve akordeonla Türkçe Tangolar ve swing parçalarından oluşan bir konser verilmiştir. 21 Haziran 1943 Pazartesi günü konferanstan sonra Klasik Müzik Kolu bir konser vermiştir.⁷¹⁹

24 Temmuz 1943 Cumartesi günü Klasik Müzik Kolu tarafından bir konser verilmiştir. Haftanın her Cumartesi günü ise Halkevi Bandosu bahçede seçilmiş parçalar çalmaya devam etmiştir.⁷²⁰ 30 Ağustos 1943 Pazartesi günü mandolin kursu öğrencileri bir konser vermiştir. Adana Halkevi Bandosu ise Ağustos ayında da her Cumartesi bahçede seçilmiş parçalar çalmaya devam etmiştir.⁷²¹ 26 Eylül 1943 Pazar günü Mandolin Kursu öğrencileri ve Halk Türküleri ekibi tarafından güzel bir konser verilmiştir.⁷²²

28 Ekim 1943 Perşembe günü konferanstan sonra Halk türküleri ekibi tarafından bir konser verilmiştir. 3 Kasım 1943 ve 24 Kasım 1943 Çarşamba günleri Adana Halkevi'nin Halk Türküleri ile Klasik Türk Müziği ekipleri konser vermişlerdir.⁷²³

⁷¹⁸ "Adana Halkevlerinin Bir Aylık Tarihi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 53, Mayıs 1943, s. 15.

⁷¹⁹ "Adana Halkevlerinin Bir Aylık Tarihi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 54, Haziran 1943, s. 16.

⁷²⁰ "Adana Halkevinin Bir Aylık Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 55, Temmuz 1943, s. 15.

⁷²¹ "Adana Halkevinin İki Aylık Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 56-57, Temmuz 1943, s.

23.

⁷²² "Adana Halkevinin İki Aylık Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 56-57, Ağustos 1943, s.

24.

⁷²³ "Adana Halkevinin İki Aylık Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 58-59, Ekim 1943, s. 23-

24.

10 Aralık 1943 Cuma günü Adana Halkevi salonunda Kızılay'ın balosu yapılmıştır. 17 Aralık 1943 Cuma günü de Halk Türküleri ekibi tarafından Halkevinde bir konser verilmiştir.⁷²⁴

29 Mart 1944 Çarşamba, 15 Mart 1944 Çarşamba günü Halk Türküleri ekibi 11 Mart 1944 Cumartesi günü de mandolin kursu öğrencileri tarafından bir konser verilmiştir.⁷²⁵ 23 Nisan 1944 gecesi Adana Halkevi Salonunda Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Balosu yapılmıştır. 26 Nisan 1944 tarihinde de Adana Halkevi Müzik Şefi Hakkı Tar'ın yetiştirdiği mandolin kursu öğrencileri bir konser vermişlerdir.⁷²⁶

1944 yılının Eylül ve Ekim ayları temsil bakımından olduğu kadar konser bakımından da zengin ve başarılı olmuştur. Ses sanatçısı Mukadder Sezer tarafından verilen "Türk Müziği Konseri" büyük bir zevk ve ilgi ile dinlenmiştir. Bu tarihlerde Adana'da bulunan Ankara Radyosu Ses sanatçılarından Celal İnce'nin 14 Ekim 1944 Cumartesi günü öğrencilere, 15 Ekim 1944 Pazar günü halka verdiği alafranga konser, hayranları tarafından, büyük bir ilgi görmüştür. Yine bu aylar içinde Adana Halkevi'nin, Mandolin Kursu öğrencileri tarafından verilen konser özel bir ilgi ile dinlenilmiştir. 28 Ekim 1944 Cumartesi günü Hasanoğlan ve Savaştepe Köy Enstitüsü talebeleri tarafından verilen "Anadolu Halk Türküleri" konseri de Adana halkını çok memnun etmiştir. Özellikle Adil Ülkü ve Bedia Sevgüven tarafından 22 Ekim 1944 Pazar günü verilen Türk Müziği konseri çevrede geniş bir ilgi uyandırmış ve Bedia Sevgüven takdirle alkışlanmıştır.⁷²⁷

Adana Halkevi müzik şefi Hakkı Tar'ın yetiştirdiği çocuklar tarafından 23 Aralık 1944 gecesi bir konser verilmiştir. Çocuklar bu konserde yeteneklerini sergilemiş ve büyük başarı göstermişlerdir.⁷²⁸

5 Mayıs 1945 Cumartesi gününün akşamı Adana Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi'nden öğretmen Fehime Asyalı'nın yetiştirdiği öğrenciler tarafından bir konser verilmiştir.⁷²⁹ Güzel Sanatlar Şubesi tarafından Adana Halkevi bahçesine klasik

⁷²⁴ "Adana Halkevinin Bir Aylık Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 60, Aralık 1943, s. 15.

⁷²⁵ "Adana Halkevinin Bir Aylık Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 63, Mart 1944, s. 15.

⁷²⁶ "Adana Halkevinin Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 64-65, Nisan-Mayıs 1944, s. 24.

⁷²⁷ "Adana Halkevi Nasıl Çalışıyor", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 69-70, Eylül-Ekim 1944, s. 23.

⁷²⁸ "Evimizin Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 72, Aralık 1944, s. 16.

⁷²⁹ "Evimizin Mayıs-Haziran Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 77-78, Mayıs-Haziran 1945, s. 16.

parçaları ön planda tutun bir caz orkestrası getirilmiştir. Orkestra her gün saat 17.00'den, saat 22.00'ye kadar çalışmıştır.⁷³⁰

1945 yılının Eylül ayında, Adana Halkevi bahçesi dans yeri ihtiyacını karşılayacak şekilde genişletilmiş ve toprak seviyesinden 30 santim yükseltilerek etrafı çiçeklerle süslenmiştir. Bu arada Adanalıların, yazın sıcak günlerinde ailece vakit geçirmelerini ve müzik dinlemelerini mümkün kılan bahçe, yeni getirilen çiçekler ve ağaçlarla da donatılmıştır. Halkevi bandosu yeniden daha iyi bir kadro ile çalışmalarına başlamış ve tören günlerinde giyilmek üzere aynı formda birer kat lacivert elbise diktirilmiştir. Her gün öğleden sonra çeşitli müzik yayınları yapılmaya başlanmıştır.⁷³¹

Adana Halkevi'nin Ekim-Kasım ayı faaliyetlerinde, Güzel Sanatlar Şubesi kış aylarındaki çalışmalarına iki ekiple birlikte başlamıştır. "Halk Türküleri" ve "Caz" olmak üzere iki kolda harekete geçen Güzel Sanatlar Şubesi'nin bu aylar içerisinde konserler vereceği de ayrıca duyurulmuştur.⁷³²

1945 senesinin Aralık ayı içerisinde, Adana Halkevi'nin Güzel Sanatlar Şubesi elemanlarının Viyolonist Ahmet Ertaş ile Piyanist Eyüp Ergüven tarafından birinci kısmı klasik parçalarından ikinci kısmı armonize edilmiş halk türkülerinden olmak üzere güzel bir Keman ve Şan konseri verilmiştir. Çok beğenilen bu konser bir hafta sonra tekrar edilmiştir.⁷³³

1945 senesi içerisinde Adana Halkevi Bandosu takviye edilerek kadrosu 14'den 19'a çıkarılmıştır. Tüm elemanlarına da lacivert üniforma yaptırılmıştır. Bir Halk Müziği ekibi oluşturulmuştur. Halkevi Bando öğretmenlerinden başka kadrosuna bir de Müzik Öğretmeni almıştır. Bu öğretmenin yönetiminde keman, mandolin kursları çalışmalarına her ay devam etmiştir.⁷³⁴

Atatürk'ün Adana'ya gelişinin yıl dönümü olan 15 Mart 1946 tarihinde Adana Halkevi tarafından hazırlanan özel programda, Halkevinin keman ve mandolin kursu

⁷³⁰ "Evimizin Temmuz 1945 Ayı Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 79-80, Temmuz-Ağustos 1945, s. 24.

⁷³¹ "Halkevi Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 81, Eylül 1945, s. 16.

⁷³² "Halkevi Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 82-83, Ekim-Kasım 1945, s. 24.

⁷³³ "Halkevi Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 84, Aralık 1945, s. 16.

⁷³⁴ "Evimizin Bir Yıllık Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 85-86, Ocak-Şubat 1946, s. 31-32.

öğrencileri Adana Halkevi Müzik Öğretmeni Cemal Vuruşkan'ın şefliğinde zengin bir konser vermişlerdir.⁷³⁵

1946 yılının Ağustos ayında, Urfa yerli saz ve milli oyunlarını yurda tanıtmak amacıyla geziye çıkan Urfa Halkevi Güzel Sanatlar Şubesinden 18 kişilik bir grup Adana Halkevi'nde 3 gün gösteri yaparak halka iyi ve neşeli saatler yaşatmıştır.⁷³⁶

Adana Halkevi'nin Güzel Sanatlar Şubesi çalışmaları kapsamında 1947 yılının Mart ayında, "Sanat Galerisi" ismiyle bir galeri açılmış ve kıymetli 94 eser bu galeride sergilenmiştir. Ayrıca Halkevinde Orhan Borar ve Walter Ehlözinger yönetiminde keman ve piyano konseri verilmiştir.⁷³⁷

3.3. TEMSİL ŞUBESİ

Temsil Komitesi, Halkevleri Talimatnamesi'ne göre kurulmuş ve bu talimatname çerçevesinde çalışmalarını sürdürmüştür. Görev ve yetkileri de Halkevleri Talimatnamesi ile belirlenen bu komite genel çalışma programını hazırlayarak kol faaliyetlerinin artırılması ve geliştirilmesi yönünde çalışmalarda bulunmuştur.⁷³⁸

Halkevleri Temsil Şubesi'nin görevleri "CHP Halkevleri 1940" yıllığında üç maddede özetlenmektedir. Bu maddeler;

"1- Halkı tiyatro aracılığıyla yetiştirmek üzere partice kabul edilen eserleri oynamak.

2- Gezici ve yerli, sessiz sinemalardan yararlanarak halkın kültürel ve artistik sevgisini yükseltmek.

3- Kukla, Karagöz, Ortaoyunu gibi ulusal oyunları düzenleyip bunlardan halk terbiyesi bakımından yararlanmak." şeklinde sıralanabilir.⁷³⁹

Bu şubenin faaliyetlerini yukarıda da görüldüğü gibi "Tiyatro, Sinema ve Kukla-Karagöz-Ortaoyunu" şeklinde üç alt başlığa ayırmak mümkündür.

⁷³⁵ "Evimizin Mart Ayı Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 87, 15 Mart 1946, s. 16.

⁷³⁶ "Halkevi Çalışmaları", *Çukurova Kültür Dergisi*, Sayı: 1, Seyhan Basımevi, Adana, Ağustos 1946, s. 17.

⁷³⁷ "Bir Aylık Halkevi Çalışmaları", *Çukurova Kültür Dergisi*, Sayı: 8, Mart 1947, s. 16.

⁷³⁸ *Temsil Kolunun Sahne ve İdare İşlerine Ait Talimat*, Türksözü Basımevi, Adana, 1943, s. 3.

⁷³⁹ Karadağ, *Halkevleri Tiyatro Çalışmaları 1932-1951*, s. 97.

3.3.1. Tiyatro

Halkevinin tiyatrosu seyircisi için olduğu kadar, aktörü için de bir kültür ve fikir disiplini kaynağı olmuştur. Bu disiplinin temeli, benlik davalarının dışında, iş birliğine dayanmaktadır. İşbirliği ile çalışmanın amacı ise yalnızca güzel temsiller vermek değil, temsil dışında ayrıca bir sanat çevresinin de meydana gelmesini sağlamaktır. Temsil Şubesi'nin tüm faaliyet alanlarında olduğu gibi, Tiyatro kolunda da kayıtlı bulunan her üyenin kendi yararına olduğu kadar, genel kurulun da yararını düşünerek çalışmalar yapması ve çalışma arkadaşına yardım etmesi esas sayılmıştır. Kısacası tüm üyelerin birbirlerini yetiştirerek, katkıda bulunmaları şart koşulmuştur.⁷⁴⁰

Adana Halkevi'nin Temsil Şubesi'nde sergilenecek piyeslerin yalnızca CHP Genel İdare Kurulu tarafından uygun görülüp, onaylanması şarttı. Ayrıca piyeslerdeki kadın rolleri hiçbir sebeple erkeklere verilemezdi. Sahnesi olmayan yerleşim yerlerinde ve özellikle köylerde bulunan açık alanlarda temsil faaliyetlerinin yapılması için teşvik edilirdi.⁷⁴¹

Adana Halkevi'nde piyeslerin sağlıklı bir şekilde sahnelenmesi için her şeyden evvel uygun bir ortama ihtiyaç vardı. Bunun için 1933 yılında Adana Halkevi binasının alt katında bulunan temsil salonunu eksiksiz bir hale getirmek için bazı kararlar alınmış ve uygulanmıştır. Böylece eksikleri kısmen de olsa daha iyi bir sahne vücuda getirilmiştir. Adana'da bulunan ve çeşitli gruplar halinde çalışan tiyatroya ilgi duyan gençler Halkevi çatısı altına toplanmış ve burada çalışmalarına başlamışlardır.⁷⁴² CHF tarafından Adana Halkevi'ne gönderilen bütün eserler incelenmiş, bunlardan dokuzu Halkevi sahnesinde temsil edilmiş ve bu temsiller sayısı dört bini aşan halk tarafından seyredilmiştir⁷⁴³.

⁷⁴⁰ *Temsil Kolunun Sahne ve İdare İşlerine Ait Talimat*, s. 5-7.

⁷⁴¹ *C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi*, s. 14.

⁷⁴² "Halkevimizin Bir Yıllık Faaliyeti", *23 Şubat Dergisi*, s. 35-36; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 17.

⁷⁴³ *Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 3.

Adana Halkevi Temsil Şubesi tarafından 31 Ekim 1933 tarihinde, Halkevi salonunda saat 14.00'te "İstiklal" ve "Mahkeme-i Şeriyeye" isimli piyesler başarılı bir şekilde temsil edilmiştir.⁷⁴⁴

1934 yılında Temsil Şubesi, Halkevi sahnesinde 26 temsil vermiş ve bu temsiller 10.000'den fazla kişi tarafından izlenmiştir.⁷⁴⁵ Ayrıca kiralanan başka bir binada güzel ve seyyar bir sahne oluşturularak hava şartlarının uygun olduğu zamanlarda da bu sahne ile köylerde temsiller verilmeye devam edilmiştir.⁷⁴⁶

Tiyatro Kolu, 1935 yılında büyük bir hazırlık içine girmiştir. Sahne, dekor işlerini bitirdikten sonra asıl faaliyete geçilmesi planlanmıştır. Temsillerin büyük bir kısmı hazırlanmıştır. Ayrıca ilerleyen zamanlarda gösterilecek temsillerde kızların da sahnede yer alacağı duyurulmuştur.⁷⁴⁷

Komite, Halkevi binasının alt katında yer alan ve oyunların sahneleneceği salonun 250-300 kişilik kapasiteye sahip olması ve yaklaşık 100.000 kişinin yaşadığı şehirde 250-300 kişi tarafından izlenecek bir oyundan beklenen yararları sağlamayacağını anlamıştır. Bu nedenle 1935 yılında sahnelemek için üzerinde çalıştığı 5-6 eserin her birini 15-20 kez sahnede yayınlamayı planlamıştır. Ayrıca köylülerin ulusal bilinçlerini yükseltmek için bir de gezici sahne oluşturmaya karar vermiştir.⁷⁴⁸

25 Mart 1935 gecesi "Kör" piyesini başarılı bir şekilde izleyicilere sunduktan sonra Temsil Şubesi'nde çalışan üyeler "Mete" adında piyes için hazırlıklarına başlamıştır.⁷⁴⁹ Büyük Türk tarihinin parlak bir dönemine ışık tutan "Mete" adlı piyesin eksiksiz olarak ve güzel bir şekilde temsili için elinden gelen gayreti göstermiştir. Tüm vatandaşın izleyebilmesi için, hava şartları uygun olduğu sürece bu piyes beş on kez temsil edilecekti.⁷⁵⁰ Temsil Komitesinin planladığı gibi piyes 9, 10 ve 16 Mayıs günlerinde halka ve öğrencilere sergilenmiştir. Bu piyes, Türk

⁷⁴⁴ "Halkevi Temsil Komitesinin Temsilleri", *Yeni Adana Gazetesi*, 1 Kasım 1933, Sayı: 3459, Yıl: 15, s. 2.

⁷⁴⁵ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 21; *Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 3.

⁷⁴⁶ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 21.

⁷⁴⁷ "Halkevimiz Bir Ay İçinde Neler Yaptı?", *Akgünler Gazetesi*, 2 Şubat 1935, Sayı: 2, Yıl: 1, s. 1.

⁷⁴⁸ "Halkevimizde Önümüzdeki Sene İçinde Daha Verimli İşler Görülecek", *Akgünler Gazetesi*, 2 Mart 1935, Sayı: 3, Yıl: 1, s. 1; Erdem Çanak, "Akgünler Gazetesi ve Gazetede Adana Halkevi", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 29, Sayı: 85, Mart 2013, s. 39.

⁷⁴⁹ "Evimizin Aylık Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 6 Nisan 1935, Sayı: 4, Yıl: 1, s. 3.

⁷⁵⁰ "Halkevimizin Nisan Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 9 Mayıs 1935, Sayı: 5, Yıl: 1, s. 4.

Milletinin bundan iki bin iki yüz yıl önce yarattığı ve başa geçirdiği Türk Kahramanı “Mate’nin” başından geçen bir aşk ve bahadırılık hikâyesini anlatıyordu. Diğer yandan seyircilerin beğenisini toplayan bu piyesin temsili, bir takım gençlerin sanata olan yeteneklerini açığa çıkarmalarını sağlamıştır.⁷⁵¹

Haziran 1935 tarihinde yeni piyeslerin hazırlığına yönelmiştir. 30 Haziranda Ceyhan’a giden temsil üyeleri başarılı bir şekilde “Kör” piyesini temsil etmiştir. Fırsat buldukça buna benzer gezintilere devam etmeyi düşünen komite, bölge halkını tiyatro konusunda eğitmek için çaba göstermiştir.⁷⁵²

Temsil Şubesi 1935 yılının Aralık ayı için hazırlamış olduğu programı uygulama kararı almıştır. Bu program doğrultusunda ulusal oyunlarımız öğretilecek, her ay iki piyes temsili için tertibat alınacak, Adana’da Halkevi olmayan yerlerde, kaza ve köylerde piyesler temsil edilecek, köyler için seyyar bir sahne hazırlanacak, bu yöntemle köy gösterilerine önem verilecekti.⁷⁵³

1935 yılının kış ve bahar mevsiminde “Has Bahçe, Kör, Ödenen Borç” piyesleri Halkevi’nde, yazın ise halkın en fazla toplandığı ırmak kenarındaki parkta gösterilmiştir. “Mate” piyesi de zengin dekorlarla Asri Sinema’da Adana halkına gösterilmiştir. Ayrıca Ceyhan Merkez kazasına gidilerek orada da “Kör” piyesi temsil edilmiştir.⁷⁵⁴

Geçen yıl başlayıp, Şubat 1936 yılına kadar Adana Halkevi’nde “Has Bahçe, Kör, Ödenen Borç, Mate” piyesleri gösterilmiştir. Bundan sonraki temsiller ise “İstiklâl” ve “Soyulan Hırsız” isimli piyesler olmuştur. Ayrıca “Mavi Yıldırım” piyesi de zengin dekorlarıyla hazırlanmış ve Mart’ın ilk haftasında gösterileceği halka duyurulmuştur.⁷⁵⁵ Fakat “Mavi Yıldırım” piyesinde rol almış olan üyelerden birinin aniden hastalanması nedeniyle piyesin gösteri tarihi Nisan ayına ertelenmiştir.⁷⁵⁶

⁷⁵¹ “Geçen Ay İçinde Halkevimiz”, *Akgünler Gazetesi*, 3 Haziran 1935, Sayı: 6, Yıl: 1, s. 2.

⁷⁵² “Halkevi Geçen Ay Ne Yaptı?”, *Akgünler Gazetesi*, 1 Temmuz 1935, Sayı: 7, Yıl: 1, s. 1-2.

⁷⁵³ “Faydalı Bir Kurumumuz”, *Akgünler Gazetesi*, 2 Aralık 1935, Sayı: 10, Yıl: 1, s. 2.

⁷⁵⁴ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 25.

⁷⁵⁵ “Halkevimizin 1935-1936 Yılındaki Çalışmalarının Kısa Bir Bilânçosu”, *Akgünler Gazetesi*, 23 Şubat 1936, Sayı: 13, Yıl: 2, s. 3; “Halkevimizde Temsiller”, *Akgünler Gazetesi*, 15 Mart 1936, Sayı: 14, Yıl: 2, s. 4.

⁷⁵⁶ “Mavi Yıldırım Piyesi”, *Akgünler Gazetesi*, 1 Nisan 1936, Sayı: 15, Yıl: 2, s. 4.

1936 yılında Cumhuriyet Halk Partisi, Uram Ocakları yararına Adana Halkevi Temsil Komitesi tarafından hazırlanmış olan ve Milletvekili Aka Gündüz'ün eseri olan "Mavi Yıldırım" piyesi 2 Nisan Perşembe ve 3 Nisan Cuma günleri akşamı saat 20.30'da Asri Sinemada büyük bir başarıyla oynanmıştır. Piyenin dekorları Türk Sözü Gazetesi'nin İdare Direktörü Coşkun Güven ve Yıldız atölyesinin sahibi Kadri Bey tarafından hazırlanmıştır. Bu piyeste rol alan bayan ve baylar büyük bir beğeni kazanmıştır. Bu piyesi Adana'da 8.000'e yakın vatandaş izlemiştir. Yine Asri Sinema'da Malûl Gaziler yararına 15 Nisan Çarşamba günü öğleden sonra öğretmen ve öğrencilere, 17 Nisan Cuma akşamı da halka oynanmıştır. Komite "Mavi Yıldırım" piyesinden sonra çalışmalarına hiç ara vermeden "Himmetin Oğlu" isimli piyesin hazırlıklarına başlamıştır.⁷⁵⁷

Adana Halkevi tarafından Genel Sekreterliğe sunulup onaylanan "Yabancı" piyesi büyük bir ilgi görmüştür.⁷⁵⁸ Temsil Şubesi, Kozan'a giderek "İstiklal" ve "Yabancı" isimli piyesleri sergilemiştir. Bu iki piyes 2.500 kişi tarafından izlenmiştir. Aynı şekilde şehirde Asri Sinema'da ücretsiz olarak "Yabancı" piyesi ve bir komedi oyunu oynanmış burada da 1.100 vatandaşa tiyatro sevgisi aşılanmıştır. Bu kol, yine iki temsil vermek için Dört Yol'a gitmiştir.⁷⁵⁹ Temsil Şubesi, yakında diğer ilçelere de giderek bu konular üzerinde temsiller vereceğini duyurmuştur.⁷⁶⁰

Halkevi bulunmayan kazalardan Kozan ve Dört Yol'da temsil vermiş olan bu şubenin Tiyatro Kolu, 27 ve 28 Haziran'da da Ceyhan'da "İstiklal" ve "Yabancı" piyeslerini oynamıştır. Bu piyesleri yaklaşık 3.000 vatandaşın izlemiş olmasıyla Türk Tiyatrosu'nun varlığı yönünde halk aydınlatılmıştır.⁷⁶¹

Temsil Şubesi'nin Tiyatro Kolu çeşitli gösterilerden ziyade amacına uygun piyesler üzerinde çalışarak bu piyesleri daha iyi bir biçimde sahneye koymayı amaçlamıştır. Özellikle CHP'nin bütün yurt içinde verdiği inkılâp ve istiklal konferanslarından

⁷⁵⁷ "Mavi Yıldırım", *Akgünler Gazetesi*, 23 Nisan 1936, Sayı: 16, Yıl: 2, s. 1.

⁷⁵⁸ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 30.

⁷⁵⁹ "Halkevimizin Bir Aylık Çalışma Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 1 Haziran 1936, Sayı: 17, Yıl: 2, s. 2.

⁷⁶⁰ "Halkevimizin On Beş Günlük Çalışmaları", *Akgünler Gazetesi*, 20 Haziran 1936, Sayı: 18, Yıl: 2, s. 2.

⁷⁶¹ "Halkevimizin On Beş Günlük Çalışmaları", *Akgünler Gazetesi*, 8 Temmuz 1936, Sayı: 19, Yıl: 2, s. 1.

sonra sergiledikleri “İstiklal” piyesi Adana halkı üzerinde olumlu etkiler bırakmıştır.⁷⁶²

1937 yılı içinde Tiyatro Kolu beş piyes sahnelemiştir. Bunlardan “Ana” ve “Mahcuplar”, 16 ve 18 Şubat’ta iki kez; “Hüllecî”, 12, 13 ve 14 Nisan’da üç kez; “İtaat İlamı”, 16, 17, 23 ve 24 Aralık 1938 günlerinde dört kez Asri Sinema binasında ücretsiz olarak halka sunulmuş, bu temsilleri toplamda 11.000’den fazla kişi seyretmiştir.⁷⁶³

16, 18, 26, 28 Mayıs 1937 tarihlerinde Asri Sinema’da “İttihat İlamı” isimli piyes oynanmıştır. Tiyatro Kolu üyeleri; Mazhar Erdoğan, Bayan Türköz, Yurdsal Bey, Ali Şen, Ahmet Bey, İhsan Bey, Ahmet Türköz, İhsan Ataç tarafından ustalıkla sergilenen bu oyun ilk üç gece Sosyal Yardım Şubesi yararına oynanmıştır. Yirmi sekiz gece de ücretsiz olarak tekrar edilmiştir.⁷⁶⁴

9 Mart 1938 tarihinde Asri Sinemada Sosyal Yardım Komitesi yararına Uçurum Piyesi oynanmıştır. 10-11 Mart geceleri de oynanan bu piyesin dekoru Necmi Şenel ile Kadri Bey tarafından hazırlanmış, sahnesini Hamdi Paramyoğun düzenlemiş, rejisörlüğünü de Coşkun Güven yapmıştır. Atiye, Sabahat, Süreyya isimli kişiler kadın ve Ahmet Yurdsal, Niyazi Günyaşar, Hamdi Paramyok, Necmi Şenel, Seyfi, Akif isimli kişiler ise erkek rollerini profesyonel bir şekilde oynamışlardır.⁷⁶⁵

1933-1938 yılları arasında Adana Halkevi Temsil Komitesi tarafından toplamda 75 temsil verilmiştir. Temsil edilen başlıca eserler şunlardır: “İstiklal”, “Mavi Yıldırım”, “Mete”, “Has Bahçe”, “Kör”, “Ödenen Borç”, “Yabancı”, “Ana”, “Mahcuplar”, “Hüllecî”, “İtaat İlamı”, “Uçurum”, ve “Yaşayan Ölüdür!”. Bu temsilleri yaklaşık 46.000 kişi seyretmiştir.⁷⁶⁶

⁷⁶² “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 30.

⁷⁶³ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 59-60.

⁷⁶⁴ “Adana Halkevinde Dört Buçuk Ay”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 4, Seyhan Basımevi, Adana, Ekim 1937, s. 21-22.

⁷⁶⁵ “Halkevinde”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 9, Mart 1938, s. 52; “Dil-Tarih-Edebiyat Komitesi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 15, Şubat 1939, s. 6.

⁷⁶⁶ *Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde*, s. 160.

13 Şubat 1939'da Tiyatro Kolu'nun daimi ve faal üyeleri için çay toplantısı yapılmıştır. 29 Mart 1939 Asri Sinema'da "Kör Piyesi" temsil edilmiştir.⁷⁶⁷ 1939 yılının Şubat-Mart aylarında Adana Halkevi çalışmaları kapsamında Adana'da bulunan Merkez Tiyatro Kolu, Gaziantep ve Ankara'ya gönderilmiştir. Ankara Halkevi'nin tiyatro oyuncularını da Adana'ya gelmişlerdir.⁷⁶⁸

3 Nisan 1939'da Tiyatro Kolu Asri Sinema'da "Kör" piyesini temsil etmiş ve 900'e yakın kişi bu piyesi seyretmiştir. 6 Nisan 1939 ve 7 Nisan 1939 tarihlerinde Adana Halkevi'nin müsamere salonunda Kız Lisesi'nin küçük yaştaki öğrencileri tarafından müsamere verilmiş ve 500'den fazla davetli müsamereyi seyretmiştir. 24 Nisan 1939 tarihinde Halkevinin tiyatro sahnesinde gündüz ve gece Kız Lisesi öğrencileri tarafından ve 25 Nisan 1939 tarihinde de gündüz ve gece Tecim Okulu öğrencileri tarafından öğrenci velilerine ve davetlilerine birer müsamere verilmiştir. Bu temsilleri 1.500 kadar vatandaş izlemiştir. 27-29 Nisan 1939 tarihlerinde ise Ankara'dan Adana'ya gelen Ankara Halkevi Temsil Kolu, Adana Halkevi adına Asri Sinema'da "Zor Nikâh", "Çakır Ali", "Bir Kelime" ve "Palavra" piyeslerini temsil etmiştir. Bu temsillere 4.000 kadar kişi izleyici olarak katılmıştır. 2 Mayıs 1939'da İnönü Okulu öğrencileri tarafından Halkevi salonunda bir müsamere verilmiştir.⁷⁶⁹

Adana Halkevi'nin Tiyatro Kolu, 1939 yılının Ağustos ayı içinde asgari çalışma planının gereği olarak İncirlik ve Gerdan Köylerinde iki açık hava temsili vermiştir. Oynanan piyesler; "Kanun Adamı" ve "Tavsiye Mektupları" isimlerini taşımaktadır. Bu temsilleri 1.000 kişiden fazla köylü halk izlemiştir. 30 Ağustos günü Büyük Zafer Bayramı'nın yıl dönümü nedeniyle de "Sancağın Şerefi" ve "Uzun Mehmet" piyesleri Adana Halkevi bahçesinde kalabalık bir halk önünde temsil edilmiştir.⁷⁷⁰

⁷⁶⁷ "Şubat ve Mart Aylarında Evimiz Çalışmalarının Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 17, Nisan 1939, s. 29-31.

⁷⁶⁸ "Şubat ve Mart Aylarında Evimiz Çalışmalarının Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 17, Nisan 1939, s. 31.

⁷⁶⁹ "Evimizin Nisan-Mayıs Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 18, Mayıs 1939, s. 31-32.

⁷⁷⁰ "Evimizin Dört Aylık Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 20-21, Eylül-Ekim 1939, s. 61.

1939 yılında Cumhuriyet'in 16'ncı yıldönümü nedeniyle, 30 ve 31 Ekim geceleri Asri Sinemada temsil kolu tarafından "Ateş" piyesi temsil edilmiştir. Bu temsillere 1.300 davetli katılmıştır.⁷⁷¹

1939 senesinin Kasım ayında Adana Halkevi'nin Temsil Kolu temsilcileri Aralık ayı zarfında temsil edilmek üzere, Samsun Halkevi Rejisörü Muharrir Vedat Urfi Bengü'nün "Kanun Adamı" piyesiyle, Mahmut Yesari'nin "Tavsiye Mektupları" isimli komedisini ve 5 Ocak için de Celal Musahipoğlu'nun şarkılı olarak "Yedekçi" isimli büyük eserini hazırlamakla meşgul olmuşlardır.⁷⁷²

20 Aralık 1939 tarihinde Adana Halkevi'nin temsil salonunda "Kanun Adamı" piyesi bir kere daha tekrarlanmıştır. 5 Ocak Bayramında da Asri Sinemada Erzincan ve yöresi deprem felaketzedeleri yararına paralı bir müsamere verilmesine karar verilerek, bu büyük müsamerenin rejisörlüğüne genç sanatkârlardan Hamdi Paramyok getirilmiştir. "Yedekçi" operetinin de bu sebeple ertelenerek Halkevlerinin kuruluş gününde temsil edilmesine karar verilmiştir.⁷⁷³

5 Ocak 1940 tarihinde Adana'nın Kurtuluş Bayramının yıl dönümünde Asri Sinemada gündüz, Mahmut Yesari'nin bir perdelik "Sancağın Şerefi" piyesini, gece de "Sancağın Şerefi" piyesiyle yine Mahmut Yesari'nin iki perdelik "Has Bahçe" komedisi sahneye konulmuştur. 22 Ocak 1940 gününden 30 Ocak 1940 gününe kadar Erzincan'da deprem felaketine maruz kalan "İstanbul Operet Heyeti" ni koruma altına alarak Adana Halkevi sahnesinde 9 temsil vermelerine ve dekorlarla gardrop eşyalarından yararlanmalarına izin verilmiştir.⁷⁷⁴

26-27 Şubat 1940 tarihlerinde gece, Asri Sinemada Yusuf Süruri'nin "Yanık Efe" isimli üç perdelik müzikli komedisi temsil edilmiş, bu temsili 2.000 kişi izlemiştir. Coşkun Güven'in yönetip, denetlediği ve Necmi Şenel'in dekorlarını hazırladığı bu eser, oyuncuların temsildeki başarıları ve Coşkun Güven'in ortaya koyduğu güçlü mizansenle "Yanık Efe" piyesi o dönemde büyük ilgi görmüştür. Ayrıca Halkevi

⁷⁷¹ "Evimizin Dört Aylık Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 20-21, Eylül-Ekim 1939, s. 64.

⁷⁷² "Evimizin İkinci Teşrin Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 22, Kasım 1939, s. 30-31.

⁷⁷³ "Evimizin Birinci Kanun Çalışma Hülasaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 23, Aralık 1939, s. 47.

⁷⁷⁴ "Evimizin 1940 Ocak Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 24, Ocak 1940, s. 32.

sahnesinde Kız Lisesi öğrencileri spor hareketleri, monolog ve şiirsel olarak bir müsamere vermişlerdir.⁷⁷⁵

1940 yılının Nisan ayı içerisinde her hafta belirlenen 4 günde tüm halka ve öğrencilere gösterilen filmler büyük ilgi görmüştür. Bu ay, Niğde ve Konya’da beş temsil veren Temsil Şubesi’nin 14 elemanı bu temsillerde çok başarılı olmuşlardır.⁷⁷⁶ Aynı yıl Eylül ayında Adana Halkevi’nin Temsil Şubesi tarafından köylere, Ceyhan’a ve Osmaniye’ye de geziler düzenlemiştir. Bu şubenin üyeleri buralarda piyesler vermiştir.⁷⁷⁷ Temsil grubu Ekim ayında da “Fedakârlık” piyesini 27 kez prova etmiştir.⁷⁷⁸ Aralık ayında Temsil Şubesi gençleri “Kafa Tamircisi” piyesini 36 defa prova yapmışlardır. Bu ay içerisinde temsilci gençler tarafından verilen temsiller başarılı olmuş ve takdirle karşılanmıştır.⁷⁷⁹

1941 yılının Ocak ayında Temsil Şubesi üyeleri 5 Ocak Bayramı için İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun “Kafa Tamircisi” ve “Fars Komedi” ile Mahmut Yesari’nin “Sancağın Şerefi” isimli piyeslerini Asri Sinema sahnesinde başarılı bir şekilde temsil etmişlerdir. Bu temsillerde Temsil Komitesi Başkanı Hamdi Paramyok, Necmi Şenel, Veli Altınay, Ahmet Yurdsal, Yusuf Ayhan, Recep Tekeş, Necmi Sarızeybek, Hamit Yalçın, Kemal Yavuzel, Ali Şen, Suat Aymak, İsmail Atik, İzzet Mutluöz, Güldane Oflaz isimli temsilciler başarı göstermişlerdir. Temsilci gençlerin 22 Şubat gecesi için de daha geniş bir kadro ile “Zehirli Kucak” piyesinin provalarına başlamış oldukları duyurulmuştur. Ayrıca “Zehirli Kucak” piyesi için yeni aksesuar ve dekorlar hazırlanmıştır.⁷⁸⁰

Şubat ayında ise köyde, şehirde, 2’si civar kazalarda, 4’ü de Niğde ve Konya’da olmak üzere 18 temsil verilmiş, bu temsilleri 7.550 vatandaş seyretmiştir. Beş kızın görev kabul etmeleri ile temsil gurubu kadrosunu tamamlayarak yeni çalışma senesi için daha verimli olmak için hazırlıklarına başlayıp sürdürmüştür.⁷⁸¹ Mart 1941’de

⁷⁷⁵ “Evimizin 1940 Şubat Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 25-26, Şubat-Mart 1940, s. 35-36.

⁷⁷⁶ “Evimizin Nisan Ayı Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 27, Nisan 1940, s. 43.

⁷⁷⁷ “Mecmuamızın Çıkmadığı Aylarda Evimizin Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 28, Eylül 1940, s. 32.

⁷⁷⁸ “Halkevimizin Geçen Bir Aylık Faaliyetinin Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 29, Ekim 1940, s. 41.

⁷⁷⁹ “Halkevimizin Bir Aylık Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 30, Aralık 1940, s. 43.

⁷⁸⁰ “Evimizin Kânunusani Ayı Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 31, Ocak 1941, s. 35.

⁷⁸¹ “Evimizin Bir Senelik Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 32, Şubat 1941, s. 34-35.

Temsil Şubesi'nin tiyatro kolu "Zehirli Kucak" piyesini hazırlıklarını tamamlayarak Asri Sinema'da üst üste iki gece temsil etmiştir. Bu temsilden hemen sonra da Halkevleri repertuarı içerisinde bir dram ve bir komedi piyesi hazırlamakla meşgul olmuştur.⁷⁸²

Temsil Şubesi 23 Nisan Hâkimiyeti Milliye ve Çocuk Bayramı onuruna Alsaray Sineması'nda, Güzel Sanatlar Şubesiyle işbirliği yaparak zengin bir müsamere sunmuştur. 30 Nisan 1941 tarihinde Alsaray Sinema salonunda "Halk Türküleri Kavga Sonu" piyesi Sosyal Yardım yararına tekrar edilmiştir.⁷⁸³

11 Ekim 1941 tarihinde Temsil Şubesi'nin Tiyatro Kolu, 1941 yılının Cumhuriyet Bayramı'nda temsil edilmek üzere "Bir Doktorun Ödevi" ismini taşıyan piyesin provalarına başlamıştır.⁷⁸⁴

30 Ekim 1941'de Adana Halkevi'nin Temsil Şubesi tarafından gece saat 21.00'de "Bir Doktorun Ödevi" adlı piyes temsil edilmiştir. Bu temsile Halkevinin orkestra ve bando takımları da katılmıştır. 31 Ekim 1941 tarihinde de Temsil Şubesi tarafından aynı piyes tekrar temsil edilmiştir.⁷⁸⁵

16 Ocak 1943'de Temsil Şubesi faaliyetlerinde öğrencilere "Haydi Suna" isimli bir temsil verilmiştir. 18 Ocak 1943 tarihinde de "Haydi Suna" piyesi halka gösterilmiştir. 22 Şubat 1943 gecesi ise tiyatro kolu tarafından hazırlanan "Para Delisi" isimli piyes temsil edilmiştir. Bu piyes 6 Mart 1943 tarihinde tekrar oynanmıştır. 24 Mart 1943'te "Bir Millet Uyanıyor", 27 Mart 1943'te ise "Yanlış Yol" isimli piyesler temsil edilmiştir.⁷⁸⁶

Adana Halkevi'nde 3 Nisan 1943 Cumartesi günü "Yanlış Yol" isimli dram temsil edilmiştir. 10 Nisan 1943 Cumartesi günü Baklalı Köyü'nde köylüler önünde "İstiklal" isimli dram ve "Kinin" isimli köy oyunu temsil edilmiştir. 14 Nisan 1943 Çarşamba günü Temsil Şubesi üyesi Ali Şen "Telgrafla Seyahat" isimli bir monolog sunmuştur.⁷⁸⁷

⁷⁸² "Evimizin Bir Aylık Faaliyeti", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 33, Mart 1941, s. 46.

⁷⁸³ "Evimizin Nisan Ayı Faaliyeti", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 34, Nisan 1941, s. 36.

⁷⁸⁴ "Evimizin Bir Aylık Faaliyeti", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 38, Ekim 1941, s. 30.

⁷⁸⁵ "Evimizin Bir Aylık Faaliyeti", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 39, Kasım 1941, s. 32.

⁷⁸⁶ "Halkevi Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 48-51, Aralık 1942-Mart 1943, s. 103-104.

⁷⁸⁷ "Evimizin Bir Aylık Tarihi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 52, Nisan 1943, s. 15.

1 Mayıs 1943 Cumartesi günü Gerdan Köyüne yapılan gezide “Kumar” adlı köy oyunu temsil edilmiştir. 22 Mayıs 1943 Cumartesi akşamı Temsil Salonunda “Değişen Adana” adlı 3 perdelik bir dram ve “Mahçuplar” adlı bir perdelik komedi temsil edilmiştir. 23 Mayıs 1943 Pazar günü de aynı dram ve komedi temsil edilmiştir.⁷⁸⁸

5 Haziran 1943 Cumartesi günü “Bir Doktorun Ödevi” adlı eser temsil edilmiş, gündüz küçüklere gece ise halka gösterilmiştir. 12 Haziran 1943 Cumartesi günü ise aynı eser tekrar edilmiştir.⁷⁸⁹ 3 Ekim 1943 Pazar günü, Temsil Kolu tarafından “İnsan Sarrafı” adlı komedi, 30 Ekim 1943 Cumartesi ve 31 Ekim 1943 Pazar günleri de “Vatan ve Vazife” adlı piyes temsil edilmiştir.⁷⁹⁰

Sadi Tek, Muammer Karaca Tiyatrosu Aralık ayında Adana Halkevi’ne gelmiştir. Halkevi salonunda; 19 Aralık 1943 Pazar günü “Karmakarışık”, 20 Aralık 1943 Pazartesi “Ah Şu Kaynanam”, 21 Aralık 1943 Salı “Çamurda Bir Zambak”, 22 Aralık 1943 Çarşamba “Paşa Hazretleri”, 23 Aralık 1943 Perşembe “Süt Kardeşler”, 24 Aralık 1943 Cuma “Allah’a ismarladık”, 25 Aralık 1943 Cumartesi gündüz gösterisinde “Süt Kardeşler”, gece “Kudret Helvası”, 26 Aralık 1943 Pazar gündüz gösterisinde “Süt Kardeşler”, “Kuyruklu Yıldız”, gece “Sekizinci”, 27 Aralık 1943 Pazartesi “O Kadın”, 28 Aralık 1943 Salı “Erkekler Kırkıncıdan Sonra Azarlar”, 29 Aralık 1943 Çarşamba “Bir Apartman Hikâyesi”, 30 Aralık 1943 Perşembe “Fatoş” isimli vodvilleri⁷⁹¹ temsil etmişlerdir.⁷⁹²

1944 yılının Ocak ayında Sadi Tek-Muammer Karaca Tiyatrosu Adana Halkevi salonunda temsiller vermişlerdir. Bu temsiller; 1-2-3 Ocak 1944 Cumartesi, Pazar ve Pazartesi günleri “Hamlet”, 4 Ocak 1944 Salı günü “Bir Donanma Gecesi”, 6 Ocak 1944 Perşembe günü “Nurbaba”, 7 Ocak 1944 Cuma günü “Dünya Gözüyle”, 8 Ocak 1944 Cumartesi günü “Aktör Kin”, 9 Ocak 1944 Pazar günü “Saçlarından Utan”, 11 Ocak 1944 Salı günü “Hüllecî”, 12 Ocak 1944 Çarşamba “Bopstil”, 13 Ocak 1944 Perşembe “Didişelim”, 15 Ocak 1944 Cumartesi “Hamlet” piyesleri Adana Halkevi Temsil Kolu sanatkârlarının da katılımlarıyla temsil edilmiştir.

⁷⁸⁸ “Adana Halkevinin Bir Aylık Tarihi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 53, Mayıs 1943, s. 15.

⁷⁸⁹ “Adana Halkevinin Bir Aylık Tarihi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 54, Haziran 1943, s. 16.

⁷⁹⁰ “Adana Halkevinin İki Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 58-59, Ekim 1943, s. 23.

⁷⁹¹ Vodvil; hareketli, eğlenceli bir konuya dayanan, şarkılara da yer verilen hafif güldürü. Bakınız: <http://www.tdk.gov.tr>

⁷⁹² “Adana Halkevinin Bir Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 60, Aralık 1943, s. 15.

Halkevi Temsil Kolunun hazırladığı “Himmetoğlu” piyesi ise 29 Ocak 1944 Cumartesi, 30 Ocak 1944 Pazar, 8 Şubat 1944 Salı günü oynanmıştır. 20 Şubat 1944 Pazar günü de Halkevlerinin açılış yıldönümü nedeniyle “İnsan Sarrafı” isimli komedi temsil edilmiştir.⁷⁹³

Temsil Şubesi tarafından Halkevi Sosyal Yardım Şubesi yararına Vedat Nedim Tör’ün “Kör” piyesi, 11 Mart 1944 Cumartesi gündüz öğrencilere, 12 Mart 1944 Pazar günü halka, 13 Mart 1944 Pazartesi günü yine öğrencilere temsil edilmiştir. Bu piyes 25 Mart 1944 Cumartesi günü ise aynı şekilde Ceyhan’da oynatılmıştır.⁷⁹⁴ 8 Nisan 1944 tarihinde Devlet Demir Yolları, Demir Spor Kulübünün Müsameresi nedeniyle “Bir Kayıp Aranıyor” isimli piyes temsil edilmiştir.⁷⁹⁵ 6 Haziran 1944 ve 8 Haziran 1944 tarihlerinde Adana Halkevi Sahnesinde Seyhan Gençlik Kulübü yararına “Kuyruk Acısı” vodvili⁷⁹⁶ temsil edilmiştir.⁷⁹⁷

Adana Halkevi’nin Eylül ve Ekim aylarındaki çalışmaları sayı olarak ve özlülük bakımından geliştirilerek, içerik olarak da daha kapsamlı bir hale getirilmiştir. Ayrıca çevrede ileri ve çok olumlu bir etki bırakmıştır. Aydın çevreler ile kültür seviyesi yüksek kişilerin de yapılan temsillerini ilgi ve heyecanla seyrettikleri Temsil Kolu “Para Delisi”, Beyaz Baykuş”, “Bir Gönül Masalı” adlı temsilleriyle Adana Halkevi Temsil salonuna, haftanın birçok günlerinde, her kesimden insanın gelmesi sağlanmış ve bu kurum gerçek bir sanat kurumu etkisi bırakmıştır. Özellikle Fahri Akıncı, Rüstem Okan, Bedia Gezgin ve Hamiyet Aktoz gibi oyuncular her türlü rolün üstesinden başarılı bir şekilde gelebileceklerini kanıtlamışlardır. Bu nedenlerden dolayı Adana Halkevi temsil kolunun Adana’nın Tiyatrosu olduğu söylenebilirdi.⁷⁹⁸

1944 yılının Kasım ayında Sanatkâr Atıf Yahya Kaptan ve arkadaşlarıyla Adana Halkevi’nin Temsil Kolu elemanlarının ortaklığıyla, “Katil” ve “Dingilli Zedeler” piyesleri temsil edilmiştir. 18 Kasım 1944 günü yine Sanatkâr Atıf Yahya Kaptan ve

⁷⁹³ “Adana Halkevinin İki aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 61-62, Ocak-Şubat 1944, s. 23.

⁷⁹⁴ “Adana Halkevinin Bir Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 63, Mart 1944, s. 15.

⁷⁹⁵ “Adana Halkevinin Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 64-65, Nisan-Mayıs 1944, s. 24.

⁷⁹⁶ Hareketli, eğlenceli bir konuya dayanan, şarkılara da yer verilen hafif güldürü şeklindeki tiyatro terimi.

⁷⁹⁷ “Adana Halkevinin Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 66, Haziran 1944, s. 15.

⁷⁹⁸ “Adana Halkevi Nasıl Çalışıyor”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 69-70, Eylül-Ekim 1944, s. 23.

arkadaşları Halkevi salonunda Ulu Camii ve Kayalıbağ Ocakları yararına “Kan” isimli piyesi temsil etmişlerdir.⁷⁹⁹

3, 4, 10 Şubat 1945 Cumartesi ve Pazar geceleri Adana Halkevi’nin Temsil Kolu elemanları tarafından hazırlanan “Vazife” isimli piyes başarıyla oynanmıştır. 14 Şubat 1945 Çarşamba günü Adana’da bulunan Ankara Hukuk Fakültesi öğrencisi onuruna Halkevinde bir akşam yemeği verilmiş ve saat 21.00’de “Vazife” piyesi tekrar edilmiştir.⁸⁰⁰ 5 Mayıs 1945 tarihinde temsil kolu elemanlarının hazırladığı “Teklif” adlı bir perdelik komedi oynanmıştır.⁸⁰¹

Adana Halkevi Tiyatro Kolu 1945 yılında başarılı çalışmalarıyla Adana halkına değerli sahne eserlerini seyretmek ve dinlemek imkânlarını vermiştir. Bunlar arasında, uzun bir çalışma sonunda oynanan Molyer’in “Hastalık Hastası” piyesi gösterilebilir. Bu piyes birkaç gün ara ile 4 kez oynanmıştır. Ayrıca Ekim-Kasım ayı içerisindeki çalışmalarda sahneye konulacak olan “Antigoni” ve “Kral Oedipus” oyunlarının da hazırlıkları yapılmıştır.⁸⁰²

19 Aralık 1945 Çarşamba günü Temsil Şubesi’nin Tiyatro Kolu tarafından hazırlanan Yunan klasiklerinden Sofakles’in “Antigone” isimli piyesi başarılı bir şekilde temsil edilmiştir. Adana halkı tarafından çok beğenilen bu eser 22-23-25 ve 27 Aralık tarihlerinde de tekrar edilmiştir. Bu piyesin ardından genç temsilciler Shakspeare’in “Julius Ceasar” isimli büyük eserini temsil etmek için hazırlıklarına başlamışlardır.⁸⁰³

Adana Halkevi Tiyatro Kolu, tiyatroya olan ilgiyi daha da arttırmak ve halka en iyi eserleri en mükemmel şekilde sunmak için Konservatuar mezunu bir rejisör getirmiştir. 1945 senesi içinde 16 temsil verilmiştir. Halkevinde bulunan tiyatro sahnesine otomatik olarak 12 dekor değiştirebilmesi için makara tesisatı yaptırılmış ve ışık tesisatı tamamlanmıştır. Çeşitli konularda öğrenci ve askerlere 8 film gösterilmiştir.⁸⁰⁴

⁷⁹⁹ “Halkevi Aylık Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 71, Kasım 1944, s. 16.

⁸⁰⁰ “Evimizin Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 74, Şubat 1945, s. 16.

⁸⁰¹ “Evimizin Mayıs-Haziran Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 77-78, Mayıs-Haziran 1945, s. 16.

⁸⁰² “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 82-83, Ekim-Kasım 1945, s. 24.

⁸⁰³ “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 84, Aralık 1945, s. 16.

⁸⁰⁴ “Evimizin Bir Yıllık Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 85-86, Ocak-Şubat 1946, s. 32.

16 Mart 1946 Cumartesi günü ve gecesi Halkevi Sosyal Yardım Kolu çıkarına iki temsil verilmiştir. 22 Mart 1946 Cuma günü sömestr tatili nedeniyle Adana'da misafir bulunan öğrenciler için Adana Halkevi'nde C.H.P. Merkez Bucak Başkanı İbrahim Burduroğlu tarafından 400 kişilik bir ziyafet verilmiş ve Milli oyunlar oynanmıştır. 21 Mart 1946 tarihinde Garnizonda bulunan askerlere askeri bir film gösterilmiştir. 30 Mart'ta, Halkevi Kütüphane ve Neşriyat Şubesi tarafından zengin bir kitap gecesi düzenlenmiştir.⁸⁰⁵

31 Mart 1946 gecesi İkinci İnönü Zaferi kutlamaları dâhilinde "İnsan Sarrafi" piyesi temsil edilmiştir. 6 Nisan 1946 günü de aynı piyes tekrar oynanmıştır. 27 Nisan 1946 tarihinde İsmet İnönü İlkokulu bir müsamere vermiştir. Ayrıca temsil kolu gençleri cezaevinde "İnsan Sarrafi" piyesini oynamışlardır. 11 Mayıs 1946'da Malatya Mensucat Fabrikası Temsil Kolu tarafından Adana Halkevi'nin Sosyal Yardım Şubesi yararına "Himmetoğlu" isimli piyesi temsil edilmiştir.⁸⁰⁶

6 Ekim Pazar ve 8 Ekim Salı 1946 günleri C.H.P. Kocavezir Ocağı yararına "Gömdüğüm O Cihan" isimli trajedi, iki kez başarı ile temsil edilmiştir. 26 Ekim 1946 günü ise C.H.P. Karasoku Ocağı yararına Mahmut Yesari'nin "Has Bahçe" komedisi başarıyla temsil edilmiştir.⁸⁰⁷

Temsil Şubesi'nin 1947 Mart ayı faaliyetleri içerisinde; Adana Halkevi'nde "Çoban" piyesi 4 kez, "Ayşe" opereti 5 defa, "Ceza Kanunu" vodvili 2 kez temsil edilmiş ve 8.255 vatandaş bu temsilleri seyretme imkânı bulmuştur.⁸⁰⁸

1933'ten 1951 yılına kadar tüm halkevlerinde oynanan piyeslerin büyük bir kısmı Adana Halkevi Temsil Şubesi tarafından da oynanmıştır. Bu piyeslerin yazarları ve piyes isimlerinin bazıları şunlardır:

⁸⁰⁵ "Evimizin Mart Ayı Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 87, 15 Mart 1946, s. 16.

⁸⁰⁶ "Evimizin Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 88-91, Temmuz 1946, s. 16.

⁸⁰⁷ "Halkevi Çalışmaları", *Çukurova Kültür Dergisi*, Sayı: 4, Kasım 1946, s. 17.

⁸⁰⁸ "Bir Aylık Halkevi Çalışmaları", *Çukurova Kültür Dergisi*, Sayı: 8, Mart 1947, s. 16.

Tablo 3.1. 1933-1951 Yıllarında Adana Halkevi'nde Oynanan Piyesler

ESER ADI	YAZAN	PİYESİN OYNANDIĞI YILLAR
Genç Osman	Şükrü Erden, Musahipzade Celal	-
İstibdattan Cumhuriyete	Aka Gündüz	-
Akın	Faruk Nafiz Çamlıbel	-
Şer'iyeye Mahkemesi	İbnürrefik Ahmet Nuri	-
İstiklal	Reşat Nuri Gültekin	1939 ve 1943
Mavi Yıldırım	Aka Gündüz	1936
Has Bahçe	Mahmut Yesari	1938 ve 1946
Çürük Merdiven	İbnürrefik Ahmet Nuri	-
Ergenekon	Faruk Nafiz Çamlıbel	-
Kör	Vedat Nedim Tör	1939 ve 1944
Mete	Yaşar Nabi Nayır	-
Hülleci	Reşat Nuri Gültekin	1937
İtaat İlâmı	Musahipzade Celal	1937
Kanun Adamı	Vedat Urfi Bengü	1939
Yarım Osman	Aka Gündüz	1939
Fermanlı Deli Hazretleri	Musahipzade Celal	1939
Mahcuplar	Ömer Seyfettin	-
Sancağın Şerefi	Mahmut Yesari	1939
Uzun Mehmet	Mahmut Yesari	1938
Tavsiye Mektupları	Mahmut Yesari	1939
Ateş	Musahipzade Celal	1939
Palavra	Reşit Baran	-
Zehirli Kucak	Loic Le Gouriadec	1941
Ateşle Oynanmaz	Muammer Gözalan	-
Kumar	Köy Oyunu	-
Himmetin Oğlu	İbnürrefik Ahmet Nuri	1938 ve 1940
Çakır Ali	Ferid Celal Güven	1937
Hastalık Hastası	Moliere	1945
Antigone	Sophokles	1945
Jül Sezar	Shakespeare	-
Kaplıca Dönüşü	Mahmut Yesari	-
Ceza Kanunu	İbnürrefik Ahmet Nuri	-
Paydos	Cevat Fehmi Başkut	-

Küçük Şehir	Cevat Fehmi Başkut	-
İkizler	-	1933
Zor Nikâh	-	1933
Kozanoğlu	-	1934
Uçurum	-	1938
Yaşayan Ölü	-	1938
Çapanoğlu	-	1939
Yanık Efe	-	1940
Kafa Tamircisi	-	1941
Para Delisi	-	1943 ve 1944
Bir Millet Uyanıyor	-	1943
Yanlış Yol	-	1943
Kinin	-	1943
Bir Doktorun Ödevi	-	1943
İnsan Sarrafı	-	1944
Kuyruk Acısı	-	1944
Beyaz Baykuş	-	1944
Bir Gönül Masalı	-	1944
Vazife	-	1945
Teklif	-	1945
Gömdüğüm O Cihan	-	1946
Lokmanzade	-	1948
Ödenen Borç	-	1938'den önce
Yabancı	-	1938'den önce
Ana	-	1938'den önce

Kaynak: Nurhan Tekerek, “Halkevleri (1932-1951), Temsil Şubeleri Ve Bir Örnek: Adana Halkevi Temsil Şubesi”, *Erdem Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 43, Mayıs 2005, s. 22-23; Karadağ, *Halkevleri Tiyatro Çalışmaları 1932-1951*, s. 247; *Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde*, s. 160.

3.3.2. Sinema

Halkevlerinde sabit ve seyyar sinema makinelerinin bulundurulmasına izin verilirdi. Bu makineler, CHP tarafından gönderilir ya da Halkevi bütçesi ile makinenin özelliklerini CHP'nin seçmesi koşuluyla alınırdı. Halkevlerinde sinema faaliyetlerinin yapılmasındaki amaç ise halkın sinema aracılığıyla kültür seviyesini yükseltmekti. Halkevlerinde gösterilmesine izin verilen filmler şunlardı:

- 1- CHP'nin göndereceği filmler,

2- Hükümetin göndereceği filmler,

3- Halkevi İdare Kurulunun 50. maddede işaret olunan maksatları göz önünde tutarak piyasadan tedarik edeceği filmler.

Halkevlerinin diğer tüm çalışma kollarında olduğu gibi sinema faaliyetlerinde de bir ticari amaç taşımadığı ve buradan herhangi gelir sağlamadığı vurgulanmıştır. Bu bakımdan Halkevlerinde sinemanın parasız olması şarttı.⁸⁰⁹

Kültürü yaymak hususunda sinemanın önemini göz önünde bulunduran Adana Halkevi, çok kuvvetli ve sesli bir sinema makinesi almak istemiştir. Bu makine ile Halkevinde gösterilecek filmlerin ücretsiz bir şekilde izletileceği halka duyurulmuştur.⁸¹⁰ Duyurulan diğer bir haber de Halkevi'nin ileride Adana için daimi bir sinema salonu yaptıracağıdır.⁸¹¹

Ankara Halkevi'nden Mart 1935 tarihinde Adana Halkevi Başkanı tarafından tümü sağlık konusunda olmak üzere on iki adet film istenmiştir. Bu filmlerin, Adana Halkevi'ne geldiğinde sinema makinesiyle ücretsiz olarak Adana halkına ve özellikle köy vatandaşlarına izletileceği duyurulmuştur.⁸¹²

Adana Halkevi'nin sesli sinema makinesi ile "Zehirli Gazlar" hakkındaki film halka gösterilmiş, 700 vatandaş bu filmi izlemiştir.⁸¹³ Halkevinin kuruluş yıldönümünde yapılan şenliklerde Adana Halkevi faaliyetlerine ait bazı kısımlar filme alınmış ve şehir halkına gösterilmiştir.⁸¹⁴ 1935 yılının Mayıs ayı içerisinde Adana Halkevi binasında bulunan sinema makinesi ile filmler, halka ücretsiz olarak gösterilmiştir.⁸¹⁵ 1935 yılının Haziran ayında Adana Halkevi'nin sinema makinesiyle sağlık filmleri gösterilmiştir.⁸¹⁶

29 Ekim 1935 tarihinde Cumhuriyet Bayramı'nın 12. yıldönümünde yapılan kutlama ve şenlikler filme alınmıştır. Bu filme Adana Halkevi'nin diğer çalışmalarını

⁸⁰⁹ C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, s. 14-15.

⁸¹⁰ "Halkevimiz Bir Ay İçinde Neler Yaptı?", *Akgünler Gazetesi*, 2 Şubat 1935, Sayı: 2, Yıl: 1, s. 1.

⁸¹¹ "Halkevimizde Önümüzdeki Sene İçinde Daha Verimli İşler Görülecek", *Akgünler Gazetesi*, 2 Mart 1935, Sayı: 3, Yıl: 1, s. 1.

⁸¹² "Halkevi Küçük Haberleri", *Akgünler Gazetesi*, 6 Nisan 1935, Sayı: 4, Yıl: 1, s. 4.

⁸¹³ "Evimizin Aylık Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 6 Nisan 1935, Sayı: 4, Yıl: 1, s. 1.

⁸¹⁴ "Halkevimizin Nisan Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 9 Mayıs 1935, Sayı: 5, Yıl: 1, s. 4.

⁸¹⁵ "Geçen Ay İçinde Halkevimiz", *Akgünler Gazetesi*, 3 Haziran 1935, Sayı: 6, Yıl: 1, s. 2.

⁸¹⁶ "Halkevi Geçen Ay Ne Yaptı?", *Akgünler Gazetesi*, 1 Temmuz 1935, Sayı: 7, Yıl: 1, s. 2.

gösteren filmlerde eklenerek Halkevinin sinema salonu ve şehirdeki sinemalarda halka gösterilmiştir.⁸¹⁷

1936 yılının ilk aylarında sinema makinesiyle Halkevinin törenleri filme alınmıştır. Bu filmler Adana Halkevi'nin sinema salonunda gösterilmiştir. İlerleyen zamanlarda köylerde bulunan insanların da bu hizmetten yararlanması düşünülmüştür.⁸¹⁸ 1936 yılında Adana Halkevi'nin tiyatro sahnesinin kapasite bakımından seyirci ihtiyacını karşılamaması üzerine "İstiklal" piyesi gibi küçük miktarda dekora ihtiyaç gösteren piyeslerin dışındaki büyük dekor isteyen piyesler, Adana halkının tiyatrolara karşı gösterdikleri büyük ilgiyi karşılayabilmek için sinemalarda sahneye konmuştur.⁸¹⁹

12 Nisan 1937 tarihinin akşamı Temsil Komitesi Asri Sinemada, halk tarafından beğenilen ve büyük ilgi gören bir piyesi üç gece boyunca tekrarlayarak oynatmıştır. Bu piyesin oyuncularından Hülleci Zeki, Necmi, Seyfi, Ali, Türköz, Nuriye ve özellikle Mazhar, Ahmet, Hamdi Reşat Nuri gibi kişilerin temsil yetenekleri ve bu konudaki başarılarının ön plana çıkmış olmasının yanı sıra bu işin ortaya konulmasında Coşkun Güven'in rejisörlüğü ile Suriri Bey'in dekorasyonunun büyük payları olmuştur.⁸²⁰

25 Şubat 1939 tarihinde Adana Halkevi'nin vatandaşlar için düzenlediği müzik ve sinema gecesi yapılmıştır.⁸²¹ Cumhuriyet'in ilanının 16'ncı yıldönümünü nedeniyle, 29 Ekim 1939 tarihinin akşamı öğrencilere Adana Halkevi salonunda tarihi ve edebi filmler izlettirilmiştir.⁸²² Adana Halkevi'nin sinema salonunda 27 Kasım 1939 tarihinden 8 Aralık 1939 gününe kadar devam etmek üzere öğrencilere "Cumhuriyet" adlı film gösterilmeye başlanmıştır.⁸²³

Mart 1940 tarihinde Bir ay devam etmek üzere Adana Halkevi salonunda bulunan sinema makinesiyle halka ve öğrencilere CHP Genel Sekreterliği tarafından

⁸¹⁷ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 27.

⁸¹⁸ "Halkevimizin 1935-1936 Yılındaki Çalışmalarının Kısa Bir Bilânçosu", *Akgünler Gazetesi*, 23 Şubat 1936, Sayı: 13, Yıl: 2, s. 4.

⁸¹⁹ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 30.

⁸²⁰ "Halkevinde Bir Ay 15 Mart-15 Nisan", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 2, Mayıs 1937, s. 27.

⁸²¹ "Şubat ve Mart Aylarında Evimiz Çalışmalarının Hülâsası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 17, Nisan 1939, s. 29.

⁸²² "Evimizin Dört Aylık Çalışma Hülâsası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 20-21, Eylül-Ekim 1939, s. 64.

⁸²³ "Evimizin İkinci Teşrin Çalışma Hülâsası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 22, Kasım 1939, s. 30.

gönderilmiş olan filmler izlettirilmiştir. “Yeni Türkiye”, “1939 Trakya Manevraları” ve “Adana’nın Kurtuluşu” adını taşıyan bu filmler sesli ve sözlüdür.⁸²⁴ 1940 senesinde çeşitli tarihlerde halka gösterilen filmleri 21.000 kişi seyretmiştir. Adana Halkevi’nin salonunda verilen 11 konferansa ise 6.083 kişi gelmiştir.⁸²⁵ Ekim ayı içerisinde Genel Sekreterlikten gönderilen film, 15 gün Asri Sinemada gösterilmiş ve bu filmi 15.000 bin kişi izlemiştir.⁸²⁶

Adana Halkevi’nde 16 Temmuz 1941 Çarşamba günü, “Göz Hastalıkları” ve “Körlük” konuları ile ilgili film gösterilmiştir.⁸²⁷ 1942 yılında Adana Halkevi’ne gönderilen filmler arasından “18.inci Cumhuriyet Bayramı”, “İsmet İnönü” ve “Başvekilin nutukları” konularındaki filmler sinemalarda bir hafta süreyle halka gösterilmiştir.⁸²⁸ 6 Nisan 1942 tarihinde Pazartesi gününden itibaren C.H.P. Genel Sekreterliği’nden gönderilen “Atatürk’ün Doğu Seyahati” ve “Halkevleri Revüsü” isimli filmler Adana Halkevi adına Alsaray Sineması’nda üç hafta süreyle halka gösterilmiştir.⁸²⁹

16 Mart 1943 tarihinde Kız Lisesi talebesine “Çörçil” ve “Pamuk Sanatı” filmleri gösterilmiştir. 17 Mart 1943’de Kız Enstitüsü öğrencilerine de aynı film izlettirilmiş ve aynı gün bu film, diğer öğrencilere de tekrar edilmiştir.⁸³⁰ 2 Ağustos 1943 Perşembe, 27 Ağustos 1943 Cuma, 28 Ağustos 1943 Cumartesi, 29 Ağustos 1943 Pazar, 31 Ağustos 1943 Salı günleri “Akümülatör İmalı”, “Dansa Davet”, “Otomobil İçin Yollar”, “Telefon Rehberlerinin Basılması”, “Takat Membar” isimli filmler halka gösterilmiş ve bu filmleri 2.450 kişi izleyip faydalanmıştır.⁸³¹

10 Kasım 1943 gecesi, Ankara Halkevi’nden gönderilen “Atatürk’ün Cenaze Töreni” ve “Tifüs Mücadelesi” isimli filmler gösterilmiştir. Bu filmler Adana Halkevi

⁸²⁴ “Evimizin Mart Ayı Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 25-26, Şubat-Mart 1940, s. 60-61.

⁸²⁵ “Mecmuamızın Çıkmadığı Aylarda Evimizin Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 28, Eylül 1940, s. 32.

⁸²⁶ “Halkevimizin Geçen Bir Aylık Faaliyetinin Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 29, Ekim 1940, s. 42.

⁸²⁷ “Evimizin Temmuz ve Ağustos Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 37, Eylül 1941, s. 27.

⁸²⁸ “Evimizin İki Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 40-41, Aralık 1941-Ocak 1942, s. 61.

⁸²⁹ “Evimizin Bir Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 44, Nisan 1942, s. 30.

⁸³⁰ “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 48-51, Aralık 1942- Mart 1943, s. 104.

⁸³¹ “Adana Halkevinin İki Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 56-57, Ağustos 1943, s. 23.

salonunda bir hafta süreyle halka da gösterilmiştir.⁸³² 1 Aralık 1943 Çarşamba günü “Tifüs Mücadelesi ve Atatürk’ün Cenaze Töreni” isimli iki film Adana Halkevi’nde yeniden gösterilmiştir.⁸³³

12 Ağustos 1944 Cumartesi, 13 Ağustos 1944 Pazar, 14 Ağustos 1944 Pazartesi ve 16 Ağustos 1944 Çarşamba günleri ikişer kez Adana Garnizonu’ndaki askerlere tugay komutanlığı tarafından temin edilen askeri film Adana Halkevi’nde gösterilmiştir.⁸³⁴

1945 yılındaki Adana Halkevi faaliyetleri içerisinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gönderilen “Büyük Para”, “Kuzgun”, “Benzin Motorunun Kaideleri”, “Dizel Motoru”, “Çiftçinin Mesaisi”, “Oyun Zamanı” filmleri 17, 18, 29, 27 Nisan 1945 günlerinde ilk, orta, lise öğrencilerine gösterilmiştir.⁸³⁵

3.3.3. Kukla-Karagöz-Ortaoyunu

Kukla-Karagöz, halk terbiyesi bakımından Temsil Şubesi’nin önemli çalışmaları içine alınmıştır.⁸³⁶ Halkevleri ve Halkodaları, tiyatro ve sinema çalışmalarından faydalanamadıkları durumlarda, Türk Milletinin geleneksel oyunu olan Karagöz’den yararlanma yoluna gitmişlerdir.⁸³⁷

27-29 Nisan 1939’da Adana’ya gelen Ankara Halkevi Temsil Kolu, 29 Nisan 1939’da öğle saatlerinde Karagöz Oyununu sergilemişlerdir.⁸³⁸

1942 yılının Mart ayında Ankara Halkevi Temsil Kolu üyelerinden Kukla ve Karagöz sanatkârı Orhan Burçek Adana Halkevi salonunda çocuklara, öğrencilere ve halka “terbiyevi ve milli” konularda Kukla ve Karagöz oyunları göstermek üzere çalışmalarına başlamıştır.⁸³⁹

⁸³² “Adana Halkevinin İki Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 58-59, Ekim 1943, s. 24.

⁸³³ “Adana Halkevinin Bir Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 60, Aralık 1943, s. 15.

⁸³⁴ “Adana Halkevi Temmuz-Ağustos 1944 Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 67-68, Temmuz-Ağustos 1944, s. 24.

⁸³⁵ “Evimizin Mart, Nisan Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 75-76, Mart-Nisan 1945, s. 16.

⁸³⁶ *C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi*, s. 14.

⁸³⁷ *C.H.P. 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları*, s. 15.

⁸³⁸ “Evimizin Nisan-Mayıs Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 18, Mayıs 1939, s. 31-32.

⁸³⁹ “Evimizin Bir Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 43, Mart 1942, s. 31.

25-26 Mayıs 1946 tarihli gecelerde Adana Halkevi'nde Ferdi Tayfur⁸⁴⁰ tarafından bir meddahlık gösterisi yapılmıştır.⁸⁴¹

3.4. SPOR ŞUBESİ

Bütün yurttta spor hayatını canlı bir hale getirebilmek ve özellikle Türk gençlerini beden, ruh ve ahlâk bakımlarından yiğit, olgun ve fedakâr yetiştirmek, o günkü Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin en büyük amacı olmuştur.⁸⁴²

Halkevleri bünyesinde spor ve beden eğitimi faaliyetlerine yer verilmiştir. Bu faaliyetler, Beden Terbiyesi Kanununun 14.maddesi ile resmileştirilmiştir. Bu kanunun 14.maddesi şu şekildedir: *“Halkevleri, kendi mensuplarına ve arzu edenlere kapalı veya açık salonlarında, Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü ile müşterek olarak tertip edilecek programlara göre jimnastik, eskrim, güreş, yürüyüş, salon oyunları ve milli rakslar gibi beden terbiyesi hareketlerini yaptırabilirler.”*⁸⁴³

Her yıl Parti Genel Sekreterliği tarafından ayrılan ödenek ile Halkevleri salonları ve avluları, bölüm bölüm jimnastik aletleri, güreş minderleri, eskrim, boks malzemesi, diğer spor ve beden eğitimi araçlarıyla donatılırdı. Buna göre özellikle bu malzemelerin iyi bir şekilde korunmasından ve kırılanların onarımından Halkevi Başkanları ve Spor Komiteleri Başkanları sorumluluğu ortaklaşa üstlenmek zorundaydılar. Hatta bu malzemelerin cinslerini, durumlarını tek tek gösteren bir levha da bu iki başkan tarafından imzalanıp çerçevelenerek jimnastik salonlarında asılı olarak bulundurulurdu.⁸⁴⁴

Merkezi Ankara'da olan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Kurumu, yurttta spor ilkesini arttırmak düşüncesiyle Almanya'dan birçok spor filmleri getirmiş ve bunları sıra ile Halkevlerinde bütün yurttaşlara ücretsiz olarak göstermeye başlamıştır. Bu

⁸⁴⁰ Ferdi Tayfur, 1904 yılında Çanakkale'nin Kilitbahir Köyü'nde doğmuştur. Babası Boğazlar Komutanı Miralay Hüseyin Tayfur Bey'dir. Annesi aslen Alman olup Müslümanlığı kabul etmiş olan Aliye Hanım'dır. Üç kardeşin ortancası olan Ferdi Tayfur'un abisi Hayri, kız kardeşi ise çevirmen, dublaj sanatçısı ve yazar olan Adalet Cimcoz'dur. Ferdi Tayfur, sinema oyuncusu, dublaj sanatçısı ve yönetmen olarak ün kazanmıştır. 1931 yılında “Çanakkale” isimli filmdeki rolüyle sinemaya ilk adımını atmıştır. Ferdi Tayfur, 22 Mart 1958'de vefat etmiştir. Bkz: Gökhan Akçura, “Dublaj Tarihimizde Yeri Doldurulamayan Bir Efsane: Ferdi Tayfur -1”, *Antrakt Sinema Dergisi*, Sayı: 5, 1992, s. 40-43.

⁸⁴¹ “Evimizin Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 88-91, Temmuz 1946, s. 16.

⁸⁴² “Geçen Ay İçinde Halkevimiz”, *Akgünler Gazetesi*, 3 Haziran 1935, Sayı: 6, Yıl: 1, s. 2.

⁸⁴³ C.H.P. *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi*, s. 15-16.

⁸⁴⁴ C.H.P. *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi*, s. 16.

filmlerden bir kısmı Mayıs ayı içinde Alman Spor eğitmeni Alki Abraham tarafından Adana Halkevi'nde vatandaşlara üç gece ücretsiz olarak gösterilmiştir. Bu filmler, üç aylık bir çocuktan başlayıp, en yaşlı adamların bile yapması gereken spor hareketlerini göstermiştir.⁸⁴⁵

3.4.1. Güreş

Güreş Türk milletinin birinci derece milli sporu olması sebebiyle Halkevleri içinde önem taşıyan bir spor dalı olmuştur. Bu spor, Halkevlerinin salonlarında serbest veya grekoromen olarak yaptırılırdı. Halkevi kendi bölgesindeki köylerde ayrıca serbest veya yağlı güreş merkezleri açabilme hakkına sahipti. Bu merkezlere gerekli olan minder, pırpıt gibi araçların sağlanması için yerel partiden veya Parti Genel Sekreterliği'nden isteklerde bulunurdu. Aynı bölge içindeki merkezler ve etrafında veya uzak olan bölgelerdeki merkezler arasında yerel müsabakalar düzenlenmesi için girişimlerde bulunulurdu. Ayrıca Parti Genel Sekreterliği tarafından daha genel nitelikteki müsabakalar için yapılacak müsabaka talimatnamesi dâhilinde hareket edilirdi.⁸⁴⁶

1937 yılında Adana Halkevi Spor Komitesi, taşradan gelen bir grupla Adana bölgesindeki pehlivanları toplayarak halktan binlerce kişinin ve özellikle köylerden gelenlerin önünde çok heyecanlı 14 müsabaka yaptırmış, müsabaka sonunda kazananlar ödüllendirilmiştir. Misis köyü gezisinde yakındaki köylerden gelen güreşçilere serbest güreş yaptırılmış, 10 pehlivanın katıldığı bu güreşlerde kazananlar baş ve orta derecelere ayrılarak bunlara masa saati, elektrik feneri gibi ödüller verilmiştir.⁸⁴⁷

21 Mayıs 1938 tarihinde Halkevi tarafından stadyumda serbest güreş müsabakaları yaptırılmıştır. Tekniğine uygun ölçülerde, modern bir güreş minderi üzerinde yapılan müsabakalara köy ve şehirlerden ünlü güreşçiler katılmış; 56, 61, 66, 72, 79, 86 ağır sıklet güreş birincileri seçilmiştir. Köylüler şimdiye kadar bu modern tarzdaki güreşleri ilk kez görmüş olmalarına ve mayolar ile güreş tutmuş bulunmalarına

⁸⁴⁵ "Geçen Ay İçinde Halkevimiz", *Akgünler Gazetesi*, 3 Haziran 1935, Sayı: 6, Yıl: 1, s. 2.

⁸⁴⁶ *C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi*, s. 17.

⁸⁴⁷ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 61.

rağmen çok memnun kalmışlardır. Güreşin tekniğini hızlı bir şekilde kavramışlardır.⁸⁴⁸

Adana Halkevi'nde güreş ve akrobatik hareketler yapabilmek nedeniyle Halkevine başvuruda bulunan Urfalı Pehlivan Raşit Bey'in başvurusu kabul edilmiş ve Spor Komitesi ile işbirliği yapılarak Halkevinin bahçesinde 4 gece Adana ve çevresinden katılan gençler arasında güreş yaptırılmıştır.⁸⁴⁹

14 Aralık 1941 Pazar günü Adana Halkevi Sosyal Yardım Şubesi yararına bir pehlivan güreşi yaptırılmıştır. Güzel bir havada stadyumda yapılan bu müsabaka dolayısıyla Adana güzel ve heyecanlı bir spor günü yaşamıştır. Neticede Sosyal Yardım Komitesine 106 Lira kadar bir gelir temin edilmiştir.⁸⁵⁰

3.4.2. Cirit

Cirit oyunu milli bir spor olup, ülkede biniciliği, at sevgisinin artmasını sağlamayı amaçlayan bir spordur. Halkevleri kendi bölgelerinde cirit oyunu merkezleri açarak bu ata sporunu, yok olan yerlerde tekrar canlandırmayı ve hâlâ bilinen yerlerde ise daha ileri götürmeyi önemli bir görev saymıştır.⁸⁵¹

Cirit Oyunu ile ulaşılmak istenen hedefler ve gerçekleşmesi beklenen yararlar, binicinin atını çok iyi kullanabilmesi, atıyla, silahıyla, çevikliğiyle düşmanlarına iyi ve isabetli bir saldırı yaparak, düşmanından korunmayı öğrenmesi olmuştur.⁸⁵²

1933 yılında ilk olarak, Adana Halkevi'nin Spor Komitesi tarafından Çukurova'da biniciliğe ilgi duyulmasını sağlamak için gereken teşvikler yapılmış ve spor kulüplerinde bu konuda önemli bir hareket uyandırılmıştır. Ayrıca ilgili makamların gözetiminde girişimlerde bulunarak Demirköprü yakınında bir cirit bölgesi güzel bir şekilde düzenlenmiş ve kurulmuştur.⁸⁵³ Havaların uygun bulunduğu Cuma günleri burada Çukurova'nın en eski sporlarından biri olan cirit oyunları oynanmıştır. Gençlere, tekniğine uygun bir tarzda binicilik öğretilmesi için bir öğretmen

⁸⁴⁸ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 68; "Dil-Tarih-Edebiyat Komitesi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 15, Şubat 1939, s. 8.

⁸⁴⁹ "Evimizin Dört Aylık Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 20-21, Eylül-Ekim 1937, s. 61.

⁸⁵⁰ "Evimizin İki Aylık Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 40-41, Aralık 1941-Ocak 1942, s. 60.

⁸⁵¹ *C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi*, s. 17.

⁸⁵² *Cirit Oyununun Kuralları*, Türksözü Matbaası, Adana, 1935, s. 5.

⁸⁵³ "Halkevimizin Bir Yıllık Faaliyeti", *23 Şubat Dergisi*, s. 33.

bulunmasına çalışılmıştır.⁸⁵⁴ Ayrıca Cumhuriyetin İlanı'nın Onuncu yıldönümü Bayramı nedeniyle Ankara'da yapılan şenliklere katılmak üzere giden Adanalı sporcuların spor malzemeleri için 800 liralık bir yardımda bulunmuştur.⁸⁵⁵

1934 yılında Adana Halkevi Spor Şubesi'nde her hafta cuma günleri Demirköprü tarafındaki bölgede atlı spor ve cirit oyunlarına devam edilmiştir. Halkın yoğun ilgi gösterdiği bu oyunlar, yöredeki köylerden gelen halkla beraber sayısı 3000'i aşan kişi tarafından izlenmiştir.⁸⁵⁶ Adana Halkevi Spor Şubesi aynı zamanda 10 at sığacak bir ahır tutarak, atlı sporun canlanması ve gelişmesi için çaba göstermiştir.⁸⁵⁷

Atlı spor işini ilerleten Spor Komitesi, eski bir ulusal spor olan cirit oyununu canlandırmak için ön hazırlığını tamamlamıştır.⁸⁵⁸ 1935 yılında Adana Halkevi tarafından Atlı Sporunu geliştirmek ve ulusal oyunlarımızdan biri olan ciriti düzene koymak için "Cirit Oyununun Kuralları" adlı bir talimatname bastırılmıştır. Buna göre bir söz kurumu seçilerek cirit oyununa devam edilmiştir. Atlı sporun diğer yönden ilerlemesi için de yeni kurulan Atlı Spor Kulübü'ne Halkevi'nde yer verilmiştir.⁸⁵⁹

1935 yılının Mayıs ayında, havaların ısınmış olmasından dolayı cirit oyunları sona ermiştir. Gelecek sonbaharda daha düzgün ve tecrübeli olarak cirit oyunlarına başlanacak ve eksikler tamamlanacaktır.⁸⁶⁰ 1935 yılının Aralık ayında, cirit söz kurumuna Baytar Adil, Komiser Şerafettin, Ciritçi Mahmut ve alay başkanlıklarına da Çavuş Ali ile İbrahim Çavuş seçilmişlerdir.⁸⁶¹ Ayrıca Adana'da atları seven ve yetiştirmeye merakı olan vatandaşlar aynı zamanda binicilik sporunun da ilerlemesine katkıda bulunmak amacıyla toplanarak bir Atlı Spor Kulübü kurmuşlardır. Bu kulübün yeri ise Adana Halkevi olmuştur. Kulübün ilk günlerde dahi üye sayısı otuz kadardı.⁸⁶² Bu üyeler arasında; Vali Tefik Hâdi Baysal,

⁸⁵⁴ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 17.

⁸⁵⁵ "Halkevimizin Bir Yıllık Faaliyeti", *23 Şubat Dergisi*, s. 33; "Adana Halkevi", Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 18.

⁸⁵⁶ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 21.

⁸⁵⁷ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 21-22.

⁸⁵⁸ "Halkevimizin Başardığı İşler", *Akgünler Gazetesi*, 5 Ocak 1935, Sayı: 1, Yıl: 1, s. 3.

⁸⁵⁹ "Evimizin Aylık Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 6 Nisan 1935, Sayı: 4, Yıl: 1, s. 1; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 25.

⁸⁶⁰ "Halkevimizin Nisan Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 9 Mayıs 1935, Sayı: 5, Yıl: 1, s. 1, 4.

⁸⁶¹ "Cirit Oyunları", *Akgünler Gazetesi*, 2 Aralık 1935, Sayı: 10, Yıl: 1, s. 3.

⁸⁶² "Atlı Spor Kulübü", *Akgünler Gazetesi*, 2 Aralık 1935, Sayı: 10, Yıl: 1, s. 3.

Cumhuriyet Halk Partisi İl Yönetim Kurul Başkanı Balıkesir Milletvekili Öрге Evren, Tümgeneral Salih Avgın sayılabilir.⁸⁶³ Biniciliği teşvik için bir atlı spor kulübü açılmasına öncülük etmiş olan Adana Halkevi, Pazar günleri cirit alanında cirit oynatmış ve bir tüzük yazarak yayımlamıştır.⁸⁶⁴

1936 yılında Adana Halkevi'nde binicilik yönünden yurttan büyük faydalar sağlayan cirit oyunlarına önem verilerek her yıl olduğu gibi kış mevsiminde yeniden başlamış ve her hafta Pazar günleri cirit kuralları dâhilinde oyunlara devam edilmiştir.⁸⁶⁵

1936 yılının Mart ayında, Adana Halkevi'nin himayesinde bulunan bilgili ve kıymetli cirit sporu ile uğraşan sporcular bayramın ikinci, dördüncü ve pazar günleri öğleden sonra sahada binlerce kişinin önünde toplanarak cirit oyunları oynamıştır.⁸⁶⁶

1936 yılının Eylül ayında Çukurova Atlı Spor Kulübü Ceyhan at yarışı 27 Eylül Pazar günü yapılmıştır. Hakemlerin gözetiminde ve binlerce seyircinin katılımı ile gerçekleştirilen Tay Koşusunda, Ahmet Cevdet ile Ziya adlı kişiye ait olan atlar birinci gelmiştir. 1200 metrelik koşuda Gerdan köyünden Hüseyin isimli kişinin Gümüş isimli atı birinci gelmiş, 1800 metre koşuda ise Adanalı Ekmekçi Saffet isimli kişinin atı ile 2200 metrede Süleyman isimli kişinin atları birinci gelmiştir.⁸⁶⁷

1937 yılında her hafta Pazar günleri cirit oyunlarına düzenli olarak devam edilmiş ve halk tarafından büyük ilgi gören bu oyun için sahada her defasında 700 kişi toplanmıştır. Bu oyunlar, üç kişilik bir hakem heyeti ve bir saha komiseri tarafından düzenlenmiştir. Bu oyunlarda olabilecek bir kazaya karşı koymak için belediyeden bir sağlık memuru ile bir ambulans da hazır bulundurulmuştur.⁸⁶⁸

Cumhuriyet Bayramı kutlamalarının ilk gününe denk gelen 28 Ekim 1937 tarihinde Spor Komitesi'nin düzenlediği bu yılın cirit sporlarının da açılışı yapılmıştır. Mahmut Ongun ile Mahmut Erkam'ın gözetiminde, Halil Savatlıoğlu, Asım Bey ve Ferid Bey'in hakemliğinde oynanan bu milli oyun her zaman olduğu gibi büyük bir

⁸⁶³ "Atlı Spor Kulübü", *Akgünler Gazetesi*, 20 Ocak 1936, Sayı: 12, Yıl: 2, s. 2.

⁸⁶⁴ *Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde*, s. 160.

⁸⁶⁵ "Cirit Oyunları", *Akgünler Gazetesi*, 20 Ocak 1936, Sayı: 12, Yıl: 2, s. 1; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 52.

⁸⁶⁶ "Cirit Oyunları", *Akgünler Gazetesi*, 15 Mart 1936, Sayı: 14, Yıl: 2, s. 4.

⁸⁶⁷ "Atlı Spor Koşusu", *Akgünler Gazetesi*, 30 Eylül 1936, Sayı: 21, Yıl: 2, s. 4.

⁸⁶⁸ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 61.

ilgi ile izlenmiş, meydanın etrafı seyircilerle dolmuştur. Şükrü, Cebbar, Mustafa, Ali Çıtabız, Saip, Mehmet Ali, Mustafa Yılmaz, Ali Çavuş, İbrahim Çavuş, Çavuş oğlu Ali, Osman isimli kişiler bu yılın cirit sporunda başarılı olmuşlardır.⁸⁶⁹

Adana Halkevi tarafından 1937 yılının Kasım ayının başında cirit oyunlarına yeniden başlanmıştır. Hava şartlarının uygun olduğu her Pazar günü saat 13.00'te yöredeki köy ve şehirlerden cirit alanına gelen ciritçilerle sıkı bir disiplin altında 1938 yılının Nisan ayı sonuna kadar cirit oyunlarına devan edilmiştir. Ocak 1938'den Nisan 1938'e kadar 14 kez cirit oynanmış ve oyunları yaklaşık 16.000 kişi seyretmiştir.⁸⁷⁰

1938 yılında Spor komitesi tarafından her Pazar, hava şartları iyi olduğu sürece Demirköprü civarında milli cirit oyunları düzenlenmiştir. Buna eski ciritçilerle yeni amatör ciritçiler de katılmış ve cirit alanının çevresinde çok kalabalık insan yığınları oluşmuştur.⁸⁷¹ 1939 yılında Adana Halkevi'nde yaz mevsiminin gelmesi dolayısıyla Ulusal Cirit Oyununa ara verilmiştir.⁸⁷²

Cumhuriyet'in ilan edilmesinin 16'ncı yıldönümünün canlı ve iyi bir şekilde kutlanabilmesi için hazırlıklar yapılmıştır. Bu kutlamalar dâhilinde 28 Ekim 1939 günü cirit oyunu oynatılmıştır.⁸⁷³ 1940 yılında hava koşullarının uygun olduğu zamanlarda cirit oyunlarına devam edilmiştir.⁸⁷⁴ 1940 yılından sonra cirit oyunları ile ilgili herhangi bir faaliyet bilgisine ulaşılamamıştır.

3.4.3. Avcılık

Halkevlerinin teşvik ettiği milli sporlarımızdan bir diğeri de avcılık sporu olmuştur. Halkevleri mahallelerdeki avcılık kurumlarının benimsenmesine, ekili arazilere zarar veren vahşi ve zararlı hayvanlara karşı mücadele için süreklilik avları düzenlenmesine önem vermiştir.⁸⁷⁵

⁸⁶⁹ "Adana Halkevi'nde", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 5, Kasım 1937, s. 32.

⁸⁷⁰ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 68.

⁸⁷¹ "Halkevinde", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 9, Mart 1938, s. 51.

⁸⁷² "Şubat ve Mart Aylarında Evimiz Çalışmalarının Hülasesi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 17, Nisan 1939, s. 32.

⁸⁷³ "Evimizin Dört Aylık Çalışma Hülasesi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 20-21, Eylül-Ekim 1939, s. 64.

⁸⁷⁴ "Evimizin 1940 Ocak Çalışma Hülasesi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 23, Ocak 1940, s. 32.

⁸⁷⁵ C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, s. 18.

1933 yılında Halkevi tarafından başlangıçta gençlere atıcılığı ve nişancılığı öğretmek amacıyla şehir stadyumunda bir atış poligonu (atış yeri) yaptırılmış⁸⁷⁶ ve öğleden sonra Tümen Komutanlığı'ndan da bir subayın verdiği direktif dâhilinde burada şube üyeleri arasında gerçek mermi ile atış denemelerine devam edilmiştir. Avcılara yaptırılan teşvik üzerine yine bir şehir stadyumunda “Güvercin bir defada çifte atış” müsabakaları yaptırılmış ve buna av sporu ile uğraşan birçok insan katılmıştır.⁸⁷⁷

1934 yılında Spor Komitesine üye olan avcılar, köylü vatandaşların katılımıyla bir süre avı düzenleyip, birçok zararlı hayvanı avlamışlardır. Spor Şubesi'nin üyeleri tarafından stadyumda kurulan atış bölgesinde gerçek mermi ile atışlar yapılmış ve bu yöntemle nişancılıktaki becerilerin ilerlemesi için çalışmalar gerçekleştirilmiştir.⁸⁷⁸

1935 yılında atıcılık ve avcılığı teşvik etmek için Adana şehir stadyumunda “atışlar” ve “uçar avcılığı” yarışları yaptırılmıştır. Memleketteki avcıları bir araya toplamak amacıyla da Halkevi'nde avcılar için bir yer ayrılmıştır.⁸⁷⁹

Adana Halkevi Spor Komitesi'nin Avcı kolu, 26 Mart 1936'da düzenlediği süre avına şehirden ve köylerden birçok avcı katılmış ve Ceyhan Nehri'nin kıyısında bir gün boyunca av yapılmıştır.⁸⁸⁰

1941 yılında Spor Şubesi'ne kayıtlı gençler 26 Ocak Pazar günü büyük bir av gezisi düzenlemek için bütün hazırlıklarını tamamlamışlardır. Fakat erken başlayan şiddetli yağmurlar Pazar günü de devam etmiş olduğu için av gezisi yapılamamıştır. Hava şartlarının uygun olduğu ilk hafta süresinde bu gezinin yapılacağı ve Şubat ayı içinde de tekrarlanacağı duyurulmuştur.⁸⁸¹ Daha önce duyurulduğu üzere 1941 yılının Şubat ayında da 2 av gezisi düzenlenmiştir.⁸⁸²

⁸⁷⁶ *Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde*, s. 160.

⁸⁷⁷ “Halkevimizin Bir Yıllık Faaliyeti”, *23 Şubat Dergisi*, s. 33; “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 17.

⁸⁷⁸ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 21-22.

⁸⁷⁹ “Faydalı Bir Kurumumuz”, *Akgünler Gazetesi*, 2 Aralık 1935, Sayı: 10, Yıl: 1, s. 2; “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 25.

⁸⁸⁰ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 52.

⁸⁸¹ “Evimizin Kânunusani Ayı Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 31, Ocak 1941, s. 35.

⁸⁸² “Evimizin Bir Senelik Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 32, Şubat 1941, s. 35.

3.4.4. Futbol

1934 yılının Kurban Bayramı'nda Kıbrıs'ın Lefkoşa Türk kulübüne bağlı sporcular, Adana'ya gelmiş ve Adanalı sporcularla Halkevi adına iki kez maç yapmışlardır. İlk maçta Adana karması 1-3 ile galip gelmiş ve ikinci maçta berabere kalmışlardır. Yapılan maçtan sonra misafirlere, Spor Komitesi tarafından Halkevi salonunda 50 kişilik bir çay ziyafeti verilmiştir. Ayrıca aynı yıl içinde Adana Halkevi, Adana'daki dört spor kulübünü çatısı altına almış ve bu kulüplerin seçtiği temsilciler ile Spor Komitesi'ni meydana getirmiştir.⁸⁸³

1935 yılında Spor Komitesi, Adana'daki sporculuk faaliyetlerini dağınıklıktan kurtarmak ve güçlerini arttırmak amacıyla dört kulübü, iki kulüp şeklinde birleştirme girişiminde bulunmuştur.⁸⁸⁴

Her sene olduğu gibi 1936 yılında da Halkevi A ve B futbol takımları arasında müsabakalar yapılmıştır. Kazanan takıma bu maçların bir hatırası olarak Adana Halkevi adına bir kupa hediye edilmiştir.⁸⁸⁵

3.4.5. Voleybol

1937 yılında Çukurova Spor Bölgesi'ne ait Toros, Seyhan ve İdman Yurdu Kulüpleri arasında bir voleybol turnuvası düzenlenerek takımlar birbiri ile ikişer defa karşılaşmışlardır. Sonuçta Toros Spor şampiyonluğu elde ederek ortaya konan kupayı kazanmıştır.⁸⁸⁶ 1945 senesi içerisinde yapılan faaliyetlerde, okullar arası Voleybol ve Ping-Pong yarışmaları yapılmış ve sporun her alanında teşvik yarışmaları düzenlenmiştir.⁸⁸⁷

3.4.6. Deniz Sporları

Halkevlerinin başlıca meşguliyet sahalarından biride yüzücülük ve özellikle kürek çekme sporlarıydı. Dörtte üçü denizle çevrilmiş olan ve denizcilik tarihi büyük şerefler taşıyan ülkede, Türk milletine bağlı her bireyin denizde veya nehirde yüzmeye

⁸⁸³ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 21-22.

⁸⁸⁴ "Halkevimizin Başardığı İşler", *Akgünler Gazetesi*, 5 Ocak 1935, Sayı: 1, Yıl: 1, s. 3.

⁸⁸⁵ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 53.

⁸⁸⁶ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 61; "Halkevinde Bir Ay 15 Mart-15 Nisan", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 2, Mayıs 1937, s. 27.

⁸⁸⁷ "Evimizin Bir Yıllık Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 85-86, Ocak-Şubat 1946, s. 32.

bilmesi gerekirdi. Kıyı bölgelerindeki Halkevleri kendi malzemesini koymak için kapalı bir kayıkhane tedarik ederlerdi. Üyelerine denizin sakin, dalgalı ve hatta coşkun zamanlarında kürek çekme, yelken sporları yaptırılırdı. Haftanın belirli günlerinde Halkevi üyelerinin topluca yüzme sporu ile meşgul olmaları ve kendi aralarında ve yöredeki Halkevleriyle müsabakalar düzenlemeleri gerekirdi.⁸⁸⁸

1933 yılında Adana Halkevi tarafından Belediye gözetiminde yapılan girişimler üzerine Demirköprü yakınlarındaki nehirde bir yüzücülük yeri ayrılmış ise de henüz burası bir havuz haline getirilememiştir.⁸⁸⁹

1936 yılının Haziran ayında Adana'da yaz sıcaklarının başlaması sebebiyle futbol, cirit gibi ağır sporlara ara verilmiş, bunların yerine yaz sporlarına önem verilmeye çalışılmıştır.⁸⁹⁰ Tenis sporunun yanı sıra ayrıca su sporu ile ilgili çalışmalara da başlanmış ve su sporunu özendirmek için incelemeler yapılmıştır.⁸⁹¹

16 Ağustos 1942 tarihinde Halkevi Spor Şubesi'nin, yüzme havuzunda düzenlediği "Su Sporları"na ilgiyi arttırmak için düzenlenmiş olan yarışmaya 600 genç katılmış ve yarışma beklenen ilgiyi görmüştür.⁸⁹²

9 Haziran 1946 Bölge Yüzme Havuzunda genç sporcuları teşvik etmek adına yüzme yarışmaları yapılmış ve kazananlara Adana Halkevi tarafından ödüller dağıtılmıştır.⁸⁹³

3.4.7. Dağcılık ve Kayak

Halkevlerinde, iklimi kış sporları yapmaya uygun olan yerlerin Genel Sekreterlik tarafından tespit edilecek bölgelerde özellikle Halkevi üyeleri tarafından yaz ve kış mevsimlerinde toplu olarak gidilen dağ gezileri düzenlenirdi. Kayak malzemesinin korunması için ayrı bir mahal tahsis edilirdi. Uygun olan bölgelerde halk, kayaklarla karlı bölgelere sevk edilerek bu sporun da tamimine ve müsabakalar yapılmasına

⁸⁸⁸ C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, s. 18.

⁸⁸⁹ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 17.

⁸⁹⁰ "Halkevimizin On Beş Günlük Çalışmaları", *Akgünler Gazetesi*, 8 Temmuz 1936, Sayı: 19, Yıl: 2, s. 1.

⁸⁹¹ "Halkevimizin On Beş Günlük Çalışmaları", *Akgünler Gazetesi*, 20 Haziran 1936, Sayı: 18, Yıl: 2, s. 2.

⁸⁹² "Halkevi Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 46, Ekim 1942, s. 31.

⁸⁹³ "Evimizin Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 88-91, Temmuz 1946, s. 16.

önem verilmeliydi. Dağcılık ve kayak sporu için Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü tarafından yetiştirilen rehberlerin yardımlarından faydalanılabildi.⁸⁹⁴

Adana Halkevi 1934 yılında Toros Dağları'nın karlı tepelerine yürüyüş yapılabilmesi için dağcılık ve kayak sporu ekibi kurmuştur.⁸⁹⁵ Ayrıca 10 adet kayak malzemesi getirerek kış sporlarını teşvik etmiş⁸⁹⁶ ve Uludağ'a kadar giderek kış sporlarına katılmıştır.⁸⁹⁷

1935 yılının Mart ayında, dağa çıkacak ve orada kamp kuracak olan sporcu gençler hazırlıklarını tamamlamışlardır. Bunlar Halkevi tarafından giydirilecek, yol ve yiyecek giderlerini Halkevi karşılayacaktı. Spor Komitesi bu gezintinin Kurban Bayramı'na denk gelmesini sağlamıştır. Bu sayede dağcılar tatil günlerinde de dağcılık faaliyetlerinden yararlanmış olacaklardı.⁸⁹⁸ Fakat havanın yağışlı olması nedeniyle dağcılık sporu gerçekleştirilememiş ve bu faaliyetin Mayıs ayı içinde yapılmasına karar verilmiştir.⁸⁹⁹ 1935 yılında, milletvekili seçiminin ardından Dağcılık Heyeti ile işbirliği yaparak araç ve gereçlerini tamamlayan yaklaşık 40-50 kişiden oluşan kabile Toros Dağları'na çıkarak dağcılık sporunu gerçekleştirmişlerdir.⁹⁰⁰

1940 senesinde Toroslarda 2.000 metre yüksekliğe kadar bir tırmanış yapılmıştır. Şeyhli Köyü üzerinde Topakardıç mevkiinde çam ormanlarının son sınırından yukarıda kayak sporu ile uğraşan kayakçı gençlere Spor Komitesi tarafından kayak malzemeleri verilmiştir.⁹⁰¹ 1941 yılının Şubat ayında düzenlenen senenin son kayak gezisine Halkevi Spor Şubesi'ne kayıtlı olan bazı kişilerde katılmıştır.⁹⁰²

⁸⁹⁴ C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, s. 18.

⁸⁹⁵ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 22.

⁸⁹⁶ *Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde*, s. 163.

⁸⁹⁷ *Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı*, s. 77.

⁸⁹⁸ "Halkevimizde Önümüzdeki Sene İçinde Daha Verimli İşler Görülecek", *Akgünler Gazetesi*, 2 Mart 1935, Sayı: 3, Yıl: 1, s. 1.

⁸⁹⁹ "Evimizin Aylık Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 6 Nisan 1935, Sayı: 4, Yıl: 1, s. 1.

⁹⁰⁰ "Halkevimizin Başardığı İşler", *Akgünler Gazetesi*, 5 Ocak 1935, Sayı: 1, Yıl: 1, s. 3; "Halkevimiz Bir Ay İçinde Neler Yaptı?", *Akgünler Gazetesi*, 2 Şubat 1935, Sayı: 2, Yıl: 1, s. 1; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 25.

⁹⁰¹ "Evimizin 1940 Ocak Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 24, Ocak 1940, s. 32.

⁹⁰² "Evimizin Bir Senelik Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 32, Şubat 1941, s. 35.

3.4.8. Jimnastik

Halkevleri tarafından birer program oluşturularak haftanın belirli günlerinde ve tercihen bu işi bilenlerle, memurların ve okulların boş buldukları zamanlarda kadınlar için ayrı erkekler için ayrı olmak üzere isteyen kişilere jimnastik hareketleri yaptırılırdı. Dersler, Halkevleri Spor Şubelerinde çalışan uzman kişiler ya da yörede bulunan okulların Beden Eğitimi Öğretmenleri yardımıyla idare edilirdi. Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü'nün antrenör ve eğitmeni bulunan yerlerde bunlardan yararlanılabılırdi. Jimnastik salonları olmayan Halkevleri, bu faaliyetler için bölgesinde bulunan Gençlik ve Spor Kulüplerinin salonlarını kullanabiliirdi. Jimnastik salonları olmayan okullar ise, kendi öğretmenlerinin veya Halkevleri uzmanlarının gözetimi altında Halkevi salonlarından beden eğitimi faaliyetleri için faydalanabiliirdi.⁹⁰³

Adana'da Jimnastik Sporü ile ilgilenen atletlerin iyi bir şekilde çalıştırılmaları için gülle, disk, bambu kamışı, kronometre gibi atletizm malzemeleri getirilerek atletler çalıştırılmış ve atletlere Adana'da ilk kez uygulanan bambu ile yüksek atlama gösterilmiştir.⁹⁰⁴

1 Mart 1936'da Adana'daki kulüpler arasında bir sokak koşusu düzenlenmiştir. Bu etkinliğe birçok koşucunun katılmasıyla bu koşu tam anlamıyla başarıya ulaştırılmıştır. Koşuyu sokaklara biriken binlerce kişi de ilgi ile izlemiştir. Koşuda birinciliği elde eden takıma törenle bir kupa, diğer takımlara da birer madalya verilmiştir. Bu sokak koşusu Halkevi tarafından filme de alınmıştır.⁹⁰⁵ Halkevi tarafından düzenlenen sokak koşusunda birinciliği İdman Yurdu, ikinciliği Toros Spor ve üçüncülüğü de Seyhan-Adana Spor kulüpleri kazanmıştır. Birinciye Halkevi tarafından kupa, diğer kulüplere de madalyalar verilmiştir.⁹⁰⁶

1937 yılında Adana'da üç büyük kır koşusu ile Balkan bayrak yarışü yapılmıştır. Bu müsabakalarda genç sporcular arasında çok yetenekli sporculara da rastlanmıştır. Köylerde yapılan kısa ve uzun mesafeli yarışların ilgiyle karşılanmasının yanı sıra

⁹⁰³ C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, s. 16.

⁹⁰⁴ "Spor Komitesine Yeni Eşyalar Alındı", *Akgünler Gazetesi*, 1 Nisan 1936, Sayı: 15, Yıl: 2, s. 2; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 52.

⁹⁰⁵ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 52-53.

⁹⁰⁶ "Sokak Koşusu", *Akgünler Gazetesi*", 15 Mart 1936, Sayı: 14, Yıl: 2, s. 4.

köylüye koşunun ne olduğunun, nasıl yapıldığının anlatılması bakımından da çok yararlı olmuştur. Bununla beraber beden temizliği ve sporun faydaları hakkında köylü ile konuşmalar yapılmıştır.⁹⁰⁷ Şehir içinde yapılan 5 kilometrelik kır koşusunda birinciliği 18 dakika 32 saniye ile Akkaş isimli kişi, ikinciliği ise Seyfi almıştır.⁹⁰⁸

1937 yılının kış mevsiminde Adana – Kâhyaoğlu arasında gidip gelme (20 km) ve Adana – Yenice arasında gidip gelme (34 km) olmak üzere iki yarış düzenlenmiştir. Bu yarışların birincisine 8 kişi, ikincisine 7 kişi katılmış birinci ve ikinci gelenlere birer madalya verilmiştir.⁹⁰⁹

1939 senesinin Aralık ayında, cirit müsabakaları ve tenis egzersizlerinden sonra bu ayın en büyük spor faaliyeti “Atatürk Koşusu” olmuştur. Koşuya 73 atlet katılarak 3500 metrelik bir saha üzerinde koşmuşlardır. Osman Özen birinci, Hasan Erecekler ikinci ve Naci Kayak üçüncü gelmişlerdir. Rekor 112.608’dir. Koşu yarışını kazanan bu üç gence Vali Faik Üstün tarafından birer kıymetli ödül verilmiş ve ödüllerin dağıtılması sırasında Tümen komutanı, Adana Halkevi Başkanı, Beden Terbiyesi Seyhan Bölgesi Müdürü, Spor Kulüplerinin temsilcileri ve binlerce halkta hazır bulunmuştur.⁹¹⁰ 1940 yılının Aralık ayında yapılan Atatürk Koşusu başarılı bir şekilde sonuçlandırılmıştır.⁹¹¹ 1941 senesinde de Spor Komitesi tarafından Atatürk Koşusu düzenlenmiştir.⁹¹² 27 Aralık 1941 Cumartesi günü Beden Terbiyesi Seyhan Bölgesi ile iş birliği yapılarak düzenlenen 2.500 metrelik Atatürk koşusuna 235 Atlet katılmıştır. Derece alanlardan birinci, ikinci ve üçüncüye “madalya”; dördüncüden onuncuya kadar “forma” ve ilk takım birincisine “Atatürk Bayrağı”, diğer takım birincisine de “Halkevi Kupası” verilmiştir.⁹¹³

⁹⁰⁷ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 61.

⁹⁰⁸ “Halkevinde Bir Ay 15 Mart-15 Nisan”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 2, Mayıs 1937, s. 27.

⁹⁰⁹ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 61.

⁹¹⁰ “Evimizin Birinci Kanun Çalışma Hülasaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 23, Aralık 1939, s. 47.

⁹¹¹ “Halkevimizin Bir Aylık Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 30, Aralık 1940, s. 43.

⁹¹² “Evimizin Bir Senelik Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 32, Şubat 1941, s. 35.

⁹¹³ “Evimizin İki Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 40-41, Aralık 1941-Ocak 1942, s. 60.

3.4.9. Bisiklet

Halkevleri bisikleti olan gençler arasında müsabakalar düzenleyerek, halkı bisiklet sahibi olmaya teşvik etmiştir. Özellikle bisiklete uygun şoseleri olan Halkevleri bisiklet sporuna birinci derecede önem vermiştir.⁹¹⁴

1936 yılında, gençler arasında bisiklete karşı büyük bir ilgi olduğunu gören Adana Halkevi'nin Spor Şubesi 5 kilometrelik bir uzun mesafe yarışı düzenleyerek müsabakaya katılan 23 gencin birinci, ikinci ve üçüncülerine madalyalar verilmiştir.⁹¹⁵

Adana ile Kâhyaoğlu arasındaki mesafede düzenlenen 15 kilometrelik bisiklet yarışında birinciliği 27 dakikada Selâhaddin isimli kişi ve ikinciliği de Ali isimli kişi almıştır. Adana ile Yenice arasındaki 56 kilometrelik bisiklet yarışında ise yine Selâhaddin isimli sporcu 1 saat 30 dakikada birinciliği ve Ali isimli sporcu ikinciliği almıştır.⁹¹⁶

Adana Halkevi'nin Spor Komitesi, yaz mevsiminde bir bisiklet turu düzenlemiştir. Bu tura katılan 4 genç, 12 Ağustos 1937 tarihinde Adana'dan hareket ederek Konya – Afyon – İzmir – Bursa yolu ile İstanbul'a gitmişler, Eskişehir – Ankara – Kayseri istikametinden Adana'ya dönmüşlerdir. 39 gün içinde bu turdan başarıyla dönen gençlerimize Adana Halkevi bahçesinde Spor Bölge Başkanı, bisiklet temsilcisi ve birçok davetlinin de bulunduğu bir çay ziyafeti verilmiştir. Turu başarıyla tamamlayan gençlerimiz tebrik ve takdir edilmişlerdir.⁹¹⁷

12 Aralık 1937 tarihinde mesafesi 25 km. olan bir bisiklet yarışı düzenlenmiş, yarışmaya 6 atlet katılmıştır. 25 km. mesafeyi birinci gelen yarışmacı 43 dakikada, ikinci gelen yarışmacı ise 46 dakikada tamamlamıştır. Yarışma sonunda yarışmanın birincisine ve ikincisine madalyalar verilmiştir.⁹¹⁸

⁹¹⁴ C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, s. 18.

⁹¹⁵ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 53.

⁹¹⁶ "Halkevinde Bir Ay 15 Mart-15 Nisan", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 2, Mayıs 1937, s. 27.

⁹¹⁷ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 61.

⁹¹⁸ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 61.

21 Eylül 1941 tarihinde Spor Şubesi tarafından bir bisiklet yarışı düzenlenmiştir. Yarışmada birinci, ikinci ve üçüncü gelen kişiler ise ödüllendirilmiştir.⁹¹⁹

3.4.10. Tenis

Nisan 1935 tarihinde Adana Halkevi'nin tenis sahasında tenis faaliyeti başlamıştır. Şehir stadyumunda da bir tenis oyun yeri yapılması için Belediye'ye başvuru yapılmış ve Belediye encümeni tarafından onaylanmıştır.⁹²⁰

Adana Halkevi bahçesinde tamir ve ıslah ettirilen tenis kortu 11 Mayıs 1936'da davetliler önünde açılmış ve tenis oyunlarına başlanmıştır. Her akşam burada sporcular tarafından tenis oynanmakta ve tenis sporuna teşvik edilen genç tenisçiler yetiştirilmekteydi.⁹²¹

1936 yılının Haziran ayında Adana'da sıcakların başlaması nedeniyle ağır spor çalışmalarına ara verilmiştir. Bu şube, yazın yapılabilecek sporları da önemsemiştir. Adana Halkevi'ne ait olan tenis kortunda düzenli bir şekilde tenis oynanmaya devam edilmiş ve çeşitli incelemelerde bulunulmuştur.⁹²²

1937 yılının Ocak ve Şubat aylarında hava şartlarının uygun olduğu zamanlarda tenise yeni başlayan öğrenciler üzerinde uğraşmıştır. Spor Komitesi üyeleri, antrenörlük görevini üzerlerine alarak gençleri yetiştirmişlerdir. Mayıs ayı içinde bu öğrenciler arasında bir turnuva yapılarak tenise olan ilgi ve istekleri daha da kuvvetlendirilerek aralarından yetenekli gençler seçilmiştir.⁹²³

Halkevinin tenis sahasında Türk Spor Kurumu tenis temsilcisinin idaresi altında programla ve 22 tenisçinin katılımı ile müsabakalar yapılmıştır. Bu müsabakalara Adana'nın en eski ve en değerli tenisçilerinin de katılımı sağlanmıştır. Üç hafta

⁹¹⁹ "Evimizin Bir Aylık Faaliyeti", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 38, Ekim 1941, s. 30.

⁹²⁰ "Halkevimizin Nisan Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 9 Mayıs 1935, Sayı: 5, Yıl: 1, s. 1.

⁹²¹ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 53.

⁹²² "Halkevimizin On Beş Günlük Çalışmaları", *Akgünler Gazetesi*, 20 Haziran 1936, Sayı: 18, Yıl: 2, s. 2.

⁹²³ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 61.

devam eden bu müsabakalar tenise ilgi duyan seyirciler tarafından izlenmiş ve bu müsabakalar tenisçiler için faydalı olmuştur.⁹²⁴

Adana Halkevi'nin tenis sahası 1939 yılında da faaliyette olmuştur. Tenis sahasında tenis sporu ile ilgilenen birçok genç çalışmalar yapıp, alınan spor malzemeleri ile egzersizlerine devam etmiştir.⁹²⁵

1939 yılında Adana Halkevi'nin Nisan-Mayıs çalışmaları içinde Tenis faaliyetlerine devam edilmiş ve Halkevi tenis kolu müsabakaları yapılmıştır.⁹²⁶ Temmuz ayında Spor Komitesi Adana Halkevi bahçesinde bulunan tenis kortunda tenis turnuvalarına devam etmiştir.⁹²⁷ Eylül ayında da Adana Halkevi'nin tenis kortunda Halkevine bağlı tenisçiler ve tenis sporu ile ilgilenen gençler her gün egzersizlerine devam etmişlerdir.⁹²⁸ Kasım ayında ise Spor Şubesi, Adana Halkevi bahçesindeki tenis kortunda tenis turnuvaları düzenlemiştir.⁹²⁹

1940 yılının Ocak ayında tenis turnuvalarına yakında başlanacağı duyurulmuştur. Bu nedenle tenis racketleri tamir ettirilerek yeni tenis topları alınmış ve tenis kortunun tamiri karara bağlanmıştır.⁹³⁰ Aynı yılın Mart ayında Adana Halkevi'nin tenis kortunda egzersizlere devam edilmiştir.⁹³¹ Nisan ayında da Adana Halkevi'nin imkânı dâhilinde her türlü desteği görmekte olan gençler, iyi birer tenisçi olmak için tenis kortundaki çalışmalarına devam etmişlerdir.⁹³² 8 ve 9 Mayıs 1941 tarihlerinde, Spor Komitesi tarafından ödüllü bir tenis turnuvası yaptırılmıştır.⁹³³

3 Ağustos 1946 Cumartesi ve 4 Ağustos 1946 Pazar günleri Atatürk Parkı'ndaki Tenis Kortlarında Adana Halkevi'nin düzenlediği Tenis Turnuvaları kalabalık bir

⁹²⁴ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 68.

⁹²⁵ "Şubat ve Mart Aylarında Evimiz Çalışmalarının Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 17, Nisan 1939, s. 32.

⁹²⁶ "Evimizin Nisan-Mayıs Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 18, Mayıs 1939, s. 32.

⁹²⁷ "Evimizin Dört Aylık Çalışma Hülasası" *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 20-21, Eylül-Ekim 1939, s. 61.

⁹²⁸ "Evimizin Dört Aylık Çalışma Hülasası" *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 20-21, Eylül-Ekim 1939, s. 63.

⁹²⁹ "Evimizin İkinci Teşrin Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 22, Kasım 1939, s. 31.

⁹³⁰ "Evimizin 1940 Ocak Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 24, Ocak 1940, s. 32.

⁹³¹ "Evimizin Mart Ayı Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 25-26, Şubat-Mart 1940, s. 61.

⁹³² "Evimizin Nisan Ayı Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 27, Nisan 1940, s. 43.

⁹³³ "Evimizin Mayıs Faaliyeti", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 35, Mayıs 1941, s. 32.

seyirci önünde yapılmış ve ilgi ile izlenmiştir. Yarışmalar sonunda derece alan gençlere Halkevi tarafından törenle madalyalar dağıtılmıştır.⁹³⁴

3.4.11. Geziler ve Ziyaretler

Halkevlerinde memleketi tanımak ve tanıtmak bakımından topluluk halinde geziler düzenlenmesi gerekirdi. Bu geziler ve ziyaretler, Halkevleri arasında olabileceği gibi, memleketin çeşitli bölgeleri arasında da düzenlenebilirdi. Bu geziler Temsil ve Köycülük Şubelerinin düzenleyecekleri gezilerden ayrı olarak Spor Şubesi üyeleri ile isteyen kişilerden oluşturulacak topluluklarla yapılırdı. Yaya veya seyahat araçlarıyla topluca yapılacak olan bu gezilerde portatif çadırlar tedarik edilerek geceleri açık havada uyunarak gençlerin, halkın sağlık ve neşesinin artması amaçlanmıştır. Bu gezilerden yararlanılarak, gezilen yerlerde tarihe, arkeolojiye, halk bilgisine, sosyolojiye v.s. ait araştırmaların yapılması için imkân da bulunurdu.⁹³⁵

Adana Halkevi Spor Komitesi'nde toplu gezi ile ziyaretlere, 1935 yılının ilkbahar aylarında başlanacağı ve kır gezintileri yapılacağı duyurulmuştur.⁹³⁶

14 Ekim 1937 tarihinde Seyhan Milletvekilleri Adana Halkevi'ni ziyaret etmişlerdir. Esmâ Nayman, Naci Eldeniz, Tevfik Taman, İbrahim Mete, Damar Arıkokoğlu'ndan oluşan bu milletvekilleri, Adana Halkevi faaliyeti hakkında komite başkanları ve delegelerle görüşüp, İhtiyaçları sorup, açıklamaları dinlemiş ve Yönergeler vermişlerdir.⁹³⁷

Adana Halkevi'nin Spor Şubesi 1940 yılı içerisinde iki gezi düzenlemiş, gruplar halinde köylere çıkan Halkevi mensubu gençler de "yamaç paraşütü" hakkında köylerde konferanslar vererek, resimli ve renkli broşürler dağıtmışlardır.⁹³⁸ 19 Mayıs 1941 tarihinde Spor Komitesi 19 Mayıs Gençlik Bayramı ile ilgilenerek bayrama katılmıştır.⁹³⁹

1946 yılının Ağustos ayında, Adana Halkevi üyesi ve tarih-coğrafya öğretmenlerinden oluşan 25 kişilik bir grup ile Mersin-Silifke arasındaki Korikos

⁹³⁴ "Halkevi Çalışmaları", *Çukurova Kültür Dergisi*, Sayı: 1, Ağustos 1946, s. 17.

⁹³⁵ *C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi*, s. 19.

⁹³⁶ "Halkevimiz Bir Ay İçinde Neler Yaptı?", *Akgünler Gazetesi*, 2 Şubat 1935, Sayı: 2, Yıl: 1, s. 1.

⁹³⁷ "Adana Halkevi'nde", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 5, Kasım 1937, s. 30.

⁹³⁸ "Mecmuamızın Çıkmadığı Aylarda Evimizin Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 28, Eylül 1940, s. 32.

⁹³⁹ "Evimizin Mayıs Faaliyeti", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 35, Mayıs 1941, s. 32.

Harabelerini incelemek üzere bir gezi düzenlenmiştir. İnceleme yapıldıktan sonra Silifke'ye geçilmiş, Silifke Barajı görülmüş, Silifke'nin içi gezilmiş ve akşam saatlerinde geri dönmüştür.⁹⁴⁰

3.5. SOSYAL YARDIM ŞUBESİ

Sosyal Yardım Şubesinin temel görevi, Halkevi'nin bulunduğu bölgede gerçekten yardıma muhtaç ve kimsesiz kadınlar, çocuklar, maluller, düşmüş ihtiyarlar, hastalar gibi vatandaşlar hakkında halkın şefkat ve yardım duygularını uyandırıp yükseltmek olmuştur.⁹⁴¹ Bu şube aynı zamanda yoksul öğrencilerin yemek, yatak, giyinme, kitap, defter, kalem gibi ihtiyaçlarının sağlanması ile yoksul hastalardan muayene ettirilmesi gerekenlerin hastaneye yatırılması ve ilaçlarının ücretsiz karşılanması gibi işlerle meşgul olmuştur.⁹⁴² Bu doğrultuda Sosyal Yardım Komitesi'ni "Tıbbi Yardım" ve "Sosyal Yardım" şeklinde iki kola ayırmak mümkündür.

3.5.1. Sosyal Yardım

1933-1934 öğretim yılında yurttaki kimsesiz ve yardıma muhtaç durumdaki öğrencilerin bakımlarını üstlenmek için Cumhuriyet Halk Fırkası Seyhan Vilayeti İdare Heyeti Başkanı Öрге Evren'in himayesinde Adana Halkevi Sosyal Yardım Şubesi, Çocuk Esirgeme Kurumu ve Maarif Cemiyeti'nin temsilcilerinden oluşan bir bakımevi açılmıştır. Bu bakımevinin temel amacı anasız, babasız veya engelli olup çocuğunu okutamayacak derecede yoksul ailelerin çocuklarını vatana faydalı birer insan olmalarını sağlamak adına eğitim hayatlarını kolaylaştırmak, bakım, beslenme, barınma ve kitap gibi ihtiyaçlarını karşılamak olmuştur.⁹⁴³

1933 yılında Adana Halkevi Sosyal Yardım Şubesi'nde ilk, orta ve lise öğrencilerinden, çok muhtaç olanlara kullanılmak üzere ayrılan beş yüz liradan, dört yüz lirası kullanılarak yüz elli öğrencinin kitap ihtiyacı karşılanmıştır. 25 Kasım 1933 tarihinden başlayarak Himaye-i Etfal ve Maarif Cemiyetlerinden birer üye seçilmesiyle bir heyet oluşturularak çeşitli okulların öğrencilerinden, çok muhtaç olanlar araştırılmış ve bu suretle sayısı dört yüz elliyi aşan fakir öğrencinin öğle yemeği yemesi sağlanmıştır. Yine bu dört yüz elli öğrenciden başka lise, ortaokul

⁹⁴⁰ "Halkevi Çalışmaları", *Çukurova Kültür Dergisi*, Sayı: 1, Ağustos 1946, s. 17.

⁹⁴¹ *C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi*, s. 19.

⁹⁴² *Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde*, s. 163.

⁹⁴³ "Bakımevinin Gördüğü İş", *Akgünler Gazetesi*, 20 Eylül 1935, Sayı: 8, Yıl: 1, s. 3.

öğrencilerinden fakir ve kimsesiz olan otuz öğrenciye sabah, öğle ve akşam yemeği verdiği gibi kiraladığı özel bir binada da bütün sağlık şartlarını bir araya toplayıp bu binada yatılı olarak kalmalarını sağlamıştır. Bu otuz öğrenciye aynı zamanda birer takım yatak ile yeni karyola satın alınmıştır. Beslenme ve bakım ihtiyaçları karşılanan bu öğrencilerin içerisinde on öğrenciye ihtiyaçlarına göre elbise ve ayakkabı da verilmiştir. Bunlardan başka barınma ihtiyacının karşılanması için başvuru yapan otuz genç ise kapatılan Arızkade Medresesi'ne barınmaları için yerleştirilmiştir. Bu kimsesiz çocukların yararına Asrî sinemada 29 Aralık 1933 tarihlerinde gece ve gündüz dört kez konser verdirilmiştir.⁹⁴⁴

1934 yılında Adana Halkevi'nin Sosyal Yardım Şubesi, açtığı bakımevinde 730 kimsesiz ve aç çocuğa öğle yemeği vermiş ve 36 öğrencinin de tuttuğu temiz bir binada beslenme, kıyafet ve barınma ihtiyaçlarını karşılamıştır. Hatta tıraş paralarına varıncaya kadar en küçük ihtiyaçları dahi karşılanmıştır. Bundan başka 350 çift ayakkabı ve 139 öğrenciye 500 lira değerinde okul kitabı dağıtmıştır.⁹⁴⁵

1935 yılının Ocak ayında Adana Halkevi Sosyal Yardım Kolunda diğer yıllardaki gibi aynı hızla çalışmalarına devam etmiştir. Sayısı 720'yi aşan fakir, kimsesiz öğrencinin her gün düzenli olarak öğle yemeklerini vermiştir. Çeşitli okulların çeşitli sınıflarındaki 34 öğrenciyi de devamlı olarak koruma altında tutmuştur. Bu şube bakımını üstlendiği yetim çocuklara 390 kalem, 776 defter, 14 çift takım elbise, 40 çift kundura, 284 çift ayak yemenisi, 33 pantolon, 153 çift çorap, 17 kasket, bir takım kız elbisesi dağıtmıştır.⁹⁴⁶ 1935 yılının Nisan ayında ise; bakımevindeki 700 öğrencinin karnını doyummuştur. Burada çocuklara verilen yemek sayısının toplamı 19.961 kap olarak kayıtlara geçmiştir. Bundan başka, çocuk haftasında Çocuk Esirgeme Kurumu için ve yoksul çocuklara yardım hakkında kahvelerde ve genel toplantı yerlerinde konferanslar verilerek ulusun dikkati bu konu üzerine çekilmeye çalışılmıştır.⁹⁴⁷

⁹⁴⁴ “Halkevimizin Bir Yıllık Faaliyeti”, *23 Şubat Dergisi*, s. 34-35; “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 18; *Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülâsaları*, s. 3.

⁹⁴⁵ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 22; *Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülâsaları*, s. 3.

⁹⁴⁶ “Halkevimiz Bir Ay İçinde Neler Yaptı?”, *Akgünler Gazetesi*, 2 Şubat 1935, Sayı: 2, Yıl: 1, s. 1.

⁹⁴⁷ “Halkevimizin Nisan Bilançosu”, *Akgünler Gazetesi*, 9 Mayıs 1935, Sayı: 5, Yıl: 1, s. 1.

1935 yılının Mayıs ayında Cezaevi dershanesinde okuyan yoksul mahkûmların kitap ve okuma malzemeleri temin edilmiştir.⁹⁴⁸ Bu şube, Haziran ayında bakımevindeki 700'den fazla yoksul öğrencinin yeme-içme ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmış ve bu öğrencilerin ihtiyacı olan kitap ve defter gibi malzemeler verilmiştir.⁹⁴⁹ Aralık 1935 tarihinde ise, Çocuk Esirgeme Kurumu'nun yönetiminde ve Halkevi'nin gözetimi altında bakımevinde beslenme, bakım, barınma ihtiyaçları karşılanmış olan 350 çocuğa ve yoksullara yardım edilmiştir. Okul öğrencilerinin ve Cezaevi okuma odasındaki kitap ihtiyaçları karşılanmıştır.⁹⁵⁰

1935-1936 yıllarında genel olarak, Çocuk Esirgeme ve Kültür Kurumu ile iş birliği yapılarak bakımevinde yoksul öğrencilerin bakımı üstlenilmiştir. Bir yıl içinde 97.962 kap yemek verilmiştir. Elbise, ayakkabı, kitap, defter gibi malzemeler de dağıtılmıştır.⁹⁵¹

Bu şube, Mayıs 1936 yılında bakımevine yardımlar yapmış, kadro dolgunluğundan açıkta kalan erkek lisesinin 50 fakir öğrencisini bakımevine tekrar kaydettirmiştir. Birçok yoksula para yardımlarında bulunmuş 9 kişiye ayakkabı, 11 kişiye elbise, 11 kişiye ilaç, 1 gömlek, 1 önlük, 76 lira 80 kuruş para yardımı yapılarak, 6 hasta hastaneye gönderilmiştir. Fakir öğrenciler için 98 lira bakım parası verilmiştir.⁹⁵²

1936 yılının Temmuz ayı içerisinde 6 fakire 41 lira para yardımında bulunmuş, bunların bazıları memleketlerine gönderilmiş, bazıları ise yoksulluktan kurtarılmıştır. Yine iki kimsesiz kişiye toplam 1051 kuruş yemek parası verilmiştir. Cezaevinde açılan Kurs ile okumaları sağlanan mahkûmların sınava girme işleriyle meşgul olunmuştur.⁹⁵³

Adana Halkevi'nin Sosyal Yardım Şubesi 1936 yılının Ağustos-Eylül aylarında liselerdeki son sınıf öğrencilerinden çalışkan ve terbiyeli birçok yoksul ve sağlık durumları çalışmalarına elverişli olmayan öğrencilerin okul açılına kadar yemek

⁹⁴⁸ "Geçen Ay İçinde Halkevimiz", *Akgünler Gazetesi*, 3 Haziran 1935, Sayı: 6, Yıl: 1, s. 2.

⁹⁴⁹ "Halkevi Geçen Ay Ne Yaptı?", *Akgünler Gazetesi*, 1 Temmuz 1935, Sayı: 7, Yıl: 1, s. 2.

⁹⁵⁰ "Faydalı Bir Kurumumuz", *Akgünler Gazetesi*, 2 Aralık 1935, Sayı: 10, Yıl: 1, s. 2.

⁹⁵¹ "Halkevimizin 1935-1936 Yılındaki Çalışmalarının Kısa Bir Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 23 Şubat 1936, Sayı: 13, Yıl: 2, s. 3.

⁹⁵² "Halkevimizin Bir Aylık Çalışma Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 1 Haziran 1936, Sayı: 17, Yıl: 2, s. 2.

⁹⁵³ "Halkevimizin Geçen On Beş Gün İçindeki Çalışmaları", *Akgünler Gazetesi*, 31 Temmuz 1936, Sayı: 20, Yıl: 2, s. 3.

ihtiyaçlarını karşılamıştır. Bu şube diğer yandan Adana Halkevi'ne başvuruda bulunan hasta yurttaşlara yardım elini uzatmış ve okullarını bitirip yüksekokullara başlayacak olan öğrencilere yol masrafları için yardımda bulunmuştur.⁹⁵⁴

Bu şube, 1937 yılında yardıma muhtaç yoksul öğrenci ve halktan; 34 kişiye 222 lira para yardımı yapmış, 26 kişiye 111 lira değerinde elbise, gömlek ve ayakkabı almıştır. Ayrıca Kız Lisesi'nden 30 yoksul öğrenciye 3 ay öğle yemeği verilmesi için 70 lira, Erkek Lisesi'nden çok yoksul olduğu anlaşılan bir öğrencinin 6 ay ihtiyaçlarını karşılaması için 39 lira yardımda bulunmuş ve Kız Lisesi'nden bir öğrencinin 3 lira değerinde kitap eksikliğini temin etmiştir.⁹⁵⁵

Sosyal Yardım Şubesi 1937 yılı içinde Cezaevi'ndeki yurttaşlarla ilgilenerek burada açılan Türkçe Okuma-Yazma Dershaneleri için 17 lira değerinde kitap, defter, kalem ve tebeşir yardımında bulunmuştur.⁹⁵⁶

Sosyal Yardım Şubesi 1937 yılında çıkartılan yaz sonu hesabına göre yaz ayları içinde hastalara 12.524 kuruşluk ilaç dağıtmış; bir iki yoksula maddi yardım, yüksekokula başlayacak olan bazı öğrencilere bilet ve bazı kimsesiz öğrencilere giyecek yardımı sağlayarak bu yıl ki bütçesinden toplam olarak 8.462 kuruş harcamıştır.⁹⁵⁷

1938 yılında, Çocuk Esirgeme ve Kültür Kurumları ile iş birliği yaparak bu kurumların beslediği 530 çocuğun bakımı için yardımda bulunmuştur. İlkokul ve ortaokullarda yoksul öğrenciler için 333 liralık okul kitapları alınmış ve barınacak yeri olmayanlara yatacak yer, yataksız bulunanlara yatak temin edilmiştir. Okuyan iki çocuğuyla kimsesiz kalan bir kadına 45 lira para yardımı yapılmış, bir şehit annesine ise sütünü satıp kendisi ile çocuğunun ihtiyaçlarını karşılaması için 50 lira değerinde bir inek satın alınarak verilmiştir. Kış mevsiminde ayakkabısız kalan 5 öğrenciye 25 lira değerinde kundura alınmış, elbisesiz kalan bir öğrenci giydirilmiştir. Okul tatilinde açıkta kalan 6 öğrenciye, yol parasını da vererek onları

⁹⁵⁴ “Halkevinin Çalışmaları”, *Akgünler Gazetesi*, 30 Eylül 1936, Sayı: 21, Yıl: 2, s. 1.

⁹⁵⁵ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 61-62.

⁹⁵⁶ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 62.

⁹⁵⁷ “Adana Halkevi'nde”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 5, Kasım 1937, s. 32.

memleketlerine göndermiştir.⁹⁵⁸ Ayrıca evlenen ve yoksul durumda bulunan bir kişiye 30 Lira para yardımı yapılmıştır.⁹⁵⁹

Çocuk Esirgeme Kurumu ve Maarif Cemiyeti ile sıkı bir iş birliği yaparak, bakımevi açmış olan Adana Halkevi'nin Sosyal Yardım Şubesi son iki yılda; 3.000'den fazla öğrenciyi yedirmiş, giydirmiş, yatırmış ve her türlü ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır. Bu iş için bütçesinden 7,455 lira harcama yapmıştır. 1936 yılından 1938 yılına kadar bu bakımevini yalnızca Çocuk Esirgeme Kurumu idare etmiştir.⁹⁶⁰ Sosyal Yardım Komitesi'nin açtığı muayenehanede 1938 yılı başından Mayıs 1938 tarihine kadar geçen dört aylık süre boyunca 1.364 hastaya bakılmış ve bu hastaların 214'üne ilaç verilmiştir.⁹⁶¹

1939 yılında, yoksul ve çalışkan 11 öğrenciyeye elbise, ayakkabı ve okuma ihtiyaçları için yardım yapılmıştır. Askerlere ve cezaevindeki okuma kurslarına devam eden mahkûmlara alfabe, defter ve kalem gibi yardımlar yapılmıştır.⁹⁶²

Adana Halkevi'nin salonunda 1 Nisan 1939' da Çocuk Esirgeme Kurumu yararına bir balo verilmiştir. Ayrıca Nisan ve Mayıs ayı çalışmaları içinde yoksul öğrenci ve vatandaşlara elbise gibi ihtiyaçları için 70 liralık maddi yardım yapılmış, cezaevi ile istihkâm taburu erlerine alfabe, defter gibi okuma araçları dağıtılmıştır.⁹⁶³

1939-1940 senesinin Eylül ayında ders döneminin başlaması ile birlikte yoksul ve yardıma ihtiyaç duyan öğrencilere Adana Halkevi'nin Sosyal Yardım Komitesi tarafından yardım edilmeye başlanmıştır. Daha önce vilayet teşkilatı bünyesinde bulunurken sonradan Adana Halkevi'nin üzerine aldığı, "Halk İşleri Bürosu" görevi Halkevi tarafından yönetilmiştir. Buraya başvuruda bulunan birçok köylü ve yoksul halkın dilekçe, ilmühaber, nüfus, mahkeme, tapu, gibi işleri için gereken yazıları yazılmış ve işlerinin takibinde ön ayak olunmuştur. Bu ay içinde 162 başvuru sahibinin işleri sonuçlandırılmıştır. Adana Halkevi'nin Sosyal Yardım Komitesi tarafından Ekim ayı içerisinde de 147 yoksulun dilekçe, ilmühaber ve diğer resmi

⁹⁵⁸ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 68-70.

⁹⁵⁹ "Dil-Tarih-Edebiyat Komitesi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 15, Şubat 1939, s. 9.

⁹⁶⁰ *Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde*, s. 163.

⁹⁶¹ "Halkevinde", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 11, Mayıs 1938, s. 52.

⁹⁶² "Şubat ve Mart Aylarında Evimiz Çalışmalarının Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 17, Nisan 1939, s. 31.

⁹⁶³ "Evimizin Nisan-Mayıs Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 18, Mayıs 1939, s. 31-32.

yazıları yazılmış, bu işleri takip edilerek sonuçlandırılması sağlanmıştır. Sosyal Yardım Komitesi tarafından iki yoksul öğrenciye elbise, beş öğrenciye ayakkabı, üç öğrenciye çanta, çeşitli öğrenim durumunda ve yaşındaki 18 öğrenciye de kitap verilmiştir. Bir öğrencinin de önlük, kasket, çorap gibi eşyaları temin edilmiştir. Ayrıca Ankara’da öğrenimini görmekte olan Adanalı yoksul bir öğrenciye yıllık okul ihtiyaçlarını karşılamak üzere 160 lira para yardımında bulunulmuştur.⁹⁶⁴

1939 senesinin Kasım ayı içerisinde 11 vatandaşın çeşitli konularda dilekçeleri yazdırılarak işlemleri sonuçlandırılmıştır. Yoksul öğrencilere yapılan yardıma devam edilerek birçok hasta muayene ettirilip, ilaçları alınmıştır.⁹⁶⁵

Adana Halkevi’nin Sosyal Yardım Şubesi tarafından 1939 yılının Aralık ayı incelemelerine göre Kasım ayında 110, Aralık ayında ise 66 vatandaşın Hükümet dairelerindeki işleri yapılmış, dilekçeleri yazılarak işlemleri sonuçlandırılmıştır. Birçok öğrenciye kitap alınmış, gerekli görülen her türlü yardım imkân dâhilinde yapılmıştır. Erzincan ve yöresindeki deprem felaketzedelerine Adana’dan yapılacak yardımın daha geniş bir şekilde yapılabilmesi ve bütün Adanalıların bu yardıma katılımını sağlamak amacıyla “Türksözü” gazetesinin ortaya koyduğu fikir, kabul edilerek 3 Ocak 1940 Çarşamba günü felaketzedelere yardım günü olarak tespit edilmiş ve duyurulmuştur. Çarşamba günü sekiz on kol üzerinden elliden fazla Halkevli bayan bütün Adana’da ev, ev dolaşarak o günkü et, tatlı ve meyve masraflarının toplanması ve felaketzedelere gönderilmesi için görevlendirilmiştir.⁹⁶⁶ Deprem felaketzedelerine yardım günü olarak tespit edilen 3 Ocak 1940 Çarşamba günü öncesinde bütün mahallelere beyannameler dağıtılmış ve o gün et, meyve ve tatlı paralarının felaketzedelere verilmesi istenmiştir. Şiddetli ve devamlı yağan yağmura rağmen bu iş için görevlendirilmiş olan elli bayan yedi koldan mahalleleri dolaşarak 733 Lira toplamışlardır⁹⁶⁷.

Milli mücadele yıllarında yarar sağladıkları kaydedilen ve hala verem hastası olan Kemal Yangı’na Başvekâletçe 500 Lira para yardımı yapılmış, çocukları korunarak ailesine 10 Lira aylık bağlanmıştır. Ayrıca Kemal Yangı’nın ilaçlarının Sosyal

⁹⁶⁴ “Evimizin Dört Aylık Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 20-21, Eylül-Ekim 1939, s. 63-64.

⁹⁶⁵ “Evimizin İkinci Teşrin Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 22, Kasım 1939, s. 31.

⁹⁶⁶ “Evimizin Birinci Kanun Çalışma Hülasaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 23, Aralık 1939, s. 48.

⁹⁶⁷ “Evimizin 1940 Ocak Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 24, Ocak 1940, s. 32-33.

Yardım Şubesi tarafından alınmasına karar verilmiştir. Ayrıca Lise öğrencilerinden verem hastası olan Mahmut Başkurd'un ilaçlarının alınması, yoksul öğrencilere kitap ve ayakkabı yardımı yapılması, bazı yoksul kimselere parasal yardımlar yapılması, 57 vatandaşın hükümet dairelerindeki işlerinin görülmesi, 35 hastanın muayene ettirilerek ilaçlarının da ücretsiz olarak dağıtılması sağlanmıştır. Bu faaliyetler, 1940 yılının Ocak ayında Sosyal Yardım Şubesi'nin gerçekleştirdiği yardımların kısa bir bilançosu niteliğindedir.⁹⁶⁸

1940 senesinin Şubat ayında Kız Lisesinde okuyan, 4 Erzincanlı felaketzede öğrenciye kitap alınmış ve az miktarlarda parasal yardımlar yapılmıştır.⁹⁶⁹ Ayrıca Şubat ayı içerisinde 88 vatandaşın dilekçeleri yazılmıştır. Aynı yılın Mart ayında ise 104 yoksul vatandaşın dilekçeleri yazılarak resmi süreçteki işlerinin sonuçlandırılması sağlanmıştır.⁹⁷⁰ Nisan ayı içerisinde de Adana Halkevi'nin Sosyal Yardım Bürosunda 61 vatandaşın dilekçeleri yazılarak resmi süreçteki işleri takip edilmiş ve sonuçlandırılmıştır.⁹⁷¹ Bunların yanı sıra her ay düzenli olarak yoksul ve yardıma muhtaç vatandaşlara parasal yardımlar yapılmış ve Adana Halkevi bürosunda dilekçeleri yazdırılmıştır.⁹⁷²

1940 senesinin Aralık ayında askerlere yapılan kışlık hediyeler yardımını ve onları cesaretlendirmek için yapılacak teşebbüslerin konuşulması adına özel bir toplantı yapılmış ve Halkevi öğretmenleri bu amaçla 41 kahvehanede gece konuşmaları yapmışlardır.⁹⁷³

1940 yılı boyunca yardıma muhtaç vatandaşlara 1.048-1.068 lira parasal yardımda bulunulmuş, 522-532 liralık kitap yardımı yapılmıştır. Ayrıca Sosyal Yardım Şubesi'ne bağlı Halk İşleri Bürosu 427 vatandaşın dilekçelerini yazmış, resmi süreçteki işlerini takip etmiş ve sonuçlandırılmasını sağlamıştır.⁹⁷⁴

⁹⁶⁸ "Evimizin 1940 Ocak Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 24, Ocak 1940, s. 33.

⁹⁶⁹ "Evimizin 1940 Şubat Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 25-26, Şubat-Mart 1940, s. 36.

⁹⁷⁰ "Evimizin Mart Ayı Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 25-26, Şubat-Mart 1940, s. 62.

⁹⁷¹ "Evimizin Nisan Ayı Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 27, Nisan 1940, s. 43.

⁹⁷² "Mecmuamızın Çıkmadığı Aylarda Evimizin Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 28, Eylül 1940, s. 32.

⁹⁷³ "Halkevimizin Bir Aylık Faaliyeti", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 30, Aralık 1940, s. 43.

⁹⁷⁴ "Evimizin Bir Senelik Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 32, Şubat 1941, s. 35.

1941 yılının Ocak ayında yoksul 23 vatandaşın dilekçe, ilmühaber gibi yazıları Adana Halkevi Bürosunda yazılmıştır.⁹⁷⁵ Sosyal Yardım Komitesi, kendi alanındaki yardımları biraz daha genişletebilmek adına büyük özen göstererek bir balo hazırlamış ve bu balo 29 Mart 1941 tarihinde Adana Halkevinin salonlarında gerçekleştirilmiştir. Balo çok ilgi görüp, oldukça büyük toplama sahip olan bir gelir sağlamıştır.⁹⁷⁶ Nisan 1941’de yoksul halkın dilekçe, ilmühaber gibi yazıları yazılarak resmi süreçte bulunan işlerinin takibi ve sonuçlandırılması için çalışılmıştır.⁹⁷⁷

15 Haziran 1941 Pazartesi günü Sosyal Yardım Şubesi’nin işbirliği ile yapmış olduğu Yardım Sevenler Cemiyeti, Güzide Üstün’ün başkanlığında Adana Halkevi Salonu’nda ilk toplantısını yapıp, üye kaydına başlamıştır. Sosyal Yardım Şubesi tarafından Haziran ayı içinde iki yoksula 9 lira para yardımı yapılmıştır.⁹⁷⁸

11 Ekim 1941 tarihinde Adana Halkevi İdare Heyeti beş toplantı yapmıştır. İlk ve ortaokullardaki yoksul öğrencilerin kitap ihtiyaçları için Halkevi bütçesinden 600 Lira ayrılmasına karar verilmiştir.⁹⁷⁹

Adana Halkevi’nde Aralık 1942’den Mart 1943’e kadar geçen dört ay içerisinde Sosyal Yardım çalışmalarına geniş oranda yer verilmiştir. Bu aylarda yoksul halka ve ihtiyaç duyan yoksul öğrencilere yapılan yardım miktarı 130.375 lira olarak hesaplanmıştır. Bunun yanı sıra birçok hasta ücretsiz olarak muayene ettirilmiş ve parasız ilaç yardımında bulunulmuştur.⁹⁸⁰

1943 yılının Nisan ayında Kız Lisesi’nin yoksul öğrencilerinden birine 30, Ticaret Lisesi’nin 6 yoksul öğrenciye 90 lira yardım yapılmıştır. Erkek Öğretmen Okulu’nun 22 öğrencisine toplam olarak 520 lira değerinde giyecek eşyası alınmıştır. 2 ilkokul öğrencisine de 10’ar liralık giyecek eşyası alınmış ve bir yüksekokul öğrencisine 45 lira yardım yapılmıştır. C.H.P. Seyhan Vilayeti tarafından düzenlenen yoksullara yardım ve yemek dağıtılması işinde Adana Halkevi kendisine düşen görevi

⁹⁷⁵ “Evimizin Kânunusani Ayı Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 31, Ocak 1941, s. 36.

⁹⁷⁶ “Evimizin Bir Aylık Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 33, Mart 1941, s. 46.

⁹⁷⁷ “Evimizin Nisan Ayı Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 34, Nisan 1941, s. 36.

⁹⁷⁸ “Evimizin Haziran Ayı Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 36, Haziran 1941, s. 36.

⁹⁷⁹ “Evimizin Bir Aylık Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 38, Ekim 1941, s. 30.

⁹⁸⁰ “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 48-51, Aralık 1942-Mart 1943, s. 105.

gerçekleştirmiştir. Ayrıca Başvuru Bürosu Halkevi kaleminde 300'e yakın yoksul vatandaş kaydedilmiştir.⁹⁸¹

27 Mayıs 1943 Perşembe gününden itibaren on gün süreyle, birçok aileye Sosyal Yardım Şubesi tarafından ekmek karnesi dağıtılmıştır.⁹⁸² 11 Ağustos 1943 Çarşamba günü Adana Halkevi'nde Sosyal Yardım Şubesi tarafından bir poliklinik açılmış ve 15 Eylül 1943 Çarşamba gününe kadar açık olan bu polikliniği Sıtma Enstitüsü'nde stajlarını yapan genç doktorlar idare etmiştir. Bu zaman zarfında 512 yoksul hasta muayene edilmiştir. Hekimlerin burada hiçbir çıkar gözetmeden gönüllü olarak çalışmaları ve köylerdeki gezilerde gösterdikleri, ilgi çevrede olumlu etkilere neden olmuştur.⁹⁸³

13 Mayıs 1944 tarihinde Adana Halkevi Sosyal Yardım Şubesi yararına bir Gardenparti yapılmıştır.⁹⁸⁴ 1944 yılının Eylül ve Ekim aylarında yoksullara ve köylülere dilekçe ve ilmühaber yazılmıştır. Ayrıca yüzlerce yoksul öğrencinin kitap ve defterleri temin edilmiş ve birçok vatandaşa yardımlar yapılmıştır.⁹⁸⁵ 27 Kasım 1944 günü ise Adana Halkevi Sosyal Yardım Kolu yararına bir balo verilmiş ve bu vesile ile hayırsever kişiler tarafından Halkevine şu bağışlarda bulunulmuştur:

2.500 Milli Mensucat, 200 Yeni Fabrika, 50 Lütfi Kalağoğlu Fabrikası, 50 Asım Özbilen, 200 İş Fabrikası, 250 İbrahim Burduroğlu, 100 Toros Fabrikası, 25 Aziz Pamukçu Fabrikası, 200 İsa Şakir Fabrikası, 50 Mürşit Görgün Fabrikası, 50 Çiftçi Fabrikası, 200 Gilodo, 200 Ergiller Fabrikası, 350 Cumhuriyet Fabrikası, 300 Salih Bosna Fabrikası, 30 Osmanlı Bankası, 25 Mehmet Sabuncu, 25 Halk Eczanesi, 25 Jorj Zablit, 25 Basri Arsoy, 100 Nedim Kozacıoğlu, 50 Doğan Ticarethanesi, 25 Ali Nasibi Eczanesi, 25 Memduh Görgün, 30 Yeni Taş Mağaza, 25 Tuhafiyeci Mahmut, 100 Ömer Başeğmez, 25 Aliye Yerdelen. Bağışların toplamı 5.235 lira olmuştur. Ayrıca Bu ay içinde Halkevi Sosyal Yardım Şubesi tarafından üç yoksul öğrenciye 33 lira 15 kuruş kitap yardımı ve yardıma muhtaç veya hasta üç vatandaşa da 103 lira 80 kuruş para yardımı yapılmıştır. Yoksul öğrencilerin kış gecelerinde gerek Halkevi

⁹⁸¹ "Evimizin Bir Aylık Tarihi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 52, Nisan 1943, s. 15.

⁹⁸² "Adana Halkevlerinin Bir Aylık Tarihi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 53, Mayıs 1943, s. 15.

⁹⁸³ "Adana Halkevinin İki Aylık Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 56-57, Ağustos 1943, s. 23.

⁹⁸⁴ "Adana Halkevinin Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 64-65, Nisan-Mayıs 1944, s. 24.

⁹⁸⁵ "Adana Halkevi Nasıl Çalışıyor", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 69-70, Eylül-Ekim 1944, s. 23.

kütüphanesinden gerekse Döşeme Ocağı ve Çarşı Okuma Odalarından yararlanmaları da sağlanmıştır.⁹⁸⁶

1945 yılının Temmuz-Ağustos ayı faaliyetleri içerisinde Sosyal yardım kolu tarafından bir yoksula Ankara'ya kadar gitmesini sağlayan para yardımında bulunulmuş, başka bir yoksula bir çift ayakkabı alınmıştır.⁹⁸⁷

1945 yılının Eylül ayı içerisinde, her yıl olduğu gibi 1945-1946 yılında da okullardaki yoksul öğrencilere kitap dağıtımı için geniş ölçüde hazırlıklar yapılmıştır.⁹⁸⁸ 1945 yılının Ekim ve Kasım aylarında da Gerek hükümet daireleri, gerekse başka işler için dilekçe ve başvuru mektupları yazdırmak için başvuran kişilerin istekleri yerine getirilmekte ve yol gösterilmektedir.⁹⁸⁹

1946 yılının Ocak ve Şubat ayı sosyal yardım faaliyetleri içinde, iki kişiye elbise alınmış, iki öğrenciye yol parası verilmiş ayrıca üç kişiye para yardımı yapılmıştır. Yüzlerce kişinin de dilekçeleri yazılmıştır.⁹⁹⁰ 1946 yılının Ağustos ayında Mehmet Aras adında fakir bir vatandaşa Sivas'a gitmesi için tren parası olarak 12 lira yardım yapıldı. Ayrıca yardıma ihtiyacı olan birçok yoksul vatandaşa para yardımında bulunulmuştur.⁹⁹¹ Eylül ayı içerisinde de bir kişiye 12,5 lira para yardımı yapılmıştır.⁹⁹²

1946 yılının Eylül ayı içerisinde, altı sene iftihar listesine geçen çalışkan bir öğrenciye üniversite eğitimine başlarken 60 lira yol parası verilmiştir. Öğretmen Okulu'ndan 10 öğrenciye ders yılı içinde yemek parası olarak 750 lira para yardımı yapılmıştır. Üç öğrenciye okul kitabı alınmıştır. Bir öğrenciye bu ders yılı içinde 5 lira yardım edilmesi için karar alınmıştır. Bir ay içinde yoksul 206 lira para yardımı yapılmıştır.⁹⁹³

⁹⁸⁶ "Halkevi Aylık Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 71, Kasım 1944, s. 16.

⁹⁸⁷ "Evimizin Temmuz 1945 Ayı Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 79-80, Temmuz-Ağustos 1945, s. 24.

⁹⁸⁸ "Halkevi Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 81, Eylül 1945, s. 16.

⁹⁸⁹ "Halkevi Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 82-83, Ekim-Kasım 1945, s. 24.

⁹⁹⁰ "Evimizin Bir Yıllık Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 85-86, Ocak-Şubat 1946, s. 32.

⁹⁹¹ "Halkevi Çalışmaları", *Çukurova Kültür Dergisi*, Sayı: 1, Ağustos 1946, s. 16.

⁹⁹² "Halkevi Çalışmaları", *Çukurova Kültür Dergisi*, Sayı: 2, Eylül 1946, s. 17.

⁹⁹³ "Halkevi Çalışmaları", *Çukurova Kültür Dergisi*, Sayı: 4, Kasım 1946, s. 17.

3.5.2. Tıbbi Yardım

1933 yılında Adana Halkevi'nin Sosyal Yardım Şubesi, başvuru yapan 250 hastayı, uzman doktorlara göstererek muayene ve tedavi ettirmiştir. Gerekli görülen hastalar ise şehirdeki hastaneye gönderilmiş ve bunların ameliyatları yapılarak tedavileri sağlanmıştır. Bu hastaların içerisinde özellikle bir kişi bağırsak düğümlenmesi ile kangren olup zamanında yapılmış olan cerrahî müdahale ile hayatı kurtarılmıştır. Adana Kızılay Dispanseri'ne ilaç bedeli olmak üzere 150 lira para yardımında bulunmuş ve çeşitli zamanlarda Sosyal Yardım Şubesi'ne başvuran birçok hastanın ilaçları eczanelerden alınarak yardım edilmiştir. Sosyal Yardım Komitesi her hafta belirli bir günde toplantılarını yapmış ve 240 konu hakkında karar almıştır.⁹⁹⁴

1934 yılında Sosyal Yardım Şubesi'ne başvuruda bulunan hastaların sağlık ve parasal durumlarını gözden geçirerek gerekli gördüklerini hastaneye göndermiş, bunlar arasındaki hastalardan birine göz, birine karaciğer ve diğerine de fistül olmak üzere üç ameliyatın yapılmasına aracı olmuş ve yardıma muhtaç olanların ise ilaçlarını ücretsiz olarak karşılamıştır.⁹⁹⁵

1935 yılının Nisan ayında, Sosyal Yardım Şubesi'ne başvuran yoksul hastaların bakımı ile ilgilenilmiştir. Bu şube aynı zamanda Çocuk Esirgeme Kurumu ile iş birliği yaparak bakımevindeki çocuklar için bir balo düzenlemiştir. Çocuk Haftası programının Sosyal Yardım Şubesi'ni ilgilendiren kısımlarını özenle uygulamıştır. Çocuklardaki bulaşıcı hastalıklar hakkında bir de konferans vermiştir.⁹⁹⁶

1935 yılının Mayıs ayında Sağlık Bakanlığı'nın gönderdiği "Frengi" filmi, Adana Halkevi bahçesinde yöre halkına ücretsiz olarak gösterilmiştir. Diğer hastalıklarla ilgili filmlerinde gösterilmesi planlanmıştır.⁹⁹⁷ Haziran ayı içinde ise; geçen aydan farklı olarak yoksul hastalardan 47 kişi, komiteye üye olan uzman doktorlar aracılığıyla tedavi edilmiş, ayrıca 39 kişi türlü sağlık kurumlarına yerleştirilmiştir.

⁹⁹⁴ "Halkevimizin Bir Yıllık Faaliyeti", *23 Şubat Dergisi*, s. 35; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 18.

⁹⁹⁵ "Halkevimizin Başardığı İşler", *Akgünler Gazetesi*, 5 Ocak 1935, Sayı: 1, Yıl: 1, s. 3; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 22.

⁹⁹⁶ "Halkevimizin Nisan Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 9 Mayıs 1935, Sayı: 5, Yıl: 1, s. 1.

⁹⁹⁷ "Geçen Ay İçinde Halkevimiz", *Akgünler Gazetesi*, 3 Haziran 1935, Sayı: 6, Yıl: 1, s. 2.

Sıhhiye Vekâleti'nden gelen bütün sağlık filmlerini şehir halkına göstermeye çalışmıştır.⁹⁹⁸

Adana Halkevi'nin Sosyal Yardım Şubesi'ne, Ağustos 1935'te, Halkevi bütçesinden bakımevi için 2.000 lira ayrılmıştır. Bu şube, yaz tatili nedeniyle Ekim 1935'e kadar faaliyetlerine ara vermiştir. Ancak yine de Sosyal Yardım Şubesi'ne üye olan doktorlar yoksul kimseleri ücretsiz muayene etmiş ve ağır durumda olan vatandaşları hastaneye göndermişlerdir.⁹⁹⁹

1935 yılının Aralık ayına gelindiğinde, bu şube, şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da başvuruda bulunmuş olan fakir hastaların tedavilerine çalışmış ve gerektiğinde sağlık ocaklarına göndermiştir. Halkın sağlık bilgilerini arttıracak konferanslar verilmiştir. Aynı zamanda vatandaşlara imkân dâhilinde yardımlar yapılmış ve Köycülük Şubesi ile işbirliği yaparak köylünün şehir işlerini kolaylaştırmaya çalışmıştır.¹⁰⁰⁰

1936 yılının yaz mevsiminde Adana Halkevi bahçesi ile Yıldız ve Seyhan Parklarında sağlıkla ilgili filmler gösterilmiştir. Cezaevinde açılan okuma odasına ve kurslara da yardım edilmiştir. Durumu ağır ve yoksul olan 34 hasta tedavi ettirilmiştir. Hastalara, işsizlere yardım için çalışılmıştır. Ayrıca birçok hafif sakatlığı bulunan vatandaşın ilaçları alınmıştır. Beşinci Bölge Tıp Odası (ETİBBA) ile işbirliği yapılarak verem gibi önemli hastalıklar, çocuk bakımı üstüne konferanslar verilmiştir. Hastalıkları ve korunma çarelerini içeren bu konferanslar belediye ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin yeni binası önündeki meydanlıkta bulunan büyük gazinoya konulan hoparlörler ile Adana halkına dinletilmiştir.¹⁰⁰¹ Diğer yandan Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından Adana'da doktorlar, memurlar ve kurumlar için zehirli gaz kursu Halkevi'nin salonunda açılmıştır.¹⁰⁰²

⁹⁹⁸ "Halkevi Geçen Ay Ne Yaptı?", *Akgünler Gazetesi*, 1 Temmuz 1935, Sayı: 7, Yıl: 1, s. 2.

⁹⁹⁹ "Halkevimizin Geçen Ağustos Ayında Neler Yaptı?", *Akgünler Gazetesi*, 20 Eylül 1935, Sayı: 8, Yıl: 1, s. 2.

¹⁰⁰⁰ "Faydalı Bir Kurumumuz", *Akgünler Gazetesi*, 2 Aralık 1935, Sayı: 10, Yıl: 1, s. 2.

¹⁰⁰¹ "Halkevimizin 1935-1936 Yılındaki Çalışmalarının Kısa Bir Bilânçosu", *Akgünler Gazetesi*, 23 Şubat 1936, Sayı: 13, Yıl: 2, s. 3-4; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 26.

¹⁰⁰² *Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde*, s. 163; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 53.

Adana Halkevi, mevsim şartları nedeniyle hastalanabilecek fakir işçilere ücretsiz bakmak, tedavi ettirmek ve ilaçlarını temin etmek için Karşıyaka'da bir bakımevi açılacağını duyurmuştur. Fakir, hasta işçi ve çiftçiler buraya gönderilecek, ücretsiz bakılıp ilaçlarını alacaklardı. Bu bakım yurdunun 4 Haziran 1936'da açılması planlanmıştır.¹⁰⁰³

Sosyal Yardım Şubesi'nin Haziran ayı içindeki esaslı çalışması tarım işçileri üzerinde olmuştur. 4 Haziran 1936'da Karşıyaka'da açılan Halkevi'nin bakım yurdunda üç hafta boyunca Perşembe günlerinde toplam 469 hasta ücretsiz olarak tedavi edilmiş ve reçeteleri verilmiştir. Sosyal Yardım Şubesi, bu işte Sıtma Mücadele Kurumu, Kızılay Kurumu ve Tıp Odası ile iş birliği yapmakta ve sıtma hastası olanlara kinin aşısı yapılmış ve birer haftalık kininleri verilerek ertesi hafta tekrar muayene edilmişlerdir. Adana Halkevi'nin aracılığıyla görevli doktorların sıtma hastalığının tedavisinde büyük yardımları olmuştur.¹⁰⁰⁴ Karşıyaka'daki bakım yurdunda Temmuz ayının son on beş gününde 141 hasta muayene ve tedavi ettirilmiştir.¹⁰⁰⁵

Sosyal Yardım Şubesi, Köycülük Şubesi ile işbirliği yaparak köy gezilerine katılmış ve köydeki hastaları muayene ederek köy halkını sağlık konusunda bilgilendirmiştir. Şube Başkanı Dr. Ekrem Baltacı tarafından 28 Mart'ta hoparlör ile "İnkılâp" ve Delege İzzet Koçak tarafından 24 Nisan'da "Çocuk Haftası" hakkında bir konferans verilmiştir. 25 Nisan 1937'de, Karşıyaka Bakımevi'ne 40 lira ücretle bir doktor atanmıştır. Her gün, müracaat eden yoksul hastalar ücretsiz muayene ve tedavi edilerek, çok fakir olanlarına ücretsiz ilaç vermeye başlanmıştır. Bu yıl içinde bakımevine müracaat eden hasta sayısı 3.500'den fazla olmuştur.¹⁰⁰⁶

1938 yılında Adana Halkevi'ne ait muayenehane de Sosyal Yardım Şubesi'nin daimi kontrolü altında her gün iki saat yoksul ve kimsesiz hastalar muayene edilmekte ve çok fakir olanlarına ücretsiz ilaç verilmekteydi. 1938 yılının ilk 6 ayı içinde 1.839

¹⁰⁰³ "Halkevi Bakım Yurdu Açıyor", *Akgünler Gazetesi*, 1 Haziran 1936, Sayı: 17, Yıl: 2, s. 1.

¹⁰⁰⁴ "Halkevimizin On Beş Günlük Çalışmaları", *Akgünler Gazetesi*, 20 Haziran 1936, Sayı: 18, Yıl: 2, s. 2; "Muayene Evinde", *Akgünler Gazetesi*, 20 Haziran 1936, Sayı: 18, Yıl: 2, s. 1; "Halkevimizin On Beş Günlük Çalışmaları", *Akgünler Gazetesi*, 8 Temmuz 1936, Sayı: 19, Yıl: 2, s.1, 4.

¹⁰⁰⁵ "Halkevimizin Geçen On Beş Gün İçindeki Çalışmaları", *Akgünler Gazetesi*, 31 Temmuz 1936, Sayı: 20, Yıl: 2, s. 3.

¹⁰⁰⁶ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 62.

hasta muayene edilmiş, bunlardan 274 yoksul hastaya ücretsiz ilaç verilmiştir. Köy gezilerine ve törenlere katılarak yararlı konferanslar vermiştir. Ayrıca köylerde birçok hastayı muayene ve tedavi etmekle beraber sağlık hakkında köy halkını bilinçlendirmiştir.¹⁰⁰⁷

Adana Halkevi'nin Sosyal Yardım Şubesi tarafından tarım işçileri ve şehir içindeki yoksullar için açılan Karşıyaka Bakım Yurdu'nda bulunan muayenehanede 4 Haziran 1936'dan 1938'e kadar 10.566 hasta muayene ettirilerek bunların çok yoksul olanlarına da ücretsiz ilaç yardımı yapılmıştır.¹⁰⁰⁸

1939 yılında bakımevinde 572 hasta muayene edilmiş ve 101 hastaya parasız ilaç verilmiştir. Resmi doktorlar ile işbirliği yapılarak, Adana Halkevine ait olan bakımevinde uzman doktorlara yoksul hastaların ücretsiz muayene ettirilmesi sağlanmıştır. Bu konuda poliklinik ve diğer defterlerin düzenlenip basılmasıyla işe başlanmıştır.¹⁰⁰⁹

1939 yılında Nisan ve Mayıs ayı içinde 600'e yakın hasta, yoksul vatandaş bakımevinde muayene edilmiş, çok yoksul olanlara ücretsiz ilaç verilmiştir. Adana'da her yıl yaşanan pamuk çapası ve hasat mevsimi dolayısıyla diğer illerden gelen binlerce işçi vatandaşın sağlık durumuyla ilgilenilmiş ve işçilerin toplantı günleri olan Perşembe günlerinde hasta olanların muayenesi yapılmıştır. Aynı zamanda İşçilere yardım için Çiftçi Birliği, Etıbbı Odası, Kızılay, Sıtma Mücadelesi Başkanları ile Adana Halkevi'nde yapılan toplantıda alınan kararlar faaliyete geçirilmiştir.¹⁰¹⁰

1939 yılında Tiyatro Kolu'nda çalışan muhtaç ve hasta olan bir kişinin tedavi masrafları için para yardımı yapılmıştır. Adana Halkevi tarafından açılan bakım evinde 200'e yakın yoksul hasta ücretsiz muayene edilerek ihtiyacı olanlara da

¹⁰⁰⁷ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 68.

¹⁰⁰⁸ *Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde*, s. 163.

¹⁰⁰⁹ "Şubat ve Mart Aylarında Evimiz Çalışmalarının Hılasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 17, Nisan 1939, s. 31.

¹⁰¹⁰ "Evimizin Nisan-Mayıs Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 18, Mayıs 1939, s. 32.

ücretsiz ilaç yardımı yapılmıştır. Çiftçi işçileri ile ilgilenilerek hasta olanlar bakım evinde muayene ettirilmiş ve ilaç verilmiştir.¹⁰¹¹

Adana Halkevi'nde 1939 yılının Aralık ayında, hasta muayene yerindeki tek doktorun çeşitli hastalıkları tedavi konusunda yetersiz geldiği görülerek uzmanlık sahibi doktorlara başvuruda bulunulmuştur. Adana Halkevi'nden gönderilen yoksul hastaların ücretsiz muayeneleri yaptırılmıştır. Toplumsal ve insani denilebilecek bu yardım başvurusuna memnuniyetle olumlu cevap vermiş olan doktorlar; Operatör Tevfik Pamukçu, dâhiliye ve röntgen uzmanı Muzaffer Lokman, dâhiliye ve röntgen uzmanı Ekrem Baltacı, dâhiliye uzmanı Bahri Erkan, bakteriyolog Vasıf Bey, göz hastalıkları uzmanı Mesut Savcı, kulak, burun, boğaz hastalıkları uzmanı Reşad Atameriç, cilt hastalıkları uzmanı Hasib Yıldırım, dişçi Hakkı Somay, dişçi Şevket Çekmegil, dişçi Adli Belger ve kadın hastalıkları uzmanı Şükrü Konuralp olarak sıralanmıştır. Bu uzman doktorlar on dört gün içinde Halkevi tarafından gönderilen 50 hastayı muayene ederek, reçetelerini yazmışlardır. Yazılan reçeteler Halkevi hesabına yaptırılarak, hastaların ilaçları ücretsiz olarak karşılanmıştır.¹⁰¹²

1940 yılının Şubat ayında, 68 yoksul hastanın muayeneleri ve tedavileri yaptırılmıştır. 35 yoksul çocuk hastanın 19 lira 92 kuruş tutarındaki ilaçları da temin edilmiştir.¹⁰¹³ Mart ayı içerisinde 75 yoksul hasta muayene ettirilmiş bu hastalara 2.016 kuruşluk ilaç yardımı yapılmıştır.¹⁰¹⁴ Nisan ayında ise 31 yoksul hastanın muayeneleri yaptırılarak ilaçları yine Halkevi tarafından ücretsiz olarak dağıtılmıştır.¹⁰¹⁵

1941 yılının Ocak ayı içerisinde 37 hasta Adana Halkevi üyesi doktorlar tarafından muayene edilmiş ve bu hasta vatandaşlardan yoksul olanların ilaç ihtiyaçları da Sosyal Yardım Şubesi tarafından karşılanmıştır.¹⁰¹⁶ Şubat ayında da Tıbbi Yardım Kolu 293 vatandaşı muayene etmiştir. 197 muhtaç vatandaşın da ilaçlarını temin

¹⁰¹¹ “Evimizin Son Ay Zarfındaki Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 19, Türksözü Basımevi, Adana, Haziran 1939, s. 40.

¹⁰¹² “Evimizin Birinci Kanun Çalışma Hülasaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 23, Aralık 1939, s. 47-48.

¹⁰¹³ “Evimizin 1940 Şubat Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 25-26, Şubat-Mart 1940, s. 36.

¹⁰¹⁴ “Evimizin Mart Ayı Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 25-26, Şubat-Mart 1940, s. 62.

¹⁰¹⁵ “Evimizin Nisan Ayı Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 27, Nisan 1940, s. 43.

¹⁰¹⁶ “Evimizin Kânunusani Ayı Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 31, Ocak 1941, s. 36.

etmiştir.¹⁰¹⁷ Nisan 1941’de de yoksul hastalar muayene ettirilerek ilaçları verdirilmiştir.¹⁰¹⁸

1941 yılı Sosyal Yardım Şubesi Haziran ayı faaliyetlerine bakıldığında Adana Halkevi’ne tıbbi yardım konusunda başvuru yapan hastalar muayene ettirilmiş ve ilaçları alınmıştır. 21 Haziran 1941 Cumartesi günü Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi’nin yardımıyla İstanbul’dan gelen Âmâ Mithat Enç tarafından Adana Halkevi’nin bahçesinde göz hastalıkları ve trahom hastalığı hakkında bir konferans verilmiştir.¹⁰¹⁹

16 Temmuz 1941 Çarşamba günü Gazi Terbiye Enstitüsü öğretmeni Âmâ Mithat Enç tarafından “göz hastalıkları” ve “körlük” konularında bir konuşma yapılmıştır.¹⁰²⁰ 17 Ağustos 1941 Pazar günü de Kürkçüler Köyü’ne bir gezi düzenlenmiştir. Bu köyde iki yüzden fazla hasta ve Trahomlu insan muayene edilerek ilaçları temin edilmiştir.¹⁰²¹

Adana Halkevi 1943 yılında Nisan ayı faaliyetleri içinde, Tifüs hastalığı dolayısıyla Adana’da bulunan 27 yoksul ilkokul öğrencisine dağıtılmak üzere 270 kilo sabun satın alınmış ve dağıtılmıştır. Halka aynı hastalıktan korunma çarelerini içeren 2.000 adet broşür ile genel yerlere asmak üzere 100 adet levha da yaptırılıp, dağıtılmıştır. Sabun, levhalar ve broşürler için toplam 417 lira harcanmıştır. 14 hasta, ücretsiz olarak doktora muayene ettirilmiş ve aralarından 8’inin çok yoksul olmaları nedeniyle ilaçları da Halkevi tarafından sağlanmıştır.¹⁰²²

1943 yılının Haziran ayı içinde Sosyal Yardım Şubesi’ne başvuruda bulunan 7 yoksul hasta doktora muayene ettirilerek ilaçları alınmıştır.¹⁰²³ Temmuz ayında ise Adana Halkevi’ne başvuruda bulunan 9 yoksul hastanın muayene işlemleri gerçekleştirilerek içlerinden çok yoksul olanlarına ilaç yardımı da yapılmıştır.¹⁰²⁴

1944 yılının Ocak ayı içerisinde de Sosyal Yardım Şubesi’ne başvuruda bulunan hasta ve yoksul kişiler doktora gönderilerek gerekli olanlara ilaç yardımı

¹⁰¹⁷ “Evimizin Bir Senelik Çalışma Hülasesi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 32, Şubat 1941, s. 35.

¹⁰¹⁸ “Evimizin Nisan Ayı Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 34, Nisan 1941, s. 36.

¹⁰¹⁹ “Evimizin Haziran Ayı Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 36, Haziran 1941, s. 36.

¹⁰²⁰ “Evimizin Temmuz ve Ağustos Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 37, Eylül 1941, s. 27.

¹⁰²¹ “Evimizin Temmuz ve Ağustos Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 37, Eylül 1941, s. 27.

¹⁰²² “Evimizin Bir Aylık Tarihi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 52, Nisan 1943, s. 15.

¹⁰²³ “Adana Halkevinin Bir Aylık Tarihi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 54, Haziran 1943, s. 16.

¹⁰²⁴ “Adana Halkevinin Bir Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 55, Temmuz 1943, s. 15.

sağlanmıştır.¹⁰²⁵ Mart ayı içerisinde de yoksul hastalara ilaçları temin edilmiştir.¹⁰²⁶ 1944 yılının Eylül ve Ekim aylarında yüzlerce hasta muayene ettirilerek ilaçları temin edilmiştir.¹⁰²⁷ 20 Kasım 1944 tarihinde Adana Halkevi salonunda Kızılay yıllık kongresi yapılmıştır. 21 Kasım 1944 günü Adana’da hizmet veren doktorlar tarafından Adana Halkevi salonunda bir mesleki toplantı yapılmıştır.¹⁰²⁸

Ekim-Kasım 1945 tarihlerin de Adana Halkevi’ne başvuran hasta ve yardıma ihtiyaç duyan kişiler doktorlara muayene ettirilip ilaçları alınmıştır.¹⁰²⁹ 1945 senesi içinde yoksul kişilere 133,75 liralık ilaç ve tedavi yardımı yapılmıştır.¹⁰³⁰

Adana Halkevi Sosyal Yardım Şubesi’nin 1946 yılı çalışmaları içinde 20 yoksul hasta, Hilmi Yalçın, Yalçın Ceylanoğlu, Hüseyin Hamit, Salim Serçe, Bedri Görgün isimli doktorlar tarafından muayene edilmiş ve ilaçları Halkevi aracılığıyla temin edilerek verilmiştir. Halkevinin muayene ettirdiği hastalardan başka Belediye Doktoru, Doğumevi ve Memleket Hastanesinde muayene olan hastalardan da yoksul olanların ilaçları alınmıştır. 2 aylık süre içerisinde 235 liralık ilaç dağıtılmıştır.¹⁰³¹

1946 Eylül ayı içerisinde, 67 hasta Halkevi doktoru tarafından muayene ettirilmiş ve yoksul hastalara 86 lirayı bulan ilaç yardımı yapılmıştır.¹⁰³²

1947 yılında Sosyal Yardım Şubesi Mart ayı içinde, 35 yoksul hastayı ücretsiz olarak muayene ettirmiş, bunlardan çok yoksul olan 14 hastanın ayrıca ilaçları alınmıştır. 6 yoksul kişiye ayrıca nakdi yardım yapılmıştır. 1947 yılının Mart ayında bu şube haftanın her Pazar günü danslı aile toplantılarına da düzenli olarak devam etmiştir.¹⁰³³

3.6. HALK DERSHANELERİ VE KURSLAR ŞUBESİ

Halkevleri Çalışma Talimatnamesi’ne göre, halkın bilgisini yükseltebilecek her türlü okuma-yazma ve yetiştirme faaliyetlerinin ilerleyip yayılmasını sağlamak ve

¹⁰²⁵ “Adana Halkevinin İki aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 61-62, Ocak-Şubat 1944, s. 23.

¹⁰²⁶ “Adana Halkevinin Bir Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 63, Mart 1944, s. 15.

¹⁰²⁷ “Adana Halkevi Nasıl Çalışıyor”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 69-70, Eylül-Ekim 1944, s. 23.

¹⁰²⁸ “Halkevi Aylık Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 71, Kasım 1944, s. 16.

¹⁰²⁹ “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 82-83, Ekim-Kasım 1945, s. 24.

¹⁰³⁰ “Evimizin Bir Yıllık Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 85-86, Ocak-Şubat 1946, s. 32.

¹⁰³¹ “Halkevi Çalışmaları”, *Çukurova Kültür Dergisi*, Sayı: 1, Ağustos 1946, s. 16.

¹⁰³² “Halkevi Çalışmaları”, *Çukurova Kültür Dergisi*, Sayı: 2, Adana, Eylül 1946, s. 17.

¹⁰³³ “Bir Aylık Halkevi Çalışmaları”, *Çukurova Kültür Dergisi*, Sayı: 8, Mart 1947, s. 16.

korumak amacıyla Halkevlerinde “Halk Dershanesi ve Kurslar Şubesi” açılabilirdi.¹⁰³⁴

Adana Halkevi Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi, Harf İnkılâbı'nın halk tarafından benimsenip yayılmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Kadın ve erkeklere gece dersaneleri açarak yüzlerce okur, yazar yetiştirmiş ve birçok insanın diploma sahibi olmasını sağlamıştır. Ayrıca Türkçe, yabancı dil, daktilografi, dikiş, elektrik, motor kullanma ve ikmal kursları açmıştır. Gençlerin hayatta başarılı olmaları için azim ve fedakârlıkla imkânlar dâhilinde çalışmalarını gerçekleştirmiştir.¹⁰³⁵

1933 yılının yaz mevsimi bittikten sonra Adana Halkevi'nin Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi faaliyetlerine başlamış ve 1 Kasım'dan itibaren üç okulda gece dersleri ve diğer üç okulda da kurslar açmıştır. Bu altı okulun ikisinde geceleri erkeklere, birinde ise gündüzleri bayanlara düzenli bir şekilde Türkçe ve hesap dersleri verilmiştir. Diğer kurslardan ikisi Fransızca ve İngilizce, üçüncüsü daktilografi kursudur. Dershane ve kurslarda ders verecek öğretmenler zamanında atanmış ve öğrenciler kaydedilerek düzene sokulmuştur. Bu dershanelere 1.600 vatandaş düzenli bir şekilde devam etmiştir. Bu şube, halkın sağlık, hukuk, yurt ve inkılâp bilgilerini arttırmak amacıyla kış mevsiminde 20 halk konferansı düzenlemiştir. Halkevi üyeleri tarafından bu konferanslardan 12'si şehrin en kalabalık gazino ve kahvelerinde verilmiş, bunları 1.500'e yakın vatandaş dinleyerek bu bilgilerden faydalanmıştır.¹⁰³⁶

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi'nde gündüz bayanlara, gece erkeklere Türkçe dersi, bayanlara daktilografi dersi ve gönüllü olanlara Fransızca dersi verilmiştir. Aynı zamanda İngilizce öğretimine düzenli olarak devam edilmiş ve 1 Mart 1934 tarihinde kurslara düzenli bir şekilde devam eden vatandaşların sınavları yapılmıştır. Mümeyyizler gözetiminde yapılan sınavlarda başarılı olanların sertifikaları 7 Mart 1934 tarihinde Halkevinde düzenlenen bir törenle dağıtılmıştır. Şehirdeki gençlerden elektrik tesisatı amatörlerinin teorik ve pratik bilgilerini arttırmak üzere 15 Nisan

¹⁰³⁴ C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, s. 22.

¹⁰³⁵ Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde, s. 163-164.

¹⁰³⁶ “Halkevimizin Bir yıllık Faaliyeti”, 23 Şubat Dergisi, s. 34; “Adana Halkevi”, Görüşler Kültür Dergisi, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 18-19.

1934'te Adana Elektrik İşleri Nâfia Komiseri Hüseyin Bey'in öğretmenliğinde Halkevi salonunda açılan elektrik kursu Haziran ayına kadar devam etmiştir.¹⁰³⁷

1934 yılında bu şube, kahve, gazino, sinema gibi kalabalık olan yerlerde halka 50'den fazla konferans verdimiş, çeşitli dil, müzik, iş meslek kursları açmış, yurttaşların bilgilerini arttırmak amacıyla iş sahibi olmalarını kolaylaştırmak yolunda imkânlar dâhilinde çalışmalarını sürdürmüştür.¹⁰³⁸

1935 yılında Adana'nın en kalabalık yerlerinde ve on iki gazonunda kış mevsiminde 34, ilkbahar mevsiminde ise 21 olmak üzere toplamda 55 konferans verilmiştir. Bu konferanslardan başka Adana Halkevi salonunda 4, cezaevinde 7 ve 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nda 4 halk konferansı daha verilmiştir. Halk dershanelerinin açtığı kurslar Türkçe, Hesap ve Ölçüler, İngilizce, Fransızca ve Dikiş Kursları şeklinde sıralanabilir. Bu kurslardan 99 öğrenci mezun olmuş ve 7 Mart 1935'da büyük bir törenle sertifikalar dağıtılmıştır. Yaz mevsiminde ise ikmale kalan yoksul öğrenciler için, İngilizce, Fransızca, Fen Bilgisi kursları açılmıştır.¹⁰³⁹ 1935 yılının Mart ayı içerisinde, cezaevinde 60 kişilik bir Türkçe Kursu açmıştır. Bu kursun alfabe, defter, kalem gibi araç ve gereçleri Halkevi tarafından temin edilmekte idi. Komite hapisyanede ahlâki konular üzerinde altı konferans vermeyi kararlaştırmış ve bu işe başlamıştır. Cezaevinde bu altı konferansın verilerek, Nisan ayı başından sonuna kadar tamamlanacağı duyurulmuştur. Kurslara istekli olan insanlar için yeniden kurslar açılmıştır. Bundan başka ikmale kalacak yoksul öğrencilere özgü kurslar açılacaktı. Öğrenciler için açılacak olan kursların çalışmalarına Haziran ayı içinde başlanılması planlanmıştır.¹⁰⁴⁰ Bu plan dâhilinde ikmale kalan yoksul öğrenciler için açtığı kursları tamamlamıştır. Bu kurslar Fransızca, Matematik, İngilizce ve Fen Bilgisi olarak dörde ayrılmıştı. Adana Halkevi'nin çabalarıyla açılmış olan bu kurslara 94 yoksul öğrenci devam etmiş ve öğretimlerini gerçekleştirmiştir. Aynı zamanda 30

¹⁰³⁷ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 22.

¹⁰³⁸ "Halkevimizin Başardığı İşler", *Akgünler Gazetesi*, 5 Ocak 1935, Sayı: 1, Yıl: 1, s. 3.

¹⁰³⁹ "Halkevimizin 1935-1936 Yılındaki Çalışmalarının Kısa Bir Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 23 Şubat 1936, Sayı: 13, Yıl: 2, s. 4; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 26-27.

¹⁰⁴⁰ "Evimizin Aylık Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 6 Nisan 1935, Sayı: 4, Yıl: 1, s. 1; "Halkevimizin Nisan Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 9 Mayıs 1935, Sayı: 5, Yıl: 1, s. 1; "Geçen Ay İçinde Halkevimiz", *Akgünler Gazetesi*, 3 Haziran 1935, Sayı: 6, Yıl: 1, s. 2.

Ağustos Zafer Bayramı'nda Uçak Kurumuyla işbirliği yapmış ve bu kolun üyeleri halka konferanslar vermiştir.¹⁰⁴¹

Cezaevinde isteyen mahkûmlara okuma yazma öğretilmiştir. Cezaevinde, daha önce verilen konferanslara ek olarak yeniden iki önemli konferans daha verilmiştir. Adana Halkevi, bu şekilde verdiği konferansları ileriki zamanlarda köylerde de vermek için ön hazırlıklarına da başlamıştır.¹⁰⁴²

1935 yılının sonbahar mevsiminde çoğunluk olarak Arapça konuşan halk için Hadırlı Köyü'nde Türkçe kursu açılmıştır.¹⁰⁴³ 1935 yılının Aralık ayında, 1936 yılına dair Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi'nin aldığı kararlar ve çalışma planı şöyle olmuştur; erkeklere ve kadınlara Türkçe yazma-okuma kursları açılacaktı, kadınlara dikiş-biçki öğretilcekti, Türkçe konuşmayan köylerde uygulayacağı programa deneme olmak üzere Hadırlı Köyü'nde açılan Türkçe okuma ve yazma dersine devam edilecekti. Hazırlanacak programa göre kahvelerde ve cezaevinde 100 konferans verilecekti.¹⁰⁴⁴

Adana Halkevi'nin Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi, kendi kuruluş tarihi olan 24 Şubat 1933'ten 31 Aralık 1935 tarihine kadar Türkiye genelinde eğitim üzerine konferanslar veren Halkevleri arasında 104 konferansla ilk sırada yer almıştır.¹⁰⁴⁵

1936 yılının Ocak ayında Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi'nde geçmişte Adana çiftçilik hayatında önemli bir yer tutan arıcılığı ilerletebilmek için Adana Halkevi'nde dört ders sürecek bir arıcılık kursu açılmıştır. Şubat ayı içerisinde başlanacak olan bu dersler haftada bir kez iki saat süreyle olmak üzere pamuk ekimi işlerinin başlamasına kadar sürdürülmüştür. Bu kurslara düzenli bir şekilde katılanlara ve arıcılığı öğrenenlere kursun sonunda yeni model olan arı kovanlarından verilmesi planlanmıştır.¹⁰⁴⁶ 1936 yılının kış mevsiminin Şubat ayına

¹⁰⁴¹ “Halkevimiz Geçen Ağustos Ayında Neler Yaptı?”, *Akgünler Gazetesi*, 20 Eylül 1935, Sayı: 8, Yıl: 1, s. 1.

¹⁰⁴² “Geçen Ay İçinde Halkevimiz”, *Akgünler Gazetesi*, 3 Haziran 1935, Sayı: 6, Yıl: 1, s. 2.

¹⁰⁴³ “Halkevimizin 1935-1936 Yılındaki Çalışmalarının Kısa Bir Bilânçosu”, *Akgünler Gazetesi*, 23 Şubat 1936, Sayı: 13, Yıl: 2, s. 4.

¹⁰⁴⁴ “Faydalı Bir Kurumumuz”, *Akgünler Gazetesi*, 2 Aralık 1935, Sayı: 10, Yıl: 1, s. 2.

¹⁰⁴⁵ *Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı*, s. 99.

¹⁰⁴⁶ “Şehrimizde Bir Arıcılık Kursu Açılıyor”, *Akgünler Gazetesi*, 20 Ocak 1936, Sayı: 12, Yıl: 2, s. 3.

kadar halk tarafından ilgi ile dinlenen 34 konferans verilmiştir. Şubat ayında 33 kişilik bir dikiş kursunun yanı sıra bir de daktilo kursu açılmıştır.¹⁰⁴⁷

20 Şubat 1936 yılında açılan Arıcılık Kursu'na Şubat ve Mart ayı içerisinde on iki kişi devam etmiştir. Dersler her hafta Perşembe günleri saat 12.30'da Tarım Okulu öğretmenlerinden Emiş Bey tarafından verilmektedir. Toplam olarak sekiz ders saati devam edecek olan derslerden üçü ise bugüne kadar tamamlanmıştır. 1 Mart 1936 tarihinde açılan Resim Kursu'na Şubat ve Mart ayı içerisinde ikisi bayan onu erkek olmak üzere toplam on iki kişi devam etmiştir. Bu dersler Erkek Lisesi öğretmenlerinden Kenan Bey tarafından verilmiştir. Derslerin Haziran ayına kadar süreceği duyurulmuştur. 20 Şubat 1936 tarihinde açılan Daktilo Kursu'na ise Şubat ve Mart ayı içerisinde ikisi bayan, yedisi erkek olmak üzere dokuz kişi devam etmiştir. Borsa Genel Sekreteri Süleyman Bey tarafından verilen dersler haftanın Pazartesi ve Perşembe günleri saat 16.00'da birer saat verilmiştir. Bu kurs toplam olarak üç ay devam etmiştir.¹⁰⁴⁸

Mart 1936'da, Adana Halkevi'nin Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi tarafından 1935 yılının Aralık ayında çeşitli okullarda açılan dershanelere düzenli olarak katılanlara sınavlar yapılmış ve bayanlardan 30 kişi, erkeklerden 110 kişi ve cezaevindeki mahkûmlardan 58 kişi başarılı olmuştur. Başarılı olan bu kişilerin sertifikaları ise 22 Mart 1936 Pazar günü saat 13.00'de Adana Halkevi'nin bahçesinde büyük bir halk kitlesinin katıldığı ve İstiklal Marşı ile başlanan törenle verilmiştir. Bu törenin tamamı Halkevi üyelerinden Reşat Güçlü tarafından filme alınmıştır. Halk Dershaneleri ve Kurslar Komitesi başkanı Ömer Sanver tarafından yapılan konuşmada bu şubenin dört aylık süre içinde yaptığı faaliyetler anlatılmıştır. Bu konuşma ise şu şekilde özetlenebilir:

“Türkçe, Hesap, İngilizce, Fransızca ve Daktilo Kurslarından mezun olan yurttaşların sayısının bini geçtiğini; muhtelif zamanlarda halkın toplu bulunduğu kahvehanelerde ve cezaevinde yine bu komite tarafından verilen konferansları dinleyen vatandaşların sayısının yüz bine ulaştığını ve nalbantlarla sıvacı ve

¹⁰⁴⁷ “Halkevimizin 1935-1936 Yılındaki Çalışmalarının Kısa Bir Bilânçosu”, *Akgünler Gazetesi*, 23 Şubat 1936, Sayı: 13, Yıl: 2, s. 4; “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 26-27.

¹⁰⁴⁸ “Halkevimizde”, *Akgünler Gazetesi*, 15 Mart 1936, Sayı: 14, Yıl: 2, s. 1.

boyacılar için açılan kurslarda bilgilerini arttıran küçük san'at sahiplerinin gündene artmakta olduğunu" söylemiştir.¹⁰⁴⁹

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi aracılığıyla açılan kurslarda başarılı olanlara verilen sertifikaların resmiyet kazanması için Kültür Direktörlüğü tarafından onaylanmıştır. Kurslara düzenli bir şekilde devam eden öğrencilere şube tarafından ücretsiz olmak üzere 500 defter, 500 kalem ile "Alfabe" ve "Yurt Bilgisi" kitapları dağıtılmıştır.¹⁰⁵⁰

Adana Halkevi Tahsisatı İdare Hususiyeti'nden verilmek suretiyle Adana'da nalbantlar için bir kurs açılmıştır. 3 Aralık 1935'te başlanarak 18 Şubat 1936'da biten bu kursa şehrin nalbantlarından 22 kişi ve 19 Şubat 1936'da başlanıp 4 Nisan 1936'da biten kursa da 23 kişi olmak üzere toplam 45 nalbant katılmıştır. Adana Halkevi üyelerinden Veterinerlik Yöneticisi Adil Bey'in başkanlığında süel (askeri) ve özel veterinerler tarafından kursa katılanlara teorik ve pratik dersler arasında, bozuk ve hastalıklı ayaklara nalların nasıl yapıldığı ve bunlara nalların sıcak yöntemlerle ne şekilde uygulandığı gösterilmiştir. Bu kurslarda başarılı olan kırk beş kursiyere hükümet tarafından Halkevindeki törenle sertifikalar verilmiştir.¹⁰⁵¹

1936 yılının Mayıs ayında Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi tarafından açılan kursların birçoğu bitmiş ve geriye yalnızca Daktilo Kursu kalmıştı. Yakında Daktilo Kursu'nun da biteceği ve sınavların yapılacağı duyurulmuştur. Bu şube cezaevindeki dersane ile çok ilgilenmiş ve açılmasını sağladığı okuma odasına birçok kitap bağışlamıştır. Cezaevindeki dershanenin sınavı yapılmış ve sınava katılan 75 kişiden başarılı olan 58 kişiye sertifikaları da verilmiştir. Ayrıca cezaevinde şu konferanslar verilmiştir: "Cumhuriyet'in İyilik ve İnkılâpları", "Eski İdare", "Bugünkü Türk'ün Karakteri", "Hükümet Makinesi Nasıl İşler", "Devlet ve Halkın Karşılıklı Ödevleri". Bunlarla birlikte açılacak olan yaz kursları için de hazırlıklar yapılmıştır.¹⁰⁵²

1 Temmuz 1936 tarihinde, ikmale kalan ortaokul birinci ve ikinci sınıf öğrencisi olan yoksul kişiler için açılan Fransızca, İngilizce, Fen Bilgisi ve Riyaziye(Matematik)

¹⁰⁴⁹ "Dershaneler Kursunda", *Akgünler Gazetesi*, 1 Nisan 1936, Sayı: 15, Yıl: 2, s. 4.

¹⁰⁵⁰ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 54.

¹⁰⁵¹ "Nalbantlar Kursu", *Akgünler Gazetesi*, 23 Nisan 1936, Sayı: 16, Yıl: 2, s. 3.

¹⁰⁵² "Halkevimizin Bir Aylık Çalışma Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 1 Haziran 1936, Sayı: 17, Yıl: 2, s. 2.

Kursları, Ağustos ayı sonuna kadar açık bulundurulmuştur. Bu kurslardan toplam olarak 79 öğrenci yararlanmıştır.¹⁰⁵³

1 Kasım 1936 tarihinde dört ay sürecek olan okuma-yazma dersaneleri ile hesap ve ölçüler, İngilizce, Fransızca “A” ve “B” derslerini kadınlara, erkeklere ve çıraklara özel olarak açmış ve halkın yararına sunmuştur. Bu kurslara toplamda 246 öğrenci katılmıştır.¹⁰⁵⁴ Bu dersanelere devam eden 150 öğrencinin sınavları 1 Mart 1937 tarihinde yapılmış ve başarılı olan 115 kişiye Adana Halkevi’nde törenle sertifika dağıtılmıştır. Bu tören sebebiyle Adana Halkevi’nin faaliyetlerine ait filmler de gösterilmiştir.¹⁰⁵⁵

Halk Dersaneleri ve Kurslar Komitesi 1937 yılının Mart ve Nisan ayı içerisinde kahvehanelerde çeşitli konularda konferanslar vermiştir. Bunlar; Vasıf Bey “Ekonomi ve Endüstri”, Nedim Bey “Medeniyetimizin Eksikliği ve Tarihimizin Şeref Sahifeleri”, Selami Bey “Eski İdarenin Siyasi, Mali Saltanatları”, Raşit Bey “Atatürk ve Kurtuluş Savaşı”, Şahin Bey “Dil, Harf, Kıyafet ve Medeni Kanun”, Zülfikar Bey “Umdelerde Türk Karakterinin İfadesi”, Kemal Bey “Hükümet Makinesi”, Tahsin Bey “Halk Ödevleri, Kurs, Sağlık Öğütleri, Şehit Ulusal Kurumları Yardım” olarak sıralanabilir.¹⁰⁵⁶

Adana Halkevi, 1937 yılında, Temmuz ve Ağustos aylarında ortaokullardan ikmale kalan öğrenciler için sayısı 13’ü bulan kurs açmıştır. Bu kurslardan iyi sonuçlar alınmış ve okuyan öğrencilerin birçoğu sınıfta kalma tehlikesinden kurtulmuştur.¹⁰⁵⁷ Yine Adana Halkevi tarafından 5 Ocak Okulu’nda ve Kız Lisesi’nde açılan Fizik, Fen Bilgisi, Cebir, Hesap, İngilizce kurslarında kız; Namık Kemal Okulu’nda açılan Fransızca (17 öğrencisi bulunmakta idi), İngilizce, Riyaziye kurslarında erkek çocuklar yetiştirilmiştir. Bu kurslara 539 vatandaş devam etmiştir.¹⁰⁵⁸ Halkevi tarafından 1 Kasım 1937’de Namık Kemal Okulu’nda açılan Motor Kursu’nun 206

¹⁰⁵³ “Halkevinin Çalışmaları”, *Akgünler Gazetesi*, 30 Eylül 1936, Sayı: 21, Yıl: 2, s. 1; “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 54.

¹⁰⁵⁴ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 54.

¹⁰⁵⁵ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 62.

¹⁰⁵⁶ “Halkevinde Bir Ay 15 Mart-15 Nisan”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 2, Mayıs 1937, s. 28.

¹⁰⁵⁷ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 62.

¹⁰⁵⁸ “Adana Halkevinde Dört Buçuk Ay”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 4, Ekim 1937, s.24; “Adana Halkevi’nde”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 6, Aralık 1937, s. 36.

öğrencisi bulunmaktaydı. Bu kursta Halkevi'nin sağladığı motorlar ve yedekleri üzerinde uygulamalı olarak dersler gösterilmiştir. Yakın zamanda ise bu uygulama sırasının otomobile geleceği duyurulmuştur.¹⁰⁵⁹ Öte yandan bu şube okuma-yazma bilmeyen kişiler ile özellikle okul çağında olan çırakları okutmaya ve aydınlatmaya yönelik çalışmalar yapmıştır. Bu nedenle 1 Kasım 1937 tarihinde yine 4 ay sürecek olan dersane ve kurslar açmıştır. Bu kurslar; Fransızca, Daktilografi, 1 Numaralı Motorlu Vesait Kullanma Kursu, 2 Numaralı Motorlu Vesait Kullanma Kursu, kadınlara, erkeklere, çıraklara Türkçe “A” ve “B” olarak sıralanabilir. Öğretmenleri ve öğrencileri ayrı bir disiplin altında çalışan bu dersane ve kurslara devam eden öğrenci sayısı 742’yi bulmuştur.¹⁰⁶⁰

Adana Halkevi Halk Dershanesi ve Kurslar Şubesi'nin 1 Kasım 1937 tarihinde 4 ay için açtığı kadın, erkek ve çıraklara özel “A” ve “B” dersaneleri 1 Mart 1938 tarihine kadar devam etmiş, bu dersanelerde 540 vatandaş okutulmuş, yoksul olanlarına ücretsiz defter, kalem ve mürekkep verilmiştir. Sınavı kazanan 248 vatandaşa törenle birlikte vesikaları dağıtılmıştır. 1 Kasım 1937 tarihinde açılan Fransızca Kursu 3 ay devam etmiş ve 1 Mart 1938 tarihinde öğrencilerin yazılı sınavlarının başlaması nedeniyle dersler son bulmuştur. Daktilografi Kursu’nda ise 26 öğrenciden 18’i sınavda başarılı olmuştur. Şubenin açtığı 1 ve 2 Numaralı Motor Kursları’na 1 Kasım 1937’den 1 Mart 1938’ kadar üç ay içinde 200 öğrenci katılmıştır. Öğrencilere uygulamalı olarak traktör ve otomobil üzerinde çalışmalar yaptırıldıktan sonra törenle birlikte vesikaları dağıtılmıştır.¹⁰⁶¹

Adana Halkevi'nin 1937 yılında açtığı Motor Kursuna gençlerin gösterdiği yoğun ilgi nedeniyle, bu kursun her yıl açılmasına karar verilmiştir. Ancak bu kursa katılan öğrencilerin eğitimi için ihtiyaç duyacakları elverişli bir kitap bulunamadığından bu konudaki teknik bilgileri içeren ve toplu halde bulunan ders notları 1938 yılında “Motor Kurslarına Ait Notlar” adıyla kısa bir sürede bastırılıp, öğrencilerin daha çok bilgi edinmeleri sağlanmıştır.¹⁰⁶²

¹⁰⁵⁹ “Adana Halkevi’nde”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 6, Aralık 1937, s. 36.

¹⁰⁶⁰ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 62.

¹⁰⁶¹ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 70.

¹⁰⁶² *Motor Kurslarına Ait Notlar*, Seyhan Basımevi, Adana, 1938, s. 3.

20 Şubat 1938 tarihinde saat 14.00'te Vali, Kumandan ve Adana Halkevi Başkanı'nın katılımı ile kurslara sertifika dağıtıldı. Bu kurslara katılan 160 kişi sertifikalarını almıştır.¹⁰⁶³

3 Nisan 1938 tarihinde saat 10.00'da Asri Sinemada Kültür Direktörü Ekrem Gürsel tarafından Ulus Okulları ve Halkevleri dersaneleri mezunlarına sertifika dağıtılmıştır. Sertifikaların dağıtılmasının ardından bir film izletilmiş ve Atatürk anıtına çelenk götürülmüştür.¹⁰⁶⁴

Adana Halkevi'nde 1933-1938 yıllarında beş sene boyunca 88 dersane ve kurs açmış, bu kurslarda verilen dersler yardımıyla toplam 4.797 öğrenci yetiştirilmiştir. Bu şubenin vermiş olduğu konferansların sayısı 775 olup, bu konferanslardan yararlanan dinleyici sayısı ise 100.000'i geçmiştir.¹⁰⁶⁵

Adana Halkevi'nin 1939 yılı Şubat ve Mart ayı faaliyetleri içerisindeki Kurslar sona ermiş ve sınavlar yapılmıştır. Türkçe Kurslarına devam eden 246 kişiden 186'sı başarılı olmuştur. Ayrıca motor kurslarına da 134 öğrenci devam etmiştir. Ayrıca bir resim kursu açılması için yapılan hazırlıklar tamamlanmış ve derslere başlanmıştır.¹⁰⁶⁶

9 Nisan 1939'da Halkevi ve Ulus Okulları öğrencilerine Asri Sinema'da film izlettirildikten sonra Halkevi bandosu önde olmak üzere Atatürk anıtına gidilmiş ve Adana Halkevi, Hars Komitesi adına anıta çelenkler bırakmıştır. Bu tören, hitabelerden sonra kurslardan mezun olan öğrencilere belgeler dağıtılarak Cumhuriyet Marşı ile sona ermiştir.¹⁰⁶⁷

Adana Halkevi yıllık konferans programı düzenlenmiş ve ilk konferans 17 Ekim 1939'da Erkek Öğretmen Okulu Direktörü Naci Ecer tarafından "Terbiye" konusu ve ikinci konferansta Kız Lisesi Edebiyat öğretmeni Belkıs Zincirkıran tarafından "Edebiyat" konusu üzerine kalabalık bir dinleyici önünde verilmiştir.¹⁰⁶⁸

¹⁰⁶³ "Halkevinde", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 9, Mart 1938, s. 51.

¹⁰⁶⁴ "Halkevinde", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 10, Nisan 1938, s. 47.

¹⁰⁶⁵ *Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde*, s. 164.

¹⁰⁶⁶ "Şubat ve Mart Aylarında Evimiz Çalışmalarının Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 17, Nisan 1939, s. 31.

¹⁰⁶⁷ "Evimizin Nisan-Mayıs Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 18, Mayıs 1939, s. 31.

¹⁰⁶⁸ "Evimizin Dört Aylık Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 20-21, Eylül-Ekim 1939, s. 64.

1939 yılının Kasım ayında Belediye İtfaiye memurlarına “Zehirli Gazlar” kursunda iki defa ders verilmiş, az ve orta derecede okuma yazma bilenlere özel olarak iki okuma kursu ve ayrıca daktilo kursu açılmıştır. Yine aynı ay içerisinde Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesinin değerli bir üyesi olan öğretmen Ömer Sanver, Hariciye Vekâletinde yeni bir memuriyete tayin edildiğinden dolayı 27 Kasım 1939 günü Ankara’ya hareket etmiş ve Halkevi mensupları tarafından uğurlanmıştır.¹⁰⁶⁹

Adana Halkevi’nde 1939 sesinin Aralık ayında da bazı kahvehanelerde konferanslar verilmiş, hoparlörle yayım yapılmaya devam edilmiştir. Daktilo ve okuma kursları da faaliyetlerine devam ettirmiştir.¹⁰⁷⁰

Adana Halkevi’nin Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi “Milli Birlik” ve “Kötü Propaganda” konuları üzerine halk konferansları hazırlayarak 12 Ocak 1940 tarihinde Adana Halkevi Salonunda Ziraat Uzmanı Rauf Istranca’ya “Ziraat ve Ziraat Tekniği” konulu ve 31 Ocak 1940 tarihinde de Sait Bölgen’e “Zehirli Gazlar” hakkında birer konferans verdirmiştir.¹⁰⁷¹ 1940 yılının Mart ayında Adana Halkevi’nin Halk Dershanelerinden mezun olan 113 kişiye diplomaları törenle verilmiştir.¹⁰⁷² 1940 yılının Aralık ayında ikisi bayanlara, dördü erkeklere olmak üzere okuma yazma bilmeyen vatandaşlar için Adana Halkevi tarafından altı dersane açmıştır.¹⁰⁷³

1941 yılı Şubat ayında kadınlara ve erkeklere okuma yazma dersaneleri açılmış ve sayısı 200’ü aşan kişi bu dersanelerde okuma yazma öğrenmiş ve Halk Dershaneleri’nin sayısı 200’e ulaşmıştır. Dokumacılık ve motor kursu açmak için de gereken işlemler başlatılmıştır.¹⁰⁷⁴ Mart 1941’de ise 4’ü erkek, 2’si bayan olmak üzere 6 kişi Halk Dershanelerindeki derslere düzenli olarak devam etmişlerdir. Halk Dershaneleri ve Kurslar Komitesi tarafından bu dersanelere ek olarak sırf bayanlara özel olmak üzere 25 öğrencilik bir de daktilo kursu açılmış ve eğitimlere

¹⁰⁶⁹ “Evimizin İkinci Teşrin Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 22, Kasım 1939, s. 31-32.

¹⁰⁷⁰ “Evimizin Birinci Kanun Çalışma Hülasaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 23, Aralık 1939, s. 48.

¹⁰⁷¹ “Evimizin 1940 Ocak Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 24, Ocak 1940, s. 33.

¹⁰⁷² “Evimizin Mart Ayı Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 25-26, Şubat-Mart 1940, s. 61.

¹⁰⁷³ “Halkevimizin Bir Aylık Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 30, Aralık 1940, s. 43.

¹⁰⁷⁴ “Evimizin Bir Senelik Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 32, Şubat 1941, s. 35.

başlanmıştır.¹⁰⁷⁵ 21 Nisan 1941’de Halk Dershanelerinde okuma yazma öğrenen ve diplomalarını almaya hak kazanan 127 öğrenciye yapılan törende C.H.P. Seyhan Vilayet İdare Heyeti Başkanı tarafından verilen bir hitabe eşliğinde diplomaları teslim edilmiştir.¹⁰⁷⁶

9 Haziran 1941 Pazartesi günü Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi tarafından ikmale kalan öğrenciler için İngilizce, Fransızca, Almanca ve Matematik kursları açılmış ve derslere başlanmıştır. Bu kursların beş hafta süreceği duyurulmuştur.¹⁰⁷⁷

Adana Halkevi’nde açılarak üç ay süren Muhasebe kursuna devam edenlerin sınavları 19 Şubat 1942 Perşembe günü yapılmış ve sınavlara katılanların tümü büyük başarılar göstermiştir.¹⁰⁷⁸ 25 Mart 1942 tarihinde Adana Halkevi kurslarından mezun olan öğrencilerin kurs sertifikaları törenle dağıtılmıştır.¹⁰⁷⁹ 30 Mayıs 1942 Cumartesi günü öğleden sonra daktilo kursundan mezun olan kişilere törenle diplomaları verilmiştir. 2 ay devam eden ve bayanlar için açılmış olan bu kursa 28 bayan katılmış, tümü başarı ile mezun olmuştur.¹⁰⁸⁰ 6 ve 9 Ağustos 1942 tarihlerinde Matematik, Fransızca, İngilizce, Almanca kursları açılmıştır. Bu kurslara iki ay süre ile devam edilerek ikmale kalmış olan öğrenciler yetiştirilmiştir.¹⁰⁸¹

23 Eylül 1942 tarihinde, Adana’da Sıtma Enstitüsü’nde kurs görmüş olan bu mesleğe yeni başlayan 80 Doktor Adana’dan ayrılmıştır. Adana Halkevi’nde bu nedenle bir toplantı düzenlenmiş ve 180 davetli bu toplantıda bulunmuştur. 20 Ekim 1942 tarihinde de Adana Halkevi’nin Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi tarafından “Daktilo Kursu” açılmıştır. Ayrıca 17 Ekim 1942’de bir yıllık süreyle devam etmek üzere bir “İngilizce Kursu” açılmıştır.¹⁰⁸² Kasım ayına gelindiğinde İngilizce Kursu ve Borsa Genel Sekreteri Süleyman Sergici tarafından fahri olarak idare edilmekte olan Daktilo Kursuna devam edilmiştir.¹⁰⁸³

¹⁰⁷⁵ “Evimizin Bir Aylık Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 33, Mart 1941, s. 46.

¹⁰⁷⁶ “Evimizin Nisan Ayı Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 34, Nisan 1941, s. 36.

¹⁰⁷⁷ “Evimizin Haziran Ayı Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 36, Haziran 1941, s. 36.

¹⁰⁷⁸ “Bir Aylık Ev Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 42, Şubat 1942, s. 29.

¹⁰⁷⁹ “Evimizin Bir Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 43, Mart 1942, s. 31.

¹⁰⁸⁰ “Ev Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 45, Mayıs 1942, s. 31.

¹⁰⁸¹ “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 46, Ekim 1942, s. 31.

¹⁰⁸² “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 46, Ekim 1942, s. 31-32.

¹⁰⁸³ “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 47, Kasım 1942, s. 32.

1942 yılının Aralık ayında da İngilizce kurslarına devam edilmiştir. 15 Ocak 1943 Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi tarafından Namık Kemal Okulu'nda iki dersane açılarak gece okuma kurslarına başlanmıştır. Yine şube faaliyetleri içerisindeki İngilizce kursuna Ocak ayında da devam edilmiştir.¹⁰⁸⁴

30 Nisan 1943 Cuma günü Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi'nin Alfabe dershanesi ile daktilo kursundan mezun olan 45 öğrenciye Vali, Parti İdare Heyeti Başkanı ve birçok davetli huzurunda mezuniyet belgeleri dağıtılmıştır.¹⁰⁸⁵

Her sene olduğu gibi ikmale kalan öğrenciler için açılan Türkçe, Matematik, Almanca, Fransızca, İngilizce kurslarına 12 Temmuz 1943 Pazartesi günü başlanmış ve 400'e yakın öğrencinin katıldığı kurslara bir buçuk ay devam edilerek öğrenciler yetiştirilmiştir.¹⁰⁸⁶ 12 Temmuz 1943 Pazartesi günü açılan ikmal kurslarına 26 Ağustos 1943 Perşembe günü son verilmiştir. Bu kurslara devam eden 343 öğrenciden 250'si başarılı olmuş, 50'si olamamış ve 43 tanesi sadece bu kurslardan yararlanmışır.¹⁰⁸⁷ 11 Ekim 1943 Pazartesi günü Adana Halkevi'nde senelik İngilizce kursu açılmıştır.¹⁰⁸⁸

1 Temmuz 1944 Cumartesi günü ikmale kalan öğrenciler için kurslar açılmıştır. Kurslara 818 öğrenci katılmıştır. Bunlardan 98'i Türkçe, 42'si Edebiyat, 24'ü Felsefe, 58'i İngilizce, 25'i Almanca, 112'si Fransızca, 279'u Riyaziye, 169'u Fizik öğrencisidir. Ayrıca Ticaret memurları yetiştirmek için açılan Bürokomersiyal kursuna da 11 kişinin kaydı yapılmıştır.¹⁰⁸⁹

2 Temmuz 1945 tarihinde açılan ikmal kurslarına ara verilmeden devam edilmiştir. Matematikten 201, Türkçeden 64, Fizikten 76, Edebiyattan 27, İngilizceden 49, Almandan 31 öğrenci faydalanmıştır. Ayrıca CHP'nin açtığı kütüphanecilik kursuna katılan ve kursu bitirerek dönen Hamit Salih Asyalı, Adana Halkevi

¹⁰⁸⁴ "Halkevi Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 48-51, Aralık 1942-Mart 1943, s. 102-103.

¹⁰⁸⁵ "Evimizin Bir Aylık Tarihi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 52, Nisan 1943, s. 15.

¹⁰⁸⁶ "Adana Halkevinin Bir Aylık Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 55, Temmuz 1943, s. 15.

¹⁰⁸⁷ "Adana Halkevinin İki Aylık Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 56-57, Ağustos 1943, s. 23.

¹⁰⁸⁸ "Adana Halkevinin İki Aylık Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 58-59, Ekim 1943, s. 23.

¹⁰⁸⁹ "Adana Halkevi Temmuz-Ağustos 1944 Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 67-68, Temmuz-Ağustos 1944, s. 24.

Kütüphanesi'nde yeni ve milletlerarası kabul edilen bir tasnif usulüyle düzenlemelere başlamıştır.¹⁰⁹⁰

1945 yılının Eylül ayında İlkokul öğrencilerinin 1945-1946 ders yılına başlamaları ve diğer ortaokul-lise öğrencilerinin de katılımlarıyla Atatürk Parkı'nda bir tören yapılmıştır. Tören bitiminde öğrenciler okullara dönerek ders dönemlerine başlamışlardır.¹⁰⁹¹

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi 1945 yılının kış aylarındaki çalışmalarına geniş kapsamlı bir programla başlamıştır. İngilizce, hitabet, eskrim, sahne bilgisi ve makyaj olmak üzere birçok kurs açılmıştır. Gazeteler ve resmi çağrı yazılarıyla duyurulan bu kurslar halkın da ilgisini çekmiştir.¹⁰⁹²

Halkevinde 1 Aralık 1945'den itibaren faaliyete geçen Kurslar şu şekilde sıralanabilir:

Hitabet kursu, eskrim kursu, sahne bilgisi ve makyaj kursu, milli oyunlar kursu, ikisi cezaevinde, ikisi Halkevinde olmak üzere dört Türkçe okuma-yazma kursu, 4 grupta olmak üzere İngilizce kursları, keman kursu, mandolin kursu.¹⁰⁹³

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi'nde çalışmalar bir yıllık süre içinde hiç aksamadan ilerlemiştir. 1 Kasım 1945 tarihinde başlayıp dört ay süren Türkçe okuma yazma dersanelerine katılan 91 erkek tamamıyla okur-yazar hale getirilerek belgeleri verilmiştir. Ayrıca cezaevinde açılan dershaneye katılan 60 kişiye gereği kadar defter, kalem, kitap ve gazete dağıtılmış; yararlı ve çeşitli konularda 40 liralık kitap hediye edilmiştir. Kadınlar için açılacak dersane çoğunluk sağlanamadığından açılmamıştır. 1 Temmuz 1945'ten 1 Eylül 1945 tarihine kadar çeşitli derslerden açılan bütünleme kurslarına 194 kız, 347 erkek olmak üzere toplam 541 öğrenci devam etmiş ve %91 öğrenci başarı göstermiştir.¹⁰⁹⁴

¹⁰⁹⁰ "Evimizin Temmuz 1945 Ayı Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 79-80, Temmuz-Ağustos 1945, s. 24.

¹⁰⁹¹ "Halkevi Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 81, Eylül 1945, s. 16.

¹⁰⁹² "Halkevi Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 82-83, Ekim-Kasım 1945, s. 24.

¹⁰⁹³ "Halkevi Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 84, Aralık 1945, s. 16.

¹⁰⁹⁴ "Kurslar ve Dershaneler Komitesi Yıllık Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 85-86, Ocak-Şubat 1946, s. 30.

Tablo 3.2. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi'nde İki Aylık Kurslara Katılan Öğrenci Sayısı

Dersler	Kız	Erkek	Toplam
Türkçe	23	41	64
Edebiyat	9	8	17
Fransızca	16	56	73
İngilizce	43	7	50
Almanca	1	30	31
Fizik (orta 2)	14	39	53
Fizik (lise2)	12	12	24
Matematik (orta)	59	118	176
Matematik (lise)	17	36	53
Toplam	194	347	541

Kaynak: “Kurslar ve Dershaneler Komitesi Yıllık Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 85-86, Ocak-Şubat 1946, s. 30.

1945 yılı içinde 4'er aylık iki devrede olmak üzere ceza evinde 2, Halkevinde 1, Hürriyet Ocağı'nda 1, Türkçe okuma-yazma kursları açılmıştır. Bu kurslara devam eden 152 kişiden 109'u Türkçe okuyup yazmayı öğrenerek diploma almışlardır. Yaz mevsiminde bütünlemeye kalan öğrencileri bu sınavlara hazırlamak amacıyla Adana Halkevi'nde İngilizce, Fransızca, Almanca kursları açılmıştır. Temmuz ayından 1 Eylül tarihine kadar devam eden bu kurslara yüzlerce öğrenci devam ederek faydalanmıştır. Ayrıca bütünlemeye kalan öğrencileri yetiştirmek amacıyla Ortaokullara ve Liselere ayrı olmak üzere 2 Türkçe, 2 Fizik, 2 Matematik kursu açılmıştır. Yapılan incelemelere göre bütünleme kurslarına devam eden öğrencilerin %91'i sınavlarında başarılı olmuşlardır. Bu kurslara 133'ü kız, 254'ü erkek olmak üzere 387 öğrenci devam etmiştir. Kış devresi içinde de gençlere Yabancı Dil öğretmek amacıyla 3'ü İngilizce, 2'si Fransızca olmak üzere 5 kurs açılmıştır.¹⁰⁹⁵

1946 senesinin Ağustos ayında bütünlemeye kalan öğrencilerin sınavlarında başarılı olabilmesi amacıyla Adana Halkevi tarafından Türkçe, Edebiyat, Fizik, Matematik, İngilizce, Fransızca ve Almanca kursları açılmış; kız ile erkek olmak üzere 504 öğrenci bu kurslara devam etmiştir.¹⁰⁹⁶

¹⁰⁹⁵ “Evimizin Bir Yıllık Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 85-86, Ocak-Şubat 1946, s. 31.

¹⁰⁹⁶ “Halkevi Çalışmaları”, *Çukurova Kültür Dergisi*, Sayı: 1, Ağustos 1946, s. 16.

Adana Halkevi'nde 26 Ekim 1946 tarihinden itibaren İngilizce kursları açılmıştır. 100 öğrencinin katıldığı bu kurslara, Pazartesi, Çarşamba, Cuma günleri saat 16.30-19.15 arasında devam edilmiştir. 12 Kasım 1946 tarihinde de Fransızca kursları açılmış ve haftanın Pazartesi, Salı ve Perşembe günleri saat 16.30-18.30 arasında derslere devam edilmiştir.¹⁰⁹⁷

3.7. KÜTÜPHANE VE NEŞRİYAT ŞUBESİ

3.7.1. Kütüphane

Kütüphaneler, halk bilgisinin incelenmesindeki temel faktör olmuştur. Bu nedenle her Halkevinde bir kütüphane ve okuma odasının bulunması Halkevlerinin ilk kurulma şartları arasında sayılmıştır. Halkevleri kendi kütüphane ve okuma odalarını kendi binalarından ayrı yerlerde de açabilirlerdi. Halkevleri, bulunduğu şehir ve kasabada açık başka kütüphane varsa, okuma isteği ve ihtiyacını yayma amacıyla bu kütüphane veya okuma odaları ile işbirliği yapabilirlerdi.¹⁰⁹⁸

Adana Halkevi Kütüphane ve Neşriyat Komitesi'nin ilk faaliyeti şehrin merkezinde ve en işlek yerinde büyük bir okuma odası açmış olmasıdır. Okuma odasında Ankara ve İstanbul gazeteleri ile yerel gazeteler ve çeşitli illerde çıkan dergiler düzenli bir şekilde bulundurulmuştur. Öte yandan okuma odasında Anadolu Ajansı'nın havadis servisleri de halkın okumasına ve incelemesine sunulmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı'ndan ve parti idaresinden devralınan çeşitli dillerdeki 1.493 ciltlik kitabın tamamı bu şubeye teslim edilmiş ve okuma odasının üst kısmındaki kütüphaneye konulmuştur. İstatistiğe göre 1933 yılında bu kütüphanede ortalama her ay 3.000¹⁰⁹⁹ kişi kitap, dergi gibi eserleri okumuştur.¹¹⁰⁰

1934 yılında Kütüphane ve Neşriyat Komitesi'nin açtığı okuma odasına haftanın her günü halkın içinden birçok kişi yoğun ilgi göstermiştir. Açılmış olan okuma odasında 1.783 cilt kitap ve dergi bulunmaktaydı. İnsanlar okuma odasına gelerek, burada gazete ve dergi okumuşlardır. 1934 yılı içinde bu eserlerden faydalanan kişi sayısı

¹⁰⁹⁷ "Halkevi Çalışmaları", *Çukurova Kültür Dergisi*, Sayı: 4, Kasım 1946, s. 17.

¹⁰⁹⁸ C.H.P. *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi*, s. 24-25.

¹⁰⁹⁹ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı'nda bu rakam 400 olarak belirtilmiştir. Basım yılı temel alınarak 23 Şubat Dergisi'ndeki bilgi kabul edilmiştir.

¹¹⁰⁰ "Halkevimizin Bir yıllık Faaliyeti", *23 Şubat Dergisi*, s. 34; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 19.

30.851 olarak kayda geçmiştir.¹¹⁰¹ Bu şube, şehirdeki kütüphane ve okuma odasını yurttaşlar için daha faydalı bir hale getirmek amacıyla, bütçesinin çizdiği imkânlar dâhilinde eksiklerini tamamlamaya çalışmıştır.¹¹⁰²

Adana Halkevi Kütüphane ve Neşriyat Şubesi tarafından cezaevinde bir okuma odası kurulmuştur. Burada açılan okuma odasına Halkevinin genel okuma odasındaki birden fazla nüshası bulunan kitapların bir kısmı ile gazete ve dergiler getirilip yerleştirilmiştir. Ayrıca mahkûmların ahlâki ve ruhsal durumları üzerinde olumlu etkiler yapılması için toplumsal yönden geliştirici kitaplar getirilmiştir. Halkevinin genel kütüphane ve okuma odası yurttaşların en iyi şekilde faydalanabilmesi için her gün geç saatlere kadar açık bulundurulmuştur. Burada bulunup okuma yapanların sayısı da giderek artmıştır. Genel kütüphane ve şehrin çeşitli semtlerinde açılacak olan yeni okuma odaları için Milli Eğitim Bakanlığı yayımlarının da düzenli olarak gönderilmesi sağlanmıştır.¹¹⁰³

1935 yılının Haziran ayında okuma odası yeni yapılan Parti binasının altındaki yerine taşınmış ve daha iyi bir şekilde düzenlenmiştir. Okuyucu sayısı günden güne artan okuma odasının son hali okumayı seven kişiler üzerinde daha büyük bir ilgi uyandırmıştır.¹¹⁰⁴

1936 yılında toplam 2.377 kitaba ve 37.558 okuyucuya sahip olan¹¹⁰⁵ okuma odası, Belediye karşısında bulunan Cumhuriyet Halk Parti'si binasının altındaki yeni yerine taşınmıştır.¹¹⁰⁶ 1936 yılının Mayıs ayında okuma odası için 162 kitap satın alınmış ve birçok kitap ciltletilmiştir. Özellikle genç yaşta insanları bir çatı altında toplayan okuma odası büyük bir ilgi görmüştür.¹¹⁰⁷

1937 yılı içinde Adana Halkevi, açmış olduğu okuma odasının eksiklerini bütçe imkânları oranında tamamlamıştır. İlmî ve sosyal içerikli dergiler ile günlük gazeteler satın alarak bunları halkın yararına sunmuştur. Okuma odasında 1937

¹¹⁰¹ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 22; *Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, s. 3.

¹¹⁰² "Halkevimizin Başardığı İşler", *Akgünler Gazetesi*, 5 Ocak 1935, Sayı: 1, Yıl: 1, s. 3.

¹¹⁰³ "Evimizin Aylık Bilânçosu", *Akgünler Gazetesi*, 6 Nisan 1935, Sayı: 4, Yıl: 1, s. 1.

¹¹⁰⁴ "Halkevi Geçen Ay Ne Yaptı?", *Akgünler Gazetesi*, 1 Temmuz 1935, Sayı: 7, Yıl: 1, s. 2.

¹¹⁰⁵ *Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı*, s. 105.

¹¹⁰⁶ "Halkevimizin 1935-1936 Yılındaki Çalışmalarının Kısa Bir Bilânçosu", *Akgünler Gazetesi*, 23 Şubat 1936, Sayı: 13, Yıl: 2, s. 4.

¹¹⁰⁷ "Halkevimizin Bir Aylık Çalışma Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 1 Haziran 1936, Sayı: 17, Yıl: 2, s. 2.

yılıının son 6 ayı içinde 20.000 kişi tarafından gazete ve dergi, 10.000'den fazla kişi tarafından da çeşitli eserler okunmuştur.¹¹⁰⁸

1938 yılında Adana Halkevi'nin Kütüphane ve Neşriyat Şubesi, okuma odasına yeni kitaplar aldırılmış, cildi bozulmuş kitapları da ciltlettirerek harap olmaktan kurtarmıştır. Okuma odası sürekli gelen okuyucular için gazete ve dergi çeşitlerini ve sayısını arttırmıştır. Gösterilen ilginin artması nedeniyle okuma odası, geceleri ve tatil günleri de açık bulundurulmuştur. Bu şube tarafından Cumhuriyet Halk Partisi'nin Döşeme Mahallesi'nde bulunan Parti Ocağı'nda bir okuma odası şubesi açılmış, buraya ayrıca gazete ve dergi gönderilerek halkın okumaya olan isteği arttırılmaya çalışılmıştır.¹¹⁰⁹

1939 yılında Adana Halkevi'nin kütüphanesinde bulunan kitaplar ciltletilmiş ve okurların yararına olacağı düşünülen bir kısım eserler satın alınmıştır.¹¹¹⁰ 1939 senesinin Ekim ayında Kütüphane ve Neşriyat Komitesi kütüphane içerisinde bulunan ve ciltlenmemiş olan kitapların ciltletilmesi için çalışmalarına başlamıştır.¹¹¹¹ Kasım ayında da okuma odasındaki mevcut eserlerin ciltletilmesine devam edilmiştir. Ayrıca "Görüşler Dergisi" nin daha faydalı bir yayın organı olabilmesi için bu şubenin imkânlar dâhilinde "Kitap" ve "Yayın" sahasında yapabileceği işler ciddi inceleme ve araştırmalardan geçirilmiştir.¹¹¹² Aynı yılın Aralık ayında ise okuma odasına kültürel, sosyal, felsefi bazı kitaplarla Batı Edebiyatı'ndan yapılan tercüme külliyatından birçok yeni eserler getirilmiştir.¹¹¹³

1940 yılının Ocak ayında da okuma odasındaki ve kütüphanedeki kitaplar ilim zümrelerine göre yeni baştan ve geniş ölçüde etkili bir tasnife tabi tutularak faaliyete geçilmiş ve birçok yeni eser alınmıştır.¹¹¹⁴ 1940 yılının Şubat ayında da ilim

¹¹⁰⁸ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 64.

¹¹⁰⁹ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 70.

¹¹¹⁰ "Şubat ve Mart Aylarında Evimiz Çalışmalarının Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 17, Nisan 1939, s. 32.

¹¹¹¹ "Evimizin Dört Aylık Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 20-21, Eylül-Ekim 1939, s. 64.

¹¹¹² "Evimizin İkinci Teşrin Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 22, Kasım 1939, s. 32.

¹¹¹³ "Evimizin Birinci Kanun Çalışma Hülasaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 23, Aralık 1939, s. 48.

¹¹¹⁴ "Evimizin 1940 Ocak Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 24, Ocak 1940, s. 33.

zümrelerine göre geniş ölçüde etkili tasnife tabi tutulan kitapların kayıtlarına devam edilmiştir.¹¹¹⁵

1941 senesinin Ocak ayında yeni Adana Halkevi binası mobilya işi tamamlandıktan sonra binanın kuzey tarafında kalan büyük odada her açıdan güzel, rahat ve donanımlı bir etüt kütüphanesi kurulması kararı alınmıştır. Okuma Salonunun ise bu kütüphane tamamlansa da kaldırılmayacağı ve sürekli halkın istifadesine açık bulundurulacağı duyurulmuştur. Ocak ayı içinde okuma odasında 1.130 kişi kitap, 4.650 kişi de gazete ve dergi okumuştur.¹¹¹⁶

Şubat ayında da Okuma salonu halka daima açık bulundurulmuştur. Adana Halkevi Kütüphanesi bünyesine yeni eserler ekleyerek gittikçe zenginleşmiştir. Bir sene içinde gerek okuma salonunda, gerekse kütüphanede kitap, gazete, dergi gibi yayımları okuyan vatandaşların sayısı 60 bini geçmektedir.¹¹¹⁷

21 Ağustos 1941 tarihinde Kütüphane ve Neşriyat Şubesi tarafından Yemişli, Misis, Yunusoğlu, Kadıköyü, Zeytinli, İncirlik, Baklalı ve Büyükçıldırın köylerine kitaplar ile beraber birer kütüphane hediye edilmiştir.¹¹¹⁸

1942 yılının Kasım ayında Halkevi Kütüphanesi'nde bulunan ciltsiz kitaplardan önemli bir kısmı ciltletilmiştir. Okuma salonu, öğrencilerin ve halkın yararı için geceleri de hizmete açılmıştır.¹¹¹⁹

1944 yılının Temmuz-Ağustos ayı çalışmaları dâhilinde Kütüphanenin kitapları yazar isimlerine ve basım isimlerine göre tasnif edilmiştir.¹¹²⁰ 1944 Kasım ayı içinde Adana Halkevi kütüphanesinden 5.807 okuyucu faydalanmış ve kütüphaneye 42 aylık dergi ile 7 yeni eser getirtilmiştir.¹¹²¹

Adana Halkevi'nde 1945 yılının Eylül ayı içerisinde, 10.000 cilde yakın kitabın bulunduğu kütüphaneden daha geniş ölçüde halkı faydalandırmak amacıyla

¹¹¹⁵ “Evimizin 1940 Şubat Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 25-26, Şubat-Mart 1940, s. 36.

¹¹¹⁶ “Evimizin Kânunusani Ayı Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 31, Ocak 1941, s. 36.

¹¹¹⁷ “Evimizin Bir Senelik Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 32, Şubat 1941, s. 35.

¹¹¹⁸ “Evimizin Temmuz ve Ağustos Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 37, Eylül 1941, s. 27.

¹¹¹⁹ “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 47, Kasım 1942, s. 32.

¹¹²⁰ “Adana Halkevi Temmuz-Ağustos 1944 Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 67-68, Temmuz-Ağustos 1944, s. 24.

¹¹²¹ “Halkevi Aylık Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 71, Kasım 1944, s. 16.

kütüphanenin aşağıdaki büyük salona indirilmesine karar verilmiş ve hazırlıklara başlanmıştır.¹¹²²

1945 senesi faaliyetleri arasında, kütüphane memuru tarafından isimlere göre tutulan istatistiklere bakılarak, bir yıl içinde kütüphaneden 17.300 kişinin faydalandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunların 10.150'si kitap, 7.150'si gazete ve dergi okumuştur. Adana Halkevi Kütüphanesi'nin, 2'si şehir içinde, 7'si köylerde olmak üzere 9 şubesi bulunmaktadır. Ciltsiz kitaplardan 150'si ciltletilmiş ve diğer kitapların ciltlenmesi için de Halkevi bütçesinden ödenek ayrılmıştır. Bir sene içinde klasik eserlerin tamamı da bulunmak üzere 801 kitap temin edilmiştir. Ankara'da açılan kütüphanecilik kursuna gönderilen kütüphane memuru kitapları ilmi bir tasnife tabi tutmuş ve fiş usulünü uygulamıştır. Aynı zamanda kitap okumak isteyenlere bir kolaylık olması için kütüphanenin birinci kata alınma kararı alınmış, Bununla Halkevinin büyük salonunda hatta bahçede de gazete ve dergi okunabilmesi amaçlanmıştır. Kitap okunmasını arttırmak ve kitaplardan nasıl faydalanılacağını halka anlatmak amacıyla da kitap sergisi ve kitap gecesi düzenlenmiştir.¹¹²³

15 Nisan 1947'den 10 Temmuz 1947'ye kadar Adana Halkevi'nin kütüphanesindeki kitaplıklar, kitap isimlerine göre alfabetik olarak düzenlenmiş ve tasnif edilmiştir. 4.339 adet kitabın fişleri çıkartılarak fiş dolabına da alfabetik olarak yerleştirilmiştir. Diğer kitapların fişlemelerine devam edileceği CHP Genel Sekreterliği'ne bildirilmiştir. Kütüphanede bulunan bazı eserler şunlardır: "İstanbul Ansiklopedisi'nin" 5. sayıdan-14. sayıya kadar olan ciltleri, "Aylık Ansiklopedi'nin" yalnızca 1-2 sayısı. "İstanbul Ansiklopedisi'nin" 1. , 4. ve 13. cildi dışındaki tüm sayıları. Yusuf Hikmet Bayur'un "Türk İnkılâbı Tarihi" eserinin yalnızca 2. cildinin 1. ve 2. kısımları, Zeynüddin Ahmet Zebidi'nin "Sahih-i Buhari" isimli eserinin ise 4. ve 6. ciltleri, Doğu Türkçesi'nden Reşit Rahmeti Arat tarafından Türkçe'ye çevrilen "Vekayi Babur'un Hatıratı'nın" da 2. cildi bu kütüphanede mevcuttu.¹¹²⁴

3.7.2. Neşriyat

Halkevlerinin bütün yayımları Kütüphane ve Neşriyat Şubesi tarafından bastırılır ve bu şube, yayımlarını belirli bir yöntemle hazırlardı. Bu yöntem de şu şekildeydi:

¹¹²² "Halkevi Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 81, Eylül 1945, s. 16.

¹¹²³ "Evimizin Bir Yıllık Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 85-86, Ocak-Şubat 1946, s. 31.

¹¹²⁴ BCA, 490.01.0.0/1049.1028.1, Belge No: 1.

Her şube hazırlayacağı eseri kendi komitesinin kararıyla İdare Heyetine, İdare Heyeti de bu eserin basılmasına karar verdiği takdirde müsveddeleri Kütüphane ve Neşriyat Komitesi'ne verirdi. Komite, bunları ödenek oranlarına göre ve sıra ile aynı zamanda bir numara altında parçalar halinde bastırırdı.¹¹²⁵

Kütüphane ve Neşriyat Şubesi, Adana Halkevi'nin kuruluşunun ilk yılına denk gelen ve aynı zamanda 29 Ekim 1933 tarihindeki Cumhuriyet Bayramı'nda Halkevini halka tanıtmak, yapılan işlerden yörenin insanlarını haberdar etmek amacıyla bir broşür yayımlamış ve dağıtmıştır.¹¹²⁶

Bu şube, 1934 yılında Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi ile işbirliği yaparak Halkevlerinin kuruluş yıldönümünde "23 Şubat" adında, 64 sayfalık resimli bir kitap çıkarmış ve bu kitapta yörenin tanınmış yazarlarının yazıları yer almıştır. 1.000 adet basılmış olan bu kitabın bir kısmı yöreye dağıtılmış, diğer kısmı ise Halkevleri ile gazete idarehanelerine, yüksek makamlara ve tanınmış kişilere gönderilmiştir.¹¹²⁷

5 Ocak 1935 yılında "Akgünler" adı verilen ve halka, özellikle de köylüye hitap eden aylık bir gazete yayımlanmaya başlanmıştır. Şehirde küçük bir ücretle satılan bu gazete köylerde ücretsiz olarak dağıtılmıştır.¹¹²⁸

Nisan 1935'te Akgünler Gazetesi'nde köydeki vatandaşlar için bir dilek köşesi ayrılmıştır. Köylülerin sesini duyurmak amacıyla hazırlanan bu yazı köşesinde köylü vatandaşların isteklerine, şikâyetlerine yer verilerek bu dileklerin geniş kitlelere duyurulması görev edinilmiştir. Bütün bu istek ve şikâyetlerin Akgünler Gazetesi'ne kısa, anlaşılır yazılar içeren imzalı mektuplar aracılığıyla bildirilmesi istenmiştir.¹¹²⁹

Mayıs 1935'te alınan kararlar, gelecek zamanlarda şehrin çeşitli yerlerine hoparlörler yerleştirilerek, Halkevinde verilecek her hangi bir konferansın şehrin tümüne yayılıp herkes tarafından dinlenilmesini sağlamak için tedbirler almaya başlamıştır.¹¹³⁰

¹¹²⁵ C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, s. 27.

¹¹²⁶ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 19.

¹¹²⁷ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 22.

¹¹²⁸ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 22.

¹¹²⁹ "Akgünler Köylü İçin Bir Dilek Köşesi Ayırdı", *Akgünler Gazetesi*, 6 Nisan 1935, Sayı: 4, Yıl: 1, s. 1.

¹¹³⁰ "Geçen Ay İçinde Halkevimiz", *Akgünler Gazetesi*, 3 Haziran 1935, Sayı: 6, Yıl: 1, s. 2.

1935 yılının Haziran ayında Akgünler Gazetesi'nin amacına uygun bir şekilde çıkması yönünde çalışmalarını sürdürmüştür. Yaz mevsimindeki faaliyet programına göre Akgünler Gazetesi'ni eksiksiz bir biçimde yayımlamayı amaçlayan bu komite neşriyat işinde gereken ön hazırlıkları yapmaya özen göstermiştir. Öte yandan komitenin üyeleri “Uçak Tehlikesi” hakkında faydalı yazıları mahalli gazetelerle yaymaya çalışmıştır.¹¹³¹

Adana Halkevi'nin yayın organlarından biri olan Akgünler Gazetesi'ni daha faydalı bir hale getirmek için Ocak 1936 tarihinden itibaren gazetenin on beş günde bir (ayda iki kez) çıkarılmasına karar verilmiştir. Ayrıca bu tarihten itibaren gazetede yer alan yazılarda, yazarların imzasına yer verilmiştir.¹¹³²

1936 yılının ilk aylarında şehrin çeşitli yerlerine ve cezaevine dört adet hoparlör konularak bunlarla konferans ve müzik yayımı yapılmıştır. Gazinolarda ve meydanlarda bulunan binlerce insan da bu yayımlardan faydalanmıştır.¹¹³³

1936 yılının Mayıs ayında Gaz Kursları açılmış ve “gazlar” hakkında Doktor Ethem Necdet tarafından konferanslar verilmiştir. “Hava Tehlikesi”, “Türk kadınlığının ve Türk Ailesinin İnkişafı”, “Dünya ve Türk Kadınlığının Gelişimi”, “Çocuk ve Okul Eğitimi”, “Hüyükler”, “Tecim ve Reklam”, “Zehirli Gaz”, “Osmanlılar Devrinde Kadın Saltanatı”, “Osmanlı İmparatorluğu” hakkında konferanslar verdirmiş ve bu konferansları binlerce halka dinlettirmiştir. Aynı zamanda bu şube halka, her akşam hoparlörlerle müzik yayımı yapmış ve bütün törenleri, çalışmalarını filme almıştır. Kahvelerde “soyadı” ve “uçak” hakkındaki konferansların hoparlörlerle yayımlanmasını sağlamıştır. Güzel Sanatlar Şubesi ile de iş birliği yaparak bu konferanslar sırasında ulusal ve arsiulusal plâk yayınları yapmış, günün dış ve iç haberlerini halka duyurmuştur.¹¹³⁴

Akgünler Gazetesi'ni çıkarmakta olan ve okuma odasıyla yayın işini yapan Kütüphane ve Neşriyat Şubesi'nin idare heyeti görevinden çekilmiş ve yeni bir idare

¹¹³¹ “Halkevi Geçen Ay Ne Yaptı?”, *Akgünler Gazetesi*, 1 Temmuz 1935, Sayı: 7, Yıl: 1, s. 2.

¹¹³² “Akgünlerin Yeni Durumu”, *Akgünler Gazetesi*, 2 Aralık 1935, Sayı: 10, Yıl: 1, s. 1.

¹¹³³ “Halkevimizin 1935-1936 Yılındaki Çalışmalarının Kısa Bir Bilânçosu”, *Akgünler Gazetesi*, 23 Şubat 1936, Sayı: 13, Yıl: 2, s. 4.

¹¹³⁴ “Halkevimizin Bir Aylık Çalışma Bilânçosu”, *Akgünler Gazetesi*, 1 Haziran 1936, Sayı: 17, Yıl: 2, s. 2; “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 54.

heyetinin seçimine gidilmiştir. Yeni seçimden sonraki çalışma döneminde bu şubenin kendisinden beklenen işleri daha iyi yapacağı umulmuş ve müzik yayınında Güzel Sanatlar Komitesi ile iş birliği yapmıştır.¹¹³⁵

1936 yılının Ekim ayına kadar Adana Halkevi'nin yayım organı olan Akgünler Gazetesi'nin neşrini sağlamış ve Parti Genel Sekreterliği'nin 29.07.1936 tarihli ve 5/2913 sayılı direktiflere uyarak bu gazetenin yayımlanmasından vazgeçmiştir.¹¹³⁶

1937 yılı içinde yapılan çalışmalar dâhilinde, farklı tarihlerde mikrofon önünde verilmek üzere çeşitli konularda 27 konferans düzenlenmiştir. Bu konferanslar şehrin kalabalık yerlerine konulan hoparlörler ile halka dinletilmiştir.¹¹³⁷

1937 yılının Mart ve Nisan aylarında Neşriyat Kolu tarafından Cumartesi, Pazar ve Salı akşamları olmak üzere Hadi Okan “Cürüm Meşhud”, Raşit Bey “Atatürk Çocuklarının Ödevleri”, İbrahim Bey “Şehir Güzelliği”, Nevzat Bey “Gazetecilik” ve “Zihni Tasarruf”, Selami Bey “Bugünkü Rejimin Kültür Faaliyetleri”, Nuri Bey “Eti Türkleri”, Seyfi Bey “Haritacılık ve Kadastro”, Yalman Yalın “Güneyde Arkeoloji”, Süleyman Sergici “Borsa”, İzzet Koçak “Çocuk Haftası”, Şükrü Bey “Doğum”, Baha Bey “Çocuk Bakımı”, Naci Bey “Çocuk Sevgisi” konuları hakkında konferanslar vermişlerdir.¹¹³⁸

16 Mayıs – 23 Eylül 1937 tarihlerinde belirli akşamlarda Yayın Komitesi tarafından düzenlenen ve aşağıda ismi yazılı üyelerin verdiği yarar sağlayacak konular üzerinde konferanslar verilmiştir. Bu konferanslar şehrin kalabalık yerlerine konulan hoparlörler aracılığıyla ilgi ile dinlenilmiştir.¹¹³⁹

Tablo 3.3. 1937 Yılında Konferans Veren Kişiler Ve Konferans Konuları

Ramiz: Eti Türkleri
Raşit Binöz: Dilimizi Sevelim
Feyzullah Sacit: İnkilâp ve İnkilâba İman

¹¹³⁵ “Halkevimizin On Beş Günlük Çalışmaları”, *Akgünler Gazetesi*, 8 Temmuz 1936, Sayı: 19, Yıl: 2, s. 4.

¹¹³⁶ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 54.

¹¹³⁷ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 62-64.

¹¹³⁸ “Halkevinde Bir Ay 15 Mart-15 Nisan”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 2, Mayıs 1937, s. 28.

¹¹³⁹ “Adana Halkevinde Dört Buçuk Ay”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 4, Ekim 1937, s. 23.

Rüstem: Aile Ekonomisi
Hakkı Somay: Dış Bakımı
Ömer Sanver: Montrö

Kaynak: “Adana Halkevinde Dört Buçuk Ay”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 4, Ekim 1937, s. 23.

Halkın ilgisini çeken plak yayımlarını çeşitlendirmek üzere ise yeni ulusal müzik plakları alınmış, her gün yayımlar yapılarak halkın müzik zevkinin gelişmesi için katkıda bulunulmuştur. Öte yandan bu şube, Dil, Tarih ve Edebiyat Komitesi'nin çıkardığı “Görüşler Dergisi” ile kayda değer bir biçimde ilgilenerak kültürel yazıların yayımlanmasını gerçekleştirmeye çalışmıştır. 29 Ekim 1937’de Cumhuriyet Bayramı nedeniyle bir yayım dergisi bastırılmıştır. 3.000 adet bastırılan bu dergilerden çeşitli köylere ve şehre gelen köylülere dağıtılmıştır. Cumhuriyet’in önem ve anlamını, Atatürk İlke ve İnkılapları’nı özlü sözlerle anlatan yazıları içeren bu dergi, köylerdeki Parti Ocakları Kongreleri’nde ve köy gezilerinde de dağıtılmıştır.¹¹⁴⁰

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı’nın 15. yıldönümü onuruna Adana Halkevi’nin Kütüphane ve Yayın Komitesi Başkanı Taha Toros’un katkılarıyla şube adına halka özel “*Köylüye Cumhuriyet Bayramı Armağanı*” isimli tek nüshalık bir gazete çıkarılarak Cumhuriyet gecesinde, cirit sahasında ve sokaklarda dağıtılmıştır.¹¹⁴¹

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi ile birlikte 1935 yılında yayınlanmaya başlanan “Akgünler Gazetesi”, 1937 yılında “Görüşler” adında bir dergiye dönüştürülmüştür.¹¹⁴² 1938 yılına gelindiğinde ise Görüşler Dergisi’nin forması (biçim, şekil, sayfa) arttırılarak kıymetli yazılar ve zengin içeriklerle yayımlanması sağlanmıştır.¹¹⁴³

17 Mart 1938 tarihinde başlayan ve haftada üç gün yayımlanan hoparlör konferanslarına devam edilmiştir. Aşağıda liste halinde isimleri verilen Halkevi üyeleri şu konular üzerinde söz almıştır.

¹¹⁴⁰ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 64.

¹¹⁴¹ Erdem Çanak, *Cumhuriyet Dönemi’nde Tarihi, Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yönüyle Seyhan (Adana) Şehri 1923-1956*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Celal Bayar Üniversitesi SBE, Manisa, 2013, s. 453.

¹¹⁴² *Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde*, s. 159.

¹¹⁴³ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet’in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 66.

Tablo 3.4. 1938 Yılında Konferans Veren Kişiler Ve Konferans Konuları

Öğretmen Selami Akal	Kurtuluş ve Atatürk
Ziraat Müdürü Nuri	Adana ziraatı
Öğretmen Zihni Bayo	Kooperatif
Doktor Ekrem Baltacı	İçki İptilas, Sarı Hastalıklar
Doktor Şükrü Konuran	Kadın Hastalıkları
Kadastro Direktörü Seyfi	Cumhuriyette Tasarruf ve İnkılâp, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Haftası
İkinci Ortaokul Direktörü Kemal Güvenç	Zehirli Gaz ve Korunma
Öğretmen Arif Asya	Türk Destanından Çıkan Manâlar
Vergiler Komisyonu Reisi Ramiz	Vergiler
Öğretmen Hüsnü Uğur	Türk Tarihinin Ana Hatları
Öğretmen Zülfikâr Ortaç	Maarif Cemiyeti
Kimyager Bedia	Sıtma Sinekleri
Trahom Başhekimi İzzet	Trahom
Öğretmen Necmettin Esin	Türk Dili ve İstiklâl
C.H.P de Sekreter Sıtkı Avcı	Halk Musikisi
Öğretmen Kemal Altan	Altıok
Kültür Direktörü Ekrem Gürsel	Seyhan'da Kültür Hareketleri

Kaynak: “Halkevinde”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 10, Nisan 1938, s. 46.

17 Mart 1938 tarihinden 30 Mayıs 1938 tarihine kadar tam olarak uygulanan bir program dâhilinde çeşitli konularda Adana Halkevi üyeleri tarafından hoparlör ile 27 konferans verilmiştir. Bu konferanslardan yaklaşık olarak 5.000 kişi faydalanmıştır. 30 Nisan 1938 tarihinde ise halk şairi Karacaoğlan için bir gece düzenlemiştir. Halkevi üyelerinden Belkıs Zincirkıran ve Yalman Yalçın Karacaoğlan'ın hayatı ve halk edebiyatındaki değeri hakkında söylev vermişlerdir. Bunun yanı sıra Karacaoğlan'ın şiirleri okunmuş, müzik yayımı yapılmıştır.¹¹⁴⁴

Hüsnü Uğur'un Türk Tarihi'nin ana hatları (serinin ikinci konferansıdır.), Ekrem Baltacı'nın “Yaratılış” ve “Gençlikte Sıhhat”, Mürşide Akyol'un “Türk Kadını ve Adana Kadınlığı”, Rıza Salih Saray'ın “Çukurova'da Spor”, Nadir Aray'ın “Sigortacılık”, Seyfi Tezer'in “Cumhuriyette Köylü ve Köycülük” konuları üzerine

¹¹⁴⁴ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 70.

vermiş oldukları konferanslar hoparlörler aracılığıyla şehrin çeşitli yerlerinden dinlenilmiştir.¹¹⁴⁵

10 Şubat 1939 tarihinde Genel Sekreterlik tarafından düzenlenen seri konferanslara başlanmıştır. Ankara Hukuk Fakültesi Profesörlerinden Etem Menemencioğlu “Cumhuriyet’te Vatandaş” konulu konferansını vermiştir. 04 Mart 1939’da seri konferanslardan Doçent Kemalettin Birse tarafından “Tabiiyet İhtilafları” konulu konferans verilmiştir. 11 Mart 1939’da seri konferanslardan, Doçent Hıfzı Veldet tarafından “Gayri kabili tedavi hastaların öldürülmesine cevaz var mıdır?” başlığını taşıyan bir konferans verilmiştir. Ayrıca 15 Mart 1939 tarihinde Görüşler Dergisi, Atatürk nüshası olarak çıkarılmış ve dağıtılmıştır.¹¹⁴⁶

Seri konferanslardan 21 Mart 1939’da, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doçenti Nihat Tarlan tarafından “Sanat Bakımından Edebiyatımızın Dâhili Tekâmülü” mevzulu konferans verilmiştir. Yine 25 Mart 1939 tarihinde seri konferanslardan Ankara Hukuk Fakültesi Profesörlerinden Mahmut Esat Bozkurt tarafından “Türk Köylü ve İşçisinin Hakları” mevzulu konferans verilmiştir. 26 Mart 1939’da Garp Musikişinasları Gecesi (Beethoven’in ölümünün 112’inci yıldönümü münasebetiyle) müzikli bir toplantı yapılmış ve Nuri Ardıç tarafından bir konferans verilmiştir. 08 Mart 1939’da Doçent Sıtkı Baykal tarafından Koca Ragıp Paşa “Büyük Fredrik” (18’inci asır ortasında Türkiye Prusya münasebetleri) ve Doçent Ş. Altındağ tarafından “1841 Boğazlar Sözleşmesi” konularında iki konferans verilmiştir. 10 Mart 1939’da Doçent Cemal Tükin tarafından “Avrupa Dokümanlarına Nazaran Balkan İttifakının Teşekkülü Ve Bu Harbin Zühuru” konulu konferans verilmiştir. Ayrıca bütün konferanslar ve müzikli toplantılar hoparlörlerle halka yayılmıştır.¹¹⁴⁷

1939 yılında seri konferanslar dâhilinde Doçent Sıtkı Baykal, Ş. Altın Dağ, Cemal Tükin, Sadi İrmak, Fahrettin Kerim, Sabri Şakir, Zeki Yalın konferanslarını vermişlerdir. Bu konferansları 1.400 vatandaş dinlemiştir. Ayrıca Nisan ve Mayıs

¹¹⁴⁵ “Halkevinde”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 11, Mayıs 1938, s. 52.

¹¹⁴⁶ “Şubat ve Mart Aylarında Evimiz Çalışmalarının Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 17, Nisan 1939, s. 29-30.

¹¹⁴⁷ “Şubat ve Mart Aylarında Evimiz Çalışmalarının Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 17, Nisan 1939, s. 30-31.

aylarında Adana Halkevi'nde tarım ve sağlık konuları üzerine hoparlörlerle konferans yayını yapılmıştır.¹¹⁴⁸

1939 senesinin Eylül ayında Adana Halkevi radyosuna bağlanan hoparlörler aracılığıyla günün belirli saatlerinde radyo havadisleri ve müzik yayını halka dinletilmiştir. 28 Ekim 1939 tarihinin gecesi ise Cumhuriyet'in 16'ncı yıldönümünü nedeniyle Vehbi Evinç tarafından bir konferans verilmiştir.¹¹⁴⁹ 1939 senesinin Kasım ayında, inkılâp, sanat, edebiyat, terbiye ve diğer konular üzerine konferanslar hazırlanmıştır. Bu konferansların Adana Halkevi'nin salonunda verileceği ve konferans günlerinin halka ilan edileceği duyurulmuştur. Hazırlıkları tamamlanan ve büyük yarar sağladığı görülen hoparlör yayımları hiç ara verilmeden devam ettirilmiştir.¹¹⁵⁰

1940 yılının Şubat ayında olumsuz propagandalara karşı şehrin çeşitli kalabalık noktalarında ve fabrikalarda konferanslar düzenlenmiştir. Bu çalışmalara ise günlerce devam edilmiştir. Ayrıca bu ay içerisinde Dr. Muzaffer Lokman "Verem, verimin istidadı ve sirayeti", merkezden gönderilen Nurullah Ataç "Edebiyatta Şiir", Selim Sırrı Tarcan "Spor ve Gençlik", Ercüment Ekrem Talu tarafından da "Şehircilik ve Turizm" konuları üzerinde konferanslar verilmiştir.¹¹⁵¹

1940 yılı Mart ayında Vahide Birken, Prof. Dr. Nevzat Tuzdil, Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu, Prof. Dr. Vasfî Raşid Seviğ tarafından Adana Halkevi salonunda beş konferans verilmiştir.¹¹⁵² Nisan ayı içerisinde de Adana Halkevi'nin değerli üyelerinden olan Erkek Lisesi İngilizce Öğretmeni Rasim Göknel, Ticaret Lisesi Türkçe Öğretmeni Vehbi Evinç ve C.H.P. Genel Sekreterliği tarafından gönderilen doçent ve profesörler 6 konferans vermişlerdir.¹¹⁵³ Aralık ayında Adana Halkevi salonunda iki aile toplantısı düzenlenmiş ve ayrıca iki konferans verilmiştir.¹¹⁵⁴

¹¹⁴⁸ "Evimizin Nisan-Mayıs Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 18, Mayıs 1939, s. 31-32.

¹¹⁴⁹ "Evimizin Dört Aylık Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 20-21, Eylül-Ekim 1939, s. 63-64.

¹¹⁵⁰ "Evimizin İkinci Teşrin Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 22, Kasım 1939, s. 29-31.

¹¹⁵¹ "Evimizin 1940 Şubat Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 25-26, Şubat-Mart 1940, s. 36.

¹¹⁵² "Evimizin Mart Ayı Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 25-26, Şubat-Mart 1940, s. 61-62.

¹¹⁵³ "Evimizin Nisan Ayı Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 27, Nisan 1940, s. 43.

¹¹⁵⁴ "Halkevimizin Bir Aylık Faaliyeti", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 30, Aralık 1940, s. 43.

1941 senesinin Ocak ayı içinde biri Halkevinde diğeri sinema, tiyatro, kahvehane gibi insanların yoğun olarak bulunduğu yerlerde olmak üzere Mürşide Akyol, Vasıf Canbay, Eymen Göknel, Raşid Binöz ve Celal Ağâh Uyanık tarafından beş konferans verilmiş ve bu konferansların tümü ilgi ile karşılanmıştır.¹¹⁵⁵ Kütüphane ve Neşriyat Komitesi 1941 çalışma yılı içinde 22 konferans vermiş, ayrıca kahvehane ve sinema gibi genel yerlerde de 52 konuşma yapılmıştır. Bu konuşma ve konferansları 20.300 vatandaş dinlemiştir. 1941 yılında da yayınlanmaya devam eden “Görüşler Dergisi”, Adana Halkevi’nin amacına uygun yayımlarıyla bulunduğu çevrenin ve memleketin kültürüne yararlı olmaya çalışmıştır. Bu nedenle Şubat ayında derginin faaliyetleri Genel Sekreterlik tarafından da takdir edilmiştir. Yine Şubat ayı içerisinde Halkevi’nin hoparlör ve radyosu aracılığıyla düzenli olarak müzik ve haber yayımı yapılmıştır.¹¹⁵⁶ Nisan ayı faaliyetleri içerisinde ise “Folklor”, “Ziraat” ve “Çocuk Terbiyesi” konularında konferanslar verilmiştir.¹¹⁵⁷ 30 Temmuz Çarşamba günü ise Adana Halkevi’nde “Halkevlerinin Amacı” konulu bir konuşma yapılmıştır.¹¹⁵⁸

23 Eylül 1941 tarihinde Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi Başkanı Naci Ecer tarafından “Çocuk Terbiyesi” konusunda bir konferans verilmiş ve bu konferansı 250 kişi dinlemiştir.¹¹⁵⁹ 27 Ekim 1941 tarihinde Kütüphane ve Neşriyat Şubesi Başkanı İhsan Tör tarafından “Cumhuriyet ve Halk İdare” mevzulu bir konferans verilerek Halkevi orkestrası tarafından da halka bir konser verilmiştir.¹¹⁶⁰

10 Kasım 1941’de Atatürk’ün ölümünün üçüncü yıldönümü dolayısıyla Adana Halkevi’nde bir anma töreni yapılarak Arif Nihat Asya tarafından Atatürk’ün kişiliği ve yetenekleri hakkında bir konferans verilmiştir. Kız Lisesi öğrencilerinden Fahriye isimli bir öğrenci tarafından da İsmet İnönü’nün Türk milletine hitabesini okumuş, ardından da Atatürk Parkına gidilerek anıta çelenk konulmuştur.¹¹⁶¹

26 Aralık 1941’de Dil, Edebiyat Komitesi tarafından resim öğretmeni Vahide Birgen’e “Güzel Sanatlar” konulu bir konferans verdirilmiştir. Bu konferans

¹¹⁵⁵ “Evimizin Kânunusani Ayı Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 31, Ocak 1941, s. 35.

¹¹⁵⁶ “Evimizin Bir Senelik Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 32, Şubat 1941, s. 34-35.

¹¹⁵⁷ “Evimizin Nisan Ayı Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 34, Nisan 1941, s. 36.

¹¹⁵⁸ “Evimizin Temmuz ve Ağustos Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 37, Eylül 1941, s. 27.

¹¹⁵⁹ “Evimizin Bir Aylık Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 38, Ekim 1941, s. 30.

¹¹⁶⁰ “Evimizin Bir Aylık Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 39, Kasım 1941, s. 32.

¹¹⁶¹ “Evimizin Bir Aylık Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 39, Kasım 1941, s. 32.

kalabalık bir kitle tarafından ilgi ile dinlenmiştir.¹¹⁶² 27 Ocak 1942 Salı akşamı Adana Halkevi'nde Operatör Sadi Hasan Sözütek tarafından “Kanser” hakkında bir konferans verilmiştir. Konferanstan sonra halk türküleri ekibi tarafından tertip edilen alaturka konser dinlenmiştir.¹¹⁶³ 23 Şubat 1942 Pazartesi akşamı Adana Halkevi salonunda Müze Müdürü Naci Kum tarafından “Halk Edebiyatı” hakkında bir konferans verilmiştir.¹¹⁶⁴ 2 Mart 1942 Pazartesi akşamı Ankara Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Doçentlerinden Dr. Şükrü Akkaya “Bu günkü dil durumu karşısında bize düşen ödev” adını taşıyan ve ilgi ile dinlenen bir konferans vermiştir. 19 Mart 1942 Perşembe akşamı Adana Halkevi salonunda Ankara'dan gelen Yüksek Ziraat Enstitüsü Profesörlerinden Kerim Ömer Çağlar tarlalarda yazlık ekimin arttırılması hakkında bir konferans vermiştir.¹¹⁶⁵

Uzun yıllar “Görüşler Dergisi” nin Neşriyat Müdürlüğü görevini üstlenmiş olan Şair Arif Nihat Asya, 1942 yılının Ekim ayında Malatya Lisesi Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. Öte yandan aynı derginin Yazı İşleri Müdürlüğü görevinde bulunan Osman Sümer ise Ekim 1942'de Yedek Subay Okulu'na gitmiştir.¹¹⁶⁶ 27 Kasım 1942 tarihinde Etıbbıa (Doktorlar) Odası'nın davetiyle Adana Halkevi salonunda Doktor Muvaffak Esmen tarafından bir konuşma yapılmıştır.¹¹⁶⁷

3 Mart 1943'de Adana Halkevi salonunda Doktor Suphi Şenses tarafından “Bevliye Hastalıkları” konusunda bir konferans verilmiş ve ardından Klasik Müzik ekibinin konseri dinlenmiştir. 10 Mart 1943 tarihinde de Kız Lisesi Fransızca öğretmeni Hakkı Soykal tarafından “İçkinin Vücuttaki Tahribatı” konulu bir konferans verilmiş ve Halk türküleri ekibinin konseri dinlenmiştir. 24 Mart 1943'de Erkek Lisesi Müdürü Rasim Başgöz tarafından “Gençlikte ahlak ve karakter” konulu bir konferans verilmiştir. 27 Mart 1943'de Beden Eğitimi öğretmeni Hasan Tibet “Spor”, 31 Mart 1943 tarihinde ise İkinci Ortaokul Türkçe öğretmeni ve Müdür

¹¹⁶² “Evimizin İki Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 40-41, Aralık 1941-Ocak 1942, s. 60.

¹¹⁶³ “Evimizin İki Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 40-41, Aralık 1941-Ocak 1942, s. 61.

¹¹⁶⁴ “Bir Aylık Ev Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 42, Şubat 1942, s. 29.

¹¹⁶⁵ “Evimizin Bir Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 43, Mart 1942, s. 31.

¹¹⁶⁶ “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 46, Ekim 1942, s. 32.

¹¹⁶⁷ “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 47, Kasım 1942, s. 32.

Yardımcısı Sait Toraman “Tasavvuf Edebiyatı” konulu konferansları vermişlerdir.¹¹⁶⁸

1943 yılının Nisan ayı içerisinde Adana Halkevi’nde; 3 Nisan 1943 Çarşamba günü Mersin Halkevi İngilizce Öğretmeni F. Tomlin tarafından “İngiliz Terbiye Müesseseleri”, 9 Nisan 1943 Cuma günü N. Günyaşar tarafından “Sinan ve Eserleri” 14 Nisan 1943 Çarşamba günü Yazar Cavit Yamaç tarafından “Yeni Türk Hikâyeciliği”, 15 Nisan 1943 Perşembe günü F. Tomlin tarafından “Harpte İngiliz Çocukları”, 28 Nisan 1943 Çarşamba günü Refik Durlu tarafından “Okul Çağından Önceki Çocuk Terbiyesi” konferansları verilmiştir.¹¹⁶⁹

5 Mayıs 1943 Çarşamba günü Kız Lisesi Edebiyat Öğretmeni Belkis Zincirkıran tarafından “Halk Edebiyatı”, 12 Mayıs 1943 Çarşamba günü Doktor Süleyman Kuntalp tarafından “Cinsiyet Terbiyesi”, 19 Mayıs 1943 Çarşamba günü Beden Terbiyesi Bölge Başkanı Rıza Salih tarafından “Beden Terbiyesi”, 26 Mayıs 1943 Çarşamba günü Öğretmen Cemal Oğuz Öcal tarafından “Türkçülük”, isimlerini taşıyan konferanslar verilmiştir.¹¹⁷⁰

2 Haziran 1943 Çarşamba günü Öğretmen Vasıf Canbay tarafından “Kapitülasyonlar”, 3 Haziran 1943 Perşembe günü İngiliz Profesörü Hamley tarafından “Çocuk Psikolojisi”, 8 Haziran 1943 Salı günü Doktor. Sait Sertel tarafından “Mensucat”, 9 Haziran 1943 Çarşamba günü Hukuk mezunlarından Arslan Avni Delsu tarafından “İstanbul’un Fethi”, 15 Haziran 1943 Salı günü Siyasal Bilgiler Okulu mezunlarından Mithat Sayılır tarafından “İktisadın Milli Prensipleri ve List”, 21 Haziran 1943 Pazartesi günü Milli Mensucat Fabrikası Teknik Müdürü Fazlı Turga tarafından “Pamuğun Dünya Sanayi ve Ziraatında Ehemmiyeti, Memleketimizde Pamuk Durumu” adlı konferanslar verilmiştir.¹¹⁷¹

29 Eylül 1943 Çarşamba günü İngiliz Profesörü Runciman tarafından “Tarihte Kilikya” isimli bir konferans verilmiştir.¹¹⁷² 28 Ekim 1943 Perşembe günü Adana Halkevi salonunda Ahmet Uğur tarafından “Türk Gençliği Nasıl Yetiştirilmelidir”

¹¹⁶⁸ “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 48-51, Aralık 1942-Mart 1943, s. 103-105.

¹¹⁶⁹ “Evimizin Bir Aylık Tarihi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 52, Nisan 1943, s. 14.

¹¹⁷⁰ “Adana Halk Evinin Bir Aylık Tarihi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 53, Mayıs 1943, s. 14.

¹¹⁷¹ “Adana Halk Evinin Bir Aylık Tarihi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 54, Haziran 1943, s. 16.

¹¹⁷² “Adana Halkevinin İki Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 56-57, Ağustos 1943, s. 24.

konusunda bir konferans verilmiş ve Halk Türküleri ekibinin bir konseri ile sona ermiştir. 3 Kasım 1943 Çarşamba günü akşamı Arslan Avni Delsu tarafından Tanzimatın 104'üncü yılı dolayısıyla bir konferans verilmiş, ardından Klasik Türk Müziği ve Halk Türküleri ekibinin konseri dinlenmiştir. 24 Kasım 1943 Çarşamba günü Selahattin Tezcan tarafından “Türkiye’de Umumi Pamukçuluk” konusunda bir konferans verilmiştir.¹¹⁷³ 1 Aralık 1943 Çarşamba günü Hukuk Fakültesi mezunu B. Hamza Eroğlu tarafından “Türk Milletinin Kudret Kaynakları” konusunda bir konferans verilmiştir.¹¹⁷⁴

4 Şubat 1944 Cuma günü Cambridge Üniversitesi Teknik Öğretim Profesörü S.J. Davies “İngiltere’de Teknik Öğretmeni ve Öğrenciler” konusunda bir konferans hazırlamış, fakat profesörün rahatsızlığından dolayı konferansı Mr. Toomlin vermiştir. 8 Şubat 1944 Salı günü Giresun Milletvekili Necmi Osten “İkinci Dünya Harbini Hazırlayan Sebepler” konusunda bir konferans vermiştir.¹¹⁷⁵ 14 Mart 1944 Salı günü Türkiye Güney Bölgeleri Mersin Temsilcisi Mr. Toomlin tarafından “İngiliz Edebiyatı”, 29 Mart 1944 Çarşamba günü Konya Halkevi Başkanı Muhlis Koner tarafından “Halk Terbiyesi Karşısında Münevverler” konulu konferanslar verilmiştir.¹¹⁷⁶

Adana Halkevi Neşriyat Kolu’nun Nisan ayı faaliyetleri şu şekilde sıralanabilir. 1 Nisan 1944 tarihinde Hoparlörle bir konferans verilmiştir. 9 Nisan 1944 Lise öğrencileri için düzenlenen bir hitabet müsabakası yapılmıştır. 12 Nisan 1944 Erkek Lisesi Müdürü Rasim Başgöz tarafından “Gençlikte İdeal İhtiyacı” mevzulu bir konferans verilmiştir. 14 Nisan 1944 tarihinde ise Ortaokul öğrencileri arasında hitabet müsabakası yapılmıştır. Ticaret Lisesi Edebiyat Öğretmeni Vehbi Evinç “Karacaoğlan ve Halk Edebiyatı” hakkında bir konferans vermiştir. Gençler tarafından Karacaoğlan’a ait şiirler okunmuş ve Halk Türküleri ekibinin konseri dinlenmiştir. 26 Nisan 1944 Vilayet İdare Heyeti üyelerinden Vakkas Ferit Savaş tarafından “Gençlikte Kendini Bilmek” konusunda bir konferans verilmiştir. 29 Nisan 1944 tarihinde Gazi İlkokulu’nun müsamesesi Adana Halkevi’nde yapılmıştır.

¹¹⁷³ “Adana Halkevinin İki Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 58-59, Ekim 1943, s. 23-24.

¹¹⁷⁴ “Adana Halkevinin Bir Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 60, Aralık 1943, s. 15.

¹¹⁷⁵ “Adana Halkevinin İki aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 61-62, Ocak-Şubat 1944, s. 23.

¹¹⁷⁶ “Adana Halkevinin Bir Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 63, Mart 1944, s. 15.

3 Mayıs ve 10 Mayıs 1944 tarihlerinde Vakkas Ferit Savaş tarafından “Vatan ve Gençlik” konusunda bir konferans verilmiştir. 19 Mayıs 1944’de ise Adana’da bulunan Burhan Belge tarafından “Harp ve Sulh Meselesi Arasında Çukurova” isimli bir konferans verilmiştir.¹¹⁷⁷ 5 Temmuz 1944 Çarşamba günü Adana’da bulunan Y.Z. Enstitüsü Doçentleri Adana Halkevi bahçesinde “Narenciyeler” konusunda bir konferans vermişlerdir.¹¹⁷⁸

7 Şubat 1945 Çarşamba günü İngiliz Prof. Mr. Brander tarafından Ziraat konulu bir konferans verilmiştir.¹¹⁷⁹ 10 Mart 1945’de Erkek Lisesi Matematik öğretmeni İbrahim Onan tarafından Adana Halkevi salonunda “İlim Zihniyeti” konulu bir konferans verilmiştir. 18 Mart 1945 günü Çanakkale Zaferi nedeniyle, Halkevinde yapılan törende Kurmay Yüzbaşı Osman Canberk bir konferans vermiştir. 11 Mart 1945’de Ortaokul öğrencileri arasında bir hitabet müsabakası yapılmış ve başarı gösterenlere Adana Halkevi tarafından hediyeler verilmiştir.¹¹⁸⁰ Faik Kurdoğlu tarafından Adana Halkevi bahçesinde 8 Temmuz 1945 günü “Toprak Kanunu” konulu bir konferans verilmiştir.¹¹⁸¹

1945 yılının Eylül ayında “Görüşler Dergisi”nin daha iyi bir şekilde ve zamanında çıkarılması yolunda kararlar alınmış ve şimdiye kadar dergide çıkan resimlerin 400’e yakın klişesi tasnif edilerek kolay bir hale getirilmiştir.¹¹⁸²

Adana Halkevi, çıkardığı dergilerle gerçekleştirmiş olduğu faaliyetleri halka, CHP Genel Sekreterliği’ne ve ülkeye duyurmakla kalmamış, aynı zamanda Adana’ya ve Adana halkına sosyal, kültürel, eğitim, sağlık, spor gibi sayısız alanlarda hizmet sunmuştur.¹¹⁸³

Adana Halkevi’nin Neşriyat Kolu faaliyetlerinden, 1945 senesi içinde çeşitli konularda 12 konferans verilmiş ve bu konferansları yaklaşık olarak 8.000 kişi

¹¹⁷⁷ “Adana Halkevinin Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 64-65, Nisan-Mayıs 1944, s. 24.

¹¹⁷⁸ “Adana Halkevi Temmuz-Ağustos 1944 Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 67-68, Temmuz-Ağustos 1944, s. 24.

¹¹⁷⁹ “Evimizin Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 74, Şubat 1945, s. 16.

¹¹⁸⁰ “Evimizin Mart, Nisan Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 75-76, Mart-Nisan 1945, s. 16.

¹¹⁸¹ “Evimizin Temmuz 1945 Ayı Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 79-80, Temmuz-Ağustos 1945, s. 24.

¹¹⁸² “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 81, Eylül 1945, s. 16.

¹¹⁸³ Selvi Gürpınar, *1932-1945 Halkevi Tarihçesi, Adana Halkevi ve Çıkardığı Dergilerin Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara, 1998, s. 30.

dinlemiştir. Ayrıca Kütüphane ve Neşriyat Komitesi'nin 800 nüsha üzerinden çıkarmakta olduğu "Görüşler Dergisi" 1.000 nüsha olarak basılmaya başlanmış, dergi şekil ve yazı bakımından geliştirilerek Adana şehrini bütün adetleri, gelenekleri, tarihi ve çevresiyle yansıtan bir dergi haline getirilmiştir.¹¹⁸⁴

Atatürk'ün Adana'ya gelişinin yıl dönümü programı dâhilinde 15 Mart 1946 tarihinde gece saat 20.30'da Birinci Ortaokul Tarih Öğretmeni Adnan Ertuna tarafından "Atatürk'ün Hayat ve Hizmetleri" hakkında özlü bir konferans verilmiş ve birçok genç tarafından "Atatürk" ile ilgili şiirler okunmuştur. 24 Mart 1946 Pazar günü Adana Halkevi'nde Kastamonu Milletvekili Fahri Ecevit tarafından "Vazife Ahlakı" hakkında bir konferans verilmiştir.¹¹⁸⁵

9 Nisan 1946 tarihinde Mr. Jago "İngiliz Hayatı ve Edebiyatı" hakkında bir konferans vermiştir. 24 Nisan 1946'da Gürbüz Çocuk Yarışması yapılmış ve Mr. Jago konferansı tekrar edilmiştir. 9 Mayıs 1946 tarihinde de Mr. Jago tarafından "Beveriç Planı" isimli konferans verilmiştir.¹¹⁸⁶ Adana Halkevi'nin 1946 yılında gerçekleştirmiş olduğu Kasım ayı çalışmaları içinde Tarih ve Müze Şubesi üyelerinden Naci Kum tarafından "Ahilik ve Eski Esnaf Teşkilatı" isimli bir konferans verilmiştir.¹¹⁸⁷

Adana Halkevi, yayınladığı "Görüşler Dergisi"ni daha iyi tanıtılabilmek ve daha fazla kitleye ulaştırılabilmek için 31 Mayıs 1946 tarihinde CHP Genel Sekreterliği'nden alınan bir izinle "Çukurova Dergisi" adıyla değiştirip yayınlanmaya başlamıştır.¹¹⁸⁸

Tablo 3.5. Adana Halkevi'nin Kütüphane ve Neşriyat Şubesi Tarafından Çıkarılan Bazı Eserler

Eser Adı	Yazar veya Kurum Adı	Basım Yılı
Adana Halkevi	Adana Halkevi	1933
23 Şubat	Adana Halkevi	1934
12 Yılın Kültürü 1923-1935	Ömer Kemal Ağar	1935
Akgünler Gazetesi	Adana Halkevi	1935-1936
Cirit Oyununun Kuralları	Adana Halkevi	1935

¹¹⁸⁴ "Evimizin Bir Yıllık Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 85-86, Ocak-Şubat 1946, s. 31.

¹¹⁸⁵ "Evimizin Mart Ayı Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 87, 15 Mart 1946, s. 16.

¹¹⁸⁶ "Evimizin Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 88-91, Temmuz 1946, s. 16.

¹¹⁸⁷ "Halkevi Çalışmaları", *Çukurova Kültür Dergisi*, Sayı: 4, Kasım 1946, s. 17.

¹¹⁸⁸ BCA, 490.01.0.0/902.524.1, Belge No: 25.

5 İkinci Kanun 1922-5 İkinci Kanun 1936	Adana Halkevi	1936
Karacaoğlan Gecesi Programı	Adana Halkevi	1937
Görüşler Kültür Dergisi	Adana Halkevi	1937-1946
Motor Kurslarına Ait Notlar	Adana Halkevi	1938
Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı	Adana Halkevi	1938
Temsil Kolunun Sahne ve İdare İşlerine Ait Talimat	Adana Halkevi	1943
Seyhan Anıtları	Nurettin Ünen	1944
Çukurova Kültür Dergisi	Adana Halkevi	1946-1947
Toroslarda Karatepeli Bölgesi	Adana Halkevi	1950

3.8. KÖYCÜLÜK ŞUBESİ

Köycülük Şubesi'nin temel görevi köylerin sosyal, sağlık, bedii gelişmelerine ek olarak köydeki ve şehirdeki insanlar arasında karşılıklı sevgi ve dayanışma duygularının güçlenmesine çalışmak olmuştur. Adana Halkevi'nin Köycülük Şubesi köylüyü şehirliyle, şehirliyi köylüyle kaynaştırmak, yaklaştırmak ve köyleri Cumhuriyet ideolojisiyle yeniden kurmak ve yapılan faaliyetlerin bu doğrultuda gelişmesini sağlamak için girişimlerde bulunmuştur. Bu Şube, kaynaşma ve anlaşma amacıyla yöredeki köylüleri imkân buldukça Halkevindeki genel eğlence ile toplantılara davet etmenin yanı sıra Halkevi üyelerini de belirli mevsimlerde köylerde düzenlenen kır bayramlarına davet edip katılımlarını sağlamıştır.¹¹⁸⁹

Adana Halkevi'nin kuruluşunun ilk yılı olan 1933 yılı içinde, Halkevi üyeleri Köylerde Halkevinin kurulmasını amaçlayarak, köylerde yapılması gerekli olan tarımsal ve ekonomik girişimler hakkında toplantılar ve söyleşiler yapmıştır. Köylerde ağacın faydasını göstererek öğretmek, ağaçlandırılacak bir köyün ortaya koyacağı çağdaş manzarayı ve sıhhi faydayı sağlamak için köylülere fidanlar dağıtmış ve diktirmeye başlamıştır.¹¹⁹⁰ Okuma yazma bilmeyen vatandaşlara yardım etmek amacıyla dilekçe ve mektuplarını yazmak, işlerini takip etmek ve işlerini sonuçlandırmak için bir Müracaat Bürosu açmıştır. Bu büroda yüzlerce dilekçe

¹¹⁸⁹ "Halkevimizin Bir Yıllık Faaliyeti", 23 Şubat Dergisi, s. 36; C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, s.27-28.

¹¹⁹⁰ "Halkevimizin Bir Yıllık Faaliyeti", 23 Şubat Dergisi, s. 36.

yazılmış, birçok vatandaşın işleri kolaylaştırılmıştır. Fakat bütçe gelirinin yetersizliği nedeniyle bu müracaat bürosu kaldırılmıştır.¹¹⁹¹

1934 yılında Köycülük Şubesi tarafından Ziraat Bankası ile temasa geçilerek merkezde ve merkezin dışında bulunan çiftçilere buğday ve pamuk tohumlarının dağıtılması sağlanmıştır. Köylere sık sık gidilerek köylülere tarımsal, ekonomik, sosyal konular üzerine rehberlik etmiştir. Köprü Köyü'nde Halkevi adına ayrılan mahalleye yeterli miktarda ağaç diktirilmiştir. Ziraat mektebi tarafından şubeye verilen meyveli, meyvesiz ağaçlardan çeşitli köylere 1.985 fidan dağıtılmıştır. Dağıtılan bu fidanların türü ve sayısı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.¹¹⁹²

Tablo 3.6. Köycülük Şubesi Tarafından Dağıtılan Fidanların Türü Ve Sayısı

Zerdali	260
Akasya	240
Dut	40
Mazı	70
Turunç	230
Selvi	80
Amber Akasya	1050
Gazverina	15
Toplam	1.985

Kaynak: "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 22-23.

Bu şubedeki üyeler 22 Mart 1935'te Ziraat Mektebinde yapılan Toprak Bayramı'na büyük bir ilgi göstermişlerdir. Köylü ve çiftçilerin de bu bayrama katılımlarını sağlamışlardır. Aynı zamanda köylerden gelen birçok yoksul hasta hastaneye yerleştirilip, muayene ve tedavi ettirilmiştir. Bu şube, Yüreğir bölgesindeki merkez köyleri için numune köyü olarak ele aldığı Mihmandar Köyü'nde, ileride yapılacak okul ve köy odası için bahçe yerini ayırtmış, etrafını çevirtmiştir. Burası sürülüp hazırlandıktan sonra ağaçlandırılacaktı. Köylerdeki bilgilendirme amaçlı gezintilere Mayıs ayında havalanın düzelmesiyle birlikte başlanacağı da duyurulmuştur.

¹¹⁹¹ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 19.

¹¹⁹² "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 22-23.

Köycülük Şubesi, Nisan ayında Adana Halkevi'nde bir çiftçi gecesi yapmayı ve bu gecede köycülüğe, çiftçiliğe ait faydalı konferanslar vermeyi kararlaştırmıştır.¹¹⁹³

Köycülük Şubesi "Akgünler Gazetesi" nin köylere düzenli bir şekilde gönderilmesinin yanı sıra köylülerin isteklerini gazeteye bildirmelerini sağlamıştır.¹¹⁹⁴

1935 yılının Mayıs ayı içerisinde mevsim dolayısıyla Köycülük Şubesi, köylere gidip köylülere, faydalı bilgiler öğretmek üzere yola çıkmıştır. Köylerde fazla ilgilenilmeyen veya hala eski yöntemlerle yürütülmeye çalışılan balcılık işi için Halkevi Köycülük Şubesi tarafından köylülere arıcılık hakkında tekniğine uygun bir biçimde pratik bilgiler verilmesi planlanmıştır. Köylülere ücretsiz olarak dağıtılmak üzere yeni kovanlar da getirilmiştir. Fakat bu düşüncenin faaliyete geçmesi kovanlar için ihtiyaç duyulan petek yapma makinesi getirilene kadar ertelenmiştir.¹¹⁹⁵

Haziran ayında, Adana Halkevi'nin Köycülük Şubesi köylerde bilgilendirme gezintilerine başlamıştır. Örnek olarak incelemeler yaptığı Mihmandar Köyü'ndeki nadas ve diğer işler ile meşgul olunmuştur. Sosyal Yardım Şubesiyle iş birliği yapılarak köylerdeki okullara ve ihtiyar heyetleri odalarına asılmak üzere trahom, frengi, verem ve sıtma gibi bulaşıcı hastalıklara ait bilgilendirici levhalar Sağlık Bakanlığı'ndan getirilmiş ve köyler için bir sağlık yardım çantası yapılmıştır. Özellikle "malarya hastalığı" ile mücadele edilmesine katkı sağlanmıştır. Ziraat Odası ve Çiftçi Birliği ile ortaklaşa olarak 'uçak tehlikesi" hakkında çiftçileri aydınlatıcı yayım yapmak amacıyla Halkevinde toplantılar yapıp, söylevler verilmiştir. Bundan başka, köyleri bilgilendirmek için dağıtılan "Akgünler Gazetesi" nin yapılan gezintilerde istenilen şekilde okunup okunmadığı da araştırılmıştır.¹¹⁹⁶ Daha sonra köy öğretmenleri, Halkevinde toplanarak Köycülük Şubesi tarafından kendilerine direktifler verilmiş ve Akgünler Gazetesi'nin, köylüye okutulması işine de köy öğretmenlerinin bakmasını istemiştir.¹¹⁹⁷

¹¹⁹³ "Evimizin Aylık Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 6 Nisan 1935, Sayı: 4, Yıl: 1, s. 1.

¹¹⁹⁴ "Halkevimizin Nisan Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 9 Mayıs 1935, Sayı: 5, Yıl: 1, s. 4.

¹¹⁹⁵ "Geçen Ay İçinde Halkevimiz", *Akgünler Gazetesi*, 3 Haziran 1935, Sayı: 6, Yıl: 1, s. 2.

¹¹⁹⁶ "Halkevi Geçen Ay Ne Yaptı?", *Akgünler Gazetesi*, 1 Temmuz 1935, Sayı: 7, Yıl: 1, s.1; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 27.

¹¹⁹⁷ Halkevimizin 1935-1936 Yılındaki Çalışmalarının Kısa Bir Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 23 Şubat 1936, Sayı: 13, Yıl: 2, s. 4.

1935 yılının Ağustos ayında Köylülerin en çok dile getirdikleri istekler arasında köylerdeki okul ihtiyacının karşılanması yönünde olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle Halkevi üyeleri yaz tatilinin bitmesinin ardından ilgili yerlerle görüşerek köylülerin bu dileklerini gerçekleştirmeye çalışmıştır.¹¹⁹⁸ Köylülerin okul ihtiyaçlarını karşılamak için Köycülük Komitesi'nin ilk işi, üç yıllık bir program hazırlamış olması ve bu program dâhilinde örnek bir köy seçmesi olmuştur.¹¹⁹⁹

Yemişli Köyü'ne gidilerek, bu köyün okul işi ile uğraşmıştır köylünün bir okul yaptırması sağlanarak buraya öğretmen gönderilmesi için valiliğe başvurulmuştur. Ayrıca ovaya yerleşen Türk aşiretleri üzerinde Köycülük Şubesi'ni ilgilendiren konular üzerinde incelemeler yapılmıştır. Köycülük Şubesi, yabancı dil ile adlandırılan köylerin listesini, Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi'ne vermiştir. Bu köylerin büyük bir kısmına gidilerek bu yönde incelemelerde bulunmuştur. Yoksul köylülerin şehirdeki işleri görülmüş ve Taşçı Köyü'nde ölü çocuk doğuran bir kadın doğumevine yetiştirilerek hayatının kurtarılması sağlanmıştır.¹²⁰⁰

Adana Halkevi'nin Köycülük Şubesi tarafından 1935 yılı Aralık ayı içerisinde uygulanacak olan program dâhilinde her hafta veya on beş günde bir köylere gidilerek köylülerle görüşülecek ve köyleri ağaçlandırma eğitimi verilecekti. Hayvan ve insan hastalıkları ile ilgilenilerek teşhis koyulacak, okulsuz köylere okul yaptırılması için harekete geçilecek, Halkevlerinde çiftçi geceleri düzenlenecek, arıcılığı ve meyveli ağaç yetiştirmeyi özendirilecek, köylülere ahırların sağlıklı ve temiz olması yönünde bilgiler verilecek, köylünün sağlıklı, bedî ve çiftçilik yönünden ilerlemesi için faaliyetlerde bulunacaktı. Bu işleri tamamlayabilmek için Köycülük Şubesi'nin emrine bir kamyon tahsis edilmiştir.¹²⁰¹ Adana Halkevi'nin Köycülük Şubesi'ne ayrılan bu kamyon sayesinde haftada veya on beş günde bir köy gezileri düzenli olarak yapılabilmıştır.

22 Mart 1936 tarihinde Pazar günü Toprak Bayramı nedeniyle Adana Halkevi'nin Köycülük Komitesi üyeleri, otomobil ve kamyonlarla Ziraat Mektebi'ne giderek

¹¹⁹⁸ “Halkevimiz Geçen Ağustos Ayında Neler Yaptı?”, *Akgünler Gazetesi*, 20 Eylül 1935, Sayı: 8, Yıl: 1, s. 1.

¹¹⁹⁹ Halkevimizin 1935-1936 Yılındaki Çalışmalarının Kısa Bir Bilânçosu”, *Akgünler Gazetesi*, 23 Şubat 1936, Sayı: 13, Yıl: 2, s. 4.

¹²⁰⁰ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 27-28.

¹²⁰¹ “Faydalı Bir Kurumumuz”, *Akgünler Gazetesi*, 2 Aralık 1935, Sayı: 10, Yıl: 1, s. 2.

buradan 300 fidan ve bir tarım uzmanını yanlarına alarak Mihmandar Köyü'ne gitmişlerdir. Köycülük Komitesi üyeleri tarafından bu köyde toplanan halka ağaç dikme ve yetiştirmenin memlekete ve kendilerine kazandıracığı faydalar anlatılmıştır. Hemen ardından on iki dönümlük bir alanda belirli yerlere götürülen bu ağaç fidanları bizzat şube üyeleri ve köylüler tarafından dikilmiştir.¹²⁰²

Köycülük Şubesi, 1936 yılında bahar mevsiminin gelmesi ve yolların açılmasıyla köylerdeki gezilerine başlamış ve Yemişler Köyü'ne giderek bu köyde yaptırılacak okulun yeri tespit edilmiştir. Yine bu seyahatler sırasında 87 hastaya ilaç dağıtılmış ve tedavileri gerçekleştirilmiştir. Komite üyesi olan Şahin Bey, yaz tatilinde Pozantı ve Kamışlı bölgesindeki köylere gidip burada bulunan insanlara Köy Kanunu hakkında öğretici bilgiler içeren sohbet ve toplantılar düzenlemiştir. 18 köyde ise köylülerin kazanç kaynakları, köy defterleri, dilekçe, resmî belge, mektup yazmak, zabıt tutanağı tutmak gibi konularda bilgilendirileceği duyurulmuştur. Köyde terk edilmiş olan bir çocuk bulunmuş ve komite bu çocuğa bakması için bir sütanne bulmuş böylece hayatını kurtarmıştır. Köycülük Şubesi'ne başvuru yapan birçok köylünün işleri takip edilmiş ve köylülere çeşitli konularda yardımcı olunmuştur.¹²⁰³

Köycülük Şubesi, 1936 yılının Haziran ayındaki köy gezileri sırasında sağlık, kültür, köycülük ve soyadı edinme konularında aydınlatmalarda bulunduğu gibi köydeki hastaları tedavi ettirerek sağlık çalışmalarında bulunmuştur. Bu şube aynı zamanda Sosyal Yardım Şubesiyle iş birliği yaparak tarım işçilerinin Adana'da toplantı günü olan Perşembe günlerinde bu işçilerin sağlık ve bakımlarıyla ilgilenmiştir. Muayene edilen tarım işçilerinin sayısı 181'i bulmuştur.¹²⁰⁴

1937 yılında Köycülük Şubesi, bütçe darlığını göz önüne alarak Çukurova'daki köylerin sayısının fazla ve dağınık olması nedeniyle Çukurova'nın 3 farklı bölgesinde yer alan ve merkezi durumda olan Zeytin, Mihmandar ve İncirlik

¹²⁰² “Mihmandar Köyümüzde Köycülük Kolu Tarafından Yeni Ağaçlar Dikildi”, *Akgünler Gazetesi*, 1 Nisan 1936, Sayı: 15, Yıl: 2, s. 2.

¹²⁰³ “Halkevimizin Bir Aylık Çalışma Bilançosu”, *Akgünler Gazetesi*, 1 Haziran 1936, Sayı: 17, Yıl: 2, s. 2.

¹²⁰⁴ “Halkevimizin On Beş Günlük Çalışmaları”, *Akgünler Gazetesi*, 20 Haziran 1936, Sayı: 18, Yıl: 2, s. 2; “Halkevimizin On Beş Günlük Çalışmaları”, *Akgünler Gazetesi*, 8 Temmuz 1936, Sayı: 19, Yıl: 2, s. 4.

Köyleri'ni numune köyü yapmak için incelemelerde bulunmuş, köycülük faaliyetlerini bu köylerde gerçekleştirmiştir.¹²⁰⁵

Köycülük Şubesi, 9 Mayıs 1937 tarihinde büyük bir köy gezisi düzenlemiştir. Bu gezide Adana Halkevi üyelerinden olan 45 kişi ile Misis Köyü'ne gidilmiştir. Köylü insanlarla bilgi amaçlı söyleşiler yapılmıştır. Koşu ve güreş müsabakaları da düzenlenerek birinci olanlara ödülleri verilmiştir. Güzel Sanatlar Komitesi'nden Sıtkı Avcı Grubu tarafından köylülere halk türküleri söylenmiş, bando grubu müzik parçaları çalmış, hastalara bakılarak tedavileri gerçekleştirilmiş ve durumu ağır hastalar şehirde bulunan hastaneye nakledilmiştir. Ayrıca 30 Mayıs 1937'de Misis Köyü'ne tekrardan gidilerek 9 Mayıs'ta gerçekleştirilen gezide vaktin yetersizliğinden dolayı bakılamayan hastalar Cemil Alsan, Hakkı Somay ve Mazhar Erdoğan tarafından muayene ve tedavi edilmiştir. Ayrıca dış rahatsızlığı olan 40 hastaya da bakmışlardır. Bu ikinci gezide muayene ve tedavileri gerçekleştirilen 91 hastanın ilaçları ücretsiz olarak dağıtılmıştır.¹²⁰⁶

19 Aralık 1937 tarihinde Mihmandar Köyü'ne bir gezi düzenlenmiştir. Bu geziye katılan Sosyal Yardım Komitesi Başkanı Dr. Ekrem Baltacı tarafından köylü ile sağlık konusu üzerine söyleşiler yapılmış, 67 hasta muayene edilerek ilaçları verilmiş ve Diş Doktoru Hakkı Somay tarafından köydeki insanların diş tedavileri yapılmıştır. Dil, Tarih, Edebiyat Komitesi üyelerinden Vasıf Canbay tarafından da Devlet Demiryolları ve sanayileşme hakkında bir konuşma yapılmıştır.¹²⁰⁷

3 Nisan 1938 tarihinde şehre yakın ve numune olarak ele aldığı köylerden İncirlik Köyü'ne giderek köy meydanını tespit etmiş ve krokisini çizmiştir. 10 Nisan'da Adana Halkevi Başkanı Yusuf Ziya Özbakan'ın, Köycülük Komitesi Başkanı Seyfi Tezer ve şube üyelerinin katılımıyla tekrardan İncirlik Köyü'ne gidilerek köylülerle konuşmalarda bulunulmuş ve gerekli olan incelemeler yapılmıştır. 5 ve 6 Haziran'da yeniden İncirlik Köyü'ne gidilmiş, köy krokisi üzerinde araştırmalar yapılmıştır.

¹²⁰⁵ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 64.

¹²⁰⁶ "Adana Halkevinde Dört Buçuk Ay", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 4, Ekim 1937, s. 23; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 64.

¹²⁰⁷ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 64-65.

Köylüler, komite ile iş birliği yaparak köylerin gelişimi için faaliyetlerini sürdürmüştür.¹²⁰⁸

8 Nisan 1938 tarihinde numune köylerinden Zeytin Köyü'ne gidilerek köyün temel krokisi alınmıştır. 21 Mayıs 1938'de Adana Halkevi Başkanı'nın da katılımıyla 9 kişilik bir kafile tekrardan Zeytin Köyü'ne bir gezi düzenleyerek "Köy Kalkınması" üzerinde köylü ile konuşmalarda bulunulmuş ve yapılacak işler için incelemelerde bulunmuştur.¹²⁰⁹

Adana Halkevi Köycülük Şubesi'nin 1933-1938 yıllarındaki faaliyetlerini kısaca değerlendirmek gerekirse, şube çalışmalarını iki temel nokta üzerinde yoğunlaştırmıştır:

1- Çukurova'da birkaç köyü numune olarak seçip modern bir köy haline getirmek,

2- Köy gezilerinin genelinde tüm halkı bilgilendirmek ve aydınlatmak.

Numune köyleri olarak Mihmandar, İncirlik, Zeytinlik, Köprü Köyleri'ni seçmiş ve bu köylerde, köy meydanı, köy odası, köy okulu yaptırmak, kümesleri, ahırları ıslah ile evlerden ayırmak, sokakları düzenlemek, gübreleri dışarı attırmak, okuma çağındaki çocukları okutmak ve buna benzer işleri başarmak amacıyla faaliyetlerini gerçekleştirmiştir.¹²¹⁰

1939 yılında Adana Halkevi Şubat ve Mart ayı çalışmalarında ilkbahar mevsimine girilmesi dolayısıyla mevsimin ilk ayından itibaren köy yollarının açılacağı ve köylerde faaliyetlere başlanacağı duyurulmuş ve hazırlıklar tamamlanmıştır.¹²¹¹

7 Mayıs 1939'da Köycülük Kolu İncirlik ve Kürkçüler köyelerine bir gezi düzenlemiştir. Bu geziye Adana Halkevi'nin doktor ve dişi olan üyeleri de katılmış

¹²⁰⁸ "Halkevinde", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 10, Nisan 1938, s. 47; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 70-72.

¹²⁰⁹ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 72.

¹²¹⁰ *Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde*, s. 167.

¹²¹¹ "Şubat ve Mart Aylarında Evimiz Çalışmalarının Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 17, Nisan 1939, s. 32.

ve sadece sağlığın önemi ile doğru olanların yapılması konusunda vatandaşları uyarmanın dışında köylü hastalarına da bakılmıştır.¹²¹²

28 Mayıs 1939 tarihinde Hadırlı Köyü'ne bir inceleme ve araştırma gezisi yapılmıştır. Köycülük Kolu, Temsil Kolu, diğer komite üyeleri ve Maarif Müdürü'nün katılımlarıyla yapılan bu gezinin birçok yararı olmuştur. Tamamen Eti Türklerinin yaşadığı bu köyde, öğretmen Ömer Sanver'in "Rejim ve Dil" konusu üzerine yaptığı konuşması ve Temsil Kolu'ndaki gençler tarafından oynanan "İstiklal" piyesine köylüler büyük bir ilgi göstermişlerdir. Yine bu yıl Kürkcüler Köyü'nde arıcılığa merakı olan bir vatandaşa yardım edilmiş ve arıcılığın önemi üzerine köylüye bilgiler verilerek bu işi yapması için isteklendirilmiştir.¹²¹³

1939 yılının Eylül ayında, Uluslararası durum (İkinci Dünya Savaşı) nedeniyle, Başbakan Refik Saydam'ın yayımladığı, Hükümet bildirisinde özellikle değindikleri fazla üretime hız verilmesi kaydını göz önünde tutan Adana Halkevi, bu konuda halk ve köylüyü bilgilendirmeyi görev edinmiştir. Bu amaçla şehrin halkın topluca bulunduğu en kalabalık yerlerden özellikle Borsa ve diğer kahvelerde konferanslar düzenlemiştir. Aynı amaçla gruplar halinde ayrı, ayrı köylere gidilerek fazla ekim ve bunun oluşturacağı menfaatler hakkında köy meydanlarına ve kahvelere toplanan köylülerle konuşmalar yapılmıştır. Yine bu konuda makaleler hazırlanarak yerel gazetelerde de yayımlar yapılmıştır.¹²¹⁴

1939 senesinin Kasım ayında da Köycülük Şubesi, köylünün durumuyla çok ilgili olmuştur. Bu şube geniş bir programla çalışmış, fazla üretim üzerinde köylü ve köylerle sık sık temaslarda bulunmuştur. Özellikle Halkevi Başkanı Nevzat Güven, bu şubenin yapabileceği güvenli işler üzerinde meşgul olmuştur. Köylerle bağlantısını kesmeyen bu şubenin görev edindiği en önemli işlerin bazıları; köy sokaklarını düzeltmek, küçük bataklıkları kurtarmak, genel sağlığı bozan pislikleri, gübreleri, kümes, ahırlar ve helâları evlerin dışına kaldırtmak, köy okulu ve okuma odası yaptırmak, köy odaları ve okullarına kitaplar vermek, okuma çağına gelmiş

¹²¹² "Evimizin Nisan-Mayıs Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 18, Mayıs 1939, s. 32.

¹²¹³ "Evimizin Son Ay Zarfındaki Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 19, Haziran 1939, s. 37-38.

¹²¹⁴ "Evimizin Dört Aylık Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 20-21, Eylül-Ekim 1939, s. 63.

çocukları okutmak ve köyleri ağaçlandırmak olmuştur. Birer numune köyü yapmak üzere şimdilik İncirlik ve Zeytinli köylerinin düzenli planları yaptırılmıştır.¹²¹⁵

1940 yılında Köycülük Komitesi tarafından köyler ve köylülerle sık sık temasa geçilerek köylerin ağaçlandırılması konusunda araştırmalar yapılmıştır.¹²¹⁶ 1941 senesinin Ocak ayında Adana Halkevi sekiz köye birer kütüphane hediye etme kararı alıp, kitap dolapları yaptırmıştır. Dil, Edebiyat Şubesi, Neşriyat Şubesi Başkanlarının da katılımıyla düzenlenen bir toplantıda ise bu sekiz köye kütüphanelerle birlikte hediye edilecek kitapların isimleri belirlenmiş ve başkanlığa bildirmiştir. Kitapların satın alınması girişiminde bulunulmuştur. Kitaplar hazırlandıktan sonra Köycülük Komitesi'nin kılavuzluğunda geziler yapılarak kütüphanelerin dağıtılacağı duyurulmuştur. Bu fırsattan istifade edilerek köylüler ile yakın temaslar kurma imkânının doğacağı ve faydalı etütlerin de yapılabileceği planlanmıştır.¹²¹⁷ Şubat ayında Köycülük Komitesi tarafından köy gezileri yapılmış, köylülerle yakın temaslarda bulunulmuştur. Köylüler arasında okuma isteği uyandırmak ve bu ihtiyacı imkân dâhilinde karşılayabilmek için sekiz köyde kütüphane tesisine karar vermiş olan ve kütüphaneleri hazırlatan bu şube yakında kütüphanelerin yerlerine gönderileceğini duyurmuştur.¹²¹⁸

Sosyal Yardım, Spor ve Köycülük Şubeleri işbirliği yaparak Adana Halkevi Başkanı Dr. Kemal Satır'ın başkanlığında kalabalık bir kabile halinde 21 Nisan 1941 Pazar günü Misis Köyü'ne giderek, orada yaşayan halkın sosyal ve sağlık durumları ile ilgilenilmiştir.¹²¹⁹ 25 Mayıs 1941 tarihinde de Köycülük, Güzel Sanatlar, Temsil ve Spor Komiteleri ile Misis Köyü'ne 80 kişinin katıldığı bir gezi düzenlenmiştir.¹²²⁰

Köycülük Şubesi Sosyal Yardım Şubesiyle işbirliği yaparak 15 Haziran 1941 Pazartesi günü İncirlik Köyü'ne bir gezi düzenlemiştir. Bu gezide köylü ile konuşmalar yapılmış, 35 hasta muayene edilerek ilaçları verilmiş, köylerin

¹²¹⁵ “Evimizin İkinci Teşrin Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 22, Kasım 1939, s. 32.

¹²¹⁶ “Evimizin 1940 Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 24, Ocak 1940, s. 33.

¹²¹⁷ “Evimizin Kânunusani Ayı Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 31, Ocak 1941, s. 36.

¹²¹⁸ “Evimizin Bir Senelik Çalışma Hülasası”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 32, Şubat 1941, s. 36.

¹²¹⁹ “Evimizin Nisan Ayı Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 34, Nisan 1941, s. 36.

¹²²⁰ “Evimizin Mayıs Faaliyeti”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 35, Mayıs 1941, s. 32.

ağaçlandırılması ve okul binasının daha iyi duruma getirilebilmesi üzerinde görüşmeler yapılmıştır.¹²²¹

13 Temmuz 1941 Pazar günü Köycülük Şubesi tarafından Zeytin Köyü'ne bir gezi düzenlenmiştir. 14 kişinin katıldığı bu köy gezisinde köylünün istek ve sıkıntıları dinlenmiştir. Bu konuların başında köye içme suyu getirilmesi, okulun daha iyi bir hale getirilmesi, köy yolunun ağaçlandırılması gelmiştir. Bu konularda Adana Halkevi tarafından gereken tedbirlerin alınacağı da dile getirilmiştir. 17 Ağustos 1941 Pazar günü de Kürkçüler Köyü'ne bir gezi düzenlenmiştir. Bu köyde iki yüzden fazla hasta ve Trahomlu insan muayene edilerek ilaçları temin edilmiştir. Ayrıca "İstiklal" piyesi temsil edilmiş, Halk türküleriyle konser verilmiş ve zirai, sağlık ve sosyal konularda konuşmalar yapılmıştır.¹²²²

5 Nisan 1942 Pazar günü Köycülük Şubesi Karalar Bucağı Köyü'ne bir gezi düzenlemiştir. Köycülük Şubesi üyeleri, halk türküleri ekibi, bir doktor, bir sağlık ve ziraat memurunun da katılımlarıyla yapılan bu gezi her açıdan köylü için yararlı olmuştur. 26 Nisan Pazar günü ise Köycülük Şubesi Kadıköy'üne büyük bir gezi düzenlemiştir. Adana Halkevi İdare Heyeti üyeleri, Köycülük Şubesi üyeleri, halk türküleri ekibi, doktor ve sağlık memuru olmak üzere 25 kişilik bir kafiye köydeki seyyar dikiş kursunun sergisi dolayısıyla geziye katılmışlardır. Maarif Müdürü ve Kız Enstitüsü Müdürü ve öğretmenleri büyük bir kamyonla köye hareket etmişlerdir. Yüreğir Ovası'nın en büyük köylerinden olan Kadıköy'ünde bu topluluk akşam saatlerine kadar çok yararlı işler yapmıştır. Ayrıca "dikiş kursunun" sergisi gezilmiş, toplu olarak köylülerle görüşülmüştür. Köycülük Şube'sinin "seyyar yerli mallar" sergisi de gösterilerek açıklamalarda bulunulmuş ve her gezide olduğu gibi doktor ve sağlık memuru tarafından hasta muayene ve tedavi işlemleri de gerçekleştirilmiştir.¹²²³ Yine 1942 yılının Mayıs ayında Adana Halkevi'ne ait dokuma tezgâhı Karalar Bucağı Köyü'ne götürülerek köylülere ilk ders verilmiş ve bu tezgâh orada işler hale getirilmiştir.¹²²⁴ 27 Aralık 1942 tarihinde Köycülük Şubesi

¹²²¹ "Evimizin Haziran Ayı Faaliyeti", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 36, Haziran 1941, s. 36.

¹²²² "Evimizin Temmuz ve Ağustos Faaliyeti", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 37, Eylül 1941, s. 27.

¹²²³ "Evimizin Bir Aylık Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 44, Nisan 1942, s. 30-31.

¹²²⁴ "Ev Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 45, Mayıs 1942, s. 31.

üyeleri Kurttepe Köyü'ne gitmişlerdir ve köylülere yararlı olacak işlerde bulunulup çeşitli bilgilendirmeler yapmışlardır.¹²²⁵

1943 yılında Nisan ayının ortalarında Baklalı Köyü'ne bir gezi düzenlenmiştir. Köycülük Şubesi'nin düzenlediği bu geziye Güzel Sanatlar ve Temsil Şubesi üyelerinden 35'e yakın kişi katılmıştır. Bu gezide; Adana'nın başlıca toprak mahsulü ve büyük endüstri konusu olan pamuğun çeşitli ekim aşamalarını gösteren numuneler ile pamuk ve çiğit yağlarının çeşitli şekillerinden oluşan koleksiyon köylüye gösterilmiştir. Baklalı Köyü'nün el tezgâhları dokuma işiyle uğraşan köylerden olması nedeniyle el dokumacılığında daha ileri örnekleri elde etmiş olan yurdun diğer yerlerinden Halkevi tarafından getirilen numuneler köylülere gösterilmiş ve kendi el emekleriyle bunlar arasında büyük farklara işaret edilmiştir. Köy okulunu daha iyi bir duruma getirmek, köy mezarlığını okuldan daha uzak bir yere kaldırmak, köyü en yakın şimendifer istasyonuna bağlayan yolu mümkün olduğu kadar ıslah etmek ve yarı yoldaki derenin üzerine bir köprü kurmak gibi işler hakkında da görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler sonucunda ise alınan kararların biran önce uygulamaya geçirildiği görülmüş ve yapılan gezinin maddi, manevi anlamda ne kadar yarar sağladığı da böylece anlaşılmıştır.¹²²⁶

Köycülük, Temsil, Güzel Sanatlar ve Sosyal Yardım Şubelerininin 21 üyesinin katılımıyla 1 Mayıs 1943 Cumartesi günü Gerdan Köyü'ne bir gezi düzenlenmiş ve bu geziden 2 Mayıs 1943 Pazar günü dönülmüştür. Bu gezi hakkında Halkevi üyesi Abidin Dino da *Görüşler Dergisi*'nin Mayıs ayındaki sayısında özel bir yazı yayınlamıştır.¹²²⁷

13 Haziran 1943 Pazar günü Köycülük Şubesi Başkanı Memduh Pekbelger'in başkanlığında Şube üyesi Öğretmen Şükrü Erdem, Sosyal Yardım Şubesi'nden Doktor Zekeriya Özveren, Kütüphane ve Neşriyat Şubesi'nden Öğretmen Vehbi Evinç'in katılımıyla Tuzla Nahiyesi ve yöresindeki köylere bir gezi yapılmıştır. Bu gezide köylerin sıhhi durumları ile yakından ilgilenilmiş, hastalar muayene edilerek

¹²²⁵ "Halkevi Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 48-51, Aralık 1942-Mart 1943, s. 102.

¹²²⁶ "Evimizin Bir Aylık Tarihi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 52, Nisan 1943, s. 15-16.

¹²²⁷ "Adana Halkevlerinin Bir Aylık Tarihi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 53, Mayıs 1943, s. 15.

ilaçları Halkevi İlaç Sandığı'ndan verilmiş; tifüs mücadelesi için bastırılan broşürler dağıtılarak tifüs ve sıtma hastalığı konularında halk bilgilendirilmiştir.¹²²⁸

18 Temmuz 1943 Pazar günü, Köycülük Şubesi Başkanı Memduh Pekbelgen'in başkanlığında; Sosyal Yardım, Kütüphane ve Yayın Şubesi'nin de katılımıyla, Öğretmen Vehbi Evinç, Öğretmen Şükrü Erdem ve Doktor Mecit Altıok'tan oluşan grup ile Karataş Nahiyesi ve çevresindeki köylere bir gezi yapılarak köylünün sıhhi durumu incelenmiştir. Hastalar sıkı bir muayeneden geçirildikten sonra reçeteleri yazılmış; çok yoksul olanların ilaçları Halkevi İlaç Sandığı'ndan sağlanmıştır. Tifüs salgını için bastırılan broşürler de dağıtılarak sıtma ve tifüs hakkında halk aydınlatılmıştır.¹²²⁹

22 Ağustos 1943 Pazar günü Köycülük Şubesi Başkanı Memduh Pekbelgen'in liderliğinde Sıtma Enstitüsü'nde stajyer doktorlardan Naci Arun, Zekai Şenerdem, Muzaffer Okutan, Niyazi Eunga, Halk Partisi İdare Amiri Hüsnü Yurtçu'nun başkanlığında ise yine stajyer doktorlardan Celal Ada, Mehmet Dincer, Memduh Gündüz, Safa Ürgenç'ten oluşan iki ekip toplanarak Karataş, Misis bölgelerindeki köylere uğranarak hastalar muayene edilmiş, gerekli görülenlere Adana Halkevi İlaç Sandığı'ndan ilaçlar verilmiştir. Bazı hastalara reçeteler yazılmış ve birçok sıtmalı hastaya ampul kinin yapılmıştır. Bu gezide toplam olarak 525 hasta muayene edilmiştir. 29 Ağustos 1943 Pazar günü yine Köycülük Şubesi Başkanı Memduh Pekbelgen'in başkanlığında Sıtma Enstitüsü'nde stajyer olan doktorlardan Naci Arun, Hamdi Aktan, Süleyman Güney, Ziya Akbay, Kütüphane Başkanı Vehbi Evinç'in liderliğinde stajyer doktorlardan Memduh Yunus, Necdet Menemenli, Hüsnü Göksel, Mustafa Sakarya'dan oluşan iki ekip ayrı ayrı kollardan Şihmurat, Danişment, Eğriağaç, Kızıлтаhta, Bebeli, Adalı, Taşçı, Denizkuyusu, Yunusoğlu, Yemişli Köylerine gitmişlerdir. Rastladıkları hastaları muayene ederek köylünün sıhhi durumu ile çok yakından alakadar olmuşlardır. Bu defa da 600 kadar yoksul köylü hastanın ilaçları temin edilerek reçeteleri yazılmış ve birçok ateşli sıtmalı

¹²²⁸ “Adana Halkevinin Bir Aylık Tarihi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 54, Haziran 1943, s. 16.

¹²²⁹ “Adana Halkevinin Bir Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 55, Temmuz 1943, s. 15.

hastaya ampul kinin yapılmıştır. Gezilerde ayrıca köylerin sağlık, sosyal ve ahlaki konularda da bilgilendirilmeleri sağlanmıştır.¹²³⁰

11 Haziran 1944 ve 25 Haziran 1944 tarihlerinde Sosyal Yardım ve Köycülük Şubesi işbirliği ile Tuzla ve Karataş Bölgesi civarına gezi düzenlenmiş ve köylerde beraber götürülen doktorlar aracılığıyla köylünün sağlık durumu ile ilgilenilerek yüzlerce kişinin hastalığının ilerlemesi önlenmiştir. Yardıma ihtiyacı olanlara Halkevi İlaç Sandığından ilaçları verilmiş, ateşli hastalara ampul kinin yapılarak birçoğunun da reçeteleri yazılmıştır.¹²³¹

1945 senesinde yapılan faaliyetlerde, Köylerde Sağlık ve Ziraat konuşmaları yapılmış, köylere ebe, doktor ve ilaç götürülerek muayene ve şırıngalar yapılmış, köylüyü hastalıklar konusunda bilinçlendirici temsiller verilmiştir. Köylerdeki Halkodalarına gazete, kitap ve dergiler temin edilmiştir.¹²³²

15 Nisan 1946 günü Pamuk Tarım Satış Kooperatifleri Birliği'nin ve Adana Halkevi bandosunun katılımıyla bir makine töreni yapılmıştır.¹²³³

3.9. MÜZE VE SERGİ ŞUBESİ

CHP Halkevleri Talimatnamesi'ne göre Müze ve Sergi Şubesi, “Müze Kolu” ve “Sergi Kolu” şeklinde iki gruba ayrılmıştır.

3.9.1. Müze Kolu

Halkevi Müzesi, Folklor ve Etnoloji malzemesini, bağışlar yoluyla elde etmeye veya bütçe imkânları oranında satın alarak bu malzemeleri bünyesinde toplamaya çalışmıştır. Bu malzemelerin arasında: Tarihi değeri olan eski yazılar, kitap kapakları, süslemeler, divanlar, minyatürler, çiniler, halılar ve nakışlar gibi milli kültür belgeleriyle eski milli kılık-kıyafetler, oyalı yazmalar, eski kılıçlar, yatağanlar, tüfekler, tabancalar ve her türlü silahlar, sedef altın, gümüş, kakmalar, oymalar gibi Türk Etnoloji belgeleri sayılabildi. Bu eserlerden başka folklor sahasına giren bütün

¹²³⁰ “Adana Halkevinin İki Aylık Çalışması”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 56-57, Ağustos 1943, s. 23.

¹²³¹ “Adana Halkevinin Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 66, Haziran 1944, s. 15.

¹²³² “Evimizin Bir Yıllık Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 85-86, Ocak-Şubat 1946, s. 32.

¹²³³ “Evimizin Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 88-91, Temmuz 1946, s. 16.

malzemeleri de toplamaya, korumaya ve bunlar üzerinde incelemelerde bulunarak yayınlamaya çalışmıştır.¹²³⁴

Adana Halkevi'nin Müze ve Sergi Şubesi faaliyetlerinin başlangıç yılı olan 1933 yılında ilk iş olarak il merkezi ve merkeze bağlı olan yerlerde bulunan cami, medrese, mescit, türbe ve buna benzer kıymetli eserler incelenmiş, bunların yerlerinde korunmaları sağlanmış, taşınması mümkün olanlar şehir müzesine kaldırılmıştır.¹²³⁵ Tarsus ve Misis'te yapılan araştırmalarda değer taşıyan birçok eski eser, sanatkârca yazılmış eski kitabe ile bir de mezar meydana çıkarılmıştır. Cerablus ve Birecik'te yapılan araştırma ve incelemeler sonucunda meydana çıkan kıymetli Hitit eserleri ile kitabeleri müzeye taşınmıştır. Ceyhan'da bulunan büyük ve tarihi değer taşıyan bir küp ile Gaziantep'ten bir kabartma heykel de müzeye getirilmiştir.¹²³⁶

Müze ve Sergi Şubesi, Adana'daki Maarif Vekâleti ile hareket ederek müzenin zenginleştirilmesi, eski eserlerin korunması ve bunlar üzerinde tarihî incelemeler yapılması gibi işlerle uğraşmıştır.¹²³⁷ Fakat Adana Halkevi, 1934 yılında Müze ile ilgili işleri Maarif Vekâleti'ne bağlı olan Adana Müze Müdürlüğü'ne devretmiştir.¹²³⁸

1935 yılında Adana Halkevi Müze ve Sergi Şubesi, Belediye tarafından kaldırılacak olan eski bir mezarlıkta bulunan değerli mezar taşlarını inceleyerek müze için ayrılacak olanları yağlı boya ile işaretleyip muhafaza etmiştir. Bu şube ayrıca Adana'nın eski tarihi eserlerini ve mezar taşlarını, kitabelerin planını, fotoğraflarını ve kopyalarını alarak bir albüm oluşturma kararı almıştır. Bu eserler üzerinde yapacağı tarihi incelemeleri de bir broşür halinde çıkaracağını belirtmiştir.¹²³⁹

¹²³⁴ C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, s. 30.

¹²³⁵ "Halkevimizin Bir Yıllık Faaliyeti", 23 Şubat Dergisi, s. 34.

¹²³⁶ "Adana Halkevi", Görüşler Kültür Dergisi, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 19; Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları, s. 4.

¹²³⁷ Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde, s. 168.

¹²³⁸ "Adana Halkevi", Görüşler Kültür Dergisi, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 23.

¹²³⁹ "Evimizin Aylık Bilançosu", Akgünler Gazetesi, 6 Nisan 1935, Sayı: 4, Yıl: 1, s. 3; "Halkevimizin 1935-1936 Yılındaki Çalışmalarının Kısa Bir Bilançosu", Akgünler Gazetesi, 23 Şubat 1936, Sayı: 13, Yıl: 2, s. 4; "Adana Halkevi", Görüşler Kültür Dergisi, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 28.

Seyhan ili için genel bir Antikçağ ve anıtlar albümü elde etmek için bu malzemelerin büyültme işlerini yapmaya başlamıştır. Yurdun güney illerinde arkeolojik incelemelerde bulunulmuştur. Bu çalışmalar dâhilinde malzemelere dair yazılmış olan Türkçe ve yabancı eserler okunmuş, bunlardan bölgeleri ilgilendiren notlar tutularak gazetelerle yayın yapılmaya da devam edilmiştir.¹²⁴⁰

1935 yılında Müze kolundaki üyelerin eski eserlerin kopyalarını alarak yapmayı planladıkları albüm Maarif Vekâleti'nden bu albüm için istenilen ıstampa kâğıtlarının gelmemesi üzerine yapılamamıştır. Fakat eserler üzerindeki araştırma devam etmiştir. Köycülük Şubesi ile iş birliği yapan bu şubenin Mayıs veya Haziran ayı içerisinde etnografya ile ilgili araştırma ve incelemelere başlayacağı duyurulmuştur.¹²⁴¹

1936 yılında yayımlanması düşünülen Adana şehri broşürü için Adana şehri dâhilindeki eski mimari eserler ve abidelerin 10x15 boyutunda 95 adet fotoğrafı hazırlanmıştır. Gerekli olan tarihi bilgilere ulaşabilmek için tarih kitapları ve abidelerin kitabeleri üzerinde incelemelere devam edilmiştir.¹²⁴² Öte yandan Tarsus'taki kazı çalışmalarında bulunan halkevi üyesinin incelemeleri hakkında Müze ve Sergi Şubesi, bilgilendirilmeye devam edilmiş ve uzman olan bu üyenin Tarsus'taki işinin bitmesiyle Adana'nın eski eserlerini gösterecek olan albümün çıkarılması düşünülmüştür.¹²⁴³

Müze ve Sergi Şubesi, 1936 yılı için Köycülük Şubesi ile yeniden iş birliği yaparak ova ve dağ köylerinde incelemeler yapmayı planlamıştır. Ayrıca Müze Müdürlüğü ile de iş birliği yaparak Müzeye fayda sağlayacak eserleri araştırmak için ödenek elde etmiştir.¹²⁴⁴

1936 yılında Adana'nın en eski eserlerinden Ağca Mescit'in cephesindeki sanatkârane Türk tezyinatı ve oymalarının korunması aynı zamanda bu eseri kapatan

¹²⁴⁰ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 28.

¹²⁴¹ "Halkevimizin Nisan Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 9 Mayıs 1935, Sayı: 5, Yıl: 1, s. 4.

¹²⁴² "Halkevimizin 1935-1936 Yılındaki Çalışmalarının Kısa Bir Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 23 Şubat 1936, Sayı: 13, Yıl: 2, s. 4; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 55.

¹²⁴³ "Halkevimizin On Beş Günlük Çalışmaları", *Akgünler Gazetesi*, 8 Temmuz 1936, Sayı: 19, Yıl: 2, s. 4.

¹²⁴⁴ "Faydalı Bir Kurumumuz", *Akgünler Gazetesi*, 2 Aralık 1935, Sayı: 10, Yıl: 1, s. 2.

çinko saçağın yükseltilmesi için Vilâyet Vakıflar Müdürlüğü'ne başvuru yapılmıştır. Şehrin en yüksek yeri olan Tepebağ Mahallesi'nde küçük bir kazı yapılmış ve burasının doğal bir yer olmayıp “Höyük” olduğunu gösteren, kuyu bilezikleri ile birtakım İslâm, Bizans, Romen ve Hitit eserleri bulunmuştur.¹²⁴⁵

1937 yılında Müze ve Sergi Şubesi ile iş birliği yapılarak Adana'da bulunan Müze Müdürlüğü'nde kuruluş aşamasında olan Türkmen Oymakları Etnografya Bölümü üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Etnografya açısından değeri olan çuval, kilim ve diğer benzeri eserleri satın alarak sergilemeye başlamıştır. Müze Müdürlüğü yine Müze ve Sergi Şubesi ile iş birliği yaparak Çukurova'da bulunan anıt ve höyüklerin şema biçiminde olan bir yağlı boya haritasını oluşturmuştur. Bütün anıtların büyük ölçekli resimleri ile höyüklerden çıkan çanak ve çömlekler için çeşitli dolaplar yaptırılarak büyük bir odada bilimsel bir biçimde tasnif edilmiştir. Bu odanın yapılmasındaki en temel amaç ise Adana'ya bu konunun uzmanı veya ziyaretçi olarak gelecek kişilerin Çukurova'nın bütün anıt ve höyüklerini bir arada inceleme imkânlarını sağlayabilmektir.¹²⁴⁶

1938 yılında, Belediye tarafından kaldırılmış olan eski mezarlıkta toplanan tarih açısından değer taşıyan taşlar tasniflenerek müzeye yerleştirilmiştir. Adana Müze Müdürlüğü'nde kurulmakta olan Etnografya Bölümü için düzenlenmiş bir katalogun hazırlanmasında da Müze ve Sergi Şubesi ile iş birliği yapılmıştır. Müze ve Sergi Şubesi tarafından seçilen iki kişi Adana'daki tarihi değer taşıyan cami, mescit, han, hamam ve medreselerin kitabelerini inceleyerek bunları düzenli şekilde bir deftere kaydetmiştir. Aynı zamanda bu tarihi binalar hakkındaki şehir broşürü için bir mühendis tarafından planları aldirılarak klişelerinin yaptırılması için girişimde bulunulmuştur. Ayrıca bu şube tarafından Adana'da bulunan eski anıtların korunması için rehberlik edilmiştir.¹²⁴⁷

¹²⁴⁵ *Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde*, s. 168; “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 55.

¹²⁴⁶ “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 65.

¹²⁴⁷ *Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde*, s. 168; “Adana Halkevi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 72.

1940 yılının Ocak ayında Müze Müdürü Ali Rıza Bey ve Yalman Yalgın tarafından bazı bölgelerde inceleme ve aramalar yapılarak aşiretler arasında araştırmalar yapılmıştır.¹²⁴⁸

Müze ve Sergi Komitesi'nin 1941 yılı çalışmaları içerisinde, eski eserlerin korunması ve yeni bulunacak eserlerin herhangi bir bozulmaya uğramadan müzeye nakli için gereken önlemleri almaktan geri kalmamıştır. İleriki zamanlar içerisinde yazılacak olan "Adana Mücadelesi Tarihi"ne belge hazırlamak yolunda da bu şube çalışmalarını oldukça ilerletmiştir. Birçok mücahidin ise hatıraları toplanmış, bunlar bizzat sahipleri tarafından noter huzurunda onaylatılmak suretiyle kıymetlendirilmek üzere daktilo ile kayda geçirilmiştir.¹²⁴⁹

3.9.2. Sergi Kolu

Müze ve Sergi Şubesi, ülkenin her yerinde sergi ile ilgilenen vatandaşların daimi veya geçici olarak tutulan kayıtlarla aynı zamanda masraflarını karşılayarak gönderecekleri milli bilgi ve ürünlerin numunelerini sergilerdi. Bu şube, alım ve satım işlerinde ise şube adına fiilen aracı olmakla birlikte mal sahiplerinin adresleriyle malların satış şartlarını çevreye tanıttı.¹²⁵⁰

Müze ve Sergi Şubesi 1934 yılındaki faaliyetleri içerisinde, Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra hızla yükselen millî sanayiden halkı da haberdar etmek için bir sergi açılması yönünde hazırlıklarda bulunmuştur. Bu nedenle Ankara, İstanbul ve İzmir Ticaret ve Sanayi Odaları'ndan yardım istemiştir. Açılacak olan bu sergide eski silahlar ve elbiselerin de sergileneceği duyurulmuştur.¹²⁵¹

1935 yılında Müze ve Sergi Şubesi bahar mevsiminde bir yerli malı ve tarım ürünleri sergisi açmayı planlamıştır.¹²⁵² Fakat bütçe yetersizliği nedeniyle bu düşünce ilerleyen yıllara ertelenmiştir.¹²⁵³ Müze ve Sergi Şubesi, Güzel Sanatlar Şubesi ile ortak hareket ederek açılan sergide güzel sanatlar ve ince eserler serginin ana hatlarını oluşturmuştur. Ayrıca Ekonomi ve Arttırma Haftası'nda açılan yerli malları

¹²⁴⁸ "Evimizin 1940 Ocak Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 24, Ocak 1940, s. 33.

¹²⁴⁹ "Evimizin Bir Senelik Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 32, Şubat 1941, s. 36.

¹²⁵⁰ *C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi*, s. 34.

¹²⁵¹ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 23.

¹²⁵² "Evimizin Aylık Bilançosu", *Akgünler Gazetesi*, 6 Nisan 1935, Sayı: 4, Yıl: 1, s. 3.

¹²⁵³ "Geçen Ay İçinde Halkevimiz", *Akgünler Gazetesi*, 3 Haziran 1935, Sayı: 6, Yıl: 1, s. 2.

sergisi için de Ekonomi ve Arttırma Grubu ile işbirliği yapılarak serginin Adana Halkevi'nde açılmasını sağlamıştır.¹²⁵⁴

1 Haziran 1936'da Adana Halkevi'nin salonunda genç ve yetenekli olan kişileri tanıtmak ve onların kabiliyetlerini ortaya çıkarmak üzere Güzel Sanatlar Şubesi ile iş birliği yapılarak bir hafta devam edecek olan bir "Amatörler Resim Sergisi" açılmış ve gösterilen ilgi üzerine, sergi beş gün daha uzatılmıştır. Bu sergide 197 eser sergilenmiş ve sergi 5.000 yurttaş tarafından ziyaret edilmiştir. Birinci ile ikinci gelen eserlerin sahiplerine Adana Halkevi tarafından çeşitli ödüller verilmiş ve eserler ilgili olan kişiler tarafından satın alınmıştır.¹²⁵⁵

1937 yılında Müze ve Sergi Şubesi; sergi işlerine olan ilgisi nedeniyle Öğretmen Okulu öğrencilerinden Kemal adında bir öğrenci ile Erkek Lisesi'nden iki öğrencinin hazırlamış olduğu Karikatür Sergisi'nin Adana Halkevi'nde açılmasına izin vermiştir. Aynı zamanda Mersin Halkevi Resim Sergisi'nin de Adana Halkevi'nde sergilenmesini sağlamıştır. 22-30 Haziran tarihlerinde açık olan bu sergi yaklaşık olarak 1.600 kişi tarafından ziyaret edilmiş ve başarılı bulunmuştur.¹²⁵⁶ 20-27 Kasım 1937 tarihinde Adana Halkevi'nde Erkek Lisesi'nden Sadettin Ünal ile Selahattin Canka'nın eserleri bir hafta boyunca sergilenmiştir.¹²⁵⁷

1938 yılında Müze ve Sergi Şubesi, Etnografya sergisinde bulunan at ve deve mankenlerinin yapılmasına ve bu hayvanların eyer, nal, deve çanı gibi malzemelerinin toplattırılmasına geniş ölçüde yardımda bulunmuştur.¹²⁵⁸ Bu şube, 1938 yılına kadar Güzel Sanatlar Şubesi ile birlikte ve kendi faaliyetiyle toplam olarak yedi kez Yerli Mallar, Resim ve Karikatür Sergisi düzenlemiştir.¹²⁵⁹ Adana

¹²⁵⁴ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 28.

¹²⁵⁵ "Halkevimizin On Beş Günlük Çalışmaları", *Akgünler Gazetesi*, 20 Haziran 1936, Sayı: 18, Yıl: 2, s. 2; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 55.

¹²⁵⁶ "Adana Halkevinde Dört Buçuk Ay", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 4, Ekim 1937, s. 24; "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 65.

¹²⁵⁷ "Adana Halkevi'nde", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 6, Aralık 1937, s. 34.

¹²⁵⁸ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 72.

¹²⁵⁹ *Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde*, s. 160.

Halkevi'nde 1938 yılında, Güzel Sanatlar Kolu'nun işbirliği ile Öğretmen Okulu'nun resim ve el işlerinden oluşan sergisi açılmıştır.¹²⁶⁰

Müze ve Sergi Şubesi, 1939 yılının Kasım ayı faaliyetleri içerisinde de tetkik ve araştırmalarla meşgul olmuş ve bazı yeni eserlerin bulunduğu duyurulmuştur.¹²⁶¹ 1940 yılı içerisinde Adana Halkevi'nde 20 Mayıs'tan 30 Mayıs'a kadar devam etmiş olan Adana Halkevi Kitap Sergisini 3.330 kişi gezmiştir.¹²⁶² Aynı yılın Aralık ayında ve İktisat Haftası'nda Adana Halkevi salonunda açılan sergi beğenilmiş ve başarılı bulunmuştur.¹²⁶³

1941 senesinin Ocak ayında Güzel Sanatlar Şubesi'nin Adana Halkevi salonunda açtığı amatör resim ve fotoğraf sergisine birçok suluboya, yağlıboya ve karakalem resim gönderilmiştir. Kız Sanat Enstitüsü de sergiye katılarak süsleme resimler köşesi açmıştır. Vahide Birken, Münire Yalçın, Rikkat Kalyoncu, Selahattin Sepici, Nazmi Sevgen, Şemsi Başkurt'dan meydana gelen jüri heyeti eserleri incelemiş ve resim alanında birinciliği Şemsi Başkurt'un "Sonbahar", ikinciliği yine Şemsi Başkurt'un "Sel" isimli çalışmaları kazanmıştır. Birinciliği alan resim Ankara'daki büyük sergide de gösterilmek üzere C.H.P. Genel Sekreterliği'ne gönderilmiştir. Fotoğraf alanında birinciliği Mehmet Uz'un "Keçi", ikinciliği Nurhan Sevgen'in "Bir Köylü Tipi" isimli çalışmaları kazanmıştır. Birinciliği kazanan fotoğraf da Ankara Sergisine gönderilmiştir. Başta Vali Faik Üstün olmak üzere birçok kişi açılış töreninde hazır bulunmuştur. Açılışın ardından Adana Halkevi salonunda hazırlanan büfede misafirlere çay ikram edilmiştir. Sergi açık bulunduğu günler için de 7.121 kişi tarafından ziyaret edilmiştir.¹²⁶⁴ Bu yılın Şubat ayında da biri kitap, ikisi resim olmak üzere üç sergi açılmıştır. Bu sergileri 14.539 vatandaş gezmiştir.¹²⁶⁵

29 Mayıs 1941 tarihinde Adana Halkevi salonunda, Adana Valisi'nin de katılmış olduğu bir törenle kitap sergisi açılmıştır.¹²⁶⁶ Kütüphane ve Neşriyat Şubesi tarafından Sergi Kolu ile işbirliği yapılarak 29 Mayıs'ta açılmış olan kitap sergisi 7

¹²⁶⁰ "Adana Halkevi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Cumhuriyet'in 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, s. 68.

¹²⁶¹ "Evimizin İkinci Teşrin Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 22, Kasım 1939, s. 32.

¹²⁶² "Mecmuamızın Çıkmadığı Aylarda Evimizin Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 28, Eylül 1940, s. 32.

¹²⁶³ "Halkevimizin Bir Aylık Faaliyeti", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 30, Aralık 1940, s. 43.

¹²⁶⁴ "Evimizin Kânunusani Ayı Faaliyeti", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 31, Ocak 1941, s. 34-35.

¹²⁶⁵ "Evimizin Bir Senelik Çalışma Hülasası", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 32, Şubat 1941, s. 34.

¹²⁶⁶ "Evimizin Mayıs Faaliyeti", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 35, Mayıs 1941, s. 32.

Haziran 1941 Cumartesi günü sona ermiştir. Bu sergiyi yaklaşık olarak 6.000 kişi ziyaret etmiştir.¹²⁶⁷

10 Ocak 1942 Cumartesi günü Adana Halkevi'nin senelik Resim ve Fotoğraf sergisi açılmıştır. Sergiye ressamların dışında çeşitli okulların öğrencileri de yaptıkları eserlerle katılmış olduğundan, bütün eserler büyük bir salonu doldurmuştur. Bu sergi de resim sanatında birinci ve ikinciliği birinci ortaokul resim öğretmeni üstat Şemsi Başkurt, fotoğraf sanatından ise birinci ve ikinciliği Reşat Güçlü kazanmıştır.¹²⁶⁸

12 Aralık 1942 tarihinde Adana Halkevi salonunda bir hafta süreyle halka açık olmak üzere bir fotoğraf ve resim sergisi açılmıştır. Bu sergiye yüzlerce ziyaretçi gelmiştir. Sergide eserleri gösterilen resamlardan Şemsi Başkurt birinci ve ikinciliği; Pakize Akaltan üçüncülüğü almıştır. Fotoğraflardan birinciliği Raşit Ener, öğrenci resimlerinden birinciliği Kız Lisesi'nden Neriman isimli bir öğrenci, ikinciliği Kız Enstitüsü'nden Nafize ve üçüncülüğü Nafiz Güllüler isimli öğrenciler kazanmıştır.¹²⁶⁹ 27 Mart 1943 tarihinde Adana Halkevi salonunda "İngiliz Maarif Binaları Fotoğraf Sergisi" bir hafta süreyle halka açılmıştır.¹²⁷⁰

1 Mayıs 1943 Cumartesi günü Adana Halkevi'nde İsmet İnönü Kız Enstitüsü'nün Model Resim Sergisi açılmış ve bu sergi 6 Haziran 1943 akşamına kadar açık kalmıştır. Sergiyi yaklaşık 3.000 kişi ziyaret etmiştir.¹²⁷¹

3 Haziran 1943 Çarşamba günü Adana Halkevi Salonlarında Refika Recep Tümerkan Bıçkı-Dikiş Yurdu'nun senelik sergisi açılmış ve 14 Haziran 1943 Pazartesi gününe kadar halka açık bulundurulmuştur.¹²⁷²

23 Nisan 1944 tarihinde Adana Halkevi salonunda törenle Ressam Latif Ariş ve eşinin" Afiş ve Tezyinat" sergisi halka açılmıştır.¹²⁷³ 5 Haziran 1944 tarihinde "Refika Recep Tümerkan Bıçkı-Dikiş Yurdu Sergisi" törenle açılmış ve binlerce

¹²⁶⁷ "Evimizin Haziran Ayı Faaliyeti", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 36, Haziran 1941, s. 36.

¹²⁶⁸ "Evimizin İki Aylık Çalışması", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 40-41, Aralık 1941-Ocak 1942, s. 61.

¹²⁶⁹ "Halkevi Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 48-51, Aralık 1942-Mart 1943, s. 102.

¹²⁷⁰ "Halkevi Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 48-51, Aralık 1942-Mart 1943, s. 105.

¹²⁷¹ "Adana Halkevlerinin Bir Aylık Tarihi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 53, Mayıs 1943, s. 15.

¹²⁷² "Adana Halkevlerinin Bir Aylık Tarihi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 54, Haziran 1943, s. 16.

¹²⁷³ "Adana Halkevinin Çalışmaları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 64-65, Nisan-Mayıs 1944, s. 24.

seyirci bir hafta devam eden bu sergiyi ziyaret etmiştir. 15 Haziran 1944 tarihinde ise “Batmaz Biçki-Dikiş Yurdu Sergisi” Halkevi Bandosunun da katılımıyla gerçekleşen büyük törenle açılmıştır.¹²⁷⁴

29 Mart 1945 tarihinde İngiliz Kültür Heyeti’nin resim sergisi Adana Halkevi salonunda törenle açılmıştır.¹²⁷⁵

Adana Halkevi salonlarında 29 Aralık 1945 tarihinde bir “Amatör Resim ve Fotoğraf Sergisi” açılmıştır. Kalabalık bir davetli kitlesi önünde Vali Akif Eyidoğan’ın özlü bir hitabesiyle açılan sergi gezilmiş ve ardından davetliler bir çay ziyafetiyle ağırlandı. Açık kaldığı bir hafta içinde on binlerce halk tarafından görülen bu sergideki eserler uzman bir jüri tarafından incelenmiş ve Birinciliği, İkinci Ortaokul Resim Öğretmeni Şemsi Başkurd’un, Ramazanoğlu mezarlığını tasvir eden tablosu, ikinciliği de Anakucağı Kurucusu ve Müdürü Tahsin Karayel’in bir tablosu kazanmıştır. 24 Şubat 1946 tarihinde Ankara’da açılacak olan Halkevleri amatör resim ve fotoğraf sergisinde teşhir edilmek üzere Birinci olan kişinin 3, İkinci olan kişinin 2 tablosu C.H.P. Genel Sekreterliği’ne gönderilmiştir.¹²⁷⁶ Amatör ressam ve fotoğrafçılar için bir sergi açılmıştır. Bu sergide derece alan kurslar ise faaliyetlerine devam etmişlerdir.¹²⁷⁷

3.10. SEYHAN VİLÂYET HARS KOMİTESİ

Atatürk’ün Adana’ya yaptığı gezilerin ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan en önemlisi 16-18 Şubat 1931 tarihindeki seyahati olmuştur. Çünkü Adana’ya gerçekleştiren bu gezi sırasında Atatürk’ün vermiş olduğu söylevlerin konusu çeşitli ve kapsamlıdır. Bu konulardan göze çarpan en dikkat çekici konunun “Dil Sorunu” olduğu söylenebilir. Atatürk bu konuyu şu şekilde ifade etmiştir:

“...Milletin en belirgin niteliklerinden biri dildir. Türk Milleti’ndenim diyen insan, her şeyden önce ve behemehâl Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk düşüncesine bağlı olduğunu iddia ederse, buna inanmak doğru olmaz. Hâlbuki Adana’da Türkçe konuşmayan 20.000’den fazla vatandaş vardır... Efendiler

¹²⁷⁴ “Adana Halkevinin Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 66, Haziran 1944, s.15.

¹²⁷⁵ “Evimizin Mart, Nisan Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 75-76, Mart-Nisan 1945, s. 16.

¹²⁷⁶ “Halkevi Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 84, Aralık 1945, s. 16.

¹²⁷⁷ “Evimizin Bir Yıllık Çalışmaları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 85-86, Ocak-Şubat 1946, s. 31-32.

herhangi bir felâketli gününüzde bu insanlar, başka dille konuşan insanlarla el ele vererek aleyhimize hareket edebilir. Türk ocaklarımızın başlıca vazifesi bu gibi unsurları, bizim dilimizi konuşan, hakiki Türk yapmaya çalışmaktır. Bunlar Türk vatandaşlarıdır. Bugün ve yarın talihimiz ve kaderimiz birdir...”¹²⁷⁸

Adana Vilâyetinde fakir ve cahil halk tabakasının bir kısmının, köy kadınlarının ise birçoğunun Türkçe bilmemesi, üzerinde durulması gereken önemli bir nokta olarak görülmüştür. Bunun için ilk iş şehirde bu sınıftan olan halka özel dil dersaneleri açmak gerekli görülmüştür. Halkevi üyelerinden bazıları bu amaca göre yetiştirildikten sonra fabrikalarda çalışan işlere ve parti mahalle ocaklarında toplanacak kadınlara her gün bir saat Türkçe konuşma dersi ve okuma yazma dersi göstermeleri istenmiştir.¹²⁷⁹ Öte yandan okul ve Hars Komitesi'nin özellikle mahallelerde çalışmalarını birleştirmesi ve önemli tedbirleri alması gerektiği düşünülmüştür.¹²⁸⁰

13 Mart 1937 tarihindeki yönetim kurulu toplantısında şehrin kalabalık yerlerinde, fabrikalarda konferanslar verdirilmesi, Arapça konuşulma ihtimali olan yerlerde daimi olarak bütün gün dolaşacak bay ve bayanın görevlendirilmesi ve bu görevlilerin karşılaştıkları vatandaşlardan Arapça konuşan kimselere uygun bir dille benliklerini anlatması istenmiştir.¹²⁸¹

17 ve 30 Mart 1937 tarihindeki Adana Kaza Hars Komitesi tarafından gerçekleştirilen toplantıda okul meselesinin göz önünde tutulması ve özellikle Etili (Nusayri) vatandaşların oturdukları köylerin merkezi yerlerinde birkaç yatılı okul yapılması kararlaştırılmıştır. Bu okullara özellikle kız çocuklarının alınmasına karar verilmiştir.¹²⁸²

21 Mart 1937 tarihli toplantıda Adana Halkevi Başkanı, Halkevi Dil, Tarih, Edebiyat Komitesi ve Adana Kaza Hars Komitesi'yle işbirliği içerisinde faaliyetlerini gerçekleştirmek ve Adana Halkevi'nin de bu amaç uğrunda çalışmalarını sağlamak

¹²⁷⁸ Taha Toros, *Atatürk'ün Adana Seyahatleri*, 2.Baskı, Çukurova Gazeteciler Cemiyeti Kültür Yayınları, Adana, 1981, s. 56-61.

¹²⁷⁹ Yunus Kâzım Köni, “Hars Komitesi”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 2, Seyhan Basımevi, Adana, Mayıs 1937, s. 2.

¹²⁸⁰ Halil Okan, “Hars Komitesi ve Okul”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 3, Seyhan Basımevi, Adana, Haziran 1937, s. 24.

¹²⁸¹ BCA, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 80.

¹²⁸² BCA, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 80-82.

için kararlar alınmıştır. Aynı zamanda Adana Halkevi'ndeki Temsil Şubesi'nin de yardımlarıyla Milli Mücadele'de Etili kahramanların gösterdiği yiğitlik ve cesareti yansıtacak bir temsil hazırlaması ve bunun uygun bir zamanda piyes halinde halka sergilenmesi istenmiştir. Ayrıca Türkçe millî şarkılar, destanlar hazırlayıp Etili Türk köylerine yaymak, Türkçe gramofon plakları alıp gramofon bulunan Etili Türk köylerindeki kahvelere dağıtmak ve orada çaldırmak gibi kararlar da alınmıştır.¹²⁸³

Vilayet Hars Komitesi ve Kaza Hars Komitesi'nin işbirliğiyle, 28 Mart 1937 tarihinde Pazar günü Etili Türk kadınlarına ve erkeklerine sinema salonunda bir film gösterilmiştir. Filmden önce Atatürk Parkı karşısında yer alan Kız Enstitüsü'nde Öğretmen Mürşide Hanım tarafından bir konferans verilmiştir. Aynı etkinlik 10 Nisan 1937 tarihinde Asri Sinema'da uygulanmış ve konferans Kız Lisesi Müdür Yardımcısı Bayan Belkıs Zencirkıran tarafından verilmiştir.¹²⁸⁴

7 Nisan 1937 tarihli toplantıda, camilerde Cuma Namazı'nda hatiplerin; Hutbe esnasında, vaaz ve nasihat aralarında "Eti Türkleri" ne değinerek onları aydınlatmak adına artık Adana çevresinde "Araplık", "Fellahlık" vesaire gibi ayrılıkların kalmadığını söylemeleri istenmiştir. Bu ittihat ve kardeşliğin devam etmesinin dinimizin icabetinden olduğunu camide toplananlara anlatmak için şehrin müftüsüne bir heyetin müracaat etmesi uygun görülmüştür. Bu amaçla Mustafa Rifat Gülek ve Ragıp Sepici'den oluşan heyet müftüye müracaat ederek olumlu cevap almış ve camilerde yapılan vaazlardan büyük fayda sağlanmıştır.¹²⁸⁵

Mayıs-Haziran 1937 tarihinde Merkez (Ankara) Hars Komitesi Başkanlığı'ndan Seyhan Vilâyet Hars Komitesi'ne gönderilen 10.000 Liranın kullanımı gerekli yerlere tahsis edilmiştir. Seyhan Vilâyet Hars Komitesi ile Adana Kaza Hars Komitesi'nin bir araya gelerek gerçekleştirmiş olduğu yönetim kurulu toplantısında, bu paranın 5.000 Lirası ile Karşıyaka'da beş sınıflı bir okul yapılmasına, 3.000 Lirasının da Eti Köyleri'ndeki okulların düzeltilmesine ve öğretmenlere birer konut yapılmasına karar verilmiştir. 2000 Lirasının da amacına uygun "Hars Broşürü" yayınlanması, propaganda için köylere gidilmesi, köylerde bulunan öğretmenlerin

¹²⁸³ BCA, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 81.

¹²⁸⁴ BCA, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 81-83.

¹²⁸⁵ BCA, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 83-84.

gece dersleri vermelerini sağlamak için ödül niyetine bir paranın verilmesi ve diğer yerlere harcanması için Hars Komitesi'nin emrinde kalmasına karar verilmiştir.¹²⁸⁶

Devlet bünyesinden, Adana ve Mersin Halkevi için 1938 yılı Dâhiliye bütçesinin 400'üncü faslına 40.000 liralık ödenek ayrılmıştır. Bu ödeneğin 30.000 lirası Türk Kültürüne bağlı oldukları halde ana dillerini kaybetmiş olan Seyhan ve İçel Vilâyetleri'ndeki Eti Türklerinin (Nusayrilerin) Türkçe bilmeyenlerine ana dili öğretmek ve kız alıp verenlerin çeyiz harcamalarına yardım etmek amacıyla Halkevlerinin yapacakları zorunlu masraflara ayrılmıştır. Geriye kalan 10.000 lira ise Halkevleri adına Parti Genel Merkezi'ne verilmiştir.¹²⁸⁷

1937 yılının yaz mevsiminden sonra Seyhan Vilâyet Hars Komitesi adına açılmış olan Etili Türklere özel Ulus Okulları'nda¹²⁸⁸ 1937-1938 ders yılı çalışmaları başarılı bir şekilde geçmiştir. Etili Türk vatandaşlarına okuma-yazma öğretmek amacı ile açılan Ulus Okulları'na halk yoğun ilgi göstermiştir. Köylünün okula ve okumaya gösterdiği istek ve sevgi de kayda değer olmuştur. Çünkü köylerde halkın kendi emeği ve parasıyla yaptırdığı ve yaptırmakta olduğu okulların sayısı hızla artmıştır.¹²⁸⁹ Öte yandan okulu bulunan ve yeniden okul açılacak olan köylerde bütün kızları okula devam ettirmek, ailelere nüfuz etmek ve kadınlara özel Türkçe kurslarını idare etmek için bir kadın öğretmenin atanması gerekli görülmüştür.¹²⁹⁰

15 Kasım 1937 tarihinden başlayarak 15 Mart 1938'e kadar birinci dönem Ulus Okulları'na devam eden öğrencilerin sınavları Seyhan Vilâyet Hars Komitesi ve Adana Kaza Hars Komitesi'nde Kültür Direktörlüğü'ne seçilen mümeyyiz heyetler tarafından yapılmış ve Türkçe konuşmakla okuyup yazmakta ustalık kazanan öğrenciler ve yetişkinler mezun sayılmıştır. Bunlara 3 Nisan 1938 tarihinde diploma verilmiştir. Etili Türklerin yaşadığı köylerde Ulus Okulları mezunlarına verilen diploma dağıtımı, köylerdeki okul binalarında Hars Komitesi adına gönderilen heyetlerle köy halkının huzurunda törenle gerçekleştirilmiştir. Aynı çevrede aynı gaye ile kurulmuş bulunan İçel Vilâyet Hars Komitesi ile de her zaman temas kurmuş, Komitelerin çalışmaları, yapmakta bulunduğu ve ileride yapacağı işler

¹²⁸⁶ BCA, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 84-85.

¹²⁸⁷ BCA, 30.18.1.2/85.95.17.

¹²⁸⁸ BCA, 490.01.0.0/584.13.1, Belge No: 30.

¹²⁸⁹ "Ulus Okulları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 9, Mart 1938, s. 3.

¹²⁹⁰ Köni, "Hars Komitesi", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 2, Mayıs 1937, s. 2.

üzerinde görüşüp konuşmuştur. Ulus Okulları açma ve mezunlarına diploma verme konusundaki programlar İçel (Mersin) Hars Komitesi tarafından da aynen kabul edilip uygulandığı alınan bilgilerden anlaşılmıştır.¹²⁹¹

Seyhan Vilâyet Hars Komitesi tarafından Ulus Okulları'nda diploma dağıtma töreninin içeriği aşağıdaki programa göre uygulanmıştır:

- 1- Tören 3 Nisan 1938 Pazar günü saat 10.00'da başlanmış,
- 2- Törenin açılışı İstiklal Marşı ile gerçekleştirilmiş,
- 3- Ulus Okulları'nın birinci dönemini bitiren kadın ve erkeklere diplomaları Asri Sinema'da törenle dağıtılmış,
- 4- Törene katılanlar:
 - a- Seyhan, İnönü Plevne, Dumlupınar, Necatibey, Akkapı, Yamaçlı ve Güneşli Ulus Okulları'na kayıtlı bütün vatandaşlar ve bu okulların öğretmenleri,
 - b- Halkevi ve Fabrikalar Ulus Okulları öğrencileri ve öğretmenleri,
 - c- Akkapı, Güneşli, Yamaçlı, Ada Sokağı, Köprü Sokağı, Seyhan Mahallesi, Mirzaçelebi, Eski İstasyon Mahalle temsilcileri,
- 5- Ulus Okulları'nın faydası ve önemi hakkında söylev verilmiş,
- 6- Her okuldan birinci, ikinci ve üçüncüye belgeleri ve ödülleri verilmiş,
- 7- Ulus Okulu'nu bitiren bir öğrenci tarafından teşekkür nutku söylenmiş,
- 8- Sinemaya gidilmiş,
- 9- Törene katılanlar toplu bir halde Atatürk Parkı'na gitmiş ve bando tarafından İstiklal Marşı çalınarak anıta çelenk konulmuştur. Ayrıca bu tören filme alınmıştır.¹²⁹²

¹²⁹¹ BCA, 490.01.0.0/584.13.1, Belge No: 30.

¹²⁹² BCA, 490.01.0.0/584.13.1, Belge No: 33.

Seyhan Vilâyet Hars Komitesi tarafından Eti köy ve mahallerinde açılan birinci dönem Ulus Okullarıyla bu okullara devam edenlerin ve mezun olup diploma alanların sayısını gösteren tablo şöyledir:

Tablo 3.7. 3 Nisan 1938 tarihinde Seyhan Vilâyet Hars Komitesi Tarafından Açılan Okulların Mezunları

Okulların Yeri	Okul Sayısı			Öğrenci Sayısı			Mezun Sayısı		
	Erkek	Kadın	Yekûn	Erkek	Kadın	Yekûn	Erkek	Kadın	Yekûn
İnönü	-	1	1	-	47	47	-	39	39
Dumlupınar	1	-	1	55	-	55	33	-	33
Necatibey	1	-	1	48	-	48	27	-	27
Plevne	-	1	1	-	40	40	-	37	37
Akkapı	1	1	2	43	36	79	27	20	47
Güneşli	1	1	2	32	19	51	10	18	28
Seyhan Mahallesi	2	1	3	65	32	97	35	10	45
Yamaçlı	1	1	2	52	55	107	45	24	69
Gübe Köyü	1	1	2	25	14	39	25	-	25
Hadırlı	1	1	2	57	54	111	29	10	39
Havutlu	1	1	2	41	47	88	13	-	13
Karataş	1	1	2	60	50	110	21	24	45
Karayusuflu	1	1	2	41	40	81	30	8	38
Bahçe	1	1	2	55	36	91	34	20	54
Yalmanlı	1	1	2	29	29	58	19	6	25
Ceyhan: Sadiye	1	1	2	40	20	60	24	-	24
Ceyhan: Kırmızıdam	1	1	2	74	26	100	35	3	38
YEKÛN	16	15	31 ¹²⁹³	717	545	1262	407	213	626 ¹²⁹⁴

Kaynak: BCA, 490.01.0.0/584.13.1, Belge Tarihi: 14 Nisan 1938.

Seyhan Vilâyet Hars Komitesi, 15 Kasım 1937 – 15 Mart 1938 tarihleri arasında Adana şehrinde 16'sı kadınlara ve 17'si erkeklere özel olarak 33 Ulus Okulu açılmıştır. 31 Ulus Okulu'ndan 545 kadın, 717 erkek olmak üzere 1262 kişi okumak için bulunmuştur.

Ulus Okulları'ndan görülen fayda ve okullara karşı halkın gösterdiği ilgi göz önüne alınarak 1 Şubat 1938 tarihinde 33 okula ek olarak 54 Ulus Okulu daha açılmış, bu okulların sayısı toplam 87'e ulaşmıştır. Bu dersanelere(okullara) kendi istekleri ile gelen 4-7 yaş arasındaki kız ve erkek çocuklara da dil ve okuma öğretilmeye

¹²⁹³ BCA, 490.01.0.0/584.13.1. Kayışlı Köyü'nde derslere 19.01.1938 tarihinde başladığından birinci dönemi oluşturan 33 okula ait eğitim dönemini henüz bitirmediği için bu tabloya girilmemiştir.

¹²⁹⁴ BCA, 490.01.0.0/584.13.1, Belge No: 29. Merkez (Ankara) Hars Komitesi tarafından Vali ve Seyhan Vilâyet Hars Komitesi Başkanlığı'na gönderilen belgede Ulus Okulları'nın ilk kez mezun ettiği vatandaş sayısı 629 olarak belirtilmiştir.

çalışılmıştır. Bu vesileyle 8 yaşında devlet okullarına gitmeye kanunen mecbur olan ve aile çevresinde Türkçe konuşmayı öğrenmekte güçlük çeken çocuklar resmi okullara başlamadan önce Türk Dili'ni olabildiğince erken öğrenmiş olacaklardı.¹²⁹⁵ Böylece okul çağına gelmiş çocuklar okula başladıklarında alacakları eğitimden elde edecekleri verim yükseltmek istenmiştir.

Tablo 3.8. Etili Türk Vatandaşları İçin Yaş Derecelerine Göre Açılması Planlanan Ulus Okulları

Okulların Açılacağı Yerler	Öğretmenlerin Adı	Maktu Ücret Lira	4-6 Yaşında Olanlar	7-16 Yaşında Olanlar	Erkek	Kadın
Akkapı	Cemil Yalçın	50	-	1	1	-
Akkapı	Bahriye Hanım	140	1	-	-	1
Yamaçlı	Şahin Öcer	-	-	-	1	-
Yamaçlı	Vasfiye Öcer	50	1	-	-	-
Yamaçlı	Ferit	50	-	1	-	1
Güneşli	M. Sunay	50	1	1	-	-
Seyhan Mah.	Nuri Gökalp	50	1	1	-	-
Gübe Köyü	Ziya	50	1	1	-	-
Havutlu Köyü	Faik	50	1	1	1	1
Hadırlı	Ahmet Ünsal	50	1	1	1	-
Karataş	Ali Rıza	-	-	1	-	-
Karataş	Hikmet	-	1	-	-	-
Karataş	M. Tekin	50	-	-	1	1
Karayusuflu	İsmail	50	1	1	1	-
Kayışlı	Cavit	50	1	1	1	-
Yalmanlı	Sıtkı	50	1	1	-	-
K. Yalmanlı	Sıtkı	50	1	1	1	1
Bahçe	Mustafa	50	1	1	1	-
Ceyhan Sadiye Köyü	Neşet	50	1	1	1	-
Ceyhan Kırmızıdam	Galip Gürdil	50	1	1	1	-
Ada sokağı	Necmiye Akyol	140	1	1	1	1
İsmailiye	Fahriye ÖZALP	140	1	1	1	1
-	Genel Toplam	1220	17	17	13	7

Kaynak: BCA, 490.01.0.0/583.11.1, Belge No: 6.

1937-1938 ders yılında Mart 1938 tarihine kadar Adana şehrinin genelinde (ilçe ve köylerde dâhil) açılan Ulus Okulları'nın sayısı 122'yi bulmuştur. Bu okullara

¹²⁹⁵ BCA, 490.01.0.0/584.17.3, Belge No: 20.

toplamda 5528 öğrenci devam etmiştir. Bu okulların kim tarafından açıldıkları ise şu şekilde gösterilebilir:

Tablo 3.9. Ulus Okullarının Kim Tarafından Açıldığı ve Okul Sayısı

Kim Tarafından Açıldığı	Okul Sayısı
Hars Komitesi	85
Halkevi	11
Hususi Muhasebe	5
Köy Bütçesi	11
Fahri Olarak	5
Fabrika	5
Toplam	122

Kaynak: “Ulus Okulları”, *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 9, Mart 1938, s. 3-4.

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi Ulus Okulları’ndaki çalışmalarda Seyhan Vilâyet Hars Komitesi’nin öncülüğünde açılan okul sayısı 85’e ulaşmıştır. Bunların 56’sı köylerde, 29’u merkezdeydi. Bu komitenin açtığı Ulus Okulları’nın yerleri ve öğrenci sayısı şudur:

Tablo 3.10. Hars Komitesi Tarafından Açılan Ulus Okulları

Okulların Bulunduğu Yer	Okul Sayısı			Öğrenci Sayısı			Çocuklara Özel Karma		Hepsi	
	Erkek	Kadın	Yekûn	Erkek	Kadın	Yekûn	Okul	Talebe	Okul	Talebe
MERKEZDE										
İnönü	-	1	1	-	85	85	-	-	1	85
Plevne	-	1	1	-	71	71	-	-	1	71
Dumlupınar	1	-	1	79	-	79	-	-	1	79
Necatibey	1	-	1	51	-	51	-	-	1	51
Akkapı	2	2	4	70	130	200	2	120	6	320
Güneşli	1	1	2	31	35	66	2	74	4	140
Seyhan Mah	2	1	3	75	53	128	2	74	5	202
Yamaçlı	2	2	4	105	120	225	2	136	6	361
KÖYLERDE										
Gübe	1	1	2	42	14	56	1	21	3	77
Havutlu	2	2	4	61	74	135	2	80	6	215
Kayışlı	2	1	3	75	35	110	-	-	3	110
Karayusuflu	2	1	3	84	40	124	2	81	5	205
Hadırlı	2	1	3	95	90	185	2	192	5	377
Karataş	2	2	4	104	105	209	2	144	6	353
Bahçe	2	1	3	116	40	156	2	110	5	266
Yalmanlı	1	1	2	28	30	58	2	59	4	117
CEYHAN										
Sadiye	2	1	3	82	20	102	2	64	5	166

Kırmızıdam	2	1	3	114	51	165	1	33	4	198
ADANA										
Mürseloğlu	1	1	2	17	10	27	2	70	4	97
Adasokağı	1	1	2	100	41	141	2	100	4	241
İsmailiye	1	1	2	25	42	67	2	60	4	127
K. Yalmanlı	1	1	2	27	25	52	-	-	2	52
Yekûn	31	24	55	1381	1111	2492	30	1418	85	3910

Kaynak: "Ulus Okulları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 9, Mart 1938, s. 4.

Adana Halkevi de Eti Türklerinin okuma-yazma işi için önemli faaliyetlerde bulunmuş, açtığı okullar ve bu okullarda okuyan öğrenci sayıları şu şekilde yer almıştır:

Tablo 3.11. Adana Halkevi Tarafından Açılan Ulus Okulları

Okulların açıldığı yer	Okul Sayısı			Öğrenci Sayısı		
	Erkek	Kadın	Yekûn	Erkek	Kadın	Yekûn
5 Ocak B	-	1	1	-	31	31
5 Ocak A	-	1	1	-	45	45
Namık Kemal B	1	-	1	74	-	74
Namık Kemal B	1	-	1	34	-	34
Namık Kemal A	1	-	1	52	-	52
Namık Kemal A	1	-	1	48	-	48
Namık Kemal A	1	-	1	74	-	57
Cumhuriyet A	1	-	1	72	-	52
Cumhuriyet A	1	-	1	46	-	46
Seyhan A	1	-	1	48	-	48
Seyhan A	1	-	1	53	-	53
YEKÛN	9	2	11	464	76	540

Kaynak: "Ulus Okulları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 9, Mart 1938, s. 6.

Hususî Muhasebe tarafından 1937-1938 ders yılda beş okul açılabilmiştir. Bu okulların açıldığı yer ve öğrenci sayıları şunlardır:

Tablo 3.12. Hususî Muhasebe Tarafından Açılan Ulus Okulları

Okulların açıldığı yer	Okul Sayısı			Öğrenci Sayısı		
	Erkek	Kadın	Yekûn	Erkek	Kadın	Yekûn
Adana-Kürkçüler	1	-	1	40	-	40
Ceyhan-Cumhuriyet	1	-	1	46	-	46
Kozan-Gazi	1	-	1	46	-	46
Kozan-Kuyuluk	1	-	1	30	10	40
Osman 7 II. Kânun	1	-	1	57	-	57

YEKÜN	5	-	5	219	10	229
-------	---	---	---	-----	----	-----

Kaynak: "Ulus Okulları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 9, Mart 1938, s. 6.

Köylerde de köy bütçesi ile Ulus Okulları açılmış olup öğretmenin maaşı köylüler tarafından verilmiştir. Bu da halkın okumaya yoğun isteği olduğunu gösterir. Köy bütçeleri ile açılan Ulus Okulları şunlardır:

Tablo 3.13. Köy Bütçeleriyle Açılan Ulus Okulları

Okulların açıldığı yer	Okul Sayısı			Öğrenci Sayısı		
	Erkek	Kadın	Yekûn	Erkek	Kadın	Yekûn
Adana Kamışlı Köyü	2	-	2	68	7	75
Adana Kızıлтаhta köyü	2	-	2	40	10	50
Adana Kılıçlı Köyü	2	-	2	96	4	100
Adana Misis Köyü	1	-	1	32	-	32
Adana Suluca	1	-	1	35	-	35
Ceyhan Veysiye Köyü	1	-	1	50	6	56
Ceyhan Narlık Köyü	1	-	1	24	24	48
Ceyhan-Karamezar Köyü	1	-	1	51	12	63
YEKÜN	11	-	11	396	63	459

Kaynak: "Ulus Okulları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 9, Mart 1938, s. 6-7.

Bazı yerlerde öğretmenler tarafından yüksek bir feragatle fahri Ulus Okulu açmışlardır. Bunlar da aşağıda şu şekilde yer almıştır:

Tablo 3.14. Gönüllü Vatandaşların Yardımlarıyla Açılan Ulus Okulları

Okulların bulunduğu yer	Okul Sayısı			Öğrenci Sayısı		
	Erkek	Kadın	Yekûn	Erkek	Kadın	Yekûn
Ceyhan-Burhanlı K.	3	-	3	70	-	70
Ceyhan-Kırmıt K.	1	-	1	67	-	67
Sarıbahçe K.	-	1	1	-	28	28
YEKÜN	4	1	5	137	28	165

Kaynak: "Ulus Okulları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 9, Mart 1938, s. 7.

Şehir merkezde üç fabrikada Ulus Okulları bulunmakta olup bu okullar fabrikaların kendisi tarafından açılmıştır. Bunlar da şunlardır:

Tablo 3.15. Fabrikalarda Açılan Ulus Okulları

Okulların bulunduğu fabrika	Okul Sayısı			Öğrenci Sayısı		
	Erkek	Kadın	Yekûn	Erkek	Kadın	Yekûn
Adana-Gilodo Fab.	1		1	42		42
Adana-Millî Mensucat Fab.	1	1	2	52	49	101
Adana-Malatya Fab.	1	1	2	45	37	82
YEKÛN	3	2	5	139	86	225

Kaynak: "Ulus Okulları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 9, Mart 1938, s. 7.

26 Mayıs 1938 tarihine kadar Arapça konuşan Türk köylerinin Bahçe, Yalmanlı, Kırmızıdam Köyleri'nde Vilâyet Hars Komitesi tarafından maddi ve manevi yardımları ile birer ilkokul açılmıştır. Gelecek yılı için dört köyde daha birer ilkokul açılmasına karar verilmiş ve okul binalarının yerleri tespit edilmiş, krokileri yapılmıştır.¹²⁹⁶ Vilâyet Hars Komitesi'nin girişimleriyle ve para yardımlarıyla 1938 yılının Mayıs ayına kadar üç köyde açılmış olan ilkokullardan başka diğer üç köyde (Hadırlı, Havutlu Bucağı, Gübe) harap olan okulları, yerel idareden alınan üçer yüz lira yardımla restore edilmiştir. Aynı zamanda Adana'nın, Karşıyaka denilen ve bahçeler arasındaki dağınık evlerden oluşan ve şehirdeki okullara uzak bulunan mahallede Vilâyet Hars Komitesi tarafından 13.000 liraya yeni ve modern bir ilkokul binası yaptırılmıştır.¹²⁹⁷

Seyhan Vilâyet Hars Komitesi, 1938-1939 ders yılında da faaliyetlerine ara vermeden çalışmalarını sürdürmüştür. 1939 yılında 8.860 lira masrafı olan Güneşli Mahallesi'nde 4 dershaneli bir okul binası ve Akkapı Mahallesi'nde 3, Adasokağı Mahallesi'nde 2 dershaneli okul binaları yaptırılmıştır. Seyhan Mahallesinde 4167 liraya 2 sınıflı 1 okul, Mirzaçelebi Mahallesinde de bir dershaneli okulun inşaatını bitme noktasına gelmiştir. Bu okulların hepsine en az birer hektarlık bahçe istimlak edilmiştir.¹²⁹⁸

¹²⁹⁶ BCA, 490.01.0.0/584.13.1, Belge No: 51.

¹²⁹⁷ BCA, 490.01.0.0/584.17.3, Belge No: 21; *Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde*, s. 176.

¹²⁹⁸ *Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde*, s. 176; "Hars Komitesi Nasıl Çalışıyor", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 15, Şubat 1939, s. 26.

Türkçe konuşmasını hiç bilmeyen, az bilen veya bildiği halde konuşmayan erkekler için 15, kadınlar için 11, 4-7 yaşlarındaki küçük çocuklar için 15 dersane açılmıştır. Bu okullara 728 Erkek, 479 Kadın ve 726 çocuk olmak üzere 1933 vatandaş devam etmiştir. Bir taraftan Türkçe konuşma, okuma-yazma öğrenmekte, bir taraftan da Türk Dili'ni yaymaları ve her ev içinde konuşulmasını sağlamak için yetiştirilmişlerdir. 21 Ocak 1939 tarihinde Kız Enstitüsü salonunda bir Hars Gecesi düzenlenmiştir.¹²⁹⁹

1939 yılında 7'si şehir ve kasabalarda, 22'si köylerde olmak üzere 29 Erkek A dershanesi; 11'i şehir ve kasabalarda 8'i köylerde olmak üzere 19 kadın A dershanesi ile hepsi köylerde olmak üzere 4 erkek B dershanesi; biri şehirde, biri köyde olmak üzere 2 kadın B dershanesi toplamda da 54 dersane çalışmalarını sürdürmüştür. Çeşitli yerlerde açılan 54 dershaneye şehir ve kasabalarda 410 erkek, 620 kadın, köylerde 807 erkek 294 kadın olmak üzere 2131 öğrenci A dershanesine; yine şehir ve kasabalarda 9 kadın, köylerde 101 erkek ve 20 kadın olmak üzere 130 B dershanesine devam etmiş ve sınava girmiştir. Bütün öğrenci sayısı 2261'e ulaşmıştır. Ulus Okulları'ndan 1939 yılında belge alanların sayısı 609 erkek, 407 kadın olmak üzere toplam 1016'dır. Bunların 964'ü A dershanesinden, 52'si B dershanesinden mezun olmuştur.¹³⁰⁰ 54 dershanede çalışan öğretmen sayısı 44 olmuştur. Bunların 32'si erkek olup 23'ü köylerde, 12'si de kadın olup 3'ü köylerde hizmet vermiştir. Bazı öğretmenler iki dershaneyi birden okutmuşlardır.¹³⁰¹ Bu dershaneler hususi muhasebe, Hars Komitesi bütçeleriyle, köy halkının verdiği ücretlerle, fabrika tahsisatlarıyla açılmış, köylerdeki dershanelerin bir kısmı ise fahri olarak öğretmenler tarafından okutulmuştur. Ayrıca Adana Halkevi tarafından 3 erkek 1 kadın A dershanesiyle, 2 erkek B Dershanesi de açılmıştır.¹³⁰²

Seyhan Vilâyet Hars Komitesi dershanelerde vermiş olduğu eğitimlerin dışında irşat gezileri de düzenlemiştir. 10 Ocak 1939 tarihinde Güneşli, Seyhan, Mirzaçelebi, Akkapı Mahalleri'ne irşat gezilerini gerçekleştirmiştir. Bu mahallelere Kız Lisesi, Erkek Öğretmen Okulu öğrencileriyle birçok ilk ve ortaokul öğretmenlerinden, Hars

¹²⁹⁹ "Hars Komitesi Nasıl Çalışıyor", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 15, Şubat 1939, s. 26.

¹³⁰⁰ "Ulus Okulları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 18, Mayıs 1939, s. 29-30.

¹³⁰¹ "Ulus Okulları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 18, Mayıs 1939, s. 30.

¹³⁰² "Ulus Okulları", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 18, Mayıs 1939, s. 29.

Komitesi üyelerinden oluşturulan gruplar gitmiş, okul bahçesinde toplanan, bütün mahalle halkıyla belirli bir programla temaslar kurulmuş, söylevler okunmuştur.¹³⁰³

Hars Komitesi'nin aracılığıyla okullarda toplanan halka ve Ulus Dershanesi öğrencilerine birçok kişi tarafından konferanslar da verilmiştir. Bu konferansların konuları özellikle milliyet, dil, milli kaynaşma üzerine olmuştur. Şehir içinde ve şehir dışında yaşanan fakat henüz sinemayı bir defa bile görmeyen Eti kadınlarına sinema salonlarında toplu halde film gösterisi izletilmiştir. Öte yandan yapılan teşvikler sonucunda ailevi münasebetleri sağlanmış olan sekiz çiftin evlenmesini kolaylaştırmıştır. Bu tür evlenmeleri arttırmak için dört çifte Ellişer lira para yardımı yapılmıştır. Hars Komiteleri'nin çalışmalarında karşılaştıkları en zor olay Eti Türkleri ile evlilik olmuştur.¹³⁰⁴

¹³⁰³ "Hars Komitesi Nasıl Çalışıyor", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 15, Şubat 1939, s. 26-27.

¹³⁰⁴ "Hars Komitesi Nasıl Çalışıyor", *Görüşler Kültür Dergisi*, Sayı: 15, Şubat 1939, s. 27-28.

SONUÇ

Atatürk'ün direktifleri doğrultusunda Türk Ocakları'nın yerine açılan Halkevleri, Türk inkılâbının yayılması, Misak-ı Millî sınırları içinde Türk Milliyetçiliğinin güçlendirilmesi, Türk Milletini muasır medeniyetler seviyesine yükseltmesi amacıyla kurulmuştur.

Halkevleri Cumhuriyet ideolojisinin ve özellikle de Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 1930'lu yıllarındaki ekonomik ve toplumsal koşullarının bir ürünü olmuştur. Dünya ekonomik bunalımının getirmiş olduğu büyük kargaşayı önlemek isteyen devlet yöneticileri, çözümü ideolojik yönde bulmaya çalışmıştır. Ayrıca ekonomi politikalarının belirlenmesinde devletçiliğin yaşama geçirilmesi de istenmiştir.

Halkevlerinin her şubesi, iyi yetişmiş genç nesillerin ve olgun münevverlerin fikir, görüş ve duygularından bütün yurt vatandaşlarını faydalandırmak istemiştir. Halkevlerinin Dil, Tarih ve Edebiyat Şubeleri, Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu ile işbirliği yaparak bu kurumların ürettiği mesajı Türk toplumuna ulaştırmaya çalışmıştır.

Cumhuriyet Bayramı'nın 10. yılını kutlayacak olan Türk vatandaşları arasında, Cumhuriyet'in ve inkılâpların getirmiş olduğu düşünceleri diğer vatandaşlara anlatmak isteyen birçok insanın varlığına inanılmıştır. Bu nedenle Cumhuriyet Bayramını fikir ve inanç açısından güçlendirmek için "Halk Kürsüleri" açılmıştır.

Hars Komiteleri, "Ulus-Devlet" anlayışının önemli bir ürünü olmuştur. Çukurova Bölgesi'nde kurulan Hars Komiteleri, kendi başlarına kurulmuş olan bir kurum olmayıp, CHP'nin ve Halkevlerinin gözetimi altında çalışmalarını

gerçekleştirmiştir. Bu komitenin temel vazifesi “Öz Türkçeyi” düzgün konuşamayan Türklerin, Türk dilini düzgün konuşmalarını ve kolaylıkla öğrenmelerini sağlamaktır. Çukurova Bölgesi’nde Hars Komiteleri’nin kurulması “Hatay Sorunu” ile yakından ilgilidir. Çünkü Fransa’nın sömürgesinde bulunan Suriye Basını’nın Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin aleyhinde yayınlarda bulunuyor ve bunun sonucu olarak da Çukurova Bölgesi’ndeki Türkler üzerinde olumsuz etkiler oluşturmuyordu.

24 Şubat 1933 tarihinde açılışını gerçekleştiren Adana Halkevi’nin kapsamlı ve sistemli çalışmalarıyla Adana’nın sosyal, kültürel ve ekonomik yönden gelişmesine büyük katkıları olmuştur. Adana Halkevi’nde 1933, 1934 ve 1935 yıllarında en fazla üyeye sahip olan şube, Spor Şubesi olmuştur. Üye sayısı olarak Spor Şubesi’ni, Köçülük ve Sosyal Yardım Şubeleri takip etmiştir.

CHF Halkevleri talimatnamesine göre faaliyetlerini gerçekleştiren Adana Halkevi’nin bazı şubeleri kendine özgü, ayrıntılı talimatnamelerini yayınlamış ve bu talimatnameler doğrultusunda çalışmalarını yürütmüştür. Bu talimatnamelere örnek verecek olursak, “Cirit Oyununun Kuralları”, “Karacaoğlan Gecesi Programı” ve “Temsil Kolunun Sahne ve İdari İşlerine Ait Talimat”dır.

Adana Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi çalışmalarını “Dil İşleri”, “Edebî Faaliyetler” ve “Tarihi Çalışmalar” olmak üzere üç bölüme ayırmıştır. Dil Kolu, Türk Dil Kurumu ile işbirliği içinde bulunmuştur. “Öz Türkçe” kelimeleri derlemiş, atasözlerini toplamıştır. Bütün bu çalışmaları TDK’ya göndermiş ve kendi yayın organı olan “Görüşler”, “Çukurova” dergilerinde veya “Akgünler” gazetesinde yayımlanmıştır. Tarih Kolu da Türk Tarih Kurumu ile işbirliği yapmış ve “Adana’nın Yerel Tarihi” için araştırmalarını gerçekleştirmiştir. Edebiyat Kolu ise Çukurova’da yaşamış olan Halk Şairleri’nin hayatı ve eserleri hakkında bilgiler toplamış, anma geceleri düzenlemiştir.

Güzel Sanatlar Şubesi, Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi’nin düzenlediği 18 Mart Çanakkale Zaferi, 31 Mart II. İnönü Zaferi, 9 Nisan Mimar Sinan Gecesi, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı, 30 Ağustos Zaferi, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı gibi çeşitli kutlamalarda ve anma gecelerinde orkestra, bando ve koro grupları ile müzikli eğlenceler ve konserler vermiştir. Güzel Sanatlar Şubesi, ulusal ve modern müziği halka sevdirmek için

çeşitli plaklar aracılığıyla yayınlar vermiştir. Millî Mücadele sırasında halk tarafından söylenilmiş türküler, destan ve menkıbelerin gramofona alınması ve notalarının yazılması için çalışmalar yapmıştır. Çalgı aletini öğretmek için keman, mandolin, piyano gibi kurslarla eğitim vermiştir. Ayrıca vatandaşların milli marşları hep bir ağızdan söylemeleri için eğitimler vermiştir.

Temsil Şubesi, hayatın içindeki olayları sahneye taşımayı ve halka öğretici nitelikte eserleri yansıtarak, ahlaki ve milli piyesleri tiyatro sahnesinde sergilemeyi başarmıştır. Cumhuriyet dönemine ait, halkın milli duygularını yükselten eserler, Adana Halkevi sahnesinde her sene yer bulmuş ve bu eserleri binlerce vatandaş seyretmiştir.

Öncelikle eğitim ve kültür sahasında olmak üzere, birçok alanda gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerle ön plana çıkan Adana Halkevi, eğitim ve kültür alanından sonra en çok spor faaliyeti göstermiştir. Adana Halkevi'nde ata sporumuz olan cirit oyunlarına büyük önem verilmiştir. Her yıl yaz mevsiminde ara verip sonbahar mevsiminde yeniden başlanmış ve her hafta pazar günleri cirit kuralları dâhilinde müsabakalar düzenlenmiştir. Yaz mevsiminde ise sıcakların başlaması nedeniyle futbol, cirit ve jimnastik gibi ağır sporlara ara verilmiş olup bunların yerine deniz sporu, tenis gibi yaz sporlarına önem verilmiştir.

Sosyal Yardım Şubesi'nin açtığı bakımevinde her yıl düzenli olarak kimsesiz ve aç çocuklara yemek yardımları yapılmış, okul masrafları karşılanmış ve hasta vatandaşlardan muhtaç olanları tedavi ettirilerek, ilaçları ücretsiz verilmiştir. Cezaevindeki vatandaşlar adına açılan Türkçe okuma-yazma kursları için kitap, defter, kalem ve tebeşir gibi yardımlarda bulunulmuştur. Ayrıca Çocuk Esirgeme Kurumu, Yardım Sevenler Kurumu, Eğitim Kurumu, Kızılay Kurumu gibi kuruluşlarla işbirliği yaparak Adana'nın yardıma muhtaç olan vatandaşlarına sosyal ve tıbbi alanlarda büyük yardımlar gerçekleştirmiştir. Sıtma ile mücadele edilmiş, Erzincanlı felaketzedeler için çeşitli faaliyetlerde bulunarak elinden gelen yardımı yapmaya çalışmıştır.

Adana Halkevi Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi, Harf İnkılâbı'nın vatandaşlar tarafından benimsenip yayılmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Kadın ve erkeklere gece dershaneleri açarak yüzlerce okur, yazar yetiştirmiş ve birçok insanın diploma

sahibi olmalarını sağlamıştır. Türkçe, Hesap ve Ölçüler, İngilizce, Fransızca, dikiş ve daktilo kursları açılmıştır. Yaz mevsiminde ise ikmale kalan yoksul öğrenciler için İngilizce, Fransızca, Fen Bilgisi kursları açılmıştır. Geçmişte Adana çiftçilik hayatında önemli bir yer tutan arıcılığı geliştirmek için dört ders sürecek olan bir arıcılık kursu açılmıştır.

Adana Halkevi Kütüphane ve Neşriyat Şubesi, şehrin merkezinde ve en işlek yerinde büyük bir okuma odası açmıştır. Bu okuma odasında Ankara ve İstanbul gazeteleri ile yerel gazeteler ve çeşitli illerde çıkan dergiler düzenli bir şekilde bulundurulmuştur. Öte yandan okuma odasında Anadolu Ajansı'nın havadis servisleri de halkın okumasına ve incelemesine sunulmuştur. Böylece vatandaşların, kültür seviyelerini arttırması için önemli fırsatlar verilmiştir. Her yıl düzenli olarak zarar görmüş veya yıpranmaya yüz tutmuş eserler ciltlenmiştir. Kitap okunmasını arttırmak ve kitaplardan nasıl faydalanılacağını halka anlatmak amacıyla kitap sergisi ve kitap gecesi düzenlenmiştir. Süreli yayınlar olarak 1935-1936 yıllarında Akgünler Gazetesi, 1937-1946 yıllarında Görüşler Kültür Dergisi ve 1946-1947 yıllarında Çukurova Kültür Dergisi'ni yayınlamış ve böylece birçok basın yayın organını hayata geçirmiştir. Ayrıca Cirit Oyununun Kuralları, Karacaoğlan Gecesi Programı, Seyhan Anıtları ve Toroslarda Karatepe Bölgesi gibi birçok eseri kendi imkânları dâhilinde yayınlamıştır.

Köycülük Şubesi, Adana'da birçok köyü modern bir köy haline getirmeye çalışmıştır. Köylüyü şehirliye şehirliyi de köylüye yakınlaştırmaya büyük önem vermiştir. Çeşitli köylere geziler ve ziyaretler düzenleyerek tarım, ekonomi, sosyal ve sağlık konularında bilgilendirmeler yapmıştır. Köylerin ağaçlandırılması için faaliyetlerde bulunmuştur. Köylerde bulunan hastaları doktorlar aracılığıyla tedavi etmiş, durumu ağır olan hastaları şehir hastanesine yatırmış, ilaçları ücretsiz vermiştir. Adana Halkevi'nin iletişim organı olan Akgünler Gazetesi'ni Adana'nın köylü vatandaşları için yayınlamış ve ücretsiz köylülere dağıtmıştır. Bu vesileyle köy vatandaşları, hem bilinçlendirilmiş hem de şehir hayatında olup bitenleri takip edebilmiştir.

Müze ve Sergi Şubesi, Adana Müze Müdürlüğü ile işbirliği yaparak Hitit, Roma, Bizans ve İslâmiyet Dönemleri'ne ait tarihi kanıt ve belgeleri toplamaya çalışmıştır. Adana Müze Müdürlüğü'nün bünyesinde Türkmen Oymakları Etnografya

Bölümü'nü kurmak için çalışmalar yapmıştır. Böyle bir bölümün kurulmasındaki amaç Adana'ya bu konunun uzmanı olarak veya ziyaretçi olarak gelecek kişilerin Çukurova'nın bütün anıt ve höyüklerini bir arada inceleme imkânlarını sağlamak istemesidir. Müze'ye taşınması mümkün olmayan tarihi belgeler ve bilgiler bir broşür halinde yayınlanmıştır. Adana Halkevi salonunda açılan sergilerde beğenilmiş veya başarılı bulunmuş olan eserler çeşitli tarihlerde Ankara'da düzenlenen sergilere gönderilmiş ve Adana Halkevi'ni temsil etmiştir. Ayrıca sergiye ait eserler de Kütüphane ve Neşriyat Şubesi'nin yardımlarıyla broşür şeklinde yayınlanmıştır.

1946 yılında çok partili hayata geçişle birlikte 14 Mayıs 1950 Genel Seçimleri'nde Demokrat Parti iktidara gelmiştir. Demokrat Parti iktidara geldikten sonra Halkevlerinin kapatılması için bir kanun tasarısı hazırlanmıştır. Bu kanun tasarısı, TBMM'de iktidar ve muhalefet arasında büyük tartışmalara neden olmuştur. 8 Ağustos 1951 günü mecliste 408 milletvekili ile büyük bir çoğunluğa sahip olan DP'nin oylarıyla Halkevlerinin kapatılması ve bütün mal varlıklarının devlet hazinesine devredilmesi ile ilgili "Halkevleri Kanunu" 362 oyla kabul edilmiştir. Bu kanun, 11 Ağustos 1951 tarihinde Resmi Gazete 'de yayınlanarak yürürlüğe girmiş ve böylece Türk Ocakları gibi Halkevleri de 19 yıllık faaliyetine son vermek zorunda kalmıştır.

1951 yılında Türkiye genelinde kurulan ve sayısı 478'e ulaşan Halkevleri ile 4322'ye ulaşan Halkodaları kapatılmıştır. Diğer halkevleri gibi Adana Halkevi de faaliyetlerine son vermek zorunda kalmış olup, 4 Halkevi ve 68 Halkodası ile kapatılmıştır.

KAYNAKÇA

ARŞİV

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Başkanlık Cumhuriyet Arşivi

BCA, 490.01.0.0/583.11.1.

BCA, 490.01.0.0/2.9.12.

BCA, 490.01.0.0/584.13.1.

BCA, 490.01.0.0/584.17.3.

BCA, 490.1.0.0/1012.906.1.

BCA, 490.01.0.0/1049.1028.1.

BCA, 490.1.0.0/842.331.1.

BCA, 490.1.0.0/842.331.2.

BCA, 490.1.0.0/1058.1063.1.

BCA, 490.1.0.0/1005.881.1.

BCA, 490.01.0.0/902.524.1.

BCA, 10.9.0.0/29.87.1.

BCA, 30.10.0.0/198.352.17.

BCA, 030.10.0.0/117.817.4.

BCA, 30.10.0.0/197.350.22.

BCA, 30.18.1.2/132.34.12.

BCA, 30.18.1.2/129.39.7.

BCA, 30.18.1.2/85.95.17.

BCA, 490.01.0.0/1778.1213.1.

BCA, 490.01.0.0/1778.1212.1.

RESMÎ YAYINLAR

1934 Cumhuriyetin İlânı Yıl Dönümünde İstifade Edilecek Halk Kürsüleri Talimatı, Devlet Basımevi, İstanbul, 1934.

1935 Cumhuriyet Yıl dönümü Kutlama Talimatı, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934.

1935 Cumhuriyetin İlânı Yıl Dönümünde Kurulacak Halk Kürsüleri Öğreneği, Devlet Basımevi, İstanbul, 1935.

Adana Halkevi, Türk Sözü Matbaası, Adana, 1933.

C.H.F. 1.3.1932 Tarihli ve 23 Numaralı Tamim, Yeni Mersin Matbaası, Mersin, 1933.

C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, Yeni Mersin Matbaası, Mersin, 1933.

C.H.P. 17'nci Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ulus Basımevi, Ankara, 1949.

C.H.P. 18. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ulus Basımevi, Ankara, 1950.

C.H.P. 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, Ankara, 1946.

C.H.P. 1946 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, Ankara, 1947.

C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, Zerbamat Basımevi, Ankara, 1940.

C.H.P. Halkevleri İdare Ve Teşkilât Talimatnamesi, Zerbamat Basımevi, Ankara, 1940.

C.H.P. Halkevleri Ve Halkodaları 1932-1942.

C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1943, Ankara, 1944.

- C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları*, Ankara, 1941.
- C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları*, Ankara, 1943.
- C.H.P. Halkodaları Talimatnamesi*, Ulus Basımevi, Ankara, 1939.
- C.H.P. Üçüncü Büyük Kongre Zabıtları*, 10-18 Mayıs 1931, Devlet Matbaası, İstanbul, 1931.
- C.H.P. XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları*, Ulus Basımevi, Ankara, 1948.
- CHP Halkevleri ve Halkodalarının Yurd İçinde Dağılımları*, Doğu Matbaası, Ankara, 1945.
- Cirit Oyununun Kuralları*, Türksözü Matbaası, Adana, 1935.
- Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilatına Umumi Tebliğatı*, Ağustos 1931'den Kânunuevvel 1932'ye kadar, Cilt 1, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, 1933.
- Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilatına Umumi Tebliğatı*, İkinci Kânun 1933'ten Haziran 1933 Nihayetine kadar, Cilt 2, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, 1933.
- Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilâtına Umumi Tebliğatı*, Temmuz 1933'ten Birinci Kânun 1933 sonuna kadar, Cilt 3, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, 1934.
- Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilâtına Umumi Tebliğatı*, İkinci kânun 1934'ten Haziran 1934 sonuna kadar, Cilt 4, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, 1934.
- Cumhuriyetin İlk Yıllarında Cumhuriyet Halk Partisi, Halk Kürsüleri ve Halk evleri*, Alâeddin Kırıl Basımevi, İstanbul, 193?.
- Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı*, Ankara, 1937.
- Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları*, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1934.

Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsaları, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1935.

Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsası, Ulus Basımevi, Ankara, 1936.

Motor Kurslarına Ait Notlar, Seyhan Basımevi, Adana, 1938.

Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı İçinde, Tan Matbaası, İstanbul, 1938.

T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Devre: 9, Cilt: 9, İçtima: 1, 6 Ağustos 1951, s. 618.

T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Devre 9, Cilt 19, İçtima 3, 28 Ocak 1953, s.448.

T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Devre 9, Cilt 20, İçtima 3, 5 Kasım 1953, s.107.

Temsil Kolunun Sahne ve İdare İşlerine Ait Talimat, Türksözü Basımevi, Adana, 1943.

SÜRELİ YAYINLAR

A. Gazeteler

Akgünler Gazetesi (Adana Halkevi Gazetesi)

Akşam Gazetesi (İstanbul)

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi (Ankara)

Resmi Gazete (Ankara)

Türk Sözü Gazetesi (Adana Vilâyet Gazetesi)

Ulus Gazetesi (Ankara)

Yeni Adana Gazetesi (Adana Vilâyet Gazetesi)

B. Dergiler

23 Şubat Dergisi, Türk Sözü Matbaası, Adana, 1934.

Çukurova Kültür Dergisi (Adana Halkevi Dergisi)

Görüşler Kültür Dergisi (Adana Halkevi Dergisi)

Görüşler Kültür Dergisi, Cumhuriyetin 15. Yıldönümü Onuruna Özel Sayı, Türk Sözü Basımevi, Adana, 1938.

KİTAPLAR

AKIN, Yiğit, *Gürbüz ve Yavuz Evlatlar: Erken Cumhuriyet'te Beden Terbiyesi Ve Spor*, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004.

AND, Metin, *Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu*, 3. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1983.

AYDIN, Suavi, *Modernleşme ve Milliyetçilik*, 2. Baskı, Gündoğan Yayınları, Ankara, 2000.

BAKACAK, Alper, "Atatürk Döneminde Türkiye'nin Dış Politikası", (Editör: Temuçin Faik Ertan), *Başlangıcından Günümüze Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, 3. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2014.

BAŞKAYA, Fikret, *Batılılaşma, Çağdaşlaşma, Kalkınma Paradigmanın İflası (Resmi İdeolojinin Eleştirisine Giriş)*, 1. Baskı, Doz Yayınları, İstanbul, 1991.

ÇAKAN, Işıl, *Konuşunuz Konuşturunuz Tek Parti Döneminde Propagandanın Etkin Silahı: Söz*, 1. Baskı, Otopsi Yayınları, İstanbul, 2004.

ÇAVDAR, Tefik, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1839-1950*, 4.Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2008.

ÇEÇEN, Anıl, *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1990.

ÇEÇEN, Anıl, *Kültür Ve Politika*, 2. Baskı, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1996.

DUMAN, Selçuk, *Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi 1933-1951*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2008.

GÖNLÜBOL Mehmet, SAR Cem, "1919-1938 Yılları Arasında Türk Dış Politikası", *Olaylarla Türk Dış Politikası*, 10. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2014.

- GÜZ, Nurettin, *Halkevleri Dergileri (1932-1950)*, Kariyer Matbaacılık, Ankara, 1995.
- KARA, Âdem, *Cumhuriyet Döneminde Kalkınmanın Mihenk Taşı Halkevleri (1932-1951)*, 1.Baskı, 24 Saat Yayıncılık, Ankara, 2006.
- KARADAĞ Nurhan, *Halkevleri Tiyatro Çalışmaları 1932-1951*, 1.Baskı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998.
- KARAER, İbrahim, *Türk Ocakları (1912-1931)*, Türk Yurdu Neşriyatı, Ankara, 1992.
- KATOĞLU, Murat, *Türkiye Tarihi IV-Çağdaş Türkiye 1908-1980*, (Editör: AKŞİN, Sina), 7. Baskı, Cem Yayınevi, İstanbul, 2002.
- KOCATÜRK, Utkan, *Atatürk'ün Fikir Ve Düşünceleri*, 3. Baskı, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2007.
- KUNTER, Halim Baki, *Kuruluşlarının 32. Yıldönümünde Halkevleri*, Halkevleri Genel Merkezi, Ankara, 1964.
- MARAŞ, Mehmet Atilla, *Şair Milletvekilleri 1920-2005*, TBMM Basımevi, Ankara, 2005.
- MEYDAN, Sinan, *Akl-ı Kemal Atatürk'ün Akıllı Projeleri*, Cilt: 2, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2012.
- ÖZACUN, Orhan, *CHP Halkevleri Yayınları Bibliyografyası 1932-1951*, Kitap Matbaacılık, İstanbul, 2001.
- ÖZTÜRKMEN, Arzu, *Türkiye'de Folklor Ve Milliyetçilik*, 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006.
- SARINAY, Yusuf, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1994.
- ŞİMŞEK, Sefa, *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi: Halkevleri 1932-1951*, 1. Baskı, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2002.

TOKSOY, Nurcan, *Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, Orion Yayınevi, Ankara, 2007.

TOROS, Taha, *Atatürk'ün Adana Seyahatleri*, 2.Baskı, Çukurova Gazeteciler Cemiyeti Kültür Yayınları, Adana, 1981.

TUNAYA, Tarık Zafer, *Türkiye'de Siyasal Partiler*, Cilt: 1, 2. Baskı, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1988.

TUNCER, Hüseyin, HACALOĞLU, Yücel, MEMİŞOĞLU, Ragıp, *Türk Ocakları Tarihi: Açıklamalı Kronoloji 1912-1997*, Türk Yurdu Yayınları, Ankara, 1998.

TUNÇAY, Mete, *Türkiye Cumhuriyetinde Tek-Parti Yönetimi'nin Kurulması 1923-1931*, 3. Baskı, Cem Yayınevi, İstanbul, 1992.

TURAN, Şerafettin, *Türk Devrim Tarihi III: Yeni Türkiye'nin Oluşumu (1923-1938)*, 1. Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1995.

ULUSKAN Seda Bayındır, *Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınevi, Ankara, 2010.

ÜSTEL, Füsun, *İmparatorluktan Ulus-Devlete Türk Milliyetçiliği: Türk Ocakları 1912-1931*, 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004.

ÜSTEL, Füsun, *Makbul Vatandaşın Peşinde: II. Meşrutiyet'ten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi*, 3. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2008.

YEŞİLKAYA, Neşe Gürallar, *Halkevleri: İdeoloji Ve Mimarlık*, 2.Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003.

YILMAZ, Mehmet Serhat, ERSOY, Erdoğan, *Kastamonu Türk Ocakları (1923-1931)*, Töre Basım, Kastamonu, 2012.

MAKALELER

AKÇURA, Gökhan, "Dublaj Tarihimizde Yeri Doldurulamayan Bir Efsane: Ferdi Tayfur -1", *Antrakt Sinema Dergisi*, Sayı: 5, 1992, ss. 40-43.

- AKYÜZ, Kenan, “Türk Ocakları”, *Bellekten Dergisi*, Cilt: 50, Sayı: 196, 1986, ss. 201-228.
- ALPASLAN, Erhan, “Tek Parti Döneminde Adana’da Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları 1933-1943”, *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 1, Yaz 2017, ss. 93-119.
- ANAYURT, Ömer, “1924 Anayasasında Temel Hak ve Hürriyetler”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 1-2, Haziran-Aralık 2003, ss. 165-185.
- APAYDIN, Mustafa, “Celal Sahir’in Şiiri”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, 1987, ss. 61-71.
- ARIKAN, Zeki, “Halkevlerinin Kuruluşu Ve Tarihsel İşlevi”, *Atatürk Yolu Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 23, 1999, ss. 261-281.
- ÇANAK, Erdem, “Akgünler Gazetesi ve Gazetede Adana Halkevi”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 29, Sayı: 85, Mart 2013, ss. 1-45.
- ÇANAK, Erdem, “Çukurova: Adana Halkevi Dergisi”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 22, Sayı: 1, 2013, ss. 139-156.
- DURAN, Murat, “Türk Milliyetçiliğinin Manifesto Yazarı: Yusuf Akçura”, *21.Yüzyıl Dergisi*, Sayı: 36, Aralık 2011, ss. 97-104.
- KARDAŞ, Abdulaziz, “Cumhuriyet Dönemi’nde Bir Modernleşme Hareketi Olarak Siirt Halkevleri Ve Halkodaları 1934-1951”, *Turkish Studies Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 7, 2014, ss. 411-444.
- KOÇAOĞLU, Bünyamin, “Ulus-Devletin İnşası Sürecinde Bir Türk(çe)leştirme Politikası: CHP Hars Komiteleri 1937-1938”, *Muhafazakâr Düşünce*, Sayı: 12, Yıl: 3, Bahar 2007, ss. 147-170.
- KODAL, Tahir, “Mustafa Kemal Atatürk Ve Türk Ocakları”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 52, 2014, ss. 295-314.
- ORAN, Sabri, “Küçük Halkevleri Tip Projeleri”, *Arkitekt Dergisi*, Sayı: 115-116, 1940, ss. 159-163.

- ÖZACUN, Orhan, “Halkevlerinin Dramı”, *Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, , Sayı: 3, Yıl: 2, 1996, ss. 87-96.
- PEHLİVANLI, Hamit, “Keskin Halkevi 20 Şubat 1938-1951”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 72, Kasım 2008, ss. 645-667.
- PINAR, Mehmet, “Adana Türk Ocağı Ve Faaliyetleri 1923-1931”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 41, Aralık 2015, ss. 537-552.
- RONA, Zeynep, GÜREYMAN, Zehra, “Mimar Seyfi Arkan 1903-1966”, *Mimarlık Dergisi*, Sayı: 11-12, Yıl: 11, 1973, ss. 52-56.
- ŞEN, Müslime, “Manisa Halkevi Yayınları ve Yerel Tarih Çalışmaları Örneği”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 6-7, 1996-1997, ss. 147-156.
- TEKEREK, Nurhan, Halkevleri (1932-1951), Temsil Şubeleri Ve Bir Örnek: Adana Halkevi Temsil Şubesi, *Erdem Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 43, Mayıs 2005, ss. 15-26.
- TÜRKMEN, Mutlu, “Erken Cumhuriyette Beden Eğitimi Ve Sporun İdeolojik Temelleri”, *Turkish Studies Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 6, Bahar 2013, ss. 729-740.
- TÜRKOĞLU, Adil, UÇA, Sanem, “Türkiye’de Halk Eğitimi: Tarihsel Gelişimi, Sorunları ve Çözüm Önerileri”, *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, Aralık 2011, ss. 48-62.
- TÜRKOĞLU, Ömer, “Halkevlerinin Kuruluş Amaçları, Örgütsel Yapısı Ve Bazı Uygulamaları”, *Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 3, 1996, ss. 97-106.
- UNAT, Kadri, “Tek Parti Döneminin Son Genel Seçimi: 1943 Seçimleri Ve Cumhuriyet Halk Partisi’nin Seçim Propagandaları”, *Ankara Üniversitesi TİTE Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı: 56, Bahar 2015, ss. 209-248.

UZUN, Hakan, “Bir Propaganda Aracı Olarak Cumhuriyet Halk Fırkası Halk Hatipleri Teşkilâtı”, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 11, Yıl: 6, Bahar 2010, ss. 85-112.

YILDIZ, Ahmet, “Kemalist Milliyetçilik”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce*, Cilt 2, (Editör: Ahmet İnel), 6. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2009, ss. 210-234.

ZİYA, Abdullah, “Adana Halkevi Canlı Levhası” , *Arkitekt Dergisi*, Sayı: 26, 1933, ss. 56.

TEZ

ÇANAK, Erdem, *Cumhuriyet Dönemi’nde Tarihi, Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yönüyle Seyhan (Adana) Şehri 1923-1956*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Celal Bayar Üniversitesi SBE, Manisa, 2013.

GÜRPINAR, Selvi, *1932-1945 Halkevi Tarihçesi, Adana Halkevi ve Çıkarıldığı Dergilerin Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara, 1998.

KAPUSUZOĞLU, Yusuf Bahri, *Antalya Halkevi Ve Faaliyetleri 1932-1951*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi SBE, Ankara, 2013.

KURTKAPAN, Hamza, *Adana Halkevi Görüşler Dergisinin Türk Modernleşmesi Açısından Analizi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi SBE, Kütahya, 2009.

ÖZKAN, Asaf, *Yusuf Akçura ve Ahmet Ağaoğlu’nun Türkiye’nin Kültür Ve Düşünce Hayatına Etkileri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Erzurum, 2005.

YAŞAR, Hakan, *Sinop Halkevi ve Faaliyetleri 1932-1951*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziosmanpaşa Üniversitesi SBE, Tokat, 2008.

ANSİKLOPEDİLER

OKAY, Mehmet Orhan, “Celâl Sahir Erozan” maddesi, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 7, 1993, ss. 245-246.

SÖZLÜK

DEVELLİOĞLU Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, (Yayına Hazırlayan: Aydın Sami Güneyçal) 18. Baskı, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2001.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/handle/11498/7136> (Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2017)

<http://www.tdk.gov.tr>

EKLER

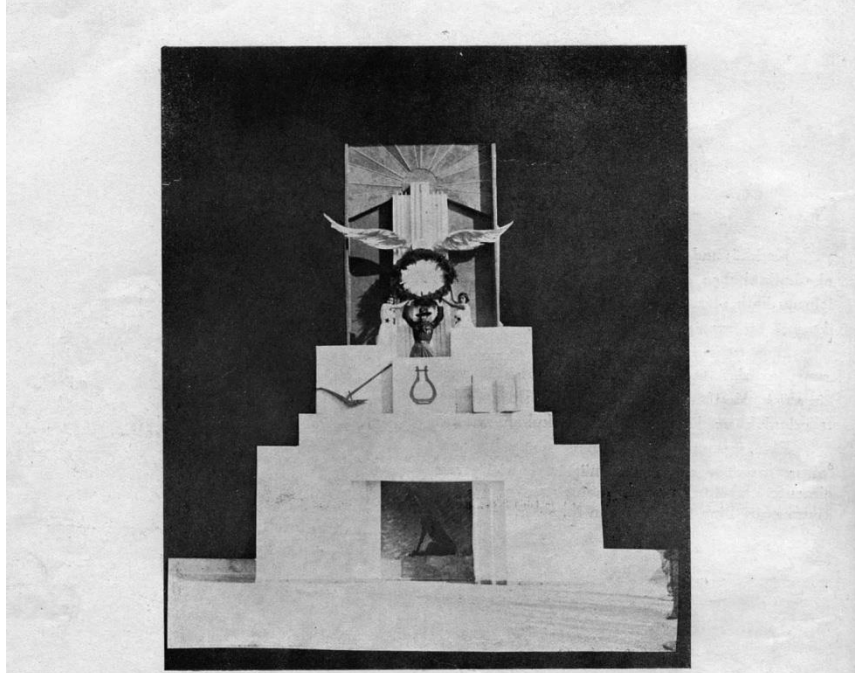

Foto Coşkun

Adana Halkevi canlı levhası

Mimar Aptullah Ziya ve Foto Coşkun

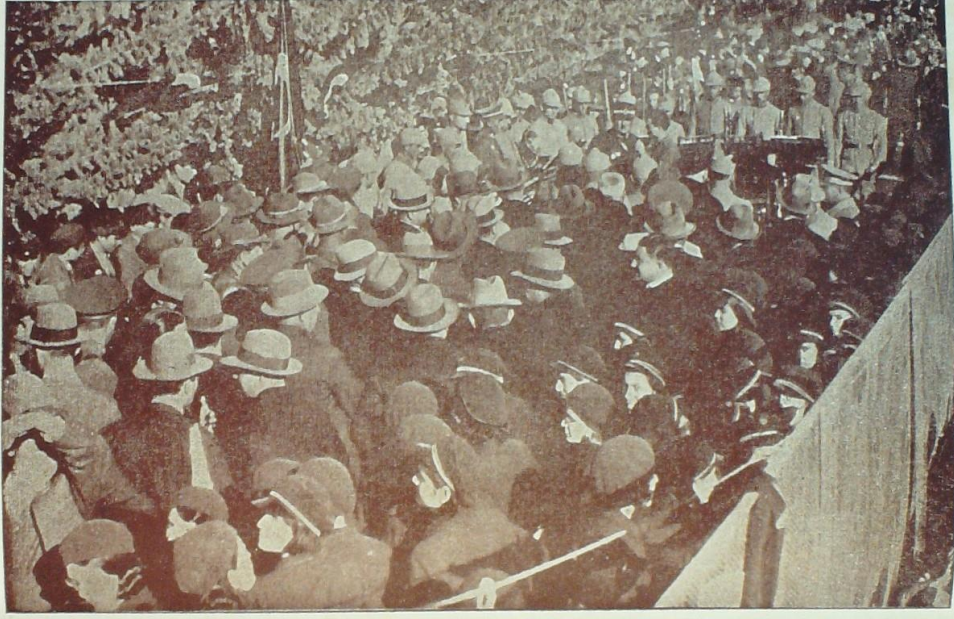
Adana Halkevinin açılma merasiminde programda mevcut olan bu canlı levha Halkevi binasının önüne ahşap iskelet üzerine yerli pa - muklu bezi gerilerek yapılmıştır. Canlı levha şu fikirleri ihtiva etmektedir.

Merasim başlarken canlı levha Adana'nın kurtuluş gününde kullanılan büyük milli bayrakla kapalıdır. Verilen işaret üzerine bayrak yükselmiş ve canlı levha aşağıdan yukarı doğru meydana çıkmağa başlamıştır.

İlk göze çarpan bir boz kurttur. Bu kurt Türklerin ergenekondan kurtuluşlarını işaret etmektedir.

Kurdun üzerinde canlı levhanın iskeletini ve temelini teşkil eden bir kaide mevcuttur. Ve üzerinde cumhuriyet yazılıdır. Halkevi bu cumhu-

riyet temelleri üzerine kurulmuştur. Halkevinin üzerinde, Halkevinin şubelerini temsil eden üç müstatil gözükmektedir. Bu müstatillerde Halkevleri şubelerinin totemleri olan sapan, lir ve kitapla süslenmiştir. Bayrak açılırken Türkiyeyi işaret eden kanatlı bir harita bu müstatiller üzerinde bulunmaktadır. Bayrak açıldıktan sonra bu harita yavaş yavaş yükselmeğe başlamıştır. Altından Türk gençliğini temsil eden iki kız ve bir erkek çocuğu çıkmıştır. Türkiyeyi ellerinde yükselten bu çocuklar nihayet Türkiyeyi bırakmışlar ve harita gençlerden aldığı hızla kendi, kendine yükselmekte devam etmiştir. Yürüdüğü yolun sonuna gelince tepede duran bir güneşi yakmıştır. Bu güneş dünya medeniyetini temsil etmektedir.

ADANA HALK EVİNİN AÇILDIĞI GÜNDE BİR İNTİBA

23 Şubat Dergisi, Türk Sözü Matbaası, Adana, 1934.

ADANA HALKEVİ KOMİTELERİ VE İDARE HEYETİ AZÂLARI

23 Şubat Dergisi, Türk Sözü Matbaası, Adana, 1934.

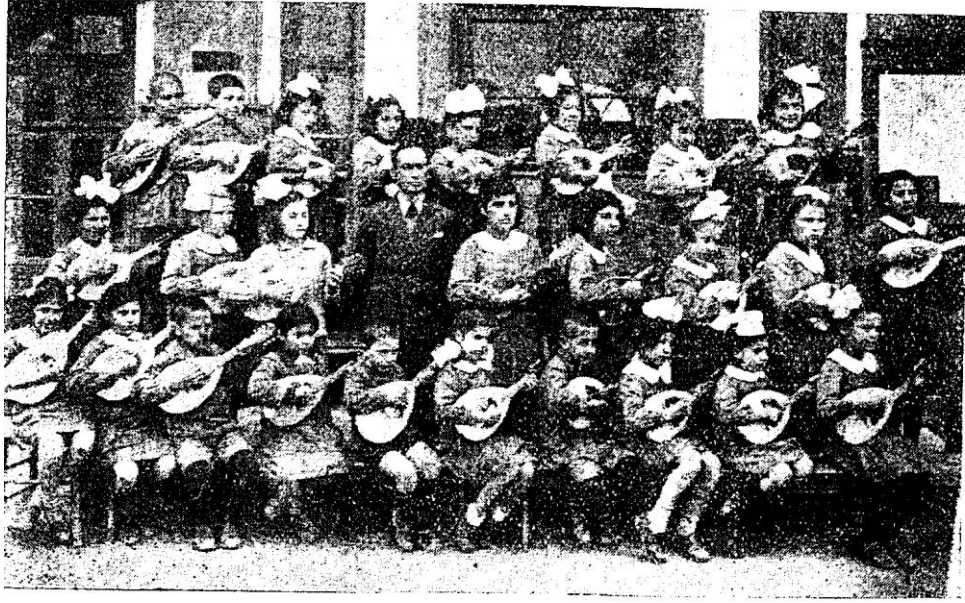
<http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/handle/11498/7136>

(Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2017)

<http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/handle/11498/7136>

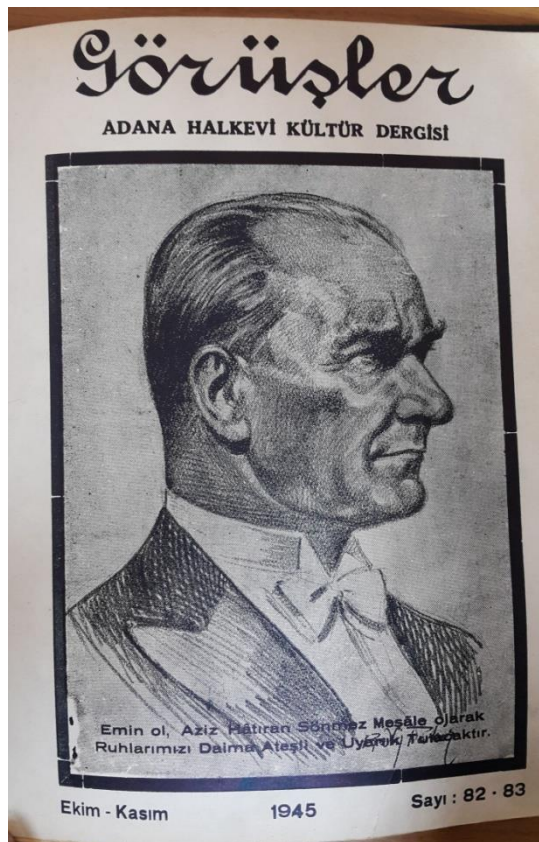
(Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2017)

Üstte : Halkevi Okuma Odası. — Alttta : Mandolin Kursu

Akgünler Gazetesi, 5 Ocak 1936, Sayı 11, Yıl 2.

Görüşler Kültür Dergisi, Sayı 82-83, Ekim-Kasım 1945.

Çukurova

ADANA HALKEVİ KÜLTÜR DERGİSİ

Cilt : 1

(OCAK - 1947)

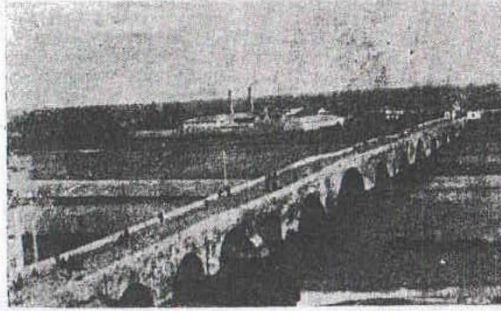
Sayı : 6

5 OCAK

Bugün 5
OCAK!

Sönen binlerce ocağın yeniden tüteceğini müjdeleyen bir gün.

Karşısında ısındığımız, karşısında hayat bulduğumuz çatısı altında barındığımız ana kucak kadar bize yakın ve bizim olan ocağımızın tekrar tütlüğünü söyleyen bir gün.

Adananın Tarihi Taş Köprüsü

BEŞ OCAK, Anadolu'nun beş bucağından bütün dünyaya varlığını gösteren Türk hürriyet ateşinin yükselen bayrağıdır.

Çukurovalının yüz yıllarca, takvimlerin iki yıl diye gösterdiği feci bir esaretin yıkım günüdür.

Yere düşmüş altın sözlerin, yere düşmüş büyük hakikatların başa yükseldiği, hakkın yerine geçtiği gündür.

BEŞ OCAK Çukurovalının ay yıldızlı bayrağına yüzünü doya doya sürdüğü gündür.

Hürriyet için çarpışmış ve dünyaya örnek olmuş medeni bir milletin başka bir millete layık gör-

düğü esaretin yüzüne çarpıldığı gündür.

Uşaklığı kendine yakıştırmayan ileri (!) bir milletin başka bir milleti ayak gibi kullanmak istediğine dipçikle cevap verildiği gündür.

BEŞ OCAK, Milli birliğin çelik kaleleri imanla erittiği günün mukaddes hatırasıdır.

Bugün Ada-

na, bütün Çukurova kabına sığmaz bir deniz gibi çalkılır. Küçük, büyük herkes bu mübarek günü kalbinin çarpıntılarla karşılar ve kalbinin sıcaklığı ile uğurlar.

BEŞ OCAK, Milli gururumuzu kamçılaman ve gönlümüzden eksik olmayan bir acının alevidir.

Milli birliğimiz bu alevin aydınlığında bir perçinlenecek ve ayrılmaz bir varlık olacaktır.

Bizi, kanlarımızla beslediğimiz aziz topraklarımızdan ayırmak isteyenlerin, aramıza nifak tohumu serpenlerin aramızdan kovulduğu bugün, hepimize kutlu olsun.

ÇUKUROVA

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

T. C.
SEYHAN İLİ
C. H. PARTİSİ HARS KOMİTESİ

FOTOĞRAF

ULUS OKULLARI
Dersanesi
BITİRME BELGESİ

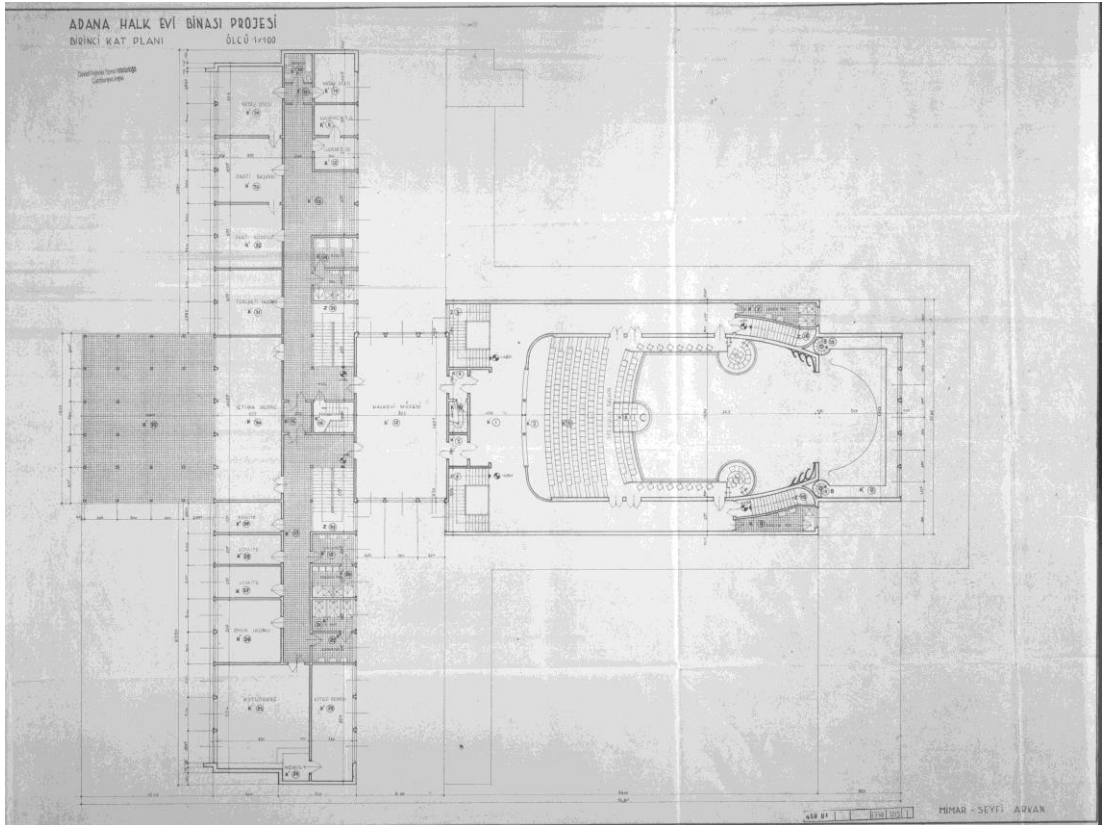
İlçesi : _____ Adı ve soyadı : _____
Kamunu : _____ Yaşı : _____
Köyü : _____ İşi : _____

_____ / _____ /19 tarihinden _____ / _____ /19 tarihine kadar _____
Ülus Okulu _____ Dersanesinde okuyan _____ yapılan
sınavlarda başarı göstermiş ve kendisine bu mezuniyet belgesi verilmiştir. / _____ /19
Dersane Öğretmeni _____ Ulus Okulu Yönetim Kurulu Başkanı adına
Genel Sekreter _____

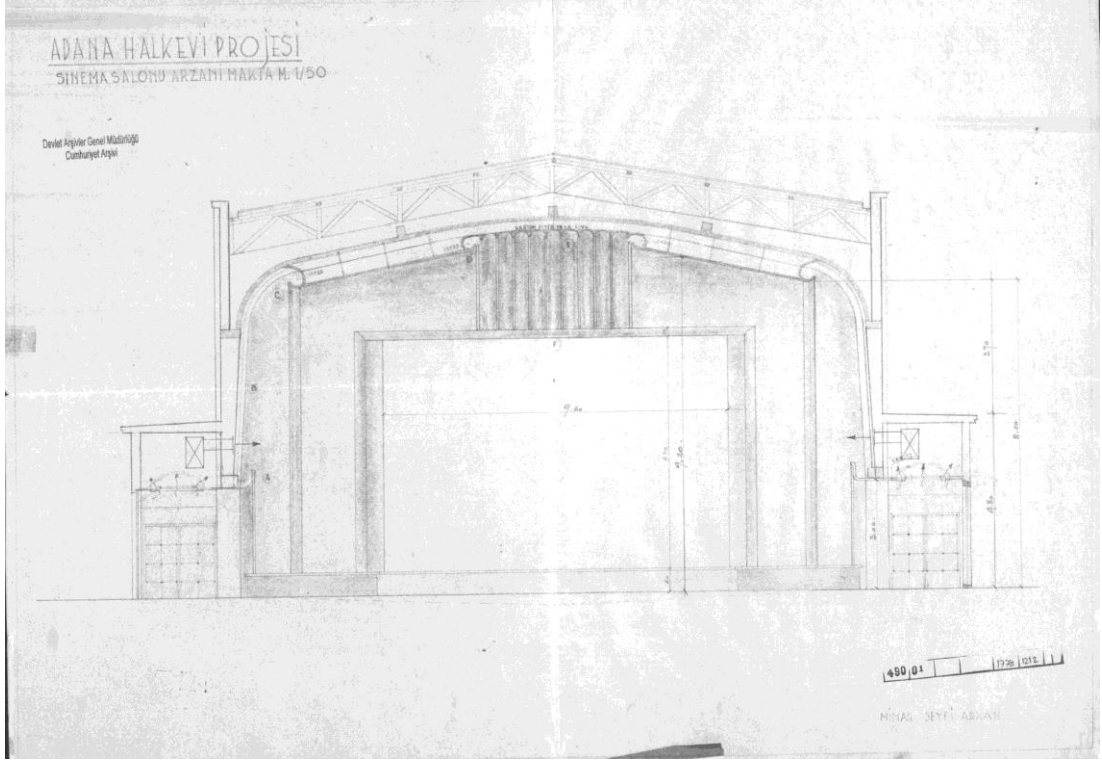
Nº 2 *

ADANA TÜRK SÖZÜ No: 986

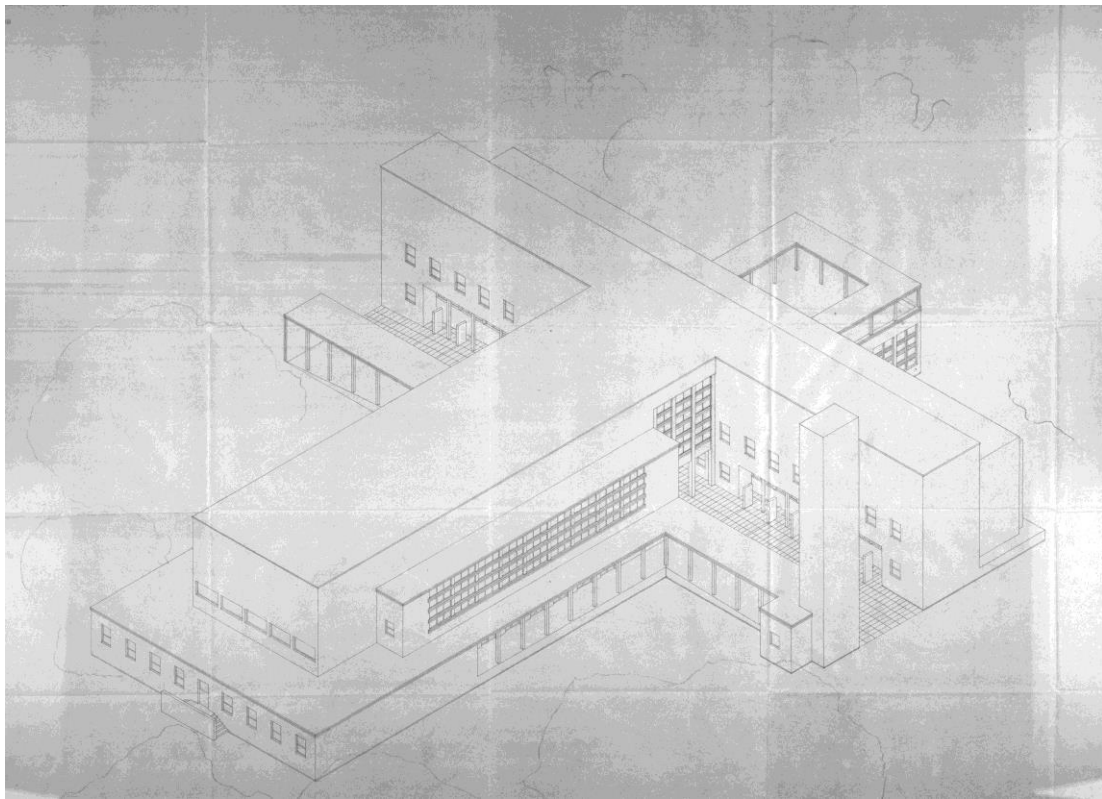
BCA, 490.01.0.0/584.13.1.

BCA, 490.01.0.0/1778.1213.1.

BCA, 490.01.0.0/1778.1212.1.

BCA, 490.01.0.0/1778.1213.1.

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Celaleddin ERDOĞAN
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti
Doğum Tarihi ve Yeri : 1990 Seyhan/ADANA
Tel: : 0553 086 27 21
E-posta: : celaleddinerdogan1453@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
2,73	Gazi Üniversitesi Tarih Bölümü	01.07.2013

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2014-2015	Aksaray Ahmet Cevdet Paşa Sosyal Bilimler Lisesi	Staj
2014-2015	Adana - Sarıçam İlçe MEB	Tarih Öğretmeni

YABANCI DİL

60.000 Puan (2017-YÖKDİL) İngilizce